T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FERDÎ'NİN GÜLZÂRU'S-SAFÂ MESNEVÎSİ

(İNCELEME-METİN)

Büşra CİDİR

ŞANLIURFA-2020

T.C.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

FERDÎ'NİN GÜLZÂRU'S-SAFÂ MESNEVÎSİ

(İNCELEME-METİN)

Büşra CİDİR

Danışman

Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER

ŞANLIURFA-2020

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı 185210004 numaralı Büşra CİDİR'in hazırladığı "Ferdî'nin Gülzâru's-safâ Mesnevîsi (İnceleme-Metin)" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 26/06/2020 tarihinde, saat 14.00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği/oy çokluğu ile karar verilmiştir.

26/06/2020

Sınav Jürisi	**Unvan, Adı Soyadı**	**Kanaati**	**İmzası**
Danışman	Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER		
Üye	Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ		
Üye	Prof. Dr. İbrahim H. TUĞLUK		

Bu tezin ..... Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

……/…../201..

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek ☐Almıştır ☐Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Büşra CİDİR
Öğrenci Numarası	185210004
Enstitü Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Başlık (Türkçe)	Ferdî'nin Gülzâru's-safâ Mesnevîsi (İnceleme-Metin)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen yüksek lisans çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 522 sayfalık kısmına ilişkin 01/06/2020 tarihinde şahsım/danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 7'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 6 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden herhangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

01/06/2020
Büşra CİDİR

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 01/06/2020

Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER

ÖZET

FERDÎ'NİN GÜLZÂRU'S-SAFÂ MESNEVÎSİ (İNCELEME-METİN)

CİDİR, Büşra

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER

Haziran, 2020, 522 Sayfa

Bu çalışmada, Isparta Uluborlu İlçe Halk Kütüphanesi ile Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde kaydı bulunan ve aynı nüsha olduğu tespit edilen *Gülzâru's-safâ Mesnevîsi'*nin inceleme ve çeviriyazısı yapılmıştır. Çalışmada klasik Türk edebiyatı alanında yazılmış bir eser ile şairinin edebiyat dünyasına tanıtılması amaçlanmıştır.

Gülzâru's-safâ, 17. yüzyılın sonu ile 18. yüzyılın başlarında yaşadığı tespit edilen Ferdî mahlaslı bir şair tarafından yazılmıştır. Hakkında biyografik kaynaklarda bilgi bulunmayan Ferdî'nin hayatı, eserinden hareketle incelenmiştir.

Gülzâru's-safâ 694 beyitten oluşan bir mesnevîdir. Mesnevî beyitleri arasında 374 gazel, 50 murabba, 11 müseddes, 3 kıt'a, 2 terkib-bend ve 2 müstakil mesnevî olmak üzere toplam 442 nazım şekli yer almaktadır. Bu durum şairin yeni bir tarz oluşturma veya orijinal bir eser ortaya koyma çabası içerisinde olduğunu göstermektedir. Müstensih ya da müellif tarafından hasb-i hâl olarak nitelenen eser, sergüzeştnâme türünde kaleme alınmıştır.

Mesnevî beyitleri arasında bulunan birçok nazım şekli, şairin kendisinden önce yaşamış olan Bâkî, Fuzûlî ve Mesihî gibi şairlerin şiirleriyle benzerlikler taşımaktadır. Bu durum Ferdî'nin edebî kişiliği açısından dikkat çeken bir özellik olmuştur.

"Bitiş" bölümü olmayan *Gülzâru's-safâ Mesnevîsi,* besmelenin anlatıldığı 24 beyitlik bir "giriş" bölümüyle başlamıştır. Eserin 25-694. beyitleri arasında ise "konunun işlendiği bölüm" yer almıştır. Mesnevî, konusu itibarıyla şairlerin

gördükleri ve yaşadıkları olayları anlatan, kişileri, meslekleri ve belli yöreleri tasvir eden mesneviler arasında bulunmaktadır.

Gülzâru's-safâ Mesnevîsi'ne şairin çıktığı bir yolculuk kaynaklık etmektedir. Mesnevî boyunca uğradığı belde ve şehirlerden bahseden Ferdî, eserini ayrılık teması üzerine oluşturmuştur. Eserde birtakım isimler verilerek hicve başvurulması şairin hiciv yeteneğinin olduğunu da göstermektedir.

Çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde edebiyat tarihimizde yer alan Ferdî mahlaslı şairler hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Ferdî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eseri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde *Gülzâru's-safâ*'nın şekil ve muhteva özellikleri ortaya konmuştur. Eserin çeviriyazısının sonuna nüshanın orijinal hali de eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ferdî, Gülzâru's-safâ, Klasik Türk Edebiyatı, Mesnevî, Sergüzeştnâme Türü.

ABSTRACT

FERDI'S GULZÂRU'S-SAFÂ MASNAVI (EXAMINATION-TEXT)

CİDİR, Büşra

Master's Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Prof. Dr. Kaplan ÜSTÜNER

June, 2020, 522 pages

In this study, *Gülzâru's-safâ Masnavi*, which is registered in Isparta Uluborlu District Public Library and Konya Regional Manuscripts Library and found to be the same copy, has been examined and translated. In this study, it is aimed to introduce a work written in the field of classical Turkish literature and its poet to the world of literature.

Gülzâru's-safâ was written by a poet named Ferdî, who was detected to have lived in the late 17th and early 18th centuries. The life of Ferdî, whose information is not available in biographical sources, was analyzed based on his work.

Gülzâru's-safâ is a masnavi consisting of 694 couplets. Among the masnavi couplets, there are a total of 442 verse forms, including 374 odes, 50 squares, 11 musaddes, 3 verses, 2 composition-bend, and 2 detached masnavi. This shows that the poet is in effort to create a new style or create an original work. The work, which is considered as a case by the scribal or the author, was written in the genre of sergüzeştnâme.

Many forms of verse in the masnavi have similarities with the poems of poets such as Bâkî, Fuzûlî, and Mesihî, who lived before the poet himself. This situation has been a remarkable feature in terms of the literary personality of Ferdî.

Gülzâru's-safâ Masnavi, which does not have an "end" section, started with a 24-couplet "entrance" section in which basmala was described. Among the 25-694 couplets of the work, there is a "chapter in which the subject is covered." Masnavi is

among the types of masnavi which describes the events that poets see, experience, depict people, professions, and certain regions.

A journey of the poet is the source to *Gülzâru's-safâ Masnavi*. As mentioned the towns and cities, he had visited throughout masnavi created by his work on the theme of separation. The application of satire by giving some names in the work shows that the poet has the satire ability.

Our study consists of introduction and two parts. In the introduction part, information is given about the poets of Ferdî pseudonym in our literary history. In the first part, the life, literary personality, and work of Ferdî are emphasized. In the second part, the shape and content features of *Gülzâru's-safâ* are presented. The original version of the copy has been added to the end of the translation.

Keywords: Ferdî, Gülzâru's-safâ, Classical Turkish Literature, Masnavi, Sergüzeştnâme Genre.

FERDÎ'NİN GÜLZÂRU'S-SAFÂ MESNEVÎSİ (İNCELEME-METİN)

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	II
ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
KISALTMALAR	IX
TABLOLAR LİSTESİ	X
EKLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1
Ferdî Mahlaslı Şâirler	1

BİRİNCİ BÖLÜM
FERDÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERİ

1.1. HAYATI	14
1.2. ESERİ	15
1.3. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	17

İKİNCİ BÖLÜM
GÜLZÂRU'S-SAFÂ'NIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ	39
2.2. VEZİN	46
2.3. TÜR	48
2.4. MESNEVÎNİN ÖZETİ	50
NÜSHA TAVSİFİ	56
METİN TEŞKİLİNDE İZLENEN YOL	58
ÇEVİRİYAZILI METİN	60
SONUÇ	517
KAYNAKÇA	519
EKLER	

KISALTMALAR

age.	Adı Geçen Eser
bk.	Bakınız
bs.	Baskı
C	Cilt
doğ.	Doğum Tarihi
G.	Gazel
H	Hicri
haz.	Hazırlayan
Kt.	Kıta
M	Miladi
Mh.	Muhammes
Mr.	Murabba
Ms.	Müseddes
Mm.	Müsemmen
Mn.	Mesnevî
öl.	Ölüm Tarihi
s.	Sayfa
S	Sayı
TEİS	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
Trk.	Terkib-bend
vr.	Varak
vs.	Vesaire
Yay.	Yayınları

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bölüm Başlıkları 40

Tablo 2: Mesnevî ve Manzumeler 41

Tablo 3: Nazım Şekilleri 43

Tablo 4: Aruz Kalıpları 46

Tablo 5: Transkripsiyon İşaretleri 58

Tablo 6: Uzun Ünlülerin Gösterimi 58

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Gülzâru’s-safâ’nın orijinal nüshası ek s. 1

GİRİŞ

Ferdî Mahlaslı Şairler

Klasik edebiyatta şairin şiirdeki imzası hüviyetine sahip olan mahlaslar, bazen birden fazla şair tarafından müşterek bir şekilde kullanılmıştır. Altı yüzyıl süren klasik edebiyatın geniş bir coğrafyaya yayılması, dönemin iletişim imkanlarının kısıtlılığı, dinî, tasavvufî ve edebî açıdan anlamlı mahlasların şairler tarafından tercih edilmesi ve mahlaslardan bazılarının aynı zamanda şairin gerçek isminin olması mahlas ortaklığına zemin oluşturmuştur (Erdoğan, 2009: 64-65).

Söz konusu durum "Ferdî" mahlası için de geçerlidir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla edebiyat tarihimizde 11 şair Ferdî mahlasını kullanmıştır. Bu isimler hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz:

Ferdî-i Acem (doğ.?-öl. ?)

Ferdî-i Acem olarak tanınmış, Erdebil'de dünyaya gelmiştir. Doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Türkçe ve Farsça beyitleri vardır.

Örnek şiir

Ol âfet gerçi şimdi şöhre-i şehr-i melâhatdür

İgende ana mağrûr olma sen kim şöhret âfetdür

Yanunca ol sehî-kâmet salınsa gerçi şöhretdür

İgende ana mağrûr olma ey dil şöhret âfetdür **(**TEİS, 2015)

Ferdî (doğ.?-öl. 962/1555)

Asıl adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Şu'arâ tezkirelerinde sadece şairin genç yaşta öldüğü belirtilmektedir. Ferdî hakkında en çok bilgi veren *Meşâirü'ş-Şu'arâ*'da somut bilgilerden ziyade şairin gönül ilişkileriyle ilgili anekdotlara yer verilmiştir. 962/1555 yılı Ramazan ayının sonlarında ata binerken düşerek ölmüştür. Latifî, zamanında şiirlerinin meşhur olduğunu ve ilgi gördüğünü söyler. *Pervâne Bey*

Mecmu'ası'nda iki, Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde bir adet şiiri yer almaktadır.

Örnek şiir

Mâlik-i deşt-i gam[a] göz yaşları 'asker yiter

Başına gerd-i semend-i dil-rübâ efser yiter

Çeşme-i la'l-i lebi ol yâr-i gendüm-gûnumun

Cennet-i hüsninde âdem olana Kevser yiter

Oluyorken derd ü hecr ile cihânda çeşm-i ter

Kûşe-i mihnetde yârân üstüme ağlar yiter

Bitmesün şimşâd u serv açılmasun gülşende gül

Dehr içinde bana ruhsâr u kad-i dilber yiter

Ferdiyâ evsâf-ı hattın râst tahrîr itmege

Reglerüm cân safhasına yir yirin mıstar yiter (TEİS, 2013)

Ferdî, Hüseyin Arayıcızâde Ferdî Efendi (doğ. ?-öl. 1120-21/1708-1710)

Asıl adı Hüseyin olup İstanbulludur. Abdullah isimli birinin oğludur. Arayıcızâde lakabıyla tanınmıştır. Ferdî önceleri bazı büyüklere hizmet etmiş daha sonra çeşitli paşalara kethüda olmuş, Kahire'de mukabelecilik yapmış ve divân hâceleri zümresine katılarak sipahi katipliği görevine getirilmiştir. Maliye tezkireciliğinde tezkire sahibi Safâyî'ye öncü olmuştur. Beliğ 1120/1708-1709, Sâlim ve Safâyî 1121/1709-1710'da vefat ettiğini söyler. Ferdî tarih ve lügaz söylemede şöhret sahibidir. Bin beyit olan *Sadnâme* veya *Şâpurnâme*'si ile *Esmâ-i Bilâd* adlı manzum bir eseri vardır. Bağdatlı İsmail Paşa onun *Divân*'ının olduğunu dile

getirmektedir. Bilâdiyeler arasında en meşhur eser Ferdî'ye aittir. Türkiye kütüphanelerinde çok sayıda yazma nüshası bulunur. Ferdî'nin *Bilâdiye'*si çeşitli nüshalarda "*Esmâ-i Büldân Ber-Vech-i Îmâ ve Rümûz*","*Esmâ-i* Büldân*", "Kasîde-i Esmâ-i Bilâd"* gibi başlıklarla kaydedilmiştir. Bilâdiyesinde kaleme hitaben söylediği: *"Birdenbire İstanbul'u görünce galata düşme; o senin eski evindir; vardığın zaman bize dua et"* anlamındaki ifadelerden, eserin İstanbul'dan uzakta yazıldığı anlaşılmaktadır.

Esmâ-i Büldân Ber-Vech-i Îmâ ve Rümûz'dan

Eyle ey hâme-i hoş-lehçe-i ra'nâ-ma'nâ
Zikr-i esmâ-yı bilâd eylemede tâze edâ

Va'de-i vaslını sî-rûza sakınca dilber
Tıfl-ı dil şimdi beşiklerde ider vâveylâ

Hele bula yir ulûfeciler irfâneden
Sonra mahsûb iderüz ücreti ter-hâle yâ

İne bahtı diyü kalkan delene tutdı bu din
İstife çekdi kefalonyayı erbâb-ı şekâ

Nîş-âzâra tahammül güle baksa mümkin
Olamaz mesken-i bülbül hele her bağçe-serâ

Alasun yâ kadehi tâ binüben hışm atına
Ben-i mûra ne revâ vâdî-i hecre salına

Dü-lebân var ise dilberde kolaydur bâzâr

Yohsa ince bel içün çekmeye der-bend-i belâ

Döndi âteşde semendere dimiş var ise ger

Gam-ı cân-sûz-ı firâkunda beni görmiş ola

Çâk-i dâmân ü girîbânı nedür fark itmez

Maglu vü peşte degül kisve-i erbâb-ı fenâ

Sayda varsak biri inse biri olur nâ-bûd

Dil-i nâ-şâda yine itdürelüm kesb-i safâ

Peç gerekse var a din yolını gözle zâhid

Ayluk atmağıla sanma vara da menzil ala

Bûsına teşne imiş dilberün ağyâr ammâ

Her sege eylemesün 'ayn-ı hayât-ı icrâ

Gözi yaş bağrı yanuk 'âşığa egri bakarak

Uy var ağyara görem o segi âhir dârda

Söyle İsmâ'ile başda güli var ise dahı

Bakmasun balçığa yollarda şitâb eyleye tâ

Rû-sıcak şevki içün yakdı baba dâğı yine

Gûyiyâ eyledi bir âteşi âvîze semâ (TEİS, 2014)

Ferdî, Seyyid Ferdî Çelebi (doğ. ?-öl. 1125/1713)

Ferdî, Hz. Peygamber soyundan gelmektedir. Osmanlı Devleti'nin kapı kethüdası Nigâhî'nin kardeşidir. Ancak Ferdî ağabeyi gibi devlet vazifesine ve rütbeye itibar etmeyip fâni olarak gördüğü dünya işlerinden el etek çekerek dervişliğe ve tasavvufa yönelmiştir. Sâlim, Ferdî'nin akla hayale gelmeyecek sırlarla ve sözlerle dolu şiirlerinin olduğunu ifade eder. Sâlim ayrıca, bulunduğu bir mecliste Ferdî'nin cüzdanından çıkardığı şiirlerin arasından *"Biz gonce-sıfat hâl ile mestûr-ı hünerken / Ferdî yine esrârumuz efvâha düşürdün"* beyitini okuyarak söz meclisinde sırlarının ağızlara düşmesinden duyduğu endişeyi nakleder. Doğum yeri ve doğum tarihi belli olmayan Ferdî'nin 1125/1713'te vefat ettiği kayıtlıdır.

Örnek şiir

Sîne-sâf ol sûfiyâ 'irfâna gir dil-sâf ile

Asl u fer'in fark idip meydâna gel insâf ile

Bî-zebânlık söyleşürsin bî-zebânluk hâsıl it

Mantık-ı esrâr-ı kevni Ferdî-yi vassâf ile

Söyleşürdüm rûz-ı hecrün hâletin ol mâh ile

Pâye pâye âsmâna çıkmak olsa âh ile (TEİS, 2014)

Ali Ferdî Efendi, Arayıcızâde Bekir Bin Ferdî-i Kayserî (doğ. ?-öl. 1126/1715)

Arayıcızâde diye şöhret kazanmış Bekir Efendi, Kayseri'nin yetiştirdiği önemli âlimlerdendir. Babası Mustafa Ferdî Efendi'dir. *Ragıp Bey Mecmu'ası*'ndaki bilgilere göre uzun zaman ilim öğretmekle uğraşmış, âdâb ilminden *Hüseyniyy*e adlı esere güzel

bir haşiye yazmıştır. Kayseri müftülüğü görevindeyken vefat etmiştir. Zeki Koçer'in *Kayseri Ulemâsı* isimli eserine göre Ali Ferdî Efendi'nin ölüm tarihi 1140/1727-28'dir. Yine *Ragıp Bey Mecmu'ası*'nda Niyazî Efendi, Ali Ferdî Efendi'nin ölümüne şu şekilde tarih düşürmüştür:

Rıhlet idince cenâb-ı Ferdî / Tutdı âfâkı çü âh-ı serdî

Didiler fevtine anun târîh / Hayf kim gitdi yâ dehrün Ferdî

Örnek şiir

Besmeleyle bed' idüp feth eyleyelüm ibtidâ

Ola meymûn cümle işler ibtidâ vü intihâ

Levh-i mahfûza virüp revnak münakkaş eylemiş

Besmele ta'kîb idüp elhamdü tezkîr-i Hudâ

Satr olınmış evvelinde zîra her bir sûrenün

Kıl nazar yâ serv-i şimşâr yâ hû nûr-ı Kibriyâ

Her kelâmun evvelinde okınur her rûz u şeb

Lafz-ı bismillâh ile dil rûşen olur dâ'imâ

Tağılur cinnî şeyâtin pâk olur cümle kulûb

Dürlü dertlere devâdur mahz-ı bismillâh şifâ

Mündericdür bâ-yı bismün noktasında her 'ilim

Mürdeler ihyâ olur yârıla hep canlar rehâ

Gice gündüz turma okı mahz-ı bismillâh sen

Hall olur her müşkilâtun hayr olur subh u mesâ

Var idüp ketmi ‘ademden yiri gögi âdemi

Bâ-yı bismün hürmetine buldı ‘âlem rû-nümâ

Çift idüp Havvâyı ana lutf u ihsân eyledi

Irk-ı pâkinden nüzûl itdi Muhammed Mustafâ

Şarkdan tâ garba dek hükmi irişdi ‘âleme

Ümmetiysen vir salâtıla selâmın Ferdiyâ (TEİS, 2014)

Ferdî, Hoca Ferdî Çelebi (doğ. ?-öl. 1230/1815)

Diyarbakır’da doğmuştur. Doğum tarihi hakkında bilgi yoktur. Asıl adı Ferdî olup Hoca Ferdî Çelebi diye tanınmıştır. Geçimini çiftçilik yaparak sağlamış, 1230/1815 yılı sonlarında vefat etmiştir. Eserleri hakkında bilgi yoktur. *Esâmî-i Şu‘arâ-yı Âmid*’de bir gazelinden iki beyit yer almaktadır.

Örnek şiir

Kûşe-i dilden ser-i mû kâkülün dûr olmasun

Ol degül mi dûş idi şeydâ dil-i sevdâlara

Seyl-i eşküm vâdi-i gamda o denlü akdı kim

Şimdi nehr-i mevc-hîzüm kalb olur deryâlara (TEİS, 2014)

Ferdî, Ahmed Ferîd Efendi (doğ. 1283/1866-67 öl. 1326/1910)

Asıl adı Ahmed Ferîd Efendi'dir. Şiirlerinde Ferdî mahlasını kullanmıştır. Yenişehir'de doğmuştur. Yenişehir Fener'de Sa'dî tarikatına mensup, Dergâh-ı Atik Şeyhi Mehmed Vehbî Efendi'nin küçük oğludur. Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Sa'dî tarikatından hilafet almış ve şeyhlik yapmıştır. 1 Mayıs 1326 14 Nisan 1910 gecesi hayatını kaybetmiştir. Vefatına Şair Ahmed Remzî tarafından şu tarih düşürülmüştür:

Çillesin ikmâl itdi genc iken ol pür-ümîd

Bir muvahhiddi iki sığmaz güher târîhine

Şair bir aileden yetişen Ahmed Ferîd Efendi'nin musiki ıstılahlarını bir araya getirerek oluşturduğu *Kâr-ı Nâtık* isimli eseri meşhurdur. Şiirlerini dostlarına dağıttığından divân düzenleyememiştir.

Kâr-ı Nâtık'tan

Tarîk-i râstı sor râh-ı 'aşkun muktedâsından

Bu hestîde olan devr-i kebîrün reh-nümâsından

Bileydi sûfiyân bu hilkatün tâ asl u fer'inden

Bilürdi pencgâhı zât-ı Hakkun ıstıfâsından

Bulanlar şevk-i dil sûz-ı dilârâdan bu kesrette

Rehâ buldı sipihrün nâ-pesendîde edâsından

Hevâsı perdesi sâz-ı derûnun hep dü-gâh olmaz

Dü-yekler mutrıbâ kânûn-ı şevkün iktizâsından

Safâ-yâb eyle 'uşşâkın makâmât-ı hümâyûnın

Sabâ ol gül-izârun lutf idüp bûy-ı safâsından

Hüseynî olduğum sûz-ı dilümden anla ey zâhid

O sultân-ı ‘ırâkun sûz-nâk ol Kerbelâsından

Niyâzum bûselükdür sâki-i gül-çihreden ammâ

Muhayyerdür bu kârum dem-be-dem redd ü ‘atâsından

Dönerse ‘âşıkun halvetgehinde ol köçek-zâde

Nevâsı bî-karârun tiz çıkar evc-i semâsından

Hisâr-ı ‘âşıkı sînemde sengîn eyle ey şehnâz

Kerem kıl mâye-i cân tâhir olsun mâsivâsından

Beyâtidür yiter bu zemzemen ey mutrib-i şûrî

Biraz da bî-nevâlar nağmesin dinle nevâsından

Dilâ ol gülşen-i kudsîdeki şevk u tarab n’oldı

Meger dem-bestesin zencîr-i zülfün ibtilâsından (TEİS, 2014)

Ferdî (doğ. ?-öl. ?)

Kaynaklarda ihtilafla Urfalı veya Giresunlu olduğu kaydedilmiştir. İstanbul’da eğitim gördüğü tahmin edilmektedir. Şiirlerinde hece ve aruz ölçüsünü kullanmış, devrinin kalem şairlerinden etkilenmiştir (TEİS, 2015).

Ferdî, Muammer Ferdî (doğ. 1309/1891-öl. 1334/1915)

Asıl adı Muammer Ferdî Bey’dir. İstanbul’da dünyaya gelmiştir. Arapça ve Farsça bilgisi vardır. Harbiye nezaretine memur olmuş, 1334/1915 yılında Harbiye

dairesindeki arkadaşlarından birinin kurşunuyla hayatını kaybetmiştir. 1328/1910'da İstanbul'da basılmış *Şebâb-ı Nûrânî* ve *Şebâb-ı Zulmânî* adlı iki manzum eseri bulunmaktadır. Akrabası Selami Bey, onun hazırcevap, nükteperdaz ve nesirde mahir biri olduğunu dile getirmektedir.

Şebâb-ı Zulmânî'den

Lâkin sen ey şebâb-ı muhannes büyük fesâd

Ey menba'-ı tenâsüle mecrâ-yı pür-kesâd

Cem'iyyet-i huzâle düşürdün kıvâmdan

Efrâd-ı ibtizâle düşürdün garâmdan

Bir 'aşkdur çıkardı şu meydâna tıynetün

Havlünde döndi canlanup envâ'-ı cinnetün

Zâhirde bir 'akâmete mahkûmsun fakat

Senden degül de kimden o âsâr-ı pür-sakat

İrfânadur hücûm-ı le'îmânen ey zalûm

Bin mektebün felâketi her yapduğun hücum

Sem'-i şebâba âh okıdun da füsûnlar

Dârü'l-cünûna döndi ne dârü'l-fünûnlar

Ervâhı dest-i sefhüne aldun hisâbsuz

Eşbâhı taht-ı kerhüne aldun hicâbsuz

Sevdâ dimek nezâhet-i merdânedür didün

Sevdâlı öldi mi kara sevdâ nedür didün

Şubbân esîr-i ‘aşk-ı zalûmun nizâr u zâr

Pîrân o ‘ayn-ı derd ile hep nâzır-ı mezâr

Âsâba za’f ‘akla sehâfet revâna felc

Her şeyde her husûsda senden bu herc ü merc

Hep sâde hep fazîlete ‘isyân-ı sâfilîn

Hep nahse hep rezîlete iz’ân-ı gâfilîn (TEİS, 2014)

Ferdî, Şeyh Hacı Abdullah Ferdî Efendi (doğ. ?-öl. ?)

Asıl adı Abdullah Ferdî’dir. Müftü, tarikat şeyhi ve şairdir. *Tuhfe-i Nâilî*’de İstanbullu, *Osmanlı Müellifleri* adlı eserde ise Manisalı olduğu ifade edilen şair, Nakşîdir. Eserlerinden 18. asrın sonu ile 19. asrın başlarında yaşadığı öğrenilmektedir. Şairin *Dîvân*'ında bulunan *“Şehenşâh-ı cihân Sultân Mahmûd Hân-ı Gâzî’nün / Zamân-ı devletinde çeşm-i ‘âlem incilâ buldı”* matlaıyla başlayan manzume Ferdî’nin, Sultan II. Mahmûd’un saltanatı döneminde (1808-1839) hayatta olduğunu göstermektedir. Yine *Dîvân*'da yer alan Sultan Abdülmecîd’in tahta çıkışına dair *“Târîh-i Cülûs-ı Sultân ‘Abdülmecîd Hân Ber-Taht”* başlıklı tarih manzumesi Abdullah Ferdî’nin 1839’da hayatta olduğunun delilidir. Nâil Tuman, şairin 1274/1857-58 yılında vefat ettiğini ve Emîr Buhârî Dergâhı haziresine defnedildiğini kaydeder. Abdullah Ferdî’nin *Dîvân, Risâle-i Fenâ ve Bekâ, Nazmü’l-Le'âlî, Mecmu’atü’l-Fevâ’id, Mektûbât, Risâle-i Âdâb-ı Nakşibendiyye, Nukût-ı Cedîde fî ‘Ukûd-ı Ceyyide ‘Ale’t-Tarîkati’l-‘Aliyyeti’n-Nakş, Risâle-i Deriyye der-Nikât-ı Meriyye, Risâle-i Ferdiyye, Târîh* ve *Şerh-i Salât-ı İbni Memiş* adlı çok sayıda eseri bulunmaktadır.

Örnek şiir

Bâde-i la'l-i leb-i dildâra itdüm ibtidâ

Neş'elendüm şevk ile güftâra itdüm ibtidâ

Pîr-i cânum himmetiyle feyz alup güller gibi

Reng ü bûyum neşrini izhâra itdüm ibtidâ

Çeşm-i bülbülden içürdi sâkî-i feyz-i ezel

Câm-ı 'aşkı bir gül-i ruhsâra itdüm ibtidâ

Nağme-i elhân itme vasfunda pür-şevk ü tarâb

Çok nevâlar eyleyüp esrâra itdüm ibtidâ

Bir sabâ reftâr olup 'aklum havâlandı yine

Uğrayup semt-i Hicâza zâra itdüm ibtidâ (TEİS, 2013)

Ferdî, Râsim (doğ. 1854-öl. 1907/1909)

Asıl adı Râsim olup Ferdî mahlasını kullanmıştır. Bektaşî bir şairdir. Tekirdağ'da dünyaya gelmiştir. Erzurum'da tapu müdürü iken vefat etmiştir. Ferdî'nin iki nefesi, Hilmi Yücebaş'ın *Tekirdağlı Şairler* isimli eserinde yer almaktadır. Bir dörtlüğü şöyledir:

Gelün biz gidelüm Nutkî Babaya

Anun nutkı hey dost Hak kelâmıdur

Gel niyâz idelüm ol hâk-pâya

Virdügi selâmı Hak selâmıdur

Aydın Oy'un *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar* adlı eserinde bir nutuk iki nefes olmak üzere üç şiiri bulunmaktadır. Her üç şiirde de Ferdî mahlasını kullanmıştır. Sade bir dille ve hece ölçüsüyle yazan Ferdî'nin şiirlerinde Alevî-Bektaşî neşesi dikkat çekmektedir. İki nefesinin tapşırma dörtlüğü söyledir:

İmam-ı Hüseyin 'aşkına bizler

Kurbân olmak içün cânumuz özler

Ferdiyâ erenler izini izler

Didâr-ı erenler Kerbelâ mıdur

Biz gidelüm erenlerün yolına

Çıkmayalum hem de sağ u solına

Meded! Mürüvvet kıl Ferdî kulına

İmâm-ı Hüseyin yolı 'aşkına (TEİS, 2014)

BİRİNCİ BÖLÜM

FERDÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERİ

1.1. HAYATI

Giriş bölümünde anlatıldığı üzere edebiyat tarihimizde Ferdî mahlasıyla şiir yazan on bir şairin varlığı bilinmektedir. Bu şairler arasında *Gülzâru's-safâ* adıyla eser yazan Ferdî'den bahsedilmemektedir. Üzerinde çalıştığımız eserle Ferdî mahlaslı şairlerin eserlerini karşılaştırarak mesnevînin hangi şaire ait olabileceğine karar vermeye çalıştık. Ancak *Gülzâru's-safâ* isminde bir mesnevînin Ferdî mahlaslı şairlerin eserleri arasında yer almadığını ve mesnevî içerisinde bulunan şiirlerin biyografik kaynaklarda verilen şiirlerle hiçbir benzerlik göstermediğini tespit ettik. Dolayısıyla *Gülzâru's-safâ* müellifi Ferdî'nin edebiyat tarihimizde daha önce adından hiç söz edilmeyen bir şair olduğunu düşünmekteyiz. Biyografik kaynaklarda doğumu, ölümü, eğitimi ve mesleği hakkında hiçbir bilgiye rastlanmayan Ferdî'nin hayatına dair bilgileri, eserinden hareketle ortaya koymaya çalışacağız.

Ferdî, yakın dostu Seyyid İbrahim (Hıfzî)'in evliliğini anlattığı manzumenin (G. 441) tarihini 1119/1708 olarak vermiştir. Yine yazma nüshanın 120a numaralı varağında diğer manzumelerden bağımsız olarak yazılan bir beyitin tarihi de 1117/1706 olarak kaydedilmiştir. Bu tarihlerden Ferdî'nin 18. yüzyılın başlarında hayatta olduğunu anlamaktayız.

Ferdî'nin 1703-1730 yılları arasında padişahlık yapan III. Ahmed (doğ. 1084/1673 öl. 1149/1736) için övgü içerikli bir manzume (G. 83) yazması, şairin 18. yüzyılın başlarında yaşadığına dair olan düşüncemizi desteklemektedir.

*Gülzâru's-safâ'*da Ferdî Aksaray, Ankara, Beypazarı, Canik, Fatsa, Kayseri, Samsun, Tokat ve Ürgüp gibi belde ve şehirleri gezdiğini anlatmaktadır. Ancak şairin gezdiğini söylediği bu yerlerin gerçek ya da kurmaca unsur olup olmadığı bilinmemektedir.

Mesnevînin şahıs kadrosunu Ferdî'nin yakın dostu Seyyid İbrahim Hıfzî başta olmak üzere, Ermenekli oğlu Muhammed, Kerim Beg oğlu Ali, Kurra Efendi, Mazıbaş oğlu Abdullah, Nâdirî, Serdengeçti Muhammed ve Seyyid Ayva oğlu Hüseyin gibi

isimler oluşturmaktadır. Bu kimselerin gerçek kişiler olabileceği gibi hayali kişiler olabileceğini de düşünmekteyiz.

Sonuç olarak biyografik kaynaklarda hayatı hakkında bilgi bulunmayan Ferdî'nin 17. yüzyılın ikinci yarısı ile 18. yüzyılın başlarında yaşamış olabileceğini tahmin etmekteyiz.

1.2. ESERİ

Ferdî'nin bilinen tek eseri çalışma konumuz olan *Gülzâru's-safâ*'dır. Eserin elimizde tek nüshası bulunmaktadır. Bu nüshanın müstensih ya da müellif hattı olup olmadığını bilmiyoruz.

Yazma nüshanın başında eserin adı ile ilgili şu ifade yer almaktadır: "*Hazâ'l-mecmû'atü Dîvânu Ferdî ellezî yu'rafu bi-Gülzâri's-Safâ".* Bu ifadeden mesnevî olduğunu tespit ettiğimiz eserin, içinde çok sayıda şiir bulunmasından dolayı, müstensih ya da müellif tarafından divân olarak da düşünüldüğü ve daha sonra ise *Gülzâru's-safâ* olarak adlandırıldığını anlıyoruz.

Eserde yer alan 24 numaralı şiirden *Gülzâru's-safâ* isminin çeşitli adlandırmalar sonucu verildiği anlaşılmaktadır. Buna göre Ferdî eseri ilk önce *Mir'âtü'l-esrâr* adıyla nazmetmiş, daha sonra *Mir'âtü'l-firâk* olarak adlandırmış ve bazı dostlarının isteği üzerine *Gülzâru's-safâ* isminde karar kılmıştır.

Vasf-ı hüsnün vasf-ı bülbül ile yazdum bir kitâb
Tesmiye kıldum anun ismine ***Mir'âtü'l-firâk***

Bir isim de didi rindler ana ***Gülzâru's-safâ***
Sîne-i 'uşşâka yakar okıdukça bin çerâk

Fi'l-asıl ***Mir'âtü'l-esrâr*** *diyü nazm itdüm anı*
Fikr-i rindler irmeye tâkatleri tâ ola tâk (G. 241/2-4)

Bir başka beyitte de eserin adı *Gülzâru's-safâ* olarak ifade edilmiştir:

Ey letâfet gülşeni vasfunla buldum ben safâ

Oldı yâ hüsnün kitâbı vasf-ı ***Gülzâru's-safâ*** (G. 5/1)

Hem nüshanın başlık kısmında yazılmış olması hem de Ferdî'nin kimi beyitlerde dile getirmesinden hareketle eserin adını *Gülzâru's-safâ* olarak belirlemekteyiz.

Gülzâru's-safâ'da yer alan manzumelerin bir divân oluşturacak kadar fazla olmasından hareketle şair, eserini kimi beyitlerde divân olarak nitelemektedir:

Vasf-ı hâlüm yazaram medh itmezem şi'r-i bülend
Gayrı şâ'irler gibi ***dîvâna*** *lü'lü'-i ferîd* (G. 156/6)

Ferdiyâ ***dîvânun*** *içre vasf-ı leb yâr idegör*
Meclis-i 'ârif katında ola feth-i bâb lezîz (G. 164/5)

Visâlin yazasın dîvânuna makbûl olur ***dîvân***
Me'ânî mahzeni olınca olur mu'teber elfâz
Dür-i yek-tâ dişün nazmın bu ***dîvân*** *içre derc itsem*
Sühanum riştesi silki olur gûyâ güher elfâz (G. 259/2-3)

Ferdiyâ ***dîvân*** *idüp zikr itse müstesnâ gazel*
Olsa yârân-ı safâlar rûşen olup muhteşem (G. 317/5)

Gülzâru's-safâ'da bulunan şiirler bir divân oluşturacak kadar fazla olmasına rağmen, konu bütünlüğü çerçevesinde devam eden bir mesnevî arasında yer aldığından eserin divân olarak değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

Mesnevînin 47. 115. 203. ve 254. beyitlerinde ve diğer birçok beyitte *"okıdı nâleyle/nâlân ile işbu gazel, okıdı bu şi'r-i efrûzı ayân ve okıdı bu terbî'i bülbül-zebân"* gibi ifadelerin kullanılması ve ardından gazel yahut diğer nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere yer verilerek mesnevînin kaldığı yerden devam etmesi *Gülzâru's-safâ*'nın bir mesnevî olduğu düşüncesini doğrulamaktadır.

Sonuç olarak *Gülzâru's-safâ,* beyitleri arasında toplam 442 manzumenin yer aldığı bir mesnevîdir.

1.3. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hayatı hakkında bilgi bulunmayan Ferdî'nin edebî kişiliğine dair de kaynaklarda herhangi bir değerlendirme yoktur. Bu sebeple tespit edebildiğimiz tek eseri *Gülzâru's-safâ*'dan hareketle şairin edebî kişiliğini ortaya koymaya çalışacağız.

Ferdî'nin kurgusal yahut gerçek bir hikâyeyi anlattığı mesnevîsinin beyitleri arasında çok sayıda manzumeye yer vermesi ve mesnevîde farklı aruz kalıplarını kullanması klasik Türk şiirinde az da olsa denenen[1] bir yolu takip etme yahut orijinal bir eser yazma amacında olduğunu göstermektedir.

Şair, şiirinin özellikleri hakkında bazı beyitlerde ipucu verir.

Ferdî'ye göre şiir ay yüzlü güzelleri avlamak için kullanılan bir tuzak gibidir:

Ferdiyâ meh-rûları sayd itmegiçündür şi'ir
Halka-i mîm ile her yek nokta dâm u dânedür (G. 177/5)

Ferdî, şiirinin rengîn/parlak ve inci gibi değerli olduğunu söyler:

Şi'r-i rengînlerle gevher intişâr itdüm bu gün
Ol sebebden bülbül-i şeydâ gibi zâr itdiler (G. 181/3)

Sevgilinin güzelliğini tasvir için kılı bin kez yaracak kadar titizlik gösteren şair sözlerinin istikamet üzere olduğunu ifade eder:

Ferdiyâ güftün ne denlü müstakîmdür kim senün
Vasf-ı yâr içre birinden bir kılı bin kez yarar (G. 189/5)

Mesnevîde rüya motifinin sıklıkla kullanılması (Mn. 147, 249, 271, 298. vs.) şairin edebî kişiliği bakımından dikkat çeken bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eserde göze çarpan özelliklerden biri de hiciv içerikli manzumelerdir (31, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 438, 439, numaralı manzumeler). Ferdî bu manzumelerle

[1] Klasik edebiyatta mesnevîlerde birden fazla nazım şeklinin kullanıldığına rastlanmaktadır. İsmail Nâ'îm Efendi'nin Gülzâr-ı Nâ'îm'i (Üstüner, 2015), Süleymân'ın Nasihatnâme'si (Çelebioğlu, 1999) ve Güvâhî'nin Tazarrunâme'si (Gültekin, 2012) bu tarz mesnevîlere örnek gösterilebilir.

düşmanlarından intikam aldığını, intikam almadığı takdirde "şair" sıfatının kendisine yakışmayacağını dile getirir:

Eger almaz isem ol hicv ile andan hayfum

Bana şâ'ir lakabı güft ile bühtân olsun (G. 434/11)

Mesnevîde Farsça mısra, beyit ve gazellere (G. 87, 198, 208.) yer veren ve Farsça rediflerden yararlanan (G. 45, 47, 48, 49, 50, 62, 63.) Ferdî'nin Farsça bilgisinin olduğunu söyleyebiliriz:

Görmedüm ben şu cihân-ârâda bir şâh-ı cihân

Çend ez-ân kalb-i hacer bî-merhamet hem rûy-ı berd (G. 155/4)

Ne-kon ez-âstân în bülbüli dûr
Ki hûn-ı dîdeveş tahte's-serâya (G. 121/3)

Ey bülend-ahter şehenşâh cürm-i mârâ der-güzâr
Fi'l-i mâ dâ'im zünûbest ü şümâ âmürzigâr

Men günehkârî em dâ'im cürm ü 'isyânî müdâm
Bâş bisyârend zünûbî rahmetet fevka'l-hezâr

Şefkatet lâyık 'âmel nîst der-men-i pür-cürm ü zenb
Men günehkârem ki lâyık şefkatet yâ Kirdgâr

Şod zi-men 'isyân-ı bisyârend sudûr ey dâverâ
Mağfiret bâşed zunûbî ez-tü yâ Perverdigâr

Ferdîyi z'ân zât-ı pâket dûr ne-şod yevme'l-kıyâm
Lâ 'azab u mahremî kon der-cinânet ber-karâr (G. 208)

***

Yine emr itdi katlüme yazup fermân kalem bâ-ost
Sefer itdi çeküp ağyâr ile cümle 'alem bâ-ost

Beni âzürde-hâr eyledi sîmîn-i Bedehşânum
Tetebbu' eyledi hâra ki şâd u muhteşem bâ-ost

Bakup mir'ât-i hüsnine temennâ kılmadı bir kez
Füzûn-ı zulm ile kıldı bu ebdânum 'adem bâ-ost

Gel ey dil zülf-i gîsûya geçüp mihr-i muhabbetden
Zîrâ 'azm itdi hâr ile bu dem bâğ-ı İrem bâ-ost

Dil-i bülbüllere hân oldun ammâ yâr-i bî-şefkat
Bu Ferdîden kılup 'uzlet içer câm ile Cem bâ-ost (G. 45)

Şairin Farsçaya aşina olmakla birlikte kimi kullanımlarda hata ve yanlışa düştüğü görülmektedir. Örneğin bazı kelimelerde Türkçe ve Farsça ekleri birlikte kullanmıştır:

Kitâb-ı 'aşk içinde sen gibi ferd ola ey Ferdî
Katı mümtâz ola ***dildârunâsâ*** *reh-berinden koc* (G. 58/7)

Saldı çâr etrâfa kûşe kûşe mihr-i şa'şa'a
Oldı âfâka Süleymân ***mühriveş*** *ol dem 'ayân* (G. 83/9)

Benzer ol mir'ât-i ***ma'nîler-nümâya*** *destünüz*
Gösterür esrâr-ı ma'nâ 'âşıka eş'âr ile (G. 195/5)

N'ola bir kez tîğ-i vuslat în dil-i sengînüme
Ursanuz bu ***sînehâya*** *ey meh-i nâ-mihrbân* (G. 376/2)

Kimi beyitlerde Türkçe ve Farsçada aynı işlevi gören eklere bir arada yer verilmiştir:

Bu nâr-ı 'aşka ***ey yârâ*** *giriftâr olmayan bilmez*
Cefâ vü nâz ü cevr içinde gam-h ̔âr olmayan bilmez (G. 226/1)

Gül-i ruhsârı açılsa ***zi-tâb-ı meyden*** *ol şâhun*
Bu şeydâ bülbüli gülşende nâlân olduğın görsem (G. 301/2)

Bazı Farsça son eklerin Türkçe eklerden sonra ve Türkçe kelimelere getirildiğine de rastlanmaktadır:

Yavuz it gibi talardı kim ki rast gelse ana
O Kerîm Beg ***oğlıveş*** *kelb-i 'akurı ne idi* (G. 439/6)

Beni asğar ***yüziveş*** *çihre iken ol kelbün*
Pâyesi n'ola anun pâye-i Keyvân olsun (G. 434/6)

Eserde bulunan bazı kelimelerde Farsça belirtme hâli eki olan -râ ekinin yanlış kullanıldığı gözlemlenir:

Himmet eyle ol ***Hudârâ*** *hakkı ey şâh-ı cihân*
Sûz-ı sînem bu seri ferdâya saldı el-vedâ' (G. 262/9)

Mesnevîde "ey" anlamı veren Farsça -[y]â ekine sahip bazı kelimeler müstakil isim işlevinde kullanılmıştır:

Şehâ lutf eyle senün hastene bir kez kılup i'tâ
Çeker bu ***Ferdiyâ*** *çünkim senün cevrün katı bisyâr* (G. 188/7)

Hâk-pâya çün nazar kıl hâk-sâr itdün meded
Yok dur[ur] bu devr içinde ***Ferdiyâveş*** *pür-melâl* (G. 279/6)

Çeşmi âhû kirpigi ok kâmeti âzâdedür
Oldı Ferdî hûblar içre nâm-ı pâki ***Hıfziyâ*** (G. 4/7)

Bu Ferdî gibi şeydâdan kaçar gördükçe ol şâhı
Hemîşe ***Hıfziyâ*** *gibice hünkâr olmayan bilmez* (G. 226/8)

Eserde anlatımı daha akıcı bir hâle getirip sıradanlıktan uzaklaştıran deyimlere yer verilmiştir. Günümüzde de sıklıkla kullanılan bu deyimleri beyitleriyle birlikte alfabetik olarak şöyle sıralayabiliriz:

Ağız birliği etmek

Yüzi suyın yire dökdiler ey sâkî mey-i nâbun

Surâhîyle ağız bir itdiler meclisde peymâna (G. 135/4)

Aklı başından gitmek

Gamun sahrâsını seyrâna handân oldı bu dil zâr

Elâ ey Ferdiyâ âhir 'akıl tenden firâr itdi (G. 76/8)

Aman vermemek

Ol gülşen-i cân 'âşıklara hân

Virmezdi amân açdı bize bâb (G. 27/3)

Ayak çekmek

Saklanup görinmez oldı bezm-i rindân içre hîç

Ayağın çekdi la'l-i müştâkı Allâh saklasun (G. 85/2)

Ayağını kesmek

Ortadan câm-ı zer ile gitdi [ol] bâde-i la'l

Kesdi pâyın mey-kededen râkı Allâh saklasun (G. 85/3)

Ayrı düşmek

Bulmış idüm şu cihân[ı] eyler iken cüst ü cû

Düşdüm âhir zâr ile nergis-i şehlâdan cüdâ (G. 14/5)

Bahtı kara olmak

Hâsılı habs eylediler anda âh

Ne 'aceb oldum yine baht-ı siyâh (Mn. 198)

Baş eğmek

Tâc-ı zer-i mihr-i 'âlem-tâba baş egmedi hîç

Şöyle berk urur ki ol dürr-i 'Adenden benefşe (G. 139 /2)

Bülbül gibi şakımak

Çekmişem derd ü meşakkat tâ ki hicrân dâğına

Şakuram bülbül gibi her demde vuslat bâğına

Açdı yâ âşüfte Ferdî işte gam sancâğına

Fikr ider her demde vasl-ı sünbül-i reyhânumı (Mr. 416/5)

Can atmak

Açdı yelken gibi sîne bülbül-i âşüfte-dil

Cân atup küşte gibi ister yine dost-ı sılâ (G. 151/3)

Canına kastetmek

Bir dem oldun âşinâ bu bülbüle

Kasd idüp bu bendede cân u dile (Mn. 104)

Can vermek

İntizâr oldum rikâbında bu cânum virmege

Eylese dîvân-ı 'âlî saf tutup ehl-i rikâb (G. 32/6)

Çılgına dönmek

Tâb-ı meyden berk ura meclisde dâ'im şîşeler

Def' olup kalmaya aslâ fikr ile endîşeler

Ferdiyâ gelsün var ise kanda san'at-pîşeler

Ne gül içün bülbül-i şeydâya dönersin gönül (Mr. 296/5)

Dağlara düşmek

Tûtî dillüm ser-te-ser hasretle şaşurdun beni

Mest ü bî-hûş eyleyüp tağlara düşürdün beni (G. 73/1)

Dem vurmak

'İlm-i tefsîr ile âdâb 'ilm[e] virdi iştihâr

Şükr-i Hak olsun ki kıldı bu 'ulûmdan hissedâr

Gerçi terk itdi bizi bezm-i fenâda tâc-dâr

Dem urur ez-'ilm-i hikmet 'âşıkânum Ferdiyâ (Mr. 17/2)

Derde düşmek

Yâ İlâhî derde düşdüm yine dermânsın bana

Râzıyam fermânuna zîrâ ki sultânsın bana (G. 24/1)

Deva bulmak

'Andelîb-i gül-'izârâsâ yine în murg-ı dil

Vuslat-ı 'uşşâkdan bulsun devâ şimden girü (G. 91/2)

Dile gelmek

‘Aşk sözi degüldür aslâ kim gelüpdür bu dile

Sâkiyâ vir kim şarâbı dimek ile hem ne-şüft (G. 50/7)

Dillere destan olmak

Ser-te-ser yandum hemîşe nâra âh

Egnüme geydüm ezelden kara âh

Gelmişem Mansûrveş bu dâra âh

Anun içün dâstânum dillere (Mr. 117/ 5)

El bağlamak

Niçe yüz bin kulları dîvânına el bağlamış

Şöyle bir ‘âdil şehenşâhâ dilersen işte sen (G. 354/2)

El birliği etmek

Turra-i tarrâr ile el bir idüp zülfün nihân

Hâtem-i cân u gönül yâ lü’lü’de yâ andadur (G. 220/4)

Elden gitmek

Gitdi elden ol sanevber-kâmetüm şimden girü

Beklerem Mecnûn gibi yollar o Leylâdan cüdâ (G. 14/6)

El çekmek

‘Andelîb olmakdan el çekmiş vefâsuz nigâra

Fâriğ olmış kendiden her dem geçenden benefşe (G. 139/4)

El vermek

Bülbülem dâ’im şikâyet eylerem gülden hemân

Hûb me’ânî söylerem dilden bahâr el virmedi (G. 394/7)

Feda etmek

Gülşen-i pür-zînet ol şehenşâh-ı cemâl

Salınup gîsûları şeydâsı cân eyler fedâ (G. 4/3)

Göğüs geçirmek

Meclisi eyle müheyyâ bâde-i gül-gûn ile

Şîşeler gögsin geçürsin hâke yeksân idelüm (G. 321/3)

Göğüs germek

Virdi hurşîde şu’â’ın ol kamer

Gerdi gögsin şem’-i zâruma siper (Mn. 57)

Gönül açmak

Bahâr eyyâm[ı] güller açılup gönlüm açılmadı

Ki bağrum şöyle hûn oldı gül-i ruhsâr açılmadı (G. 74/1)

Gönül almak

Âkıbet gönlümi aldun ey perî

Eyledün mecnûn beni ser-tâ-serî (Mn. 105)

Gönül avlamak

Ezelden gönlümi sayd eyledi ebrûları anun

Kemend-i turra-i tarrâr ile bend itdi dâm ol şûh (G. 64/3)

Gönül bağlamak

Sâgar u câm u şarâbı sâkiyâ devr eyle

Kaldı dil bağlandı ol turra-i 'anbersâda (G. 145/3)

Gönül vermek

Gönül virme sakın Ferdî beher pür-mey olan câma

Seni 'âsî kılur dosta hazer it ol toludan kaç (G. 57/5)

Göze görünmemek

Sadâ geldi bu sînemden

Halâs eyle beni gamdan

Gözümde hûn ile nemden

Görinmez bu fenâ varı (Mr. 75/8)

Gurbete düşmek

Bakunuz bu Ferdiyânun hâline

Bî-kes oldı düşdi gurbet iline

Kanda gitdi bilmezem kim bulına

'Aşk ile biz sâkin olduk bellere (Mr. 117/6)

Haber vermek

Sabâ lutf eyle ahvâlüm var ol yâra haber vir sen

Bu âh u zârumı ol çeşm-i sehhâra haber vir sen (G. 372/1)

Haram etmek

Yine serv-i sanevber[in] ider dâ'im hırâm ol şûh

Çemende bülbüle vaslın müdâm eyler harâm ol şûh (G. 64/1)

Haram olmak

Rûz u şeb uyku harâm oldı senün hecrünle âh

Görmedi ehl-i fenâ bu tarza bir mihnet ise (G. 124/7)

Hayran kalmak

Kaldılar hayretde hayrân 'andelîbün hâline

Âsmân içre feleklerle melekler bî-simât (G. 46/4)

İki gözü iki çeşme olmak

Dü çeşmüm cûlarından gevher-i eşk

Cihânda lü'lü'-i lâlâ giriftest (G. 47/6)

Kan ağlamak

Şîve-i mümtâz ile ebrûyı pinhân eylemiş

Gonceveş kan ağladur âşüftesine ol şehâ (G. 4/2)

Karalar giymek

Ne çekdi sâgar-ı gamdan karalar geydi bülbülveş

Ki ruhsâr-ı nigâr üzre ider ra'nâ gülinden âh (G. 122/3)

Kılı kırk (bin) yarmak

Ferdiyâ güftün ne denlü müstakîmdür kim senün

Vasf-ı yâr içre birinden bir kılı bin kez yarar (G. 189/5)

Kısmeti kesilmek

Nâr-ı 'aşka mübtelâyam şimdi ben

'Aklumı aldı benüm gonce-dehen

Kısmetüm kesdi vatânumdan neden

Düşdi yolum işte bu gün çöllere (Mr. 117/3)

Köle olmak

Cânını Ferdî dirîğ eyler mi isterse nigâr

Sâdıkâne oldı zîrâ bende-i fermân-ı dost (G. 41/5)

Kulak tutmak

Ne sanursın zâhidâ hîç dinmedük söz kalmadı

Gûş tutup dâ'im ana sen 'akl u iz'âna çalış (G. 251/4)

Müjde vermek

Ferdiyâ cüst eyledi gülzâr gayb itdi güli

Müjde virdi cânını kim dirse gördüm şâhumı (G. 395/6)

Necat bulmak

Ba'zı kimse kılmaz ardına salât

Bulalar mahşer güni anlar necât (Mn. 572)

Perde çekmek

Gördüm ol şâhum çeküp ruhsârına nûrdan hicâb

Kimseye göstermedi rûyını ref' idüp nikâb (G. 25/1)

Selamı sabahı kesmek

Kesdi yâ bizden selâm ile sabâhın ol peri

'Aklumı başumdan alup itdi mecnûn serserî

Yâ melekdür yâ firişte ya perîdür yâ hûrî

Gülşen-i cennetde kadd-Tûbâyı gördüm söylemez (G. 237/2)

Söz atmak

Ne revâ bir har iken söz atasın ehl-i dile

Bire kodoş bire sâzendelerün remmâli (G. 437/3)

Şifa bulmak

Çözermiş kayd eyleyen turrasına murg-ı dilin

Ol etibbâdan gelüp bulsun şifâ şimden girü (G. 91/4)

Şöhret bulmak

Oldı bir kâdîye kâtib bî-şümâr

Buldı anda ma'rifetle iştihâr (Mn. 140)

Tuzağa düşmek

Gel ey dil raksa-i gîsû-yı ca'd-ı pür-şikenden geç

Reh-i mekrinde dâmına düşersin bu fitenden geç (G. 55/1)

Yol bulmak

Buldı a'dâdan halâs olınca yol

Cân u dilden bendesin kıldı kabûl (Mn. 159)

Yol vermek

Çarh-ı kec-rev aldı yârüm goncesin göstermedi

Gurbet içre haste kaldum kimse hâlüm sormadı

Rûzgâr esdi muhâlif deryâlar yol virmedi

El-amân yol vir bana yâ Rabbi göster yârümi (Mr. 407/3)

Yüzsuyu dökmek

Yüzi suyın yire dökdiler ey sâkî mey-i nâbun

Surâhîyle ağız bir itdiler meclisde peymâna (G. 135/4)

Zindan etmek

Fenâ mülkin benüm başuma zindân eyledün dostum

Kerem kıl bana sultânum vefâlar eyle şeydârâ (G. 10/4)

Gülzâru's-safâ'da az da olsa atasözlerine rastlanmaktadır:

Kırk yıl yağmur yağsa mermere su işlemez

'Arz-ı hâl itsem revâ mı bî-vefâ kadd-'ar'ara

Bu meseldür su geçer mi dâ'im akan mermere

Derc idersem pür-me'ânî sözler ol leb-şekkere

Hîç mü'essir mi kılur şûh-ı cihâna söylesem (Mr. 335/3)

Yüksek uçan alçak düşer

Bak karanfülzâr ile nergisün olan cengine

Bülbüle benzer gülün itdügi dürlü rengine

Dinlemez misin seherden 'âşıkun âhengine

Uçar iken yüksege alçağa inersin gönül (Mr. 296/4)

Eserde *Kur'ân-ı Kerîm*'den iktibas edilen ayetlere de yer verilmiştir:

Çeşm-i Ferdî zîr-i kasr-ı hûri tab'-ı dilberün

Sıfateş ***cennâti tecri tahtihâ'l-enhâr***[2] *dâşt* (G. 48/7)

Pertev-i hüsni cihânı tutdı mihr ü mâhveş

Toldı yâ 'aşkun sadâsı ile kâh-ı ***kün-fe-kân***[3] (G. 83/25)

[2] Cennâti[n] tecri [min] tahtihâ'l-enhâr: **"**Böyle söylemelerine karşılık Allah da onları, içinde ebedî olarak kalmak üzere *altından ırmaklar akan cennetler*le ödüllendirdi. İşte iyi davrananların mükâfaatı budur (Kur'an, Mâide/85)."

[3] Kün fekân [feyekün]: "O, göklerin ve yerin eşsiz, örneksiz yaratıcısıdır; bir şeyin olmasını dilediğinde ona *"ol!" der, hemen oluverir* (Kur'an, Bakara/117)."

Ne-kon ez-âstân în bülbüli dûr
Ki hûn-ı dîdeveş ***tahte's-serâya***[4] (G. 121/3)

Dönmezem ***kâlû belâda***[5] *itdügüm ikrârdan*
Turmışam peymân u 'ahde dahı ol ikrâr ile (G. 195/7)

Yazılmış ***enbetellâhu nebâten hasenen***[6] *hattun*
Gözün çeşme-i hayvândur hat-ı la'l-i nigâr ebrû (G. 94/4)

Etkilendiği Şairler

Klasik edebiyatta birçok şair kendisinden önce eser vermiş şairlerden etkilenmiş ve şiirlerine nazire yazma çabası içerisine girmiştir. Ancak bazı şairler nazire yazmanın ötesine geçmiş, zemin şiirden intihale uzanan birtakım (ç)alıntılar yapmışlardır.

İntihal, bugünün bilim dünyasında başkasına ait bir bilgiyi kaynak belirtmeden, işaret etmeden kendisine ait gösterme, bu bilgiye eserinde yer verme, bilgiyi aşırma karşılığı olarak kullanılmaktadır. İntihal kavramı için eskiler sirkat, serika, ahz u sirkat, düzd-i suhan gibi uygulamanın hırsızlık, çalma yönünü öne çıkaran tanımları tercih etmişlerdir (Kaplan, 2017a: 40).

Belagatta asıl şiirden alınan lafız, mana veya mazmun ilkine eşdeğer veya daha güzel söylenirse buna müsamaha gösterilmiştir. Ancak alıntılanan şiirin kaynağının belirtilmemesi ve şairin ödünçleme yaptığı şiirin mana, mazmun, lafız ve hayalini kendine has bir buluş gibi göstermesi sirkat ve intihal sayılmıştır. İntihalde bir şiirin kelimesini, söz dizimini ve anlamını değiştirerek kendine aitmiş gibi gösterme durumu

[4] Tahte's-serâ**:** "Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve *toprağın altı*nda ne varsa hepsi O'nundur (Kur'an, Taha/6)."
[5] Kâlu belâ: "Rabbin Âdemoğulları'ndan -onların sırtlarından- zürriyetlerini alıp bunları kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? "*Elbette öyle! Tanıklık ederiz" dediler*. Böyle yaptık ki kıyamet gününde, "Bizim bundan haberimiz yoktu" demeyesiniz (Kur'an, A'raf/172)."
[6] Enbetellâhu [enbetehâ] nebâten hasenen: "Bunun üzerine rabbi ona hüsnükabul gösterdi ve *onu güzel bir şekilde yetiştirdi.* Zekeriyyâ'yı da onun bakımı ile görevlendirdi. Zekeriyyâ onun bulunduğu yere, mâbeddeki odaya her girdiğinde yanında (yeni) bir rızık bulur ve "Ey Meryem! Bu sana nereden?" diye sorar, o da "Allah tarafından" cevabını verirdi. Kuşkusuz Allah dilediğine sayısız rızık verir (Kur'an, âl-i İmrân/37)."

söz konusudur. İntihal yapan kişi bilinçli olarak şiirin asıl sahibini gizlemeye ve okuyucuya unutturmaya çalışır (Kaplan, 2017a: 42; Kaplan, 2017b: 92).

Çalışma konumuz olan *Gülzâru's-safâ* mesnevîsinde yer alan kimi şiirlerin de intihale örnek teşkil ettiğini söyleyebiliriz. Ferdî kendisinden önce yaşamış Bâkî (öl. 1008/1600), Fuzûlî (öl. 963/1556) ve Mesihî (öl. 918/1512) gibi şairlerin şiirlerinden etkilenmiş bu etkilenme zaman zaman yerini intihale bırakmıştır. Ferdî'nin şiirlerinde özellikle Bâkî'nin büyük etkisi olduğu görülmektedir. Şair, Bâkî'nin birçok şiirini hemen tamamıyla almış, şiirlerin asıl kaynağını belirtmeden mahlasını değiştirmek suretiyle kendisine mal etmeye çalışmıştır. Fuzûlî'nin bir beyit ve şiiri ile Mesihî'nin bir murabbasında da aynı yolu denemiştir. Bu durum Ferdî'nin belirleyemediğimiz başka şairlerin şiirlerinden de (ç)alıntı yapmış olabilme ihtimalini düşündürmektedir.

Edebî kişiliğin zayıflığını gösteren bu durumu örneklendirmek amacıyla adı geçen şairler ile Ferdî'nin şiirlerini aşağıya alıyoruz:

Bâkî

Âlâyiş-i dünyâdan el çekmege niyyet var
Yakında 'adem dirler bir şehre 'azîmet var

Uçdı bu fezâlardan murg-i dil-i nâlânum
Ârâm idemez oldum efkâr-ı seyâhat var

Nûş eylese bir 'âşık tâ haşre dek ayılmaz
Bezm-i felekün bilmem câmında ne hâlet var

Bu hâlet ile ey dil sağ olmada 'âlemde
Derd ü gam-ı dilber ile ölmekde letâfet var

Gitdükçe harâb eyler mülk-i dil-i vîrânı

Dehrün bu cefâsından bir şâha şikâyet var

Ser terkine kâ'ildür dünyâya gönül virmez

Terk ehlinün ey Bâkî başında sa'âdet var (Küçük, G. 152)

Ferdî

Fenâ âlâyişinden destümi çekmege niyet var
'Adem mısrına yakında umaram ki 'azîmet var

Dil-i nâlânumun murgı uçupdur bu kazâlardan
İdemez oldı efkâra ârâm ammâ seyâhat var

Dil-i vîrânumun mülk-i harâbâtı füzûn oldı
Cefâsından fenânun bir 'âdil şâha şikâyet var

Ayılmaz haşre dek nûş eyleyen 'âşık o sâgardan
'Aceb bilmem ecel bezm-i câmında nice hâlet var

Seri terkine kâ'il şu fenâya gönlini virmez
Başında ehl-i 'aşkun Ferdiyâ niçe sa'âdet var (G. 190)

Bâkî

Ayağun toprağın özler bulurken gökde yir kevkeb

İşigün cânibin gözler zihî 'âlî-nazar kevkeb

Egerçi gök yüzinde ahter-i ferhunde-fer çokdur

Kanı hâl-i ruhun mânendi bir rûşen güher kevkeb

Ne bilsünler karanuda anun göz kıpdugın iller

Gice hâl-i ruhunla bahs içün gelmiş meger kevkeb

Ne taşlar basdı seng-endâz-ı âhum deyr-i gerdûna

Düşen altun kayalardur degül vakt-i seher kevkeb

Muhabbet dâğı yak sînende ferr-i devlet istersen

Bilürsin olmaz ey Bâkî sa'âdet-bahş her kevkeb (Küçük, G. 17)

Ferdî

Türâb-ı pâyuna müştâk olur 'âlî-nazar kevkeb
Gözi dâ'im sitânunda bulurken gökde yir kevkeb

Velî çokdur semâ sahnında ferhunde olur ahter
Ki hâl-i ruhlarun mânend yokdur bir güher kevkeb

Ne âteş eyledi efrûz bu âhum deyr-i gerdûna
Bilür erbâb-ı dil ancak dahı vakt-i seher kevkeb

Ne bilsün ey sanem hâl ü hatunla rûz u şeb ahter
Makâm-ı dil-güşâna bahs içün gelmiş meger kevkeb

İçüp mest ol muhabbet bâdesin ger devlet istersen
Bilürsin olmaz ey Ferdî vefâ bahş ide her kevkeb (G. 39)

Bâkî

Gül yüzün vasfında bülbül kılsa elhânı dürüst
Bâğda bir goncenün kalmaz girîbânı dürüst

Olsa ‘irfân ehline cânân olınca şöyle kim
Zülf-i müşgîni şikeste ‘ahd ü peymânı dürüst

Dil-berün ‘ahdi bütün ammâ vefâsı süst olur
‘Âşıkun gönli şikeste ‘ahd ü peymânı dürüst

Cevşen-i pûlâd-ı çarhı çâk çâk itdüm dahı
Âh-ı âteş-bârumun şemşîr-i bürrânı dürüst

Âteş-i sûz-ı firâkun bir harâret virdi kim
Nûş ider bir demde dil deryâ-yı ‘ummânı dürüst

Bâkıyâ fennünde tutmaz kimse noksânun senün
Hamdülillâh tab’ mevzûn ‘akl mîzânı dürüst (Küçük, G. 22)

Ferdî

Dil ruhun şerh itmede kılursa hâlini dürüst
Bâğda nâleyle keşîde kılsa dâmânı dürüst

Yâr olınca şöyle bir cânân ola ‘uşşâka kim
Ca’d-ı gîsûsı perîşân ‘ahd ü peymânı dürüst

Şöyle kim pûlâd-ı çarhı çâk çâk itdüm bu gün
Tîğ-i âhum ile kim şemşîr-i bürrânı dürüst

Gâlib oldı sûz-ı firkat sîne-i sûzânuma
Dil eger nûş itse def’olmaz bu deryâyı dürüst

Ferdiyâ her san’atunda kimse noksânun ne-dâr
Hamdülillâh ‘akl dikkat tab’ mîzânı dürüst (G. 51)

Bâkî

Lâle-hadler kıldılar gül-geşt-i sahrâ semt semt
Bâğ u râğı gezdiler idüp temâşâ semt semt

‘Âşık-ı dîdâr-ı pâkündür meger kim cûylar
Cüst ü cû eyler seni ey serv-i bâlâ semt semt

Leşker-i gam geldi dil şehrine kondı cavk cavk
Kopdı yir yir fitne vü âşûb u kavgâ semt semt

Giryeden cûy-ı şirişküm sû-be-sû oldı revân
Yine kulzüm gibi cûş itdi bu deryâ semt semt

Bir kadem bas lutf ile gel gülşene ey serv-kad
Bileler eksiklügin her serv-i bâlâ semt semt

Şi’r-i Bâkî seb’a-i iklîme oldukça revân
Okınursa yiridür bu nazm-ı garrâ semt semt (Küçük, G. 23)

Ferdî

Oldı ‘azm-i lâle-ruh gül-geşt-i sahrâ semt semt
Bâğ-ı gülzârı gezüp itdi temâşâ semt semt

Rûy-ı pâkün ‘âşıkı oldı meger âşüfte-dil
Cüst idüp arar seni ey serv-i bâlâ semt semt

Mısr-ı kalbe geldi kondı leşker-i gam ber-füzûn
Koparup yir yir fiten-âşûb u kavgâ semt semt

Sû-be-sû cûy-ı sirişküm giryeden oldı revân
Mevc urup cûş eyledi ‘ummânâsâ semt semt

Şi’r-i Ferdî kişver-i seyyâra oldılar revân
Yiridür okınsa her dem nazm-ı garrâ semt semt (G. 44)

Fuzûlî

Bende Mecnûndan füzûn âşıkluk isti'dâdı var
Âşık-ı sâdık menem Mecnûnun ancak adı var

N'ola kan dökmekde mâhir olsa çeşmüm merdümi
Nutfe-i kâbil dürür gamzen gibi üstâdı var

Kıl tefâhur kim senün hem var ben tek âşıkun
Leylînün Mecnûnu Şîrînün eger Ferhâdı var

Ehl-i temkînem beni benzetme ey gül bülbüle
Derde yok sabrı anun her lâhza bin feryâdı var

Öyle bed-hâlem ki ahvâlüm görende şâd olur
Her kimün kim devr cevrinden dil-i nâ-şâdı var

Gezme ey gönül kuşu gâfil fezâ-yı aşkda
Kim bu sahrânun güzer-gâhında çok sayyâdı var

Ey Fuzûlî aşk men'in kılma nâsihden kabul
Akl tedbîridür ol sanma ki bir bünyâdı var (Parlatır, G. 68)

Ferdî

Bende Mecnûndan füzûn ‘âşıkluk isti’dâdı var
‘Âşık-ı sâdık menem Mecnûnun ancak adı var

N’ola kan dökmekde mâhir olsa çeşmüm merdüm[i]
Nutka kâbil tîr-i gamzen gibi bir üstâdı var

Kıl tefâhur sana ‘âşık olduğuma ey nigâr
Leylînün Mecnûnı Şîrînün eger Ferhâdı var

Ehl-i temkînem beni benzetme ey gül bülbüle
Derde yok sabrı anun her lahza kim feryâdı var

Öyle bed-hâlem ki ahvâlüm görenler şâd olur
Her gedâ kim derd ü cevrinde dil-i nâ-şâdı var

Olma ey dil murgı gâfil bu kazâ-yı ‘aşkdan
Kim bu sahrânun güzergâhında çok sayyâdı var
Ferdiyâ bu ‘aşk men’in kılma nâsihden kabûl
‘Akl tedbîridür ol sanem gibi bünyâdı var (G. 199)

Fuzûlî

Cânı cânân dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizâ’ eyleyelüm ol ne senündür ne benüm (Parlatır, G. 206/2)

Ferdî

Virmemek olur mı ey dil cânı cânân istemiş
Lecc ü bahs itmeyelüm hîç ne senündür ne benüm (G. 338/2)

Mesihî

Dinle bülbül kıssasın kim geldi eyyâm-ı bahâr
Kurdı her bir bâğda hengâme hengâm-ı bahâr
Oldı sîm-efşân ana ezhâr-ı bâdâm-ı bahâr
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Tarf-ı gülşen nûr-ı Ahmed birle mâl-â-mâldür
Sebzeler anda sahâbe lâle hayru’l-âldür
Hey Muhammed ümmeti vakt-i huzûr-ı hâldür
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Kıldı şeb-nem girü cevherdâr tîğ-i sûseni
Jâleler aldı havâ'î tûblar ile gülşeni
Ger temâşâ ise maksûdun beni esle beni
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Bûstânda görinen lâle degül nu'mân ile
Bâğdan kan aldı şimşek neşter-i bârân ile
'Ârif isen hoş geçürgil bu demi yârân ile
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Ruhları rengîn güzellerdür gül ile lâleler
Kim kulaklarına dürlü cevher asmış jâleler
Aldanup sanma ki bunlar böyle bâkî kalalar
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Gitdi ol demler ki olup sebzeler sâhib-firâş
Gonce fikri olmış idi gülşenün bağrında baş
Geldi bir dem kim kızardı lâlelerle tağ u taş
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Bûy-ı gülzâr itdi şol denlü hevâyı müşg-i nâb
Kim yire inince olur katre-i şeb-nem gülâb
Çarh otak kurdı gülistân üstine günlük sehâb
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Yine envâ'-ı şüküfeyle bezendi bâğ u râğ
'İş içün kurdı çiçekler sahn-ı gülşende otak
Kim bile ol bir bahâra kim öle kim kala sağ
'İş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Ebr gülzâr üstine her subh gevher-bâr iken
Nefha-i bâd-ı seher pür-nâfe-i Tâtâr iken
Gâfil olma 'âlemün mahbûbluğı var iken
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Gülsitânun her nesin aldı ise bâd-ı hazân
'Adl idüp bir bir alıvirdi yine şâh-ı cihân
Devletinde bâdeler kâm oldı sâkî kâmrân
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Umaram bulup Mesihî bu murabba' iştihâr
Ehline ola bu çâr ebrû güzeller yâdigâr
Bülbül-i hoş-gûysun gül yüzlülerle yüri var
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr (Mengi, Mr. 2)

Ferdî

Kıssa-i bülbül işit kim geldi eyyâm-ı bahâr
Kurdı her bir gülşene hengâm hengâm-ı bahâr
Oldı zer-efşân ana ezhâr-ı bâdâm-ı bahâr
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Gülşen-i bâğ-ı çemende jâle güher-bâr iken
Dîde-i şehlâsı yârün nergis-i Tâtâr iken
Fasl-ı gülzârı geçer meh devr-i 'işret var iken
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Hatt-ı ruhsârun zuhûr itmezden ey şâh-ı cihân
N'eylediyse Hakk hak it gülşene bâd-ı hazân
Her çiçek olmış durur bezm-i çemende tâze cân
'Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Kıldı jâle-gîr ü cevher-dâr tîğ-i sûseni
Tûbâlarla aldılar şeb-nem hevâ-yı gülşeni
Dinle maksûdun temâşâ ise ey şâhum beni
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Nûr-ı Ahmed birle gülşen tarf[ı] mâl-â-mâl durur
Anda sebzedür sahâbe lâle hayru’l-âl durur
Ey Muhammed ümmeti devr-i huzûr-ı hâl durur
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Dâ’imâ eyle begüm bu ‘âşıkunla ‘azm-i bâğ
Niçe bülbül bağrına urdı gül-i ra’nâda dâğ
Kim öliser kim bilür ol bir bahâra kala sağ
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr

Dilerem ey Ferdiyâ bulup murabba’ iştihâr
Ehline ola çü çâr-ebrû güzeller yâd-gâr
Mâh-rûlarla yüri bülbül-zebânun eyle yâr
‘Îş u nûş it kim geçer kalmaz bu eyyâm-ı bahâr (Mr. 175)

(Diğer şiirler için bkz. Bâkî G. 25, Ferdî G. 54; Bâkî G. 27, Ferdî G. 52; Bâkî G. 30, Ferdî G. 55; Bâkî G. 33, Ferdî G. 61; Bâkî G. 38, Ferdî G. 161; Bâkî G. 39, Ferdî G. 160; Bâkî G. 40, Ferdî G. 159; Bâkî G. 43, Ferdî G. 162; Bâkî G. 45, Ferdî G. 164; Bâkî G. 46, Ferdî G. 170; Bâkî G. 159, Ferdî G. 215; Bâkî G. 124, Ferdî G. 213; Bâkî G. 145, Ferdî G. 214; Bâkî G. 192, Ferdî G. 238; Bâkî G. 208, Ferdî G. 239; Bâkî G. 219, Ferdî G. 243; Bâkî G. 221, Ferdî G. 257; Bâkî G. 323, Ferdî G. 321; Bâkî G. 380, Ferdî G. 353, 354, 355; Bâkî G. 423, Ferdî G. 145; Bâkî G. 438, Ferdî G. 112; Bâkî G. 525, Ferdî G. 413; Bâkî G. 533, Ferdî G. 398; Bâkî G. 139, Ferdî G. 217)

İKİNCİ BÖLÜM

GÜLZÂRU'S-SAFÂ'NIN ŞEKİL VE MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

Mesnevî

Gülzâru's-safâ, mesnevî nazım şekliyle yazılmış bir eserdir. Arapça "s,n,y" üçlü kökünden türemiş olan mesnevînin sözlük anlamı "ikili, ikişer" demektir. Mesnevî, kendi arasında kafiyeli beyitlerden oluşan bir nazım şeklinin adıdır. Kafiye şeması "aa bb cc…" şeklinde gösterilir. Beyit sayısı bakımından hiçbir kısıtlayıcı kurala bağlı olmayan mesnevî, genellikle aruz bahirlerinin kısa kalıplarıyla yazılır (Ünver, 1986: 430-432; Kartal, 2018: 31).

Belli bir konuyu ya da iç içe geçmiş çeşitli konuları ihtiva eden ve bağımsız bir eser olarak kaleme alınan mesnevîlerin tertibi, genellikle birbirine benzer şekilde oluşturulmuştur. Mesnevîlerin genel tertibinde üç ana bölüm bulunmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1. Giriş bölümü
2. Konunun işlendiği bölüm
3. Bitiş bölümü

Bazı mesnevîlerde "giriş" bazılarında "bitiş" bazılarında ise hem "giriş" hem de "bitiş" bölümünün olmadığı görülmektedir. Özellikle "giriş" ve "bitiş" bölümlerinin bulunmadığı mesnevîlerde ya doğrudan ya da besmele beyitiyle konuya başlanmış ve bir beyitle eserin bittiği belirtilmiştir (Kartal, 2018: 103-104). "Bitiş" bölümü bulunmayan *Gülzâru's-safâ* mesnevîsi besmelenin anlatıldığı "giriş" bölümüyle (1-24. beyitler) başlar.[7] Eserin 25-694. beyitleri arasında da "konunun işlendiği bölüm" yer alır.

[7] Edebiyat tarihimizdeki Türkçe mesnevîlerde besmelenin üç şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir:
a. Bir beyitten oluşan besmele veya besmele ile ilgili iktibasların yer aldığı şiirler. b. Allah'ın adını zikretmenin önemini anlatan manzumeler. c. Müstakil besmele manzumeleri.
Gülzâr-ı Safâ'da yer alan besmele manzumesi "müstakil besmele manzumeleri" grubuna dahil edilebilir. Konunun tamamen besmeleye ayrıldığı bu tür manzumeler, karakteristik özellikler gösteren, kendine has bir kompozisyonu olan ve tevhit, münâcât, na't gibi bir tür şeklinde algılanması mümkün olan şiirlerdir.

Toplam 694 beyitten oluşan *Gülzâru's-safâ*'da konular başlıklar altında anlatılmıştır. Mesnevîde yer alan başlıkları ve bu başlıklar arasında yer alan beyit numaralarını tablo hâlinde şöyle gösterebiliriz:

Tablo 1: Bölüm Başlıkları

Başlık Numaraları	Bölüm Başlıkları	Beyit Numaraları
1.	*Hazâ'l-mecmû'atü Dîvânu Ferdî ellezî yu'rafu bi-Gülzâri's-safâ Allhümme yessir 'aleyhi şefâ'ate habîbike'l-Mustafâ*	1-24. beyitler
2.	*Ferdî-i bî-behre seyr ü sülûkinde Aksarây'a gelüp bir perî-çihreye aldanup menzilde görüp yanılup ve başına ne dertler geldüginün icmâlen vasfıdur*	25-47. beyitler
3.	*Ol Ferdî esîr-i 'aşk olan gedâ-yı mübtelânun nigârı ile kendi beyninde rakîb-i bî-dîn a'dâlar ile bülbül gibi gülinden cüdâ düşüp 'azm-i gurbet idüp vedâ'-ı dildâr itdüginün vasf-ı cemîlidür zikr olınur*	48-115. beyitler
4.	*Ol gedâ-yı bed-nâm olan Ferdî-i bî-behrenün diyâr-ı gurbete düşüp ne semte 'azîmet ve ne diyârda ber-karâr olup kaldugınun vasfıdur*	116-142. beyitler
5.	*Ol Ferdî-i bed-nâmun diyâr-ı gurbetde yâr-ı gârı hayâl-i dildâr olup mahzûn u mecnûn seyr ü sülûkinde hâ̈b-ı gaflet gâlib olup rü'yetinde dildârını gördüginün vasfıdur*	143-312. beyitler
6.	*Ol Ferdî-i bed-nâmun firâk-ı dildâr ile gurbetde meks eylemeyüp sûy-ı nigâra 'azimet idüp Canik vilâyetinden Rûma 'azm itdüginün vasfıdur zikr olınur*	313-333. beyitler
7.	*Ol meh-peyker misâli mısr-ı hüsne pâdişâh olan Hıfzî efendinün tenbîh ü te'kîd-i a'dâdan havf (idüp) bî-behre olan Ferdîden her vaktde ictinâb u firâr idüp derd-ber-derd idüp 'andelîb-i şeydânun vedâ' itdüginün vasfıdur*	334-434. beyitler

Beyit sayıları genellikle 10-122 arasında olan bu manzumelerin kompozisyon planları birbirine benzer. Önce besmelenin genel özellikleri ve besmele söylemenin faydalarını anlatan şairler, daha sonra besmeleyle ilgili çeşitli benzetmelerde bulunurlar. Anahtar, kitap, cilt, gül bahçesi vb. benzetmelerden sonra harflere geçilir. Harflerin tasavvufî anlamları ve özellikleri tek tek açıklanır (Gürgendereli, 2010: 33-35).

8.	*İcmâlen vasfı tahrîr olınan ağyâr-ı bed-ahterlerün 'adedi ve vasıfları ve isimleri ve resimleridür ki zikr olınur*	435-530. beyitler
9.	*Gedâ-yı şeydâ olan Ferdî ile şâh-ı cihân olan Hıfzî Efendinün ittihâdını ol 'adû-yı bed-likâlar fehm idüp şeytân lu'bın gibi beynlerinde vesvese vü tenbîh [ile] birbirinden cüdâ itdüklerinün vasfıdur*	531-621. beyitler
10.	*Ol gül-i ra'nânun hârı gün-be-gün efzûn olup bülbül içün yollara câsûs koyup emek ü zahmet çeküp şeytân sîreti ile merdûd olduklarıdur*	622-694. beyitler

Gülzâru's-safâ'nın konusu itibarıyla "şairlerin gördükleri, yaşadıkları olayları anlatan, toplum hayatından kesitler veren; kişileri, meslekleri, düğünleri ve belli yöreleri tasvir eden mesnevîler (Ünver, 1986: 443)" grubunda yer aldığı söylenebilir. Bu grupta yer alan mesnevîlerin beyit sayısı az olup genellikle binin altında kalmıştır. Dolayısıyla mesnevînin tamamına yakınını "konunun işlendiği bölüm" oluşturur (Ünver, 1986:446).

Klasik mesnevîlerde çok fazla görmediğimiz bir şekilde *Gülzâru's-safâ* mesnevîsinin beyitleri arasına diğer nazım şekilleri ile yazılan çok sayıda manzume girmiştir. Bu durumu tablo hâlinde şöyle gösterebiliriz:

Tablo 2: Mesnevî ve Manzumeler

Mesnevî/Manzumeler	**Beyit/Manzume Numaraları**	**Toplam Beyit/Manzume Sayısı**
Mesnevî	**1-47. beyitler**	**47**
Manzume[ler]	1-79. manzume	79
Mesnevî	**48-115. beyitler**	**68**
Manzume[ler]	80. manzume	1
Mesnevî	**116-186. beyitler**	**71**
Manzume[ler]	81. manzume	1
Mesnevî	**187-203. beyitler**	**17**
Manzume[ler]	82-385. manzume	304
Mesnevî	**204-239. beyitler**	**36**
Manzume[ler]	386. manzume	1
Mesnevî	**240-254. beyitler**	**15**

Manzume[ler]	387. manzume	1
Mesnevî	**255- 265. beyitler**	**11**
Manzume[ler]	388. manzume	1
Mesnevî	**266-267. beyitler**	**2**
Manzume[ler]	389. manzume	1
Mesnevî	**268-289. beyitler**	**22**
Manzume[ler]	390. manzume	1
Mesnevî	**290-474. beyitler**	**185**
Manzume[ler]	391-414. manzume	24
Mesnevî	**475-621. beyitler**	**147**
Manzume[ler]	415-435. manzume	21
Mesnevî	**622-657. beyitler**	**36**
Manzume[ler]	436. manzume	1
Mesnevî	**658-682. beyitler**	**25**
Manzume[ler]	437-441. manzume	5
Mesnevî	**683-694. beyitler**	**12**
Manzume[ler]	442. manzume	1

Gülzâru's-safâ mesnevîsinin beyitleri arasında yer alan şiirler bir divân oluşturacak kadar hacimlidir. Eserde gazel, murabba, müseddes, kıt'a, terkib-bend ve konunun işlendiği bölümden bağımsız olarak yazılan 440 ve 344 numaralı müstakil mesnevîler olmak üzere altı farklı nazım şekli kullanılmıştır.

Mesnevîde hemen bütün harflerle şiirler kaleme alınmıştır. Şiirler *"bâbü'l-elif, bâbü'l-bâ, bâbü't-tâ…"* şeklinde başlıklar altında kaydedilmiştir. Kafiye harfleri değiştikçe araya müfred/mukaffâ beyit/ler yazılmış, bir başlık altında kafiye harfi farklı olan şiirler de yer almıştır. Amacımız divân neşri olmadığı için metnin orijinal hâli korunmuş, şiirlerin tertibinde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

Eserde yer alan nazım şekillerini numaraları ile birlikte tablo hâlinde şöyle gösterebiliriz:

Tablo 3: Nazım Şekilleri

Nazım Şekli	Numarası	Toplam Manzume Sayısı
Gazel	2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 10., 11., 12., 13., 14., 16., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 30., 32., 33., 34., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 43., 44., 45., 46., 47., 48., 49., 50., 51., 52., 53., 54., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 72., 73., 74., 76., 77., 79., 80., 81., 83., 84., 85., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108., 109., 110., 111., 112., 113., 114., 115., 116., 118., 119., 121., 122., 123., 124., 125., 126., 127., 128., 129., 130., 131., 132., 133., 134., 135., 136., 137., 138., 139., 140., 141., 142., 143., 144., 145., 146., 147., 149., 150., 151., 152., 153., 154., 155., 156., 157., 158., 159., 160., 161., 162., 163., 164., 165., 166., 167., 168., 169., 170., 171., 172., 173., 174., 176., 177., 179., 181., 186., 187., 188., 189., 190., 191., 193., 194., 195., 196., 197., 198., 199., 200., 201., 202., 203., 204., 205., 206., 207., 208., 209., 210., 211., 213., 214., 215., 216., 217., 218., 219., 220., 221., 222., 223., 224., 225., 226., 227., 230., 231., 232., 233., 234., 235., 236., 238., 239., 240., 241., 242., 243., 244., 245., 246., 247., 248., 249., 250., 251., 252., 253., 254., 255., 256., 257., 258., 259., 260., 261., 262., 263., 264., 265., 266., 267., 268., 269., 270., 271., 272., 273., 277., 278., 279., 280., 281., 282., 283., 284., 285., 288., 289., 290., 292., 293., 294., 295., 298., 299., 301., 302., 303., 304., 306., 307., 309., 311., 312., 313., 314., 315., 316., 317., 318., 319., 320., 321., 322., 323., 324., 326., 327., 328., 329., 330., 331., 332., 333., 334., 337., 338., 341., 342., 343., 345., 346., 347., 348., 349., 350., 351., 352., 353., 354., 355., 356., 357., 359., 360., 361., 362., 363., 364., 365., 366., 367., 369., 370., 371., 372., 373., 374., 375., 376., 377., 378., 380., 382., 384., 385., 386., 387., 388., 390., 391., 392., 393., 394., 395., 398., 399., 400., 401., 402., 403., 404., 405., 406., 409., 412., 413., 414., 422., 423., 424., 425., 426., 428., 429., 430., 431., 432., 433., 434., 435., 437., 438., 439., 441., 442.	374
Murabba	1., 17., 31., 42., 75., 78., 82., 117., 148., 175., 178., 180., 182., 183., 184., 185., 192., 212., 228., 229., 237., 274., 275., 276., 286., 287., 291., 296., 297., 300., 305., 325., 335., 336., 379., 381., 383., 389., 396., 397., 407., 408., 415., 416., 417., 418., 419., 420., 421., 427.	50
Müseddes	29., 86., 120., 308., 310., 339., 340., 358., 368., 410., 411.	11
Kıt'a	9., 27., 436.	3
Terkib-bend	15., 28.	2
Mesnevî	440., 344.	2
Toplam		442

Gülzâru's-safâ mesnevîsinde yer alan şiirlerin nazım şekillerini başlıklar altında inceleyeceğiz.

Gazel

Kafiye düzeni "aa ba ca…" şeklinde olan ve en az iki beyitten oluşan gazel, *Gülzâru's-safâ* mesnevîsinin beyitleri arasında en fazla kullanılan nazım şeklidir. Mesnevîde toplam 375 gazel bulunmaktadır. Bu gazellerin 191'i 5, 85'i 7, 43'ü 6, 19'u 9, 14'ü 8, 9'u 11, 6'sı 10, ikişer tanesi 12 ve 13, birer tanesi ise 14, 18, 27 ve 29 beyitten oluşmaktadır.

29 beyitten oluşan 83 numaralı gazel övgü içerikli olup şiirde Sultan III. Ahmed methedilmiştir.

Mesnevînin 47. ve 657. beyitlerinden sonra gazel söyleneceği belirtildiği hâlde 47. beyitten sonra murabbaya, 657. beyitten sonra ise kıt'aya yer verilmiştir.

Murabba

İlk bendi kendi arasında, diğer bendlerin son mısraları ilk bendle kafiyeli olan bir nazım şeklinin adı olan murabba, *Gülzâru's-safâ*'da gazelden sonra en çok kullanılan nazım şeklidir. Eserde toplam 50 murabbaya yer verilmiştir.

Gülzâru's-safâ'da yer alan murabbaların 22'si 5 bend, 17'si 4 bend, 7'si 6 bend, ikişer tanesi ise 7 ve 11 bendden oluşmuş olup bu murabbaların 48'i müzdeviç, 2'si mütekerrirdir.

Murabbaların 31'inin ilk bendi "aaxa", 15'inin ilk bendi "aaaa", 4'ünün ilk bendi ise "xaxa" şeklinde kafiyelenmiştir.

Mesnevîde 82 ve 389 numaralı manzumeler terbî başlığı altında yer almakla birlikte hangi şairin şiirine terbî yapıldığı tespit edilemediğinden murabba başlığı altında değerlendirilmiştir.

Müseddes

İlk bendi kendi arasında, diğer bendlerin son mısrası veya mısraları ilk bend ile kafiyeli bir nazım şeklinin adı olan müseddes, *Gülzâru's-safâ*'da 11 defa kullanılmıştır. Bu müseddeslerin 10 tanesi 5, 1'i ise 3 bendden meydana gelmiştir; 6'sı müzdeviç, 5'i ise mütekerrir müseddestir.

368 numaralı müseddesin 3. bendinin tamamı ilk bend ile aynı kafiyede yazılmıştır.

86 numaralı müseddesin mütekerrir vasıta beyitlerinin bazıları ilk mısrası ikinci mısra, ikinci mısrası ilk mısra olacak şekilde yer değiştirmiştir.

339 numaralı şiirin vasıta beyitini oluşturan mısralardan ilki mütekerrir diğeri ise müzdeviçtir.

308 ve 368 numaralı müseddesler tesdîs olarak adlandırılmış, ancak hangi şairin şiirine tesdîs yapıldığı belirlenemediğinden müseddes başlığı altında incelenmiştir.

Kıt'a

İlk mısraların serbest, ikinci mısraların ise birbiriyle kafiyeli olduğu bir nazım şeklinin adı olan kıt'anın sayısı 3'tür. Mesnevînin beyitleri arasındaki bu kıt'alar 10, 7 ve 4 beyitten oluşmuştur.

9 ve 27 numaralı kıt'alar musammat kıt'a şeklinde kafiyelenmiştir. Musammat gazeller bend hâlinde yazıldığı zaman murabba nazım şeklini meydana getirdiği gibi musammat kıt'alar da bend hâlinde yazıldığı takdirde tercî-bend nazım şeklini meydana getirmektedir (Kurnaz, 2013: 388). Buna göre söz konusu kıt'alar bendlerle yazılırsa tercî-bend olarak da adlandırılabilir.

Terkîb-bend

Kendi arasında gazel veya musammat biçimlerdeki gibi kafiyeli bendlerin, bendlerden ve birbirlerinden ayrı kafiyeli mısralarla birleştirildiği bir nazım şekli olan terkîb-bend, *Gülzâru's-safâ*'da iki kez kullanılmıştır. Bunların biri 5, diğeri ise 3 bendden oluşmaktadır.

Eserde yer alan terkîb-bendlerin bütün bendleri kendi arasında "aaaaaaaa bbbbbbbb…" şeklinde kafiyelenmiştir. Bu kafiye düzeni, çok kafiyeli bir nazım şekli olarak değerlendirilmiş ve terkîb-bend başlığı altında verilmiştir (Kurnaz, 2013: 300, 489).

15 numaralı terkîb-bendin eserde müsemmen olarak adlandırılmasının şiirin mısra sayısını belirtmek amacına yönelik olduğunu düşünüyoruz.

2.2. VEZİN

Gülzâru's-safâ mesnevîsi aruzun remel bahrinin *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevîde bu kalıbın dışında hezec bahrinin *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün* kalıbı (601-606. beyitler) ile *Mefâ'îlin Mefâ'îlün Fe'ûlün* kalıbına da (622-641. beyitler) yer verilmiştir.

Gülzâru's-safâ'nın beyitleri arasında yer alan nazım şekillerinin vezinlerini tablo hâlinde şöyle gösterebiliriz:

Tablo 4: Aruz Kalıpları

Bahir	**Vezin**	**Gazel**	**Murabba**	**Müseddes**	**Kıta**	**Terkîb-bend**	**Mesnevî**	**Toplam**
Remel	*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*	244	35	7	1	2	1	290
Hezec	*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*	93	1	3	1			98
Remel	*Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün*	12		1				13
Hezec	*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün*	5	3				1	9
Remel	*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*	3	4					7
Hezec	*Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün*	5						5
Hezec	*Mefâ'îlün Mefâ'îlün*		3					3
Müctes	*Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'îlün*	2						2
Recez	*Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün*	2						2
Remel	*Fâ'ilâtün Fâ'ilün*		2					2
Medîd	*Fâ'ilâtün Fâ'ilün Fâ'ilâtün Fâ'ilün*	1						1
Hezec	*Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlü Mefâ'îlün*	1						1
Muzârî	*Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün*	1						1
Recez	*Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilâtün*	1						1
Remel	*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün*	1						1
Vâfir	*Müfâ'aletün Müfâ'aletün Müfâ'aletün Müfâ'aletün*	1						1
Muzârî	*Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün*	1						1
Remel	*Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün*	1						1
Münserih	*Müfte'ilâtün Müfte'ilâtün*		1					1
Recez	*Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün*				1			1
?	*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'ilâtün Fâ'*		1					1

Tabloda da görüldüğü gibi *Gülzâru's-safâ*'da en fazla aruzun remel ve hezec kalıpları kullanılmıştır.

Eserde fazla tercih edilmeyen kalıplara rastlamak da mümkündür. 207, 242, 356 ve 357 numaralı şiirler bu kalıplara örnek gösterilebilir.

Mesnevî beyitleri arasında bulunan 16, 20, 21, 40, 53, 88, 89, 139, 141, 158, 170, 197, 227, 254, 266, 280, 293, 368, 386, 413, 431, 432 ve 437 numaralı toplam 23 şiirde vezin hatalarına sıklıkla rastlanır.

339 numaralı müseddesin mütekerrir mısrası vezne uymamaktadır.

Eserde yer alan 383 numaralı şiirde kullanılan kalıp kaynaklarda yer almayıp şiirin baş kısmına konulmuştur.

379 numaralı şiirde tekrarlanan "bencileyin" kelimesi vezni bozmaktadır.

Mesnevînin 528. beyiti diğer beyitlerden farklı olarak *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Eserde vezin gereği iki kelime arasında hece düşmeli ulamalara tanık olunur:
Böyle kalursa bu firkat bende âh
Böyl'olursa *sûz-ı hasret tende âh* (Mn. 371)

N'ola *bir kerrece mahrem kılaydun gül-'izâr içre*
Dil-i dîvâneye rahm itmeyüp hem-râh-ı hâr itdi (G. 77/7)

Vezin gereği bazı kelimelerde ünlü türetilir:
Sıdk ile kılsan nazar ol satra sen
Yalınuz *ebrûya benzerdi hemen* (Mn. 11)

Oldı kan-âlûde dîdem eşk mevc urdı yine
Kim cünûn olmış ***bahirâsâ*** *ki taşurdun beni* (G. 73/4)

Arapça kökenli bazı kelimelerin sessiz harfleri düşürülür:
Hümâ-yı himmetüm bir 'ömr-i cândur
Hevây[ı] ol ***kad-i*** *bâlâ giriftest* (G. 47/3)

Cân u dil yolunda kurbân oldı bu âşüftenüz
Gül-'izâr-ı ruhlarunda hem-nişîn it ***mürvete*** (G. 100/3)

Eserde aruz kusurlarından zihafa da rastlanır:
Dir imişler ne gelür bu ***cânibe***
Kaçan derse varursam ol ***cânibe*** (Mn. 628)

Dâm-ı zülfi târ-mâr itdi beni bir demde âh
Mâh-ı nevveş ***ebrû****-zîbâ çeşm-i fettâna vedâ'* (G. 80/2)

2.3. TÜR

Edebî anlamda bir yazının konu seçimi, yazılış amacı ve üslûbu yönünden bağlı olduğu kurallar o yazının türünü oluşturur (Canım, 2016: 9).

Edebî tür, tarihî ve sosyal gelişmelerden, toplumsal ve kişisel ihtiyaçlardan kaynaklanır. Sanatçı, içinde bulunduğu ruh hâline ve yaşadığı ortama göre eserinin muhtevasını belirler ve ona yön verir.

Klasik şiirde kimi şairler, eserlerini adlandırırken ya da tanımlarken belirli bir yol izlememişler, örneğin hikâye yerine "tarih, destan, efsane" gibi isimleri tercih etmişlerdir. Bu durum sergüzeştnâmeler için de geçerlidir. Bu türde yazılan eserlerin bir kısmı özel adlarla anılmakta, bir kısmı sergüzeşt ya da sergüzeştnâme olarak tanımlanmakta, bir kısmı ise hem hasb-i hâl hem de sergüzeşt/sergüzeştnâme şeklinde adlandırılmaktadır. Bu adlandırmalar, türün belirlenmesi konusunda birtakım karışıklıklara yol açmıştır (Gökalp, 2009: 1).

Klasik şiirde yer alan türler arasında, konu ve işleniş açısından çeşitli benzerlikler bulunmaktadır. Neredeyse hiçbir türü kesin çizgilerle bir diğerinden ayırmak mümkün değildir. Şairlerin hayat hikâyelerine dayalı olan sergüzeştnâmeler de firâknâme/fürkatnâme, seyahatnâme, şehrengiz, nasihatnâme, gazavatnâme ve zafernâme gibi birçok türle benzerlik göstermektedir. Ancak bunlar arasında sergüzeştnâmelere en yakın olan tür hasb-i hâllerdir (Gökalp, 2009: 5).

Sergüzeşt/sergüzeştnâme, bir kişinin başından geçen hadiseleri ve bu hadiselerden kaynaklanan duygu ve düşüncelerini doğrudan ya da kurmaca unsurlarla zenginleştirerek kendi dilinden anlattığı eser şeklinde tanımlanmıştır (Gökalp, 2009: 2).

Hasb-i hâl, dertleşme, hâlleşme, dert yanma ve sohbet anlamlarına gelir. Eski edebiyatta hasb-i hâl denildiği zaman, şairin kendini ön plana çıkarıp ikinci bir şahısla konuşması ve dertleşmesi akla gelmektedir. Bu ikinci şahıs genellikle rüzgâr, felek, söz gibi soyut ve kurmaca varlıklardan oluşur (Mengi, 2010: 131).

Sergüzeştnâme ve hasb-i hâl türleri arasında birtakım temel farklılıklar da vardır:

Hasb-i hâl türünde şair genellikle soyut bir kavramı, ikinci bir şahıs varsayıp kişileştirerek bu kavrama hitap ederken, sergüzeştnâmelerde söz konusu durum yoktur.

Hasb-i hâl, ayrılık dışında kalan duyguları da konu edinebilirken sergüzeştnâmelerin hemen tamamına hakim olan duygu ayrılıktır.

Hasb-i hâllerde şair dert yanar ve iç dünyasından haber verir. Sergüzeştnâmelerin temel çıkış noktası ise baştan geçen olaylardan bahsetmek ve bir çeşit otobiyografi oluşturmaktır.

Her iki tür arasında bulunan bu farklılıklar sebebiyle çalışma konumuz olan *Gülzâru's-safâ* mesnevîsinin türünü "sergüzeştnâme" olarak belirleyebiliriz. *Gülzâru's-safâ*'da, şairin duygu ve düşüncesinden çok başından geçen olayların yansıtılması ve sergüzeştnâmelerin büyük bir kısmına konu olan ayrılık temasından bahsedilmesi bu düşüncemizi destekler niteliktedir.

Bununla beraber şairin, eserini kimi şiirlerinde "hasb-i hâl" olarak adlandırdığını da görmekteyiz:

Hasb-i hâlüm *nâmesinden ba'zısın irsâl idüp*
Kat kat itdük degmedük bir nâmene ey reh-nümâ (G. 6/9)

Yazıcıyam ***hasb-i hâlüm*** *yazaram*
Hâk idüp bu ten sarâyın bozaram

Ben melîlem gurbet ilde gezerem
Hasret oldum şimdiki hâl illere (Mr. 117/4)

2.4. MESNEVÎNİN ÖZETİ

Bitiş bölümü bulunmayan *Gülzâru's-safâ* giriş mahiyetinde olan bir besmele manzumesiyle başlar ve hemen ardından konunun işlendiği bölüme geçiş yapılır. Ferdî'nin sergüzeştine çıktığı bir yolculuk kaynaklık eder. Başlıklar altında yazılan hikâyeyi şöyle özetleyebiliriz:

Ferdî'nin yolculuk sırasında Aksaray'a uğraması ve burada bir güzel görüp ona âşık olmasıyla başına gelen belalar

Bir yolculuğa çıkıp şehir şehir dolaşan Ferdî'nin yolu Ramazan ayında Aksaray'a düşer. Orada insanlar ibadet için Ulu Cami'de (Câmi-i Kübrâ) toplanmıştır. Vaiz, camide vaaz vermektedir. Şair hem vaizi dinleyip hem de camiye bakarken gözleri melek yüzlü birisine ilişir. Sanki ezelden beri onu sevmektedir. Aklı darmadağın olur, perişan bir hâle düşer (25-47. beyitler).

Aşk esiri olan Ferdî'nin rakipler yüzünden sevgilisinden ayrılıp gurbete gitmesi

Gül dikensiz olmayacağı gibi sevgili de rakipsiz olamaz. Ferdî sevgilisiyle arasına giren rakiplerin verdiği sıkıntılar yüzünden sevgilisinin bulunduğu şehri terk etmek zorunda kalır. Bülbül gibi gülünden ayrı düşen şair, kendisine vuslatı çok gören, vefa göstermeyen, rakiplere uyarak kendisinden kaçan sevgilisine gözyaşları içinde "elveda" der ve bir seher vakti atına binip yola koyulur (48-115. beyitler).

Ferdî'nin gurbette uğradığı şehirler

Ferdî, sevgilinin hasretiyle harap olmuş bir şekilde ağlayıp inleyerek gece gündüz yol alır. İlk durağı Ürgüp olur. Orada bazı dostlarla dertleşir. Ürgüp'ten sonra Kayseri'ye gider. Kayseri'de kaldığı altı gün boyunca meclislerde dostlarla sohbette bulunur. Sonraki durağı Tokat'tır. Burada üç gün kaldıktan sonra Fatsa'ya gidip yerleşir. Fatsa'da altı ay kadar ikamet eder. Aşkından hasta olup yataklara düşen Ferdî, biraz iyileşince bir kadı'nın yanında kâtip olarak çalışmaya başlar, insanlar tarafından saygı ve itibar görür (116-142. beyitler).

Sevgilinin hayalinin gurbette Ferdî'ye yoldaş olması ve Ferdî'nin rüyasında sevgilisini görmesi

Sevgilinin hayaliyle yanıp tutuşan Ferdî, bir Ramazan gecesi rüya görür. Rüyasında zırh ve kalkan kuşanmış olarak atına biner ve bir su kenarına varır. Orada elinde mızrak olan birisi at üstünde durmaktadır; bindiği at ise eziyet çekmektedir. Onu orada bırakır ve namaz kılan bir cemaate rastlar. Cemaate uyup huşu içinde Allah'a yakardığı esnada, manen sevgilisini düşmanların elinde inlerken görür. Sevgili onu fark edince düşmanlardan kurtulur ve âşığının boynuna sarılır. Geceyi vuslatın sevinciyle sohbet ederek geçirirler. Sevgilisi, Ferdî'ye üç güne kadar vefa göstereceğini, evine gelerek müjde vereceğini ve çekilen sıkıntıların sona ereceğini söyler. Ancak bunların hepsi bir rüyadır. Ferdî, gördüklerinin bir rüya olduğunu anlayınca ağlayıp sızlamaya başlar ve feleğe sitem eder (143-186. beyitler).

Bir gün Ferdî'nin aklına yine gül yanaklı sevgilisi gelir. Aklı, fikri sevgilide olan ve derde esir düşen Ferdî, başına gelen belalardan bazısını anlatmak ister. Bunlardan biri şöyledir: Düşmanlar bir Ramazan ayında yolda giderken Ferdî'nin yolunu keser, hapsederler. Neyi var neyi yoksa alıp ellerini bağlarlar. Ferdî bayramı dahi göremez. Ancak sonunda o kişilerin elinden kurtulur (187-203. beyitler).

Aradan bir buçuk sene geçer. Bu süre içerisinde sevgilisini sadece bir kez gören Ferdî, aşk acısıyla sararıp solmuş ve insanlara rezil olmuştur. Bir gün yine rüyasında sevgilisinin başka insanlarla sohbet ettiğini görür. Uyandıktan sonra ağlamaya başlar ve çarşıya çıkar. Çarşıda dolaşırken yeşil sarık sarmış olan sevgilisine rastlar ve gözlerine inanamaz. Sevgilisi Ferdî'yi fark edince hızlı adımlarla kendi mahallesine doğru gider. Ferdî, sevgilinin bu tavrına çok üzülür ancak yine de onu gizlice takip etmeye başlar. Çeşme başına gelen sevgilisini uzaktan da olsa uzun uzun seyreder. Sevgili daha sonra okula yönelir ve gözden kaybolur (204.-239. beyitler).

Ferdî üzüntü içinde yine yollara düşer. Bağlıhan adlı bir yerde konaklar. Burada birçok güzelle karşılaşır ancak onların hiçbirine gönül vermez. Bir gün yine sevgilisini rüyasında rengarenk bir elbise giymiş olarak görür. Sevgili Ferdî'ye selam verir ve hatırını sorar. Sohbet ederler. Ferdî uykudan uyanınca dünyası başına yıkılır (240-254. beyitler).

Ayrılık hasreti ile yollara düşen Ferdî, bir gece rüyasında bir mecliste olduğunu görür. Kendisine rengi bazen yeşil bazen kırmızı olan değerli taş içinde bir mektup verilir. Mektubu okuyunca ney gibi inlemeye başlar. Uykudan uyanınca derin bir ah çeker, siyah renkli elbisesini giyip sakîye bir gazelle seslenir (255-265. beyitler).

Aradan geçen uzun bir zamandan sonra sevgilinin bulunduğu şehre bahar mevsimi gelir (266-267. beyitler).

Ferdî'nin derdi giderek artmaya başlar. Aradan bir buçuk ay geçmiştir. Zilkade ayının on beşinci gecesi yine bir rüya görür. Rüyasında rakiplerin arasında dolaşıp onlarla konuşan sevgili, önce Ferdî'yi tanımazlıktan gelir. Rakipler meclisi terk edince Ferdî'nin yanına yaklaşır, birlikte yiyip içip sohbet eder, vuslata ererler. Uykudan uyanıp yaşadıklarının bir rüya olduğunu anlayınca Ferdî'nin dünyası yine kararır (268-289. beyitler).

Gurbet elde derdi sürekli taze olan Ferdî, sevgilisini zaman zaman rüyasında görür. Aradan bir yıl geçer. Ancak bir yıl boyunca sevdiğini rüyasında dahi göremez. Bir yıl sonra tekrar bir rüya görür. Rüyasında sevgili, elinde Kur'ân ile mektebe gitmekte ve elbisesini değiştirerek düşmanlardan gizlenmeye çalışmaktadır. Mektebe gelince Ferdî'yi görür ancak onun yanında kalmaz, oradan uzaklaşır. Ferdî, rüyasında sevgilisiyle birkaç kez daha bu şekilde karşılaşır. Ağlar, derdine derman için Allah'a yalvarır (290-312. beyitler).

Ferdî'nin ayrılık acısıyla gurbette fazla durmayıp sevgilisinin bulunduğu tarafa, Canik şehrinden Orta Anadolu'ya doğru yola çıkması

Aradan bir sene geçer. Yine bir bahar mevsimi gelir. Ferdî yüreğini yakan aşk ateşi yüzünden gurbette fazla kalamaz. Atına biner, Samsun'dan geçip Tokat'a gelir. Burada sevgilisinin hemşehrisine rastlar ve ondan sevdiğinin durumunu öğrenir. Birkaç gün kaldıktan sonra Tokat'tan ayrılarak sevdiğinin şehrine doğru yola koyulur. Sonunda şehre ulaşır ve sevgilisini dünya gözüyle görmeye başlar. Fakat sevgili ansızın ortadan kaybolur. Her yerde onu arar ancak nereye gittiğini bulamaz. Aradan iki ay geçmesine rağmen sevgiliden hâlâ haber yoktur. Ferdî, bir gün çarşıda dolaşırken sevgilisine rastlar ancak o, selam bile vermeden ortadan kaybolur. Gözyaşları sel olup akan Ferdî kendinden geçer (313-333. beyitler).

Düşmanların korkusu yüzünden Hıfzî'nin sürekli Ferdî'den kaçması ve Ferdî'nin de istemediği hâlde onunla vedalaşmak zorunda kalışı

Bir ay sonra sevgilisine rastlayabilen Ferdî, hâlini anlatarak kendisinden niçin kaçtığını, niçin kendisini üzdüğünü sorma fırsatı bulmuştur. Sevgili ona şöyle der:

"Gözünü aç! Gafil olma! İnsanların diline düştüm! Sen yanıma geldikçe beni kınıyorlardı! Bunun için ayrılığı kendime siper ettim! Be çılgın bülbül! İki gönül birdir! Senden ayrı olsam da sakın üzülme! Biz birbirimizden asla vazgeçemeyiz! Sadece kısa bir süre için ayrılığa misafir ol!" Bunları söyledikten sonra utancından yüzü kızararak Ferdî'ye veda eder. Ferdî bu sözler üzerine perişan olur ve Allah'a yalvarır (334-404. beyitler).

Ferdî bu konuşmadan sonra uzun süre sevdiğine kavuşamaz. Bir seher vakti yine rüyasında sevgili ile buluştuğunu ve sevgilinin kendisini öptüğünü görür. Uyanınca gördüğünün rüya olduğuna çok üzülür (405-412. beyitler).

Feleğe sevgiliyle kavuşmalarına izin vermediği için sitem eder. Ona ve düşmanlara bedduada bulunur (413-419. beyitler).

Ferdî sevgilisini ara sıra rüyasında ve mektepte görür ancak mektepteki hoca, bir araya gelmelerine sürekli engel olur. Sevgilinin hocası gibi daha pek çok düşman Ferdî için engeldir. Bunlardan birinin adı da Ayva oğlu Hüseyin'dir (420-434. beyitler).

Rakiplerin/Düşmanların sayıları, vasıfları ve adları

Ferdî, sevdiğine kavuşmasına engel olan ve kendisine düşman olarak gördüğü kişilerin adlarını ve özelliklerini sıralar. Bu kişiler Mazıbaş oğlu Abdullah, Ermenekli oğlu Muhammed, Kerim Beg oğlu Ali, Seyyid Ayva oğlu Hüseyin, Serdengeçti Muhammed ve Kurra Efendi'dir. Ferdî, bunların çirkin ve kötü huylu kimseler olduğunu uzun uzun anlatır (435-474. beyitler).

Ferdî, sevdiğini bir öğle namazı sonrası camide Kur'ân okurken görür. Selamlaşıp bir süre sohbet ederler (475-530. beyitler).

Ferdî ile Hıfzî'nin beraber olduklarını duyan düşmanların onları ayırmaya çalışmaları

Sevgilinin hocası ve diğer kişiler Ferdî'ye eziyet edip sevgiliyle bir arada bulunmalarına sürekli engel olmaya çalışırlar. Ferdî bu kişilerin özelliklerini sıralayarak onları yerer ve bu kimselerden sakınılması gerektiğini belirterek bedduada bulunur (531-621. beyitler).

Sevgiliyle Ferdî arasındaki engellerin gittikçe artması ve casuslar yüzünden Ferdî'nin sevgiliden uzak kalması

Düşmanları gün geçtikçe çoğalan Ferdî ne zaman sevgilisinin mektebine gitse "Bunun burada ne işi var!" derler. Kerim Beg oğlu ile Mazıbaş oğlu Ferdî'ye düşmanlık yapanların önde gelenleridir. Bunlar yollara casus koyup Ferdî'nin peşine düşerler. Bir gün Ferdî'nin dostlarından biri "Ey sadık aşık! Dikkatli ol. Düşmanlar yola yasakçı koydu! Sen bu semte her geldiğinde haberdar oluyorlar. Bunlardan birinin belini büker, dilini susturursan bu bahçede rahat edersin." der (622-635. beyitler).

Bir gün sevdiğinin hocası Ferdî'ye şunları anlatır:

"Sana anlatacaklarımı iyi dinle! Düşmanlar bir gün beni bir yere çağırıp sevgiliyle seni bir araya getirmemem ve seni mektebe almamam konusunda uyardılar. Bunlardan birinin adı Tekeli oğluydu. Sana eziyet etmek için bir araya gelmişlerdi. Bunlar "Sevdiğiyle iş birliği yapalım ve 'Ferdî yanına geldiğinde bize haber ver!' diyelim. Oraya geldiğinde bir zincir ile bağlayalım ve 'Ferdî'yi sevgiliyle bir arada gördük!' diye onlara iftira atalım" dediler. Hepsi bu karara razı oldu. İşte durumu bil! Eğer sevgili onlarla iş birliği yaparsa bu senin imtihanındır. Umulur ki Allah bu yüzden sana merhamet etsin." der. Bu sözleri duyan Ferdî perişan bir hâle düşer (636-657. beyitler).

Ferdî'nin acısı daha da tazelenir. Yanındaki dostlara yönelerek kendisine hitaben "Ey bülbül dilli! Gözünü aç! Sevgilinin sözünden dönmek olmaz! Hâl böyleyken gül bahçesine gitsek, yiyip içsek ne olur! Allah vere orada düşmanlar karşıma çıksa da onlara gökte kaç yıldız varmış bildirsem! Gözlerine kan doldursam! Analar ne doğururmuş görseler! Allah nasip etse de onları öldürsem! Hepsini sevgiliye kurban etsem! Emrime boyun eğdirsem!" diyerek sözlerini tamamlar ve bülbül gibi inler (658-670. beyitler).

Düşmanlardan biri Ferdî'yi çarşıda gezinirken görür. Ona "Bir daha bu mahalleye gelme! Yoksa seni paramparça ederiz!" der. Ferdî de "Bin kişiyle karşıma çıksan yine korkmam! Yanımda söz söylemekten sakın! Yoksa toplum içinde adını kötü çıkarırım! Senin sevgiliye yakın olman yakışık alır mı? Ey kara yüzlü düşman! Sonunda seni inleteceğim! Ey lanet adam! Elinden geleni ardına koyma! Bana hikâye anlatmaktan ve sevgiliyle beraber olmak düşüncesinden vazgeç!" der (671-682. beyitler).

On ay kadar ayrı kalan Ferdî sonunda sevgilisinin diyarına doğru yola çıkar, Beypazarı'na gelir. Orada Nâdirî adlı gönül ehli biriyle karşılaşır. Beypazarı'nda fazla kalmayıp Ankara'ya geçer ve burada dostlar edinir. En sonunda sevdiğinin memleketine gelir. Burada kısa bir süre kalır. Sevgilisini birkaç kez görür. Ancak sevgilinin yüzü, gül gibi sararıp solmuş, beli, dal harfi gibi bükülmüştür. Dert ve çektiği acılar onu zayıflatmıştır. Ağzı bıçak açmaz hâldedir. Kurumuş bir çiçek gibi dağılmış, sonbahar yaprağı gibi dökülmüştür. Aşk acısıyla hastalık sahibi olan Ferdî, sevgilinin bu durumuna çok üzülür. Ayrılık derdiyle dile gelir ve şiir söylemeye başlar (683-694. beyitler).

NÜSHA TAVSİFİ

Elimizde tek nüshası bulunan *Gülzâru's-safâ*'nın iki farklı kütüphane kaydı vardır. Bu kayıtlardan biri 32 Ulu 297/2 demirbaş numarası ve "Divân" adıyla Isparta Uluborlu İlçe Halk Kütüphanesi'nde, diğeri ise 42 Kon 5661/2 demirbaş numarası ve "Mecmu'a-i Eş'âr" adıyla Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde mevcuttur. Eser, Uluborlu Kütüphanesi'nde çıkan yangından sonra Konya Bölge Yazma Eserler Müdürlüğü'ne getirilmiş olan yazmalardan biri olduğu için hem Isparta'da hem de Konya'da kaydı bulunmaktadır.

Nüshanın fiziksel ölçüsü 225x165-200x130 mm olup her varakta ortalama 24 satır yer almaktadır. Eser, suyolu fligranlı kağıt üzerine Arapça talik hattıyla yazılmıştır. Nüshada başlıklar kırmızı, geri kalan kısımlar ise siyah renktedir. Eserde yer yer boş ve kesik sayfalar mevcuttur. Kahverengi meşin cilt içerisinde yer alan eser, 67b ve 122a arasında toplam 57 varaktan oluşmaktadır.

Eserin baş kısmı:

Hazâ'l-mecmû'atü Dîvânu Ferdî ellezî yu'rafu bi-Gülzâri's-Safâ

Allâhümme yessir 'aleyhi şefâ'ate habîbike'l-Mustafâ

Son kısmı:

Sanki düşmiş ebr ile nem Ferdiyâ bu gülşene

Âh irdi gülşen-i ruhsârına fasl-ı hazân

Müellif hattı olup olmadığı belli olmayan *Gülzâru's-safâ*'nın elimizdeki nüshası özensiz olarak yazılmış ve bazı kelimelerin imlasında hatalar yapılmıştır. Nüshada görebildiğimiz özensizlik ve hataları şöyle sıralayabiliriz:

"Hümâ" kelimesi "ه" harfi yerine "ح" harfi ile yazılmış, kelimenin aslında şedde olmamasına rağmen "م" harfi üzerine şedde konulmuştur.

"م" harfinin şeddeli olarak gösterildiği kelimelerden biri de sürekli olarak "ḫummâr" şeklinde karşımıza çıkan "ḫumâr" kelimesidir.

Bazı kelimelerin ünsüzleri asıl imlasından farklı yazılmıştır. "Medhûş" kelimesinde "ه" harfi, "ḥayrân" kelimesinde ise "ح" harfi yerine "خ"; "ẕerre" kelimesinde "ذ" harfi yerine "ز" harfi tercih edilmiştir.

Bazı kelimelerde kısa ünlü yerine uzun ünlü kullanılmıştır. Örneğin “Dil” kelimesi “dîl”; “turra” kelimesi “turrâ”; “gülşen kelimesi “gülşân” şeklinde yazılmıştır.

Kelimelerin bir kısmında uzun ünlüler kısaltılmıştır. Örneğin “İbrâhîm” kelimesi “İbrâhim”; “zîrâ” kelimesi “zîra” şeklinde kullanılmıştır.

Bazı kelimelerde ise ünlü değişimine rastlanmaktadır. “Perî” kelimesi “perû”; “vâdî” kelimesi “vâde” şeklinde yazılmıştır.

“Mey-h̆âr”, “h̆ân” ve “h̆âb “ kelimelerindeki “vav-ı ma’dule” kaldırılmış, kelimeler “mey-hor”, “hân” ve “hâb” şeklinde kullanılmıştır.

“Âsitân” kelimesinde bulunan ilk “a” sesi bazı yerlerde kaldırılarak “sitân” şeklinde yazılmıştır.

Eserde Farsça redifli 50 numaralı gazelin beyit sonlarına rediflerin Türkçe karşılıkları da yazılmıştır.

101 numaralı gazelin 3. beyitindeki “az az” ikilimesinin ilk hecesinde vezin gereği elif harfi üzerine med işareti konulmuştur. Aynı durum 271 numaralı şiirin 3. beyitindeki “ad” kelimesinde de karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamızda nüshada göze çarpan kelime ve imla yanlışlarının düzeltilmesine ve doğru şeklinin yazılmasına gayret gösterilmiştir.

METİN TEŞKİLİNDE İZLENEN YOL

1. Metin transkribe edilirken aşağıdaki tabloda yer alan transkripsiyon sistemi esas alınmıştır:

Tablo 5: Transkripsiyon İşaretleri

أ	ʾ
ث	S̱, s̱
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
ذ	Ẕ, ẕ
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ, ġ
ق	Ḳ, ḳ
ك	ñ, k, g

2. Arapça ve Farsça kelimelerde bulunan uzun ünlüler şu şekilde gösterilmiştir:

Tablo 6: Uzun Ünlülerin Gösterimi

ا	Ā, ā
و	Ū, ū
ى	Ī, ī

3. Farsça kelimelerde bulunan vav-ı ma'duleler uzun a'dan önce "˘" işareti ile belirtilmiştir. "H˘âb" kelimesinde olduğu gibi.

4. Vezin gereği oluşan vokal düşmeleri apostrof (') ile gösterilmiştir. N'ola, n'içün gibi.

5. Ünlü ile biten kelimelere getirilen belirtme hâli -i eki, metinde hemze (ء) ile gösterilirken, çeviriyazıda "y" yardımcı ünsüzüyle birlikte kullanılmıştır. Ferdî'i yerine Ferdîyi gibi.

6. Birleşik isim ve sıfatlar kısa çizgi (-) ile ayrılmış, kalıplaşmış olduğunu düşündüğümüz bazı kelimelerde bu ayrıma gidilmemiştir.

7. Metinde silik çıkmış veya zarar görmüş olması dolayısıyla okunamayan yerler noktalarla belirtilmiştir.

8. Vezin ve anlam eksiklerini tamamlamak amacıyla eklenen hece ve kelimeler köşeli parantez [ ] içerisinde gösterilmiştir.

9. Metinde "b" harfi ile yazılmış olan -Ip/-Up gerundium ekleri için "p" harfi kullanılmıştır.

10. Özel isim ve yer adlarının ilk harfleri büyük yazılmış, bunlara gelen ekler ayrılmamıştır.

11. Metinde yer alan ayet iktibasları italik olarak gösterilmiş, dipnotta anlamlarına yer verilmiştir.

12. Vezin gereği kısa okunması gereken uzun ünlüler asıl imlaya uygun şekilde transkribe edilmiştir.

13. Mısra, beyit ve şiirlerde karşılaşılan vezin aksaklıkları "Mısranın/beyitin/bendin/şiirin vezni aksamaktadır" ifadesiyle dipnotta belirtilmiştir.

14. Metinde bulunan Arapça ve Farsça kullanımların transkripsiyonunda Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesine uymaya çalışılmıştır.

FERDÎ'NİN GÜLZÂRU'S-SAFÂ MESNEVÎSİ

ÇEVİRİYAZILI METİN

[vr. 67b]

Haẕā'l-mecmūʿatü Dīvānu Ferdī elleẕī yuʿrafu bi-Gülzāri'ṣ-Ṣafā

Allāhümme yessir ʿaleyhi şefāʿate ḥabībike'l-Muṣṭafā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. *Bismillāhirraḥmānirraḥīm*[8]
   Ḳāfile-i ʿilm ü ʿalīm ü ḥakīm

2. *Ṣaṭr-ı Bismillāh ey ẕevi'l-elbāb*
   Oldı miftāḥ-ı ḳufl-ı bāb-ı kitāb[9]

3. *Naḳş olup bu dilde yazıla ruḳūm*
   ʿAyn ile naḳış ola şems-i ʿulūm

4. *Pür-cilā eylerdi ḳalbi ol maḳāl*
   Şükri raḥmete virür idi celāl

5. *Mümkin olmazdı anı şerḥ eylemek*
   İrüben maẓmūnına ḳarḥ eylemek

6. *Besmeleyle eyleyem fetḥ-i kelām*
   Fetḥ ola tā bu muʿammā-yı be-nām

[8] Mısranın vezin aksamaktadır.
[9] Mısranın vezni aksamaktadır.

7. *Cümlenüñ evveline ḥamd ideyüm*
Rāh-ı naẓma o ḥamd ile gideyüm[10]

8. *Kim ki tehẕīb eyledi zühdin ʿayān*
Gördiler anda cemāli bī-gümān

9. *Eyle nūr-ı ẕikr ile ḳalbi cilā*
Ola ḳalbüñde hemān dāver ʿalā

10. *Ḳalb-i ʿāşıḳ zeyn ider o bī-miṣāl*
Bāġ-ı dilde ġonce āḫir nihāl[11]

11. *Ṣıdḳ ile ḳılsañ naẓar ol ṣaṭra sen*
Yalıñuz ebrūya beñzerdi hemen

12. *Ol durur evvel-i Furḳān-ı ḳadīm*
Daḫı oldur miftaḥ-ı bāb-ı Naʿīm

13. *Ṣaṭrınuñ evveline noḳṭa-i bā*
Ol sevād-ı ʿilmdür ẕāt-ı maḥżā[12]

14. *Ḥarf-i bā'dur ʿilm-i bedīʿ ü beyān*
Ḫoş bilindi anuñla ʿilm-i nihān[13]

[10] Mısranın vezni aksamaktadır.
[11] Mısranın vezni aksamaktadır.
[12] Mısranın vezni aksamaktadır.
[13] Mısranın vezni aksamaktadır.

15. *Sālike sīn'dür necāḥ-ı cenāḥ*
Mīm-i maʿnāda erbaʿīn ṣabāḥ[14]

16. *Müstaḳīmdür medd-i rāh-ı besmele*
ʿAynhā āgāh ider dil şevḳ ile

17. *Çeşm-i cānuñ açuban eyle ḥaḳīḳ*
Ol Ḫudāya varur ol rāh-ı daḳīḳ

18. *Eşref-i Ḳurʾān olupdur bī-şebīh*
Medd-i mīm'dür bizlere hoş bil nebīh

19. *İsm-i aʿẓām oldı cümleden laṭīf*
Hem mükerrem bil esmādan ey naḥīf[15]

20. *Ola lām-ı luṭf ile eyle nigāh*
Efser-i lā ilāhe illāllāh[16]

21. *Ḫoş muʿammādur anı añla dāʾim*
Elif ola ḳıyām üstinde ḳāʾim

22. *Secdeye varasın Bismillāh*[17]
Rāh-ı Raḥmān biʾl-rükūʿ ider penāh

[14] Beyitin vezni aksamaktadır.
[15] Mısranın vezni aksamaktadır.
[16] Mısranın vezni aksamaktadır.
[17] Mısranın vezni aksamaktadır.

23. Muḥaṣṣal ehl-i ḥāl añlar [bu] ḥāli
Bu remz ile bulur ehl-i kemāli[18]

24. Ferdiyā olsun bu söz bunda tamām
Fehm ider ʿāḳıllar anı ey hümām

Ferdī-i bī-behre seyr ü sülūkinde Aḳsarāya gelüp bir perī-çihreye aldanup menzilde görüp yanılup ve başına ne derdler geldüginüñ icmālen vaṣfidur

25. Şimdi oldum ḥasret iḳlīmine ḫān
Daḫı oldum mūnis-i āh u fiġān

26. Devr iderken ʿālemi ḥālüm benüm
Aḳsarāya uġradı yolum benüm

27. Cāmiʿ-i Kübrā olupdur ḫoş maḳām
Cemʿ olur anda niyāz içün enām

28. Ḥāżır olduḳ ol maḳām-ı ʿālīye
Fehm iderdüm māh-rūdan ḫālīye

29. Şarṭ-ı İslāma riʿāyet eyleyem
Ṣavm ile vaḳte riʿāyet eyleyem

[18] Beyitin vezni aksamaktadır.

30. *Ḫoş müzeyyen mesken oldı ol laṭīf*
Böylece seyr eyledi anı żaʿīf

31. *Ḳubbe-i gerdūna beñzer maḥfili*
Ḳāmet-i āzādelerdür maḥmili

32. *Anda ḥāżır oldılar sīmā-melek*
Ḥaḳ teʿālāya ḳılur dāʾim dilek

33. *Gūyiyā minberi ey ehl-i ṣafā*
Oldı miʿrāc-ı Muḥammed Muṣṭafā

34. *Nāṣiḥ içün anda ḥāżır kürsīler*
Vaʿẓ olup daḫı oḳındı Fürsīler

35. *Ġāfilen seyr eyler iken nāgehān*
Gördüm anda bir melek-sīmā hemān

36. *Sākin olmış gūyiyā ol pādişāh*
Bülbül-i nālān ider zār ile āh

37. *Ṣayd idüp murġ-ı dil-i şeydāmuzı*
Zülfine bend eyledi peydāmuzı

38. Ḫāṭır-ı mecmūʿı ḳıldı tār-mār
Eyledi ol dem aña nālān u zār

39. Ol dem itdi bu dili ʿaşḳum zebūn
Mübtelā oldı baña ʿaşḳ-ı cünūn

40. Nāz ile ol dem serv-i āzāde[19]
Zülüfine ḳıldı beni üftāde

41. Seyr idüp ol ġonce-i bī-bedeli
Oldı ẓāhir ol muḥabbet ezelī

42. Aldı ṣabrı bu dil-i āşüfteden
Ḳıldı yaġmā ʿaḳlını üftādeden

43. Çoḳ perī-peykerler olmış aña ḳul
Cān u dilden ḳıldılar anı ḳabūl

44. Emrine rām eylemiş dilberleri
Ṭurrası müşg ḳāmeti ʿarʿarları

45. Cümlenüñ şāhı dur[ur] ol şeh-süvār
Līk tāc-ı ʿadl yoḳ bir tāc-dār

[19] Mısranın vezni aksamaktadır.

46. Ṣūretā gerçi mülāʾim şehnişāh

Hem-dem ider bülbül-i şeydāya āh

47. Çün ẓuhūr itdi bu ʿaşḳ-ı ezelī

Oḳıdum nāleyle işbu ġazeli

[vr. 68a]

Bābü'l-elif min ḥurūfi'l-hecā

Müfred ʿalā bābü'l-elif

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Sūz-ı ḳalbi Ferdiyānuñ gün-be-gün efzūn olup

Hem-dem-i mecnūn u şeydādur ḳılur zārī ṣadā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ey şehā yoluñda ḳıldı ser-te-ser bu cān-fezā

Viresin bu ẓulm-i becīdüñ baña rūz-ı cezā

1.

[Müfteʿilātün Müfteʿilātün]

1. Ey meh-i peyker hem yüzi enver

   Lebleri şekker ey gül-i raʿnā

   Gözleri cādū ey beñi Hindū

   Dişleri lüʾlüʾ ḳaşları zībā

2. Görmedi güller bir saña beñzer

   Serv-i semenber ḳāmet-i ʿarʿar

Ey ṣaçı sünbül ruḫları gülgül
Hem dili bülbül ḥüsn ile yek-tā

3. Ey dil ü cānum mışruma ḫānum
Şīr-i zebānum serv-i revānum
Ey perī-çihre gelmedi dehre
Sen gibi mühre serv-i semensā

4. Şāh-ı cihānum rūḥ-ı revānum
Bāġ-ı cinānum ebrū kemānum
Şīve muḥallel çeşm-i mükaḥḥal
Ḳadd-i müşekkel nergis-i şehlā

5. Ey meh-i tābān ḫūblara sulṭān
Lebleri mercān ḫān-ı dil ü cān
Ruḫları māhum çeşm-i siyāhum
Hem daḫı cāhum ġonce-i ḥamrā

6. Bu dil-i güfte ḳalb-i şikeste
Ferdī-i ḫaste bülbül-i meste
Ḳılma cefālar eyle vefālar
Bula ṣafālar bu dil-i şeydā

2.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. O melāḥat o şerāfet o cemālet o ṣabā
O selāmet o meyānet istiḳāmet o şehā

2. O melāmet o nedāmet bu ʿināyet ʿāşıḳa
   O firāḳat o ferāġat o melāmet o cefā

3. Ol ki rifʿat daḫı ʿizzet o faż̄ilet o laṭ̄if
   O müzeyyen o mübeyyen o muʿayyen o seḫā

4. Ol füʾād ey ol firārā bezm-i ʿaşḳuñ bülbüli
   Ol ki meftūn ol ki maḥzūn bu ki mecnūn hem gedā

5. O kemālet āftābet o mehābet o şer̄if
   O siyādet o şehādet pādişāhet o ġınā

6. O maḳālet o z̲ülālet şehnişāhet māh-ı sāl
   Ol ki firḳat hem-çü ḥasret daḫı hicret Ferdiyā

3.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey meh-i peyker cemālüñ āftābı ey şehā
   Devr idüp peymāneveş şu ʿāleme virdi żiyā

2. Ḳıl ʿināyet serverā gel gülşen içre başuñ eg
   Açılup güller gibi gel nāz ile ey pür-edā

3. Ġonceveş ḳanlar yudup bülbül gibi nālān idüm
   Rūy-ı dü aʿdāya hem-rāh olasın ey meh-liḳā

4. Ḫāk idüp dil cāmını sen ḫāk-sār itme meded
   Eyleyüp nālān u zārı ʿömrümi ḳıldum fedā

5. Sīne-i ṣad pāremi şerḥ eylemek ḳābil degül
   Nār-ı hecre hem-nişīnem eyle bu derde devā

6. Ferdiyā sen kūşe-i vaḥdetde pinhān olagör
   Tā ki luṭfa maḥrem ide nesl-i ḫatmü'l-enbiyā

4.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gül-ʿiẕārı seyr iderken oldı gülşen pür-ẓiyā
   Geldi reftār ile ol dem nāz ile ol meh-liḳā

2. Şīve-i mümtāz ile ebrūyı pinhān eylemiş
   Ġonceveş ḳan aġladur āşüftesine ol şehā

3. Gülşen-i pür-zīnet ol şehenşāh-ı cemāl[20]
   Ṣalınup gīsūları şeydāsı cān eyler fedā

4. Câm-ı zer gögsin döger ʿişret idicek lebleri
   Bādeler nūş eyleyüp itdi ḳatı ẕevḳ u ṣafā

5. Cürʿalar neşr oldı iḥyā eyleyüp o meclisi
   Ruḫları gül-gūn olup gülzāra oldı pür-devā

6. Āftāba cevr ider her demde ḥüsn-i ṭalʿati
   Bülbül-i nālānını ʿaşḳıyla eyler pür-ġınā

[20] Mısranın vezni aksamaktadır.

7. Çeşmi āhū kirpigi oḳ ḳāmeti āzādedür
   Oldı Ferdī ḥūblar içre nām-ı pāki Ḥıfżiyā

5.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey leṭāfet gülşeni vaṣfuñla buldum ben ṣafā
   Oldı yā ḥüsnüñ kitābı vaṣf-ı Gülẕāru'ṣ-Ṣafā

2. Geldi yā bāġ-ı çemen nālān idüp bülbüllerüñ
   Şaḳıyup efġān ile gülşende buldı ḫoş vefā

3. Lāle-reng oldı ḳızardı ġonce-i ḥüsnüñ güli
   Bülbül-i āşüfteveş nālān idüm kān-ı cefā

4. Mey-fürūşuñ vaḳti geldi ḳāmet-i şimşād ile
   Sen ṣaluñ gülşende ḫāk olsun görince ẓārifā

5. Bāde-i gül-gūnı nūş idüp ṣaçılsun cürʿalar
   ʿİş idüp sāḳīler ile ola meclis ber-ḫafā

6. Sīnemi pür-zaḫm idüp eşküm firāvān eyleme
   Ḫaste göñlüm merhemisin ey ṭabībüm ḳıl şifā

7. Ferdiyā rūz-ı çemende yārla reftār eyleyüp
   Ṣalınup gīsūları vaḳt-i seḥer şūḫ-ı ṣafā

6.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. İn dil-i nā-şādumı şād itmedüñ ey meh-liḳā
   Ḥasretüñ bāġında nālānumuzı ḳılduñ beḳā

2. Cām-ı Cemāsā ḳızardı çeşm-i pür-ḫūnum benüm
   Ḳan ile ālūde oldı eşkümüz ey pür-cefā

3. Pençe-i lüʾlüʾ gibi ṣaçdum nem-i dīdem hemān
   Rāh-ı ḥasretde bu dil zār eyleyüp çekdi cefā

4. Görmedüm ben şu cihān-ārāda bir dem rāḥatı
   Her murādumla beni ṣayd eyledi dām-ı ḫafā

5. Nāgehānī gül-ʿiẕāra ʿazm idersem bir vaḳit
   Bülbül-i āşüfte nāleler ḳılur baña ʿaṭā

6. Tā bu deñlü mest ü bī-hūş oldı yā mıṣr-ı vücūd
   Ser-te-ser zār u fiġāna mūnis oldı baḫtum a

7. Ḳābil-i taʿbīre gelmez nāme ḳılsam ḥāletüm
   Sūz-ı sīnem üzre dāġ-ı firḳatüñ oldı ḳabā

8. ʿĀciz oldı ḫāmeler vaṣfum kitābetden benüm
   Līk senden bir teber gelmez ki olam şādmā

9. Ḥasb-i ḥālüm nāmesinden baʿżısın irsāl idüp
   Ḳat ḳat itdük degmedük bir nāmeñe ey reh-nümā

10. Anda kāġıd yoġ ise irsāl idem ben bir ṭabaḳ
    Vaṣf-ı ḥāli yazup iʿlām eyle sen ey pür-devā

11. Nām-ı Ferdī daḳınalı ḥāṣılı yoḳ rāḥatum
    Ḳorḳaram aġyār iderler cism ü cānumdan cüdā

[vr. 68b]

7.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā yā eyyühā'ş-sāḳī edir keʾsen ve nāvilhā
   Bizi ḫāk eyledi ʿaşḳuñ nigārā çāremüz ḳıl hā

2. Ezel tā mekteb-i ʿaşḳuña üstād-ı ṣafā-baḫşem
   Ki dil mirʾāti gördükde didi bu ḫayli ḳābil hā

3. Görürseñ dil-rübā ile muḫālif bir ḫayāl itme
   Hemān ey şāh-ı pür-ʿadlüm bizi kendüñ gibi bil hā

4. Bu cānum ḳaṣd ider dīdāruña ʿazm itmege her dem
   Ki ḫāk-i taḫtuña būs eylemek ġāyetde müşkil hā

5. ʿAceb nūş eyleyüp cām[ı] şu deñlü mest ü medhūşem
   Muʿarrā oldı yā Ferdī yitürdi rāh-ı menzil hâ

8.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Key ġarīb oldum fenāda kimse raḥm itmez baña
   Hem-nişīn oldum fiġāna aġlayu ḳaldum ṭaña

2. ʿArş u kürsī āsmānı ḫalḳ iden Mevlā içün
   Himmet eyle bir vefā ḳıl nesl-i ḫatmü'l-enbiyā

3. İsmüñ İbrāhīm olupdur neslüñ İbrāhīm Ḫalīl
   Cedd-i pāküñ ḥürmeti itme cefālar dāʾimā

4. Yoḳ durur bende ḫıyānet sen güzeller şāhına
   Māʾilem sükker lebüñe būseler eyle ʿaṭā

5. Vir selāmet hem ṣabāḥuñ ḫayr ola diseñ ne var
   Câme-i gül-gūn ile reftār idince ey şehā

6. Hem-nişīn itsün ṣabāya ruḫlaruñ bir deste gül
   Mest ü medhūş olsa rayḥāsında hem bulsa ṣafā

7. Ferdiyāyı nār-ı ʿaşḳuñ ḫāk-i yeksān eyledi
   Ey melek-sīmā efendüm çīst fermān-ı şümā

9.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. İlāhī ʿācizem zāram bu cürme ben giriftāram
   Hemīşe cürme iḳrāram meded eyle Kerīmārā

2. N’ideydüm naḳş-ı fānī ben virem yoluñda cānı ben
   Aḳıdaydum bu ḳānı ben zi-rāh-ı resm-i dildārā

3. N’ideydüm ʿişreti her dem n’ideydüm ṣoḥbeti her dem
   N’ideydüm cenneti her dem görince rūy-ı zībārā

4. Bulınmaz mürşid-i kāmil ḳılaydı Ḥaḳḳa ol vāṣıl
   Viṣāle olavuz nāʾil göreydük rūy-ı dildārā

5. Vücūd-ı zārı n’eylerem ne gülşen ḫārı n’eylerem
   Bu fānī dārı n’eylerem şaḳursam bāġ-ı gülzāra

6. Niyāzum ġarḳ-ı raḥmetdür ki rūy-ı yāri rüʾyetdür
   Maʿiyyet ḥaşr-ı Aḥmeddür cinān-ı ʿālide yārā

7. Begūyem cürmüm ey Mevlā müyesser eylegil ʿulyā
   Ki Ferdīye ḳılup iʿṭā ḥarīm-i bāġ-ı dīdārā

10.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey kişver-i ḥüsnüñ şehenşāhı melek-sīmā
   Ki nāz u şīve bābında müsellem bir meh-i ġarrā

2. Neden bu bülbül-i āşüfteye raḥm itmeyüp aṣlā
   Cefāya hem-nişīn itdüñ ki cevr itmekde müsteşnā

3. Revā mıdur günāhum var ise ʿafv itmemek şāhā
   Günāhum yoġ ise bildür ne ṣuçum ey gül-i raʿnā

4. Fenā mülkin benüm başuma zindān eyledüñ dostum
   Kerem ḳıl baña sulṭānum vefālar eyle şeydārā

5. Ġarīb ü bī-kes oldum ben daḫı ʿaşḳa zebūn oldum
   Daḫı mest-i cünūn oldum keremler eyle ey yārā

6. Bu Ferdī ḫaste-ḥāli mest ü bī-hūş eyleme şāhum
   Yüzi gül Hıfẓiyāsın sen düşürme bu dili ḫāra

11.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ṭañ mı bulsa ḥüsn-i cānāndan cihān neşv ü nemā
   Heft-kişver intiẓāmı şems ü māha mübtenā

2. Cān-ı ʿuşşāḳı ḳılurdı firḳatiyle pür-marīż
   Ḳılmasaydı ol şifāyı vuṣlatından ger devā

3. Sāġar-ı ġam ey dilā nūş eylesün ol bed-zebān
   Bend-i ṭurrasından olmaḳ diler ise kim rehā

4. Rūz u şeb nālān ile vird-i zebānum ol durur
   Bed-liḳā *taḥte'ş-şerā*[21] vü meh-liḳā fevḳa'l-ʿalā

5. Ferdiyāyı zāhidāveş caʿl ider ẓann itme sen
   Rūz u şeb eyler duʿāsın devlete ol bī-riyā

[21] Tahte's-serâ**:** "Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve *toprağın altı*nda ne varsa hepsi O'nundur (Kur'an, Taha/6)."

12.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Merḥabā ḫoş geldüñ ey rūḥ-ı revānum merḥabā
   Merḥabā şekker lebi şīrīn-zebānum merḥabā

2. Ḫoş-ḳadem rencīde ḳılduñ bu dil[i] bünyād idüp
   Ey ruḫı gül ġonce-fem nevres dehānum merḥabā

3. Ḫāke yeksān göñlümi ey şāhum iḥyā eyledüñ
   Mürdeye ḳılduñ vefā ey ḫānmānum merḥabā

4. Şemʿ-i sīnem üzre āb-ı vaṣl[ı] mihmān eyledüñ
   Ey boyı ʿarʿar ṣaçı ʿanber-feşānum merḥabā

5. Ferdī-i bī-çāreye ḳılduñ teraḥḥum rūz-ı īn
   Bāġ-ı istiġnāda ey şāh-ı cihānum merḥabā

[vr. 69a]

13.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā düşdüñ bu gün mihr-i muḥabbetden cüdā
   Ẕerre gibi ʿālem içre mihr-i rifʿatden cüdā

2. Her kişi yār ile ṣoḥbet eyleyüp bir kūşede
   Ben ḫayāl-i yār ile ḳaldum o ṣoḥbetden cüdā

3. İrdiler bāġ-ı çemende vuṣlatuñ bayramına
   Ben diyār-ı ġurbet içre ʿīd-i vuṣlatdan cüdā

4. Başladılar gül gibi ḫandān olup açılmaġa
   Ben ġarīb ḳanlar içüp ḳaldum o ʿişretden cüdā

5. Yārümüñ destine dest urdı ḳamu aʿdā yine
   Ḥasretinde ḥüzn ile ḳaldum o ʿişretden cüdā

6. Ḳorḳaram ʿīdüñ saʿīd ola didi cümle raḳīb
   Ben firāḳ-ı yār ile ḳaldum saʿādetden cüdā

7. Ferdī-i āşüfte-dil raḳṣ eylesün nālān ile
   Olmadı ʿālemde şimden girü firḳatden cüdā

14.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil yine düşdi bu gün bir çeşm-i eladan cüdā
   Ẕerreveş ol mihr ü māh-ı ʿālem-ārādan cüdā

2. Ṣalınurken nāz ile gülşende ol āhū-yı çeşm
   Reşk idüp ḳıldı felek ol şūḫ-ı raʿnādan cüdā

3. Kec-revā dillerde dāstān eyledüñ ben bülbüli
   Ol şeh-i māh-ruḫ u hem serv-i bālādan cüdā

4. Devr idüp bāzārı ben bülbülden itdi ṣayd-ı dil
   Cāme-i yāḳūt ile ol ḳadd-i Ṭūbādan cüdā

5. Bulmış idüm şu cihān[ı] eyler iken cüst ü cū

Düşdüm āḫir zār ile nergis-i şehlādan cüdā

6. Gitdi elden ol ṣanevber-ḳāmetüm şimden girü
   Beklerem Mecnūn gibi yollar o Leylādan cüdā

7. Ferdiyā oldı görinmez dīdeñe ol ġonceveş
   Ber-hevā pervāz idüp düşdüñ o hümādan cüdā

15.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bezm-i āfāḳı pür itdüñ nāle vü efġān gibi
   Fāriġ ol ṣīt ü ṣadādan bülbül-i nālān gibi
   ʿAndelīb[i] lāl iden şol ḫāk ile yeksān gibi
   Sīnesi şeb-gīr olup hem dīdesi giryān gibi
   Ḥasret-i yār ile zār iden dil-i biryān gibi
   Nūş iden cām-ı firāḳı ʿāşıḳ-ı mestān gibi
   Bülbüli iḥyā iden ol çeşme-i ḥayvān gibi
   Meclis-i ḫūbān içinde bende-i fermān gibi

2. Ol leṭāfet kişverinde Yūsuf-ı Kenʿān ḳanı
   Ḳālıb-ı fersūdeyi iḥyā iden cānān ḳanı
   Kim ten-i pākīzesi başdan başa ol cān ḳanı
   Dişleri dürr ruḫları gül lebleri mercān ḳanı
   Baḫş-ı feyż iden dehenden maʿden-i iḥsān ḳanı
   Der-miyān-ı dāmen iden sāḳī-i devrān ḳanı
   Bülbüli iḥyā iden ol çeşme-i ḥayvān ḳanı
   Meclis-i ḫūbān içinde bende-i fermān ḳanı

3. Mışr-ı ḥüsnüñ pādişāhı ḥūblara sulṭān gibi
   Taḫt u şevket ṣāḥibi şehzāde-i ḥaḳan gibi
   Bende-i bed-nāmını mecnūn iden ol ḫān gibi
   Baḫt u ʿizzet māliki ol şāh-ı Süleymān gibi
   Açılan ṣaḥn-ı çemende ġonce-i ḫandān gibi
   Ol ḳaranfülzār ile hem sünbül-i reyḥān gibi
   Bülbüli iḥyā iden ol çeşme-i ḥayvān gibi
   Meclis-i ḫūbān içinde bende-i fermān gibi

4. Mevc uran bu dīdem üzre lücce-i ġamlar ḳanı
   Ḳalmadı hep mūnis oldı leşker-i ġamlar ḳanı
   Bir zamān dildār ile ʿīş itdügüm demler ḳanı
   Ser-te-ser nūş eyledügüm kāse-i Cemler ḳanı
   Bir biriyle ber-semā barışan encümler ḳanı
   Baḫş-ı feyż iden lebinden ġonce-i femler ḳanı
   Bülbüli iḥyā iden ol çeşme-i ḥayvān ḳanı
   Meclis-i ḫūbān içinde bende-i fermān ḳanı

5. Bāġ-ı gülşende müzeyyen ol gül-i raʿnā gibi
   Cilve-i mümtāz ile ol serv-i semensā gibi
   Ṣaḥn-ı cennetde ḫırām iden boyı Ṭūbā gibi
   Zār iden bāġ-ı çemende nergis-i şehlā gibi
   Ol ṣanevber-ḳāmet ile nevres ü ḥamrā gibi
   Şu diyār-ı ġurbet içre Ferdī-i şeydā gibi
   Bülbüli iḥyā iden ol çeşme-i ḥayvān gibi
   Meclis-i ḫūbān içinde bende-i fermān gibi

16.

[Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün][22]

1. Göster yüzüñi mihr ü māh u aḫtere cānā
   Gerdūn felek döndür yüzin ḫākistere cānā

2. ʿĀlem baña mülk olsa ben terk itmezem seni
   Gitmem sitānuñdan senüñ hīç bir yire cānā

3. Ḳaddüñle ḳoparsam ḳıyāmetde budur saʿyüm
   Sāyeñ gibi gidem rikābda maḥşere cānā

4. Ḫārīc diyü nev ḫaṭları ḳayd itmemek olmaz
   Şāhā yazılduñsa eger ol deftere cānā

5. Pervāz idemez ṭabʿ-ı Ferdī gibi hīç kimse
   Hümā gibi irmez felek-i şeb-pere cānā

[vr. 69b]

17.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey fenā ḫalḳı içinde dāstānum Ferdiyā
   Ey cihān içre ḳatı şūrīde cānum Ferdiyā
   ʿİlm-i ṣarf u naḥv ile manṭıḳ meʿānī cümlesi
   Hem ʿaḳāʾid hem bedīʿ ü hem beyānum Ferdiyā

2. ʿİlm-i tefsīr ile ādāb ʿilm[e] virdi iştihār
   Şükr-i Ḥaḳ olsun ki ḳıldı bu ʿulūmdan ḥiṣṣedār

[22] Şiirin vezni aksamaktadır.

Gerçi terk itdi bizi bezm-i fenāda tāc-dār
Dem urur ez-ʿilm-i ḥikmet ʿāşıḳānum Ferdiyā

3. ʿİlm-i şerʿ ile uṣūl u ʿilm-i fetvā ẕikrümüz
Ol Ḫudā-yı pāke vardur şimdi efzūn şükrümüz
Terk idüp mālı vü mülki oldı cānān fikrümüz
Dürr-i yek-tā neşr ider açsa dehānum Ferdiyā

4. Destümüzde bāde-i ʿaşḳ nūş idüp oldum melīl
Pādişāhum aldı aʿdā olmışam ḥūr u ẕelīl
Cüst ü cū ḳıldum cihānı bulmadum kāmil delīl
Ola mı Ferdī gibi bu ṣabra kānum Ferdiyā

18.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Naṣīb olmadı yā ḳalmaḳ baña cānān ile tenhā
ʿAceb ḳalur mı ey dil hīç gedā sulṭān ile tenhā

2. Seg-i kūy-ı efendümle bu gün bir hem-zebān oldum
Oturduḳ ṣoḥbet itdük bir iki bed-cān ile tenhā

3. Hilāl-ebrū miyān-ı mū viṣālinüñ ḫayāliyle
Müyesserdür biḥamdillāh dil-i vīrān ile tenhā

4. Dil-ārāmum eger ḥaẓẓ eyler iseñ ney nevāsından
Reh-i eyvān-ı cānda ol dil-i nālān ile tenhā

5. Şehā aġyāra uyma gitme seyr-i bāġ-ı gülzāra
   N’olupdur gitdügiyçün Yūsuf ol iḫvān ile tenhā

6. Dil-i ʿuryānuma tīġuñ ne ḳıldı cān ile her dem
   Bilürsin ne olupdur ḫançer-i bürrān ile tenhā

7. Leb-i laʿl[i] ḫayāli Ferdiyā ḳaldı göñül içre
   Ne mümkin ḳala āşüfte-dilān ḥaḳan ile tenhā

19.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā bülbül gibi zār itmege gülzār gibi
   ʿĪş ü ʿişret itmege ol dilber-i ʿayyār gibi

2. Gülşenüñde Mevlevīveş çarḫa bu āşüfte-dil
   Ol şeh-i ʿālī-cenābum hem daḫı dildār gibi

3. Bu muḥabbet bezmine bülbül gibi bāʿiṣ nedür
   Ḳılasın her dem ḳızalar bī-vefā ol yār gibi

4. Ol hümā aġyār ile ʿīş eyleyüp ʿişretdedür
   Sen diyār-ı ġurbete Manṣūrveş ber-dār gibi

5. Bezm-i firḳatde göñül maḫmūr olup feryād ider
   Ḥasret-i rāhında şeb-gīr Ferdī-i bīmār gibi

20.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][23]

1. Ḳandadur nālān u zāruñ daḫı mehtāb gibi
   Ḳandadur ṣabr u ḳarāruñ dāʾimā ḫˇāb gibi

2. Ḳandadur vuṣlat-ı yār iñlerem şimden girü
   Ḳanda gitdi nāz u şīve şimdi ʿitāb gibi

3. Ol zenaḫdān elmasın çāhum diyü aldanma gel
   Ey göñül ḳanda gidersin kim bu şitāb gibi

4. Dīdeme kuḥl-ı cilādur ḫāk-i āstān şümā
   Ḳanḳ[ı] yüzden o göz[üñüz] hem daḫı ḫabāb gibi

5. Rū-siyeh ḳalb-i ʿadū dostuñ ruḫından ne ṭuyar
   Ḳanda söyünmiş çerāġ u şemʿ-i āftāb gibi

6. İşümüz mey içmek oldı ol ḫarābāt içre āh
   Ḳanda taḳvā ḳanda rindlük ḳaṣr-ı sīr-āb gibi

7. Ḳandadur vaʿẓuñ ṣadāsı ile ol def ü nefīr
   Ferdiyā ḳanda ṣalāḥat men çü ḫarāb gibi

[23] Şiirin vezni aksamaktadır.

21.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][24]

1. Ey dilā mey-ḫāne ḳanda daḫı mey-i nāb gibi
   Meclise revnaḳ viren ol kāse-i pür-tāb gibi

2. Mey içüp mey-ḫˇār u rind olmaġa ey pīr-i muġān
   Ḳandadur beyt-i ḫarābāt daḫı miḥrāb gibi

3. Raḳṣ idüp muṭribler anda çalmaġa nāy ile def
   Ḳandadur ṭanbūr u ṣanṭūr ile rebāb gibi

4. Nāle-i bülbülleri gūş eyledükçe cānumuz
   Ḳandadur çeşmüm seli lücce-i seyl-āb gibi

5. Ferdiyā bu dil uṣandı ṣavmaʿadan ḫırḳadan
   Ḳanda ḳaldı ol ḫarābāt nāb-ı şarāb gibi

22.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿAşḳ meşküm tāzelendi nāle vü āhum gibi
   Leşker-i ġam üşdi cümle baḫt-ı siyāhum gibi

2. Ḳalmışam ġurbetde şimdi bir ġarīb āvāreyem
   Aldılar gülzārum aʿdā ol şehenşāhum gibi

3. Ẓulmet-i şebden seçemez oldı rūzı dīdemüz
   Ḳanda şems ü āftābum mihr ile māhum gibi

[24] Şiirin vezni aksamaktadır.

4. Yūsuf-ı Kenʿānveş zindāna düşdüm ey dilā
   Şöyle maḥbūs olmışam ki böyle bir çāhum gibi

5. Aldı ḫār-ı bed-liḳā elden gül ü gülzārumı
   Ferdiyā ḳanda ṭabībüm Ḫalīl İbrāhīm gibi

23.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā ḳanda muḥabbet daḫı cānānum gibi
   Ḳandadur luṭf u ʿināyet hem-çü sulṭānum gibi

2. Dām-ı ʿaşḳa bende olduñ yoḳ yire ey cān u dil
   Ḳanda ʿāşıḳ ḳanda maʿşūḳ bilmem ol cānum gibi

3. Çāh-ı ʿaşḳa düşdi dil maḥbūs olup Yūsuf gibi
   Şimdi Mışra elvedāʿ Yūsuf-ı Kenʿānum gibi

4. Mest olup rūz u seḥer nālān idersin şaḳıyup
   Ḳandadur gül ḳanda bülbül daḫı gülşānum gibi

5. Ṭoġmadı baḫt-ı siyāhum māh[ı] bir kez der-fenā
   Ḳanda nev-rūz ḳandadur rūz daḫı ḥaḳanum gibi

6. Ṭāliʿümden hīç açılmadı benüm ol sünbülüm
   Ḳanda sūsen ḳanda rūşen çeşm-i mestānum gibi

7. Ferdiyā eyyām-ı ġamda ḳalduñ olmayup ḫalāṣ
   Ḳanda ʿişret ḳanda ṣoḥbet daḫı yārānum gibi

24.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā İlāhī derde düşdüm yine dermānsın bana
   Rāżıyam fermānuña zīrā ki Sulṭānsın bana

2. Emrüñe rām olmışam ben boynı baġlı ḳul gibi
   Dilerem ʿafv it ẕünūbum zīrā Raḥmānsın bana

3. Sırr-ı ʿaşḳa bendeyem zencīrine oldum esīr
   Almışam egnüme ḫırḳa yine Subḥānsın bana

4. Vuṣlatuñ bāġına lāyıḳ olmaġa yoḳdur ʿamel
   Cürm ile ālūdeyem ammā ki Yezdānsın bana

5. Baḥr-ı maʿṣiyetde Ferdī oldı müstaġraḳ hemān
   Luṭf idüp cürmine baḳma ʿĀṭī'l-iḥsānsın bana

[vr. 70a]

Bābü'l-bā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Derd-i bī-dermāna düşdüm sende dermān ey ṭabīb
Ḳılmaz iseñ bir devā yeksān olam ben ey ḥabīb

25.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gördüm ol şāhum çeküp ruḫsārına nūrdan ḥicāb
   Kimseye göstermedi rūyını refʿ idüp niḳāb

2. Câme-i yāḳūt ile reftār idince ol melek
   Ol ʿadū-yı bed-liḳāya ġamzesi eyler ʿazāb

3. Vuṣlatı devrinde bīmārına eylerse devā
   Ḫoş vefālar eyleyüp āşüfteye eyler ṣavāb

4. ʿAndelīb-i nā-tüvāna bir vefā eylerse ol
   Cānını eyler fedā ol şehnişāha bī-ḥisāb

5. Ferdiyā gülzār-ı ruḫsārında bir dem ʿīş idüp
   Bādeler iḥsān idüp mest eylese ol müşg-nāb

26.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gül-ʿizār-ı ruḫlaruña oldı bu dil ʿandelīb
   Līk senden bir devā yoḳ ʿandelībe ey ṭabīb

2. Rūz u şeb nālān ile hem-rāh olur āşüfte-dil
   Bī-hūşem yārā devālar dilerem sīnem delüp

3. Nev-seḥer çāk eyledükçe dest-i eflāk gögsin[i]
   Dilerem ol dāverüme merd ola ol bed-raḳīb

4. Dūr dırāzdur vuṣlatet ey şāḫ güller reh-beri
   Gülşen-i ḥüsnüñde oldı ey şehā bülbül ġarīb

5. Şöyle ẓaʿf irdi bu cānum ʿazm idüp bu leblere
   Muntażırdur ʿāmil ola emrüñüze ey ḥabīb

6. Destümüzden gitdi Ferdī ḳaldı nāmı ḥāṣılı
   Müddeʿīdür rūz-ı maḥşerde saña bu dil ġarīb

27.

[Müstefʿilātün Müstefʿilātün]

1. Eyyām-ı çemen ol sīm-semen
   Ṣalındı hemen örtildi ḥicāb

2. Ol ḳaşı hilāl leblerde ẕülāl
   Ḳılmazdı viṣāl refʿ itdi niḳāb

3. Ol gülşen-i cān ʿāşıḳlara ḫān
   Virmezdi amān açdı bize bāb

4. Ṣundı bize cām mest oldı benām
   Seyr itdi enām sükker ile āb

5. Nūş itdi laʿl mest eyledi mül
   Oldı ruḫı gül gördi mehtāb[25]

6. Yārān-ı ṣafā hep ḳıldı vefā
   Yār itse cefā eylerdi ḥisāb

7. Şeyṭān-ı dehr ḫınzīr-i mehr
   Bed-rūy-ı zehr eylerdi ʿitāb[26]

[25] Beyitin vezni aksamaktadır.
[26] Beyitin vezni aksamaktadır.

8. Ḫannāsa ḳafes devr oldı nefes
   Aġyār-ı ḥases yār itdi ʿaẕāb

9. Bu ḫāṭır-ı mest her demde şikest
   Āhū-yı güzeşt açdı bize tāb

10. Ferdī-i ẕelīl arardı delīl
    Luṭf itdi Celīl yār itdi ṣavāb

28.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sencileyin görmedüm ben şu fenāda pür-cefā
   Bencileyin görmedüm bir cevrüñe ḳılur ṣafā
   Cānını ḳurbān iderdi görse bir mihr-i vefā
   Bezm-i ruḫsāruña ḫandān eylegil ey meh-liḳā

2. Yoḳdur ey serv-i bülendüm ben gibi pervāneñüz
   Saña ey Ḥıfẓī efendüm pes fedā ġam-ḫāneñüz
   Ferdiyādur derd-mendüñ būs ider eyvānuñuz
   Sīneyi ey şeh-levendüm ḳıldı ḫūn bī-gāneñüz

3. Ruḫlaruñ mirʾātin[i] göster hemān aç bize tāb
   Bezm-i gülşende ṭulūʿ itsün ruḫuñdan āftāb
   Niçe nev-rūz niçe ʿīd geçdi niçe açmañ niḳāb
   Ey melek-sīmā vefā rāhında eyle feṯḥ-i bāb

29.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi nev-rūz-ı çemen daḫı nigār açmaz niḳāb
   Gülşeninde ḫār olan bed-rūya ḳıldı intisāb
   Niçe nev-rūz geçdi ḫandān itmedi ol māhtāb
   Pādişāhum ruḫları gülzārına çekdi ḥicāb
   Sen beni dūr eyleyüp ey māh-ruḫ ḳılduñ ʿitāb
   Ey şehenşāhā suʾālüm viresin rūz-ı ḥisāb

2. Serserī mışr-ı vücūdum sūz-ı sīnem ḳıldı çāk
   Geldi gūyā gül ḫazān devr-i güli ḳıldı helāk
   Çihre-i zerdüm gibi ṣoldı vücūdum oldı ḫāk
   ʿUnṣur-ı cismümde ġālib oldı ḥālā nār-ı tāk
   Nāz ile gülzāra ʿazm itse o şehenşāh-ı şāb
   Fülfülinüñ ṭīb-i rayḥāsında ḳoḳar müşg-i nāb

3. Ḥüsnüñüz āheste āheste geçer ey ġonce-gül
   Rāh-ı ḥasretde bu dil-ḫaste içer kāseyle mül
   Ḫāke yeksān oldı bu āşüfte bülbül şöyle bil
   Kār-bān-ı rāh-ı miḥnetden bizi āzāde ḳıl
   Bülbül-i āşüfteye emr itme ser-tā-ser ʿaẕāb
   Ṣad hezārān cevre ḳarşu eyle bir demde ṣavāb

[vr. 70b]

30.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫaste ḳıldı nāle-i cān gül-ʿiẕāra ey ḥabīb
   Heft kişverde bulınmaz derde dermān bir ṭabīb

2. Berg-i gülveş hem-dem olmış ḫāra ol şāhum benüm
   Ṣīt ü efğān ile zār eyler hemīşe ʿandelīb

3. Ḳāmetüm ḳıldı kemān ol derd-i hicrānuñ benüm
   Lebleri mül ḳaddi servi caʿd[ı] sünbül ḫaddi sīb

4. Müʾminīn eylerse secde Kaʿbe-i ḥüsnine āh
   Ḳılsa ṭurraya ʿibādet n'ola ger ehl-i ḥabīb

5. Emr idüp şāhum nişābın cānınuñ virsün dimiş
   Ger dilerse Ferdī-i bī-çāre vuṣlatdan naṣīb

31.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dāmenüme ẕemm içün bir ḫar ḳılupdur intisāb
   Perde-i ʿārı şikest idüp ḳomamış yek ḥicāb
   Ḫārveş daḳıldı bülbül ẕemm idüp ḳıldı ʿitāb
   Ẕemm idüp meclisde kendiye ḳılur dāʾim ʿaẕāb

2. Allāh Allāh bu ne ḥikmet böyle aġyār-ı nā-pāk
   Güftine ḳıldı musaḫḫar meclisi ḳıldı helāk
   Masḫaraluḳ ṣanʿatı şeyṭānveş idüp sīne çāk
   Bülbül[i] ẕemmiyle yoḳdur kendide aṣlā niḳāb

3. Çaḳ çaḳ oġlı dirler idi nāmına ol bed-ḫaruñ
   Ḫar-ı bed-rū şeh-süvārı şeyṭanetde reh-berüñ

Bir pezāveng ḳodoş iken ʿādeti bed-aḫterüñ
Bilmezem kāmı nedür ez-ẕemm-i būy-ı müşg-nāb

4. Ferdiyā gül ile bülbül arasına girdi ol
Almadı bir kerre meclis içre pes ḫandāne yol
Kendüsi bir köhne ḫardur geydügi ol ḫurde çul
Kim ne gelür ḥāṣılı ẕemminden ol bā-āftāb

32.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Berḳ urup burc-ı şerefden çıḳdı zerrīn āftāb
Ṭūb-ı zerveş āsmān-ı ḥüsn virdi kevne tāb

2. Māh-ı ruḫsārın göricek ʿarşa yā Rab naʿrası
Ṣaf ṣaf olup çıḳdı ferşe ṭutulup ol māhtāb

3. Şevḳ-i mihri ṭoldı ḳalbe ḳaṣr-ı dil bünyād idüp
Māh ḫaddin göricek buldı zevāl ol āftāb

4. Cümle hep bu maġrib ü maşrıḳ şimāl ile cenūb
İşidüp mest oldılar ṭuyınca būy-ı müşg-nāb

5. Başladı pervāza vaṣlınuñ hevāsında bu cān
İdeli peymāne-i ʿaşḳı bu cāna intisāb

6. İntiẓār oldum rikābında bu cānum virmege
Eylese dīvān-ı ʿālī ṣaf ṭutup ehl-i rikāb

7. Ferdiyā kim beñzedürse ʿarʿara ol ḳāmetin
   Çeşm[i] çıḳa ḳadd-i Ṭūbādan da oldı ḳaddi ḫˇāb

33.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. N'ola rūşen itse dil mülkin cemāl ü ḥüsn-i ḫūb
   Görmeden ol māh dīdārın irür māha ġurūb

2. Nūr-ı ruḫsārı ḳomaz ẓulmet dil-i ʿuşşāḳda
   Ṭalʿat-i nūr-ı ruḫıdur dilde keşşāfü'l-kürūb

3. Nūr-ı Aḥmed ḥaḳḳı ṭoldı dillere şevḳi anuñ
   Z'ān sebeb pür maşrıḳ u maġrib şimāl ile cenūb

4. Gerçi şu ʿālemde çoḳdur ḫayl-i ḫūbān-ı cihān
   Ḥadd-i ḫūbān içre bir zer-ṭūba ʿāşıḳdur ḳulūb

5. Ferdiyā bisyār ʿisyān eyledüñ āh it yüri
   Dāʾimā müstaġfir ol ġufrān ide ʿĀfi'ẕ-ẕünūb

34.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Baġladı ol devr-i ṣubḥa ḥāliyā perde seḥāb
   Mey içüñ faṣl-ı seḥer vaḳt-i seḥerde yā ṣaḥāb

2. Şimdi jāle ṭamladı ruḫsārı üzre lālenüñ
   Nūş idüñ mey nūş idüñ mey ṭurmayup siz yā ḥabāb

3. Esdi hengām-ı seḥerde cennetüñ gökçek yeli
   Bāde içüñ bāde içüñ ser-te-ser ṣāfī şarāb

4. Yoḫsa bir mevsim gelüp mey-ḫāne bābı baġlanur
   Nūş idüñ ṣāfī şarāb ṣāfī şarāb bā-şebāb

5. Sāḳiyā devr eyle al destüñe pāyın kāsenüñ
   Vire sāġar vire sāġar Ferdiyā meclise tāb

35.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ṣubḥ-ı devlet geldi ḳanda cām-ı miṣl-i āftāb
   Ḳanda bundan özge furṣat içelüm ṣāfī şarāb

2. Sevdügüm sāḳī göñül ḫoş yār u muṭrib nükte-gū
   Devr-i sāġar mevsim-i ʿīş hem daḫı ʿahd-i şebāb

3. Şādmān u zīver-i ḥüsni feraḥ-nāk içün[27]
   Ḫoş olur cām-ı zer ile terk[ib]-i laʿl-i müẕāb

4. Ḫaṭṭ-ı nev bitmezden öñdin görmişem bā-zīr-i post
   Kim ḫayāl-i sebzedür bitmiş yeñi bā-zīr-i āb

5. Ḫānumuz el silkici mestān ayaḳ ḳaḳur bu gün
   Ġamze-i sāḳī çü çeşm-i mey-perestān mest-i ḫˇāb

6. Ḫāṣ ḥalvet emn ü amān u mekān-ı şādmān

[27] Mısranın vezni aksamaktadır.

Kim gelür bu soḥbete bulur ki ol ṣad feṯḥ-i bāb

7. Ez-ḫayāl-i luṭf-ı mey meşşaṭa-i çālāk-ṭabʿ
   Gizledi meyden gülüñ yapraġı içinde gül-āb

8. Tā ki ol meh müşterīdür dürrüñe Ferdī senüñ
   İrişür her dem ḳulaġına bu āvāz-ı rebāb

36.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bāġ-ı vaṣluñdan bulur deyr-i behişt Rıẓvān āb
   Nār-ı hecrüñden ṭutar dūzaḫ içinde sūz u tāb

2. Bāġ-ı cennet ırmaġı çeşmüm gibidür heme şeb
   Çeşm-i mestānuñ ḫayālini görür ender-ḫˇāb[28]

3. Her faṣıl şerḥin virür ḥüsn-i cemālinüñ bahār
   Sanki cennet eylemiş ẕikr-i cemīlüñ heme bāb

4. Yandı bu göñlüm ü cānum dil murāda irmedi
   Ger murāda irse dökmez idi her demde ḫūn-āb

5. Şübhe yoḳ devrüñde ʿāşıḳlar daḫı mestler senüñ
   Bilmedüñ aḥvāllerin oldı o zāhidler ḫarāb

[28] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Devr-i lebüñde baña cevher-i laʿl oldı yaḳīn
   Ẓāhir oldı reng-i leb ez-ḫūrşīd-i ʿālemtāb[29]

7. ʿAşḳ-ı rūyuñdan belā baḥrine Ferdī ġarḳ olur
   Ḫoş olur şimden girü gel bir irüş ender-yāb[30]

[vr. 71a]

37.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bī-vefā dildāra ḥayfā ġuṣṣadan ḥālüm ḫarāb
   Sevmesün kimse cihānda bir şeh-i ʿālī-cenāb

2. Yüzini göstermez aṣlā ḫışm idüp bu ṣādıḳa
   İltifāt itmez gedāya ʿāşıḳa eyler ʿitāb

3. N'eylesün yār olduġıyçün ṭutalum ey ʿāşıḳān
   Ḫaste-i nā-çīzden ʿār itme mi hīç āftāb

4. Şehnişāh-ı kişver-i ḥüsn ile devletdür nigār
   Per açup pervāz iderse nāz ile her ger ḥabāb

5. Çün yaḳar pervānesin şāh-ı ḫūbānum şemʿ veş
   Menʿ olınmış Ferdiyā ol şehlere ḳul intisāb

[29] Mısranın vezni aksamaktadır.
[30] Mısranın vezni aksamaktadır.

38.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Gördi kim dilber aḳar dīdem sirişkiyle ḫūn-āb
   Didi ol demde cerā'n-nehru ve sāle'l-mīzāb

2. Ṣanma kim ṣuda tebeddül ola cānā ḥaddenüñ
   Sīneye çekdi seni nāzüklük ile aldı āb

3. Beñzedürsin ruḫ-ı yāra diyü her şeb şemʿüñ
   Cemʿ olup başına pervāne-ṣıfat ol aḥbāb[31]

4. Ẓāhir oldı baḥr-i eşkümden niçe fırtunalar
   Ṣanma kim çıḳdı ḳaşum başına mevc-i girdāb

5. Düşmez aġzından leb-i laʿlüñ bu Ferdīnüñ kim[32]
   İçmese ġam pāy-māl eylerdi bir dem mey-i nāb

39.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Türāb-ı pāyuña müştāḳ olur ʿālī-naẓar kevkeb
   Gözi dāʾim sitānuñda bulurken gökde yir kevkeb

2. Velī çoḳdur semā ṣaḥnında ferḫunde olur aḫter
   Ki ḫāl-i ruḫlaruñ mānend yoḳdur bir güher kevkeb

[31] Beyitin vezni aksamaktadır.
[32] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. Ne āteş eyledi efrūz bu āhum deyr-i gerdūna
   Bilür erbāb-ı dil ancaḳ daḫı vaḳt-i seḥer kevkeb

4. Ne bilsün ey ṣanem ḫāl ü ḫaṭuñla rūz u şeb aḫter
   Maḳām-ı dil-güşāña baḫṣ içün gelmiş meger kevkeb

5. İçüp mest ol muḥabbet bādesin ger devlet isterseñ
   Bilürsin olmaz ey Ferdī vefā baḫş ide her kevkeb

[vr. 71b][33]

[vr. 72a]

Bābü't-tâ

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

Senüñ ṭurrañda dil ḳayd oldı āzād eyle gel ey dost
Vefālar bārī ḳılmazsan cefālar eyle gel ey dost

40.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][34]

1. Ḳılmadı bir kerre nālānına ol māh ʿizzet
   Eyleyüp cevr ü cefālar ḳılmadı ol şāh ʿişret

2. Bülbül-i nālāna gelsem gülşen-i ruḫsārına
   Ḳıldı ol aʿdāyı rūşen eyleyüp ol rāh ṣoḥbet

3. Anı gülzār eyledi murġ-ı dil-i āşüftemüz
   Māl ü mülki ʿömr ü cismi eyledi hem cāh rifʿat

[33] Varakta hacet namazının nasıl kılındığından bahsedilmiştir.
[34] Şiirin vezni aksamaktadır.

4. Ḫānmānı bāda virsün ol ʿadū-yı bed-liḳā
   Ḳılmadı anuñ içün bu bülbüle her gāh raġbet

5. Ferdiyā cānı fedā ḳılmaḳ nigāra şey degül
   ʿİd-i aḍḥāsında ḳurbān eylese ol şāh niyyet

41.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Mışr-ı cān[ı] yaḳdı āḫir āteş-i hicrān-ı dost
   Bülbüli pür-nāle eyler rūy-ı gül ḫandān-ı dost

2. Sāġar-ı ġamdan içüp mest oluram dost yādına
   Dīdeden dürler aḳıdur ḥasret-i dendān-ı dost

3. Ḳalmadı ʿālemde müşg ü ʿanbere hīç iʿtibār
   Mülk-i ḥüsn içre bitelden sünbül ü reyḥān-ı dost

4. Nūş idüp cām-ı firāḳı ḫˇān-ı ġam-ḫˇāram bu gün
   Cān u dil ʿaşḳıyla olalı meger mihmān-ı dost

5. Cānını Ferdī dirīġ eyler mi isterse nigār
   Ṣādıḳāne oldı zīrā bende-i fermān-ı dost

42.

[Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bende ḳıldı bir nigār
   Çaġururam dost dost

Yandı bu dil par u par
Çağururam dost dost

2. Gelmeyeydüm bu dehre
Sinemüz şehre şehre
Görince sīm-çihre
Çağururam dost dost [35]

3. Sensin ʿāşıḳuña ḫān
Cismümüz içinde cān
Ey leb-i şekker-zebān
Çağururam dost dost

4. Mest ü bī-hūş olmışam
Baḥr-i ʿaşḳa dalmışam
Şimdi mecnūn olmışam
Çağururam dost dost

5. Ṣabra ṭāḳat ḳalmadı
Hīç selāmet bulmadı
Dost vefālar ḳılmadı
Çağururam dost dost

6. Bende oldum bir güle
Cevr ider bu bülbüle
Her işi āsān gele
Çağururam dost dost

[35] Bendin vezni aksamaktadır.

7. Olmışam āşüfte-ḥāl
   Ḳalmadı aṣlā mecāl
   Ey şeh-i şīrīn-maḳāl
   Çaġururam dost dost

8. ʿAşḳuña tendür ḳafes
   Tā ki ḳalmaya nefes
   Hem-çü çıḳmaya bu ses
   Çaġururam dost dost

9. Bu muḥabbet bendedür
   Cān ile hem tendedür
   Cevr ü cefā sendedür
   Çaġururam dost dost

10. Gezdüm o dost illerin
    Ḳoḳa ḳoḳa güllerin
    Seyr idüp bülbüllerin
    Çaġururam dost dost

11. Ferdiyāya yār olan
    Mışrına sulṭān olan
    Derdine dermān olan
    Çaġururam dost dost

43.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Neler ḳıldı ġarībe ey dilā bu firḳat ü ḥasret
   Ne reng itdi neler ḳıldı bana bu firḳat ü ḥasret

2. Birisi ġam-güsār oldı birisi yār-i ġār oldı
   Meded bir dem cüdā olmaz eger bu firḳat ü ḥasret

3. Sirişk-i dīde ḫūn-fām oldı bāġ-ı gülsitān içre
   Vücūdum pāy-māl u zer ḳılup bu firḳat ü ḥasret

4. Ḫūnum ḳıldı zeri altūn yaşumdur pençe-i lüʾlüʾ
   Elinde la'l-fām itdi benüm bu firḳat ü ḥasret

5. Kerīmā sen keremler ḳıl ki dūr it anları her dem
   Virür mi ẕerrece rāḥat bana bu firḳat ü ḥasret

6. Visālüñ bāġına ḫandāne ḳıl ey gül-ʿiẕār-ı cān
   N'ola dūr olsa ey Ferdī bana bu firḳat ü ḥasret

44.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Oldı ʿazm-i lāle-ruḫ gül-geşt-i ṣaḥrā semt semt
   Bāġ-ı gülzārı gezüp itdi temāşā semt semt

2. Rūy-ı pāküñ ʿāşıḳı oldı meger āşüfte-dil
   Cüst idüp arar seni ey serv-i bālā semt semt

3. Mışr-ı ḳalbe geldi ḳondı leşker-i ġam ber-füzūn
   Ḳoparup yir yir fiten-āşūb u ġavġā semt semt

4. Sū-be-sū cūy-ı sirişküm giryeden oldı revān
   Mevc urup cūş eyledi ʿummānāsā semt semt

5. Şiʿr-i Ferdī kişver-i seyyāra oldılar revān
   Yiridür oḳınsa her dem naẓm-ı ġarrā semt semt

45.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine emr itdi ḳatlüme yazup fermān ḳalem bā-ost
   Sefer itdi çeküp aġyār ile cümle ʿalem bā-ost

2. Beni āzürde-ḫār eyledi sīmīn-i Bedeḫşānum
   Tetebbuʿ eyledi ḫāra ki şād u muḥteşem bā-ost

3. Baḳup mirʾāt-i ḥüsnine temennā ḳılmadı bir kez
   Füzūn-ı ẓulm ile ḳıldı bu ebdānum ʿadem bā-ost

4. Gel ey dil zülf-i gīsūya geçüp mihr-i muḥabbetden
   Zīrā ʿazm itdi ḫār ile bu dem bāġ-ı İrem bā-ost

5. Dil-i bülbüllere ḫān olduñ ammā yār-i bī-şefḳat
   Bu Ferdīden ḳılup ʿuzlet içer cām ile Cem bā-ost

46.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Ey dilā zār eylemekden ʿāḳıbet geldi memāt
   Ḫarc idüp rāh-ı nigāra ḳalmadı naḳd-i ḥayāt

2. Ṭıfl iken siḥr eyledi bu bülbüle ebrū-hilāl
   Ṭurmayup peymānına yaşum gibi bulmaz ṣebāt

3. ʿAḳd u iḳrāra vefā ḳılmadı ol ḫūn-rīz-i sīr
   Dīdem üzre lāle-gūn niçe bitürmişdür nebāt

4. Ḳaldılar ḥayretde ḥayrān ʿandelībüñ ḥāline
   Āsmān içre feleklerle melekler bī-simāt

5. ……..[36]
   Ferdiyā fersūde ebdānumda oldı fāniyāt

[vr. 72b]

47.

[Mefāʾīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Ġameş tā deyr-i dil meʾvā giriftest
   Başum zülfi gibi sevdā giriftest

2. Anuñ laʿl-i lebi āb-ı ḥayātest
   O ṣudan bir āteş der-mā giriftest

[36] Bu mısra silik çıkmıştır.

3. Hümā-yı himmetüm bir ʿömr-i cāndur
   Hevāy[ı] ol ḳad-i bālā giriftest

4. Sehī ḳaddine ʿāşıḳ oldum anuñ
   Ki kār-ı ʿāşıḳān aʿlā giriftest

5. Nesīm-i ṣubḥ-ı ʿanber-būdur īn rūz
   Meger yārüm reh-i ṣaḥrā giriftest

6. Dü çeşmüm cūlarından gevher-i eşk
   Cihānda lüʾlüʾ-i lālā giriftest

7. Bu Ferdīnüñ sözi ey serv-i būstān
   Çü şerḥ-i ḳāmet-i Ṭūbā giriftest

48.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bülbül-i ḫoş-berg-i gül rengīndür minḳār dāşt
   Daḫı ol niʿmetde iken nālehā bīzār dāşt

2. Didüm ol bülbüle ʿayn-ı vaṣlda feryād nedür
   Didi maʿşūḳuñ ṣalınması bana bu kār dāşt

3. İʿtirāż yiri degül bizümle oturmasa yār
   Pādişāh-ı kāmrānest ez-gedāyān ʿār dāşt

4. Ḥüsn-i dosta hīç eṣer itmez niyāzumuz bizüm
   Meger luṭfından iẓhār u ʿ ināyet dār dāşt[37]

5. Ger mürīd-i rāh-ı ʿaşḳ iseñ meger bed-nāmsun
   Ḫırḳasın şeyḫüm rehin ḳor ḫāne-i ḫumār dāşt

6. Vaḳtini şīrīn ḳılandur ḫoş ez-eṭvār-ı seyr
   Ẕikr ü tesbīḥ mülkini der-ḫalḳa-i zünnār dāşt

7. Çeşm-i Ferdī zīr-i ḳaṣr-ı ḥūri ṭabʿ-ı dilberüñ
   Ṣıfateş *cennāti tecri taḥtihā'l-enhār* dāşt[38]

49.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Beni mest eyledi dāʾim nesīm-i caʿd-ı gīsūyet
   Ḫarāb ider beni her dem firīb-i çeşm-i cādūyet

2. ʿAceb olur mı bu deñlü ṣabırdan ṣoñra bir gice
   Ki şemʿ-i dīde yaḳmaḳ baña der-miḥrāb-ı ebrūyet

3. Anuñ içün ʿazīz itdüm sevād-ı levḥa-i dīdem
   Naẓīr-i cān olur zīrā zülüfeş ḫāl-i Hindūyet

4. Müzeyyen ḳılasın ger ister iseñ heme dünyāyı
   Sabāya bir zamān emr it niḳāb refʿ ide ez-rūyet

[37] Mısranın vezni aksamaktadır.
[38] Cennâti[n] tecri [min] tahtihâ'l-enhâr: **"**Böyle söylemelerine karşılık Allah da onları, içinde ebedî olarak kalmak üzere *altından ırmaklar akan cennetler*le ödüllendirdi. İşte iyi davrananların mükâfaatı budur (Kur'an, Mâide/85)."

5. Fenā resmin şu ʿālemden eger ḳaldırmaḳ isterseñ
   Niçe biñ cān azād olsun bī-feşān zi-her mūyet[39]

6. Benümle ol ṣabā miskīn ü ser-gerdān u bī-ḥāṣıl
   Ben ez-efsūn-ı çeşmet mest ṣabā ez-būy-ı gīsūyet

7. Şu dünyādan vü ʿuḳbādan zihi himmet ki Ferdīrā
   Anuñ çeşmine gelmez ġayrı ez-ḫāk-i ser-i gūyet

50.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ṣubḥ-dem murġ-ı çemen bā-gül-i nev-resteye güft
   Eksik it nāzı bu bāġda niçe sen gibi şüküft

2. Gül didi bülbüle ben doġrıdan incinmem velī
   Ḳatı sözi böyle ʿāşıḳ hīç maʿşūḳa ne-güft

3. Tā ebed būy-ı muḥabbet irmedi minḳārına
   Kim ki mey-ḫāne ḳapusı ṭopraġın bā-ruḫ ne-rüft

4. Ger ṭamaʿ dāret mey-i laʿl-i muraṣṣaʿ cāmdan
   Kirpigüñ ucı ile yāḳūt u dürr gerek süft[40]

5. Gülşen-i cennetde dün gice leṭāfetden hevā
   Sünbül-i zülfi anuñ bād-ı ṣabāya mī-āşüft

[39] Mısranın vezni aksamaktadır.
[40] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Didüm ey Cem taḫt senüñ cām-ı cihāna yoḳ naẓīr
   Didi ḥayfā ki uyanuḳ devletüm gör e be-ḫuft

7. ʿAşḳ sözi degüldür aṣlā kim gelüpdür bu dile
   Sāḳiyā vir kim şarābı dimek ile hem ne-şüft

8. Ferdiyā eşk ile ʿaḳl u ṣabrın[ı] atdı be-baḥr
   Ḳudreti yoḳ n'eylesün sūz-ı ġam-ı ʿaşḳı ne-hüft

51.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil ruḫuñ şerḥ itmede ḳılursa ḥālini dürüst
   Bāġda nāleyle keşīde ḳılsa dāmānı dürüst

2. Yār olınca şöyle bir cānān ola ʿuşşāḳa kim
   Caʿd-ı gīsūsı perīşān ʿahd ü peymānı dürüst

3. Şöyle kim pūlād-ı çarḫı çāk çāk itdüm bu gün
   Tīġ-i āhum ile kim şemşīr-i bürrānı dürüst

4. Ġālib oldı sūz-ı firḳat sīne-i sūzānuma
   Dil eger nūş itse defʿ olmaz bu deryāyı dürüst

5. Ferdiyā her ṣanʿatuñda kimse noḳṣānuñ ne-dār
   Ḥamdülillāh ʿaḳl diḳḳat ṭabʿ mīzānı dürüst

[vr. 73a]

Bābü'ş-şā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Āşinā olduḳda ʿaşḳuñla şehā ḳıldum baḥiş

Ġālib oldı ʿāḳıbet olmadı ol baḥşüm baḥiş

52.

[Mefāʿİlün Mefāʿİlün Mefāʿİlün Mefāʿİlün]

1. Çü ṭurrañ müşg[i] olmaz bize ḫayrān olmaġa bāʿiş

   Leb-i laʿlüñ nedür tā böyle ḫandān olmaġa bāʿiş

2. Ki bād-ı caʿduñuz olmış durur ey çeşm-i ḫūn-rīzüm

   Bu eşk-i dīdemüz sel-i firāvān olmaġa bāʿiş

3. Yaḳarsın şemʿ ü dāġı geydügüñce cāme vü destār

   Budur ʿaşḳuñda seyyāḥuñ ki ʿuryān olmaġa bāʿiş

4. Ruḫ-ı zībāya sāye rūz u şeb olurken ol ṭurra

   Nedür tā böyle dil-keşüñ perīşān olmaġa bāʿiş

5. Hevāsıyla meger naṭʿ-ı kūyında ṭūb ola başuñ

   Ser-ā-ser Ferdiyā bendüñde çevgān olmaġa bāʿiş

53.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][41]

1. Zīver-i ruḫsāruña rūy-ı ḫüsndür bāʿiş

   Zülfüñe cān ḳaydına müşg-i Ḫutendür bāʿiş

[41] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. …… bezmüñle çemen murġı ḳılur feryādı[42]
   Naḫl-i zībādur ḳadüñde yā nedendür bāʿiş

3. Sāḳiyā gül-çihre laʿle meylümüz efzūndur
   Ravża-i mey-kededе ḫūb-ı çemendür bāʿiş

4. Leẕẕet-i şekker gibi ṭūṭīye şöhret virdi
   Derd-i ʿaşḳı çekmege baña bu fendür bāʿiş

5. Başladı naḫli ṭolanmaġa bu göñlüm Ferdī
   Cānumuz ḳılmaġa tār sīm-bedendür bāʿiş

54.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yoḳ yire laʿl-i lebüñle eyledi ol cām baḥş
   Ger ġaraż Kaʿbe-i kūyuñ ise ḫod ḥarām baḥş

2. Ḳılmasun nā-puḫtedür daḫı henüz ol sīm ḫām
   Ol beden billūruñuñ mirʾātine müdām baḥş

3. Nev-resīde ġoncenüñ mesmūʿ olur mı sözleri
   Her ne deñlü laʿlüñ ile olsa lā-kelām baḥş

4. Hīç taʿarruẓ ḳılmadı bülbül nevā-yı nāleme
   Ey yüzi gül hīç olur mı her maḳām maḳām baḥş

[42] Bu kısım silik çıkmıştır.

5. Ḳıṣṣa-i ḥüsnüñde ḫūrşīd ile māhuñ her biri
   Gelmedüge döndi eylerken ṣabāḥ u şām baḥs

6. Her ne deñlü rind ile erbāb-ı ʿaşḳ ceng eylese
   Yine maḳṣūd sensin itse cümle ḫāṣ u ʿām baḥs

7. Ḫüsrev-i fenn-i suḫandur Ferdiyā ḳılmañ nizāʿ
   Ṣaḳın ilzām ideler hīç ḳılma iltizām baḥs

[vr. 73b][43]

[vr. 74a]

Bābü'l-cīm

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Aġla ey ʿāşıḳ müdāmī dīdeden pür-ḫūn ṣaç
Sīm ü zer lüʾlüʾ yirine pençe-i maḥzūn ṣaç

55.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gel ey dil raḳṣa-i gīsū-yı caʿd-ı pür-şikenden geç
   Reh-i mekrinde dāmına düşersin bu fitenden geç

2. Saña ʿarʿar ḫırāmı nev-bahār içre gül-i cāndur
   Ṣabā-yı rūz-ı bahārī gibi ṣaḥn-ı çemenden geç

3. Neden bu mesken-i ḫākīde ārām eylemezsin sen
   Yirüñ cānumdur ey tīr-i nigārā īn bedenden geç

[43] Varak boş bırakılmıştır.

4. Düşer mi pençe-i eşküm gibi gevher ḫūnumveş zer
   Bu bāzār içre ey cān bülbüli dürr-i ʿAdenden geç

5. Saña zülfi kemendi Ferdiyā çoḳ reng ü bend itdi
   Yüri şimden girü bunca cefā ile geçenden geç

56.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bī-devā bir derde düşdüm bulmadum ben bir ʿilāc
   ʿĀleme fāş oldı bu dāʾ bulamazlar bir ʿilāc

2. Mevte dermān bulmış iken ol eṭibbā-yı cihān
   Bulamadı bī-devā derdüme aṣlā bir ʿilāc

3. Mest ü ser-gerdān u lā-yaʿḳıl olup dīvāneyem
   Ki meger dostdan ʿināyet olur ise bir ʿilāc

4. Cānumuz ḳaldı belā bāzārgāhında şehā
   Dām-ı zülfinde bu dil ḳaldı aña yoḳ bir ʿilāc

5. İntiẓārıyla ʿaceb ḫāk oldı Ferdī ʿandelīb
   Bülbüli lāl eyledi nālān ile yoḳ bir ʿilāc

57.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gel ey dil ṣūretā dostum dīn-i maḫfī ʿadūdan ḳaç
   Reh-i mekrinde nārına düşersin ol ṭamūdan ḳaç

2. Pür olmışdur nifāḳıyla anuñ ḳalbi caḥīmāsā
   Yaḳar bir demde cānuñ kim görinmez çār-sūdan ḳaç

3. Seni urur zemīne cürʿaveş çāk eyleyüp cismüñ
   Yıḳar vīrān ider āḫir ki öyle māh-rūdan ḳaç

4. Güler yüzine açılur gülāsā bunca aʿdālar
   Ḫarāb ider velī āḫir görüp böyle ḳamudan ḳaç

5. Göñül virme ṣaḳın Ferdī beher pür-mey olan cāma
   Seni ʿāṣī ḳılur dosta ḥaẕer it ol ṭoludan ḳaç

58.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Dilā var ise ʿaḳluñ dilberüñ sīmīn-berinden ḳoc
   Ḳocarsañ ḫūblar içinde hemān meh-peykerinden ḳoc

2. Ṣaḳın āh ile zār itme ḳamu aġyārına ḳarşu
   Saña naḥçīr olursa dilberüñ leb-şekkerinden ḳoc

3. İşitmesün senüñ nālānuñı ol māh-ruḫ cānān
   Ki kimse bilmesün ġayrı hemān ḳadd-ʿarʿarından ḳoc

4. Severseñ ḫūblaruñ şāhın ıraḳdan merḥabā eyle
   Senüñ ʿaşḳuñ aña kār ide ġāyet dilberinden ḳoc

5. Senüñ sırrına vāḳıf olmasun ol Yūsuf-ı Kenʿān
   Ki dürlü cevre başlar her dem ol rū-enverinden ḳoc

6. Züleyḫāveş seni yollarda ḳor Mecnūna Leylāveş
   Ne deñlü maḥzen-i ʿirfān olursañ serverümden ḳoc

7. Kitāb-ı ʿaşḳ içinde sen gibi ferd ola ey Ferdī
   Ḳatı mümtāz ola dildāruñāsā reh-berinden ḳoc

59.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Şu ġurbetden dilā ṭurra-yı ʿanber-bū iline göç
   Hemīşe içmege cām-ı Cemi laʿl ü müline göç

2. ʿAceb lāl eyledüñ bülbülleri gülşende hem ḫāmūş
   Gözüñden dökmege dāʾim nemi pür-ḫūn seline göç

3. Yiter bu bezm-i ḥasretde fiġān itdüñ şu ġurbetde
   Seni ḫān ide vuṣlatda o ruḫsār-ı güline göç

4. Hemān ṣīt ü ṣadāsıyla pür itdüñ bunca āfāḳı
   Benefşezāra mūnis ol ki bāġ-ı sünbüline göç

5. Viṣāl-i dil-keş-i ḳaṣr-ı nigāra olagör ḫandān
   Ki seyr it Ferdiyā rūyında bezm-i fülfüline göç

60.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dest-i ḥasretden göñül maʿmūrını yıḳmaḳ da güç
   Kişver-i cān u dili ol sūz ile yaḳmaḳ da güç

2. Sīne-i nārı belā şemşīrine ḳıldum siper
   Dāʾimā tīr-i cefā urduḳça cān çıḳmaḳ da güç

3. Ṣorma sırrın merdüm-i çeşmüm ḳılınca fitneler
   Şerḥ olınmaz līk her dem ḳanlu yaş aḳmaḳ da güç

4. Ṭutalum sen māʾil-i Kevṣer degülsin ey göñül
   Vuṣlata irüp yārüñ ruḫsārına baḳmaḳ da güç

5. Arada āşūb u ġavġā eyler iken ḫārlar
   Ferdiyā gülzār-ı ḫaddin dilberüñ ḳoḳmaḳ da güç

[vr. 74b][44]

[vr. 75a]

Bābü'l-ḫā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Bir kez ey şāh-ı cihānum ʿadlüñi eyle fürūḫ
Ser-te-ser cevr ü cefā derd ü ġam[ı] itme fürūḫ

61.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Baña ʿarż itmesün bezm-i fenāda mihr-i seḥer ruḫ
   Degül efrūz ḫaddüñ gibi ẕīb ü pür-żiyā fer ruḫ

2. Açılmasun bu cādū nergisüñ devrinde ol ġonce
   Bize ʿarż itmesün ruḫsār-ı yār üzre o gül ter ruḫ

[44] Varak boş bırakılmıştır.

3. Ġarīb dil mekş ider mi olmasa gülşende ol cānān
   Bize göstermese ol caʿd-ı müşg ü serv-i ʿarʿar ruḫ

4. ʿAraḳ-nāk olsa kesb eylerdi envāʿ-ı ṭarāvetler
   Olurdı ġonce-raʿnādan fürūz u zīb ü enver ruḫ

5. Dil-i nā-şādumuz Ferdī ʿaceb ābād olur mı kim
   Boyı āzāde reftār eylese nāz ile yıḳar ruḫ

62.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Cem yirine dostumuz ḳıldı bize ġamlar fürūḫ
   Firḳatiyle dīde-i pür-ḫūnuma nemler fürūḫ

2. Her kişi yār ile ʿişret itmede bir kūşede
   Ḳılmadı bir kerre yārüm sāġar-ı Cemler fürūḫ

3. Mest ü lā-yaʿḳıl olup ḥayretde ḥayrān olmışam
   Kāse-i ġam ḳıldı gūyā baña ʿālemler fürūḫ

4. Çeşm-i ḫˇāb-ālūdemüz ḳalmış durur ġafletde āh
   Ḳılmadı bu dīde-i ʿuryāna şeb-nemler fürūḫ

5. Ḥalḳa-i yārāna girsem cümlesi pür-nār olur
   Pençe-i dürveş ḳılurlar dīdeden sīmler fürūḫ

6. Gerçi irdük bir zamān ol ʿīş-i āhū-dīdeye
   Ṣoḥbetinde eyler idi bize çoḳ demler fürūḫ

7. Ferdiyā düşdüñ cüdā şimden girü ḫāk ol yüri
   Sūz-ı firḳatden ḳılalar senden encümler fürūḫ

63.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳılmadı şimden girü ol pādişeh ʿişret fürūḫ
   Hicve lāyıḳ düşmenüme ḳıldı yā ṣoḥbet fürūḫ

2. Bezm-i ʿālemde ne reng itdiyse ol şāhum baña
   Ḫˇācesı bed-çihredendür kim baña ḥasret fürūḫ

3. Yār-i ġār itdi baña ol şāh-ı heft-kişverān
   Ser-te-ser eyler baña ol ḥasret ü firḳat fürūḫ

4. Gördügince ben ġarībi dāʾimā ṭurmaz ḳaçar
   Ḳılmayam tā kim diyü īn ʿāşıḳa vuṣlat fürūḫ

5. Ferdiyā şimden girü yoḳdur ʿilāc aṣlā saña
   Cān ü dil ḳılduñ fedā līk degül ḫiẕmet fürūḫ

64.

[Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün]

1. Yine serv-i ṣanevber[in] ider dāʾim ḫırām ol şūḫ
   Çemende bülbüle vaṣlın müdām eyler ḥarām ol şūḫ

2. ʿAceb mihr ü muḥabbet ḳıla mı ol sīm-i ḫāmveş yek
   Şeb-i firḳatde ben bülbüli zār itdi müdām ol şūḫ

3. Ezelden göñlümi ṣayd eyledi ebrūları anuñ
   Kemend-i ṭurra-i ṭarrār ile bend itdi dām ol şūḫ

4. Ḳaranfülzār ile sünbül açıldı sūsen ile gül
   Benefşe nergis ile ḳıldılar ol şād-kām ol şūḫ

5. ʿAceb ey Ferdiyā raḥm itmedi ḥālüñe meh-peyker
   Gözüñde pür olan eşki ḳılupdur laʿl-fām ol şūḫ

[vr. 75b][45]

[vr. 76a]

Bābü'l-yā min ḥurūfi'l-hecā

65.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey gül-ʿiẕār içre gül-i raʿnā olan Ḥıfẓī
   Leṭāfet kişverinde ḳāmeti Ṭūbā olan Ḥıfẓī

2. Melāḥat bāġınuñ sulṭān-ı ʿālī-şānısın ḥaḳḳā
   Boyı ʿarʿar dişi hem lüʾlüʾ-i yek-tā olan Ḥıfẓī

3. Neden bu bülbül-i şeydāyı dūr itdüñ viṣālüñden
   Lebi şekker mehi peyker melek-sīmā olan Ḥıfẓī

4. Bilürsin ḥālümi sensüz baña ṣabr u ḳarār olmaz
   Nedür cürmüm ṣaçı sünbül ḳaşı zībā olan Ḥıfẓī

[45] Varak boş bırakılmıştır.

5. Muḥaṣṣal ḫāk[e] yeksān oldı firḳatde dil ü cānum
   Yüzi enver dili bülbül güli ḥamrā olan Ḥıfẓī

6. Ġarīb ü bī-kesem ey pādişāh-ı heft kişver men
   Gözi cādū beñi Hindū semenāsā olan Ḥıfẓī

7. Saña lāyıḳ degül bunca cefā itmek şehenşāhā
   Elā ey mülk-i ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān olan Ḥıfẓī

8. Yedi deryāyı nūş itsem söyindürmez ḥarāretüm
   Baña raḥm eylegil ey nergis-i şehlā olan Ḥıfẓī

9. Ḳatı dūr oldı yā dīvān-ı ʿālīden dil-i Ferdī
   Ḫudā ḥaḳḳı kerem ḳıl ḥüsn ile yek-tā olan Ḥıfẓī

66.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Dārā olan Ḥıfẓī
   Leṭāfet gül-ʿiẕārında gül-i raʿnā olan Ḥıfẓī

2. Cemālüñ şuʿlesinden āftābuñ zīneti ey māh
   Ki bāġ-ı cennet içre ḳāmet-i Ṭūbā olan Ḥıfẓī

3. Şu ʿālem māhınuñ ḥüsninden efzūn görmişem ḥüsnüñ
   Melāḥat āşiyānında melek-sīmā olan Ḥıfẓī

4. Revā mı baña ẓulm itmek saña ey şāh-ı Keşmīrüm
   Kerem ḳıl himmet eyle ṣāḥib-i iʿṭā olan Ḥıfẓī

5. Dil-i şūrīdemi ṭurralaruñ bend eyledi cānā
   Görince rūy-ı raḫşānuñ ḳaşı zībā olan Ḥıfẓī

6. Dil-i Ferdīye hem-dem ḳıl vefāñı bir kez ey şāhā
   İʿṭālar eyle her demde dür-i yek-tā olan Ḥıfẓī

67.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey bülbül-i āşüfte vü şeydā olan Ferdī
   Cefā vü miḥneti çekmekde olʿ Anḳā olan Ferdī

2. Vefā gelmez imiş bildük zamāne dil-rübāsından
   Niyāzı ser-te-ser bir ġonce-i raʿnā olan Ferdī

3. Ḳanı cām-ı Cem ileʿīş ḳanı dildār ileʿişret
   Ḳanı eyʿaşḳ ile İskender-i Dārā olan Ferdī

4. Dil-i nā-şāduñı şimden girü ḫāk ile yeksān it
   Elā ey eşk-i çeşm[i] ḫūn ile deryā olan Ferdī

5. Yüri ey Ferdiyā ḫāk ile yeksān it dil ü cānı
   Fiġāna hem-dem ol ey bülbül-i şeydā olan Ferdī

68.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey rūy-ı yāra bülbül-i nālān olan Ferdī
   Gülistān-ı ser-i kūyında ser-gerdān olan Ferdī

2. Baḳup gördüñ ki aġyāra vefā eyler şehenşāhuñ
   Dem-ā-dem kendiye mūnis ġam-ı hicrān olan Ferdī

3. Hezerān bāġ-ı istiġnāya ṣabr idüp ḳarār itdüñ
   Melāḥat mülkinüñ efġānına sulṭān olan Ferdī

4. Leb ü cān baḫş idüp aġyāra biñ kerre vefā eyler
   Şeb-i firḳatde eşk-i dīdesi bārān olan Ferdī

5. Devāsuz derde dermān eyle ey gül-rū efendüm āh
   Ki Ferdī ḳāmetüñ çün ḫāk ile yeksān olan Ferdī

69.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Cürʿalar ḳaldı çemende ṭolular ḳan aġladı
   Gelmedi ol şūḫumuz dü çeşm giryān aġladı

2. Mübteẕel oldı piyāle āşiyān oldı ḫarāb
   Zār ile efġān idüp bāġ-ı gülistān aġladı

3. Nev-bahārında çemen zār eyledi nālān ile
   Nergis-i şehlā yanup bu gül-i devrān aġladı

4. Şīşeler cām-ı Cem ile oldılar mest-i firāḳ
   Bülbül-i āşüfteveş nālān u efġān aġladı

5. Ferdiyā ḳıldı fedā cān u seri ol dem hemān
   Ẕerreveş ṣabr itmedi bu sīne ʿuryān aġladı

70.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı hicrānında çāk gönlümi ābād eyledi
   Çoḳ vefālarla dil-i nā-şādumı şād eyledi

2. Bu dil-i maḥzūnumı Dārü's-selām itdi yine
   Rū-siyeh aʿdāları cevr ile ber-bād eyledi

3. Ḫoş leṭāʾif sözleriyle ṣoḥbet-i ḫāṣ eyleyüp
   Bülbül-i gülzārını iḥsān ile yād eyledi

4. Ol perī-peyker melek-sīmā güzeller reh-beri
   Bāġ-ı ruḫsārında bu şeydāyı Ferhād eyledi

5. Hem-nişīn oldı baña gülzār-ı ḥüsninde o māh
   Rāh-ı cevrinde ʿadūlar zār u feryād eyledi

6. Ḳāmet-i āzādesi nāz ile reftār eyleyüp
   Āşiyān-ı bülbüli zār ile bīdār eyledi

7. Ferdiyā taḫt-ı ʿadālet üzre sulṭānum benüm
   ʿAdlini eṭrāf-ı gülzāra seḥer bād eyledi

71.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nigār-ı bezm-i ḥüsnüñde dil-i ġam-ḫānemüz ḳaldı
   Ruḫuñ şemʿine yanmaḳda dil-i pervānemüz ḳaldı

2. Ġarīb olup ser-i kūyuñda bī-kes oldı ey cānā
   Kerem luṭf eyle ḥāline ki bir dīvānemüz ḳaldı

3. Mey-i ʿaşḳuñla bī-hūş oldı cānum ey hilāl-ebrū
   Ki bu cümle fedā ḳılduḳ ten-i ʿuryānemüz ḳaldı

4. Ser-ā-ser sūz-ı ʿaşḳa yanmada ʿuryāne ten cānā
   Daḫı kim iʿtibār ider bize zīrā nemüz ḳaldı

5. Hevā ile hevesde geçdi yā Ferdī dil-i şeydā
   Çemende gül-ʿiẕār içre gül-i ḫandānemüz ḳaldı

72.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Şehā meclisde dāḫil ol ki derde olasın şāfī
   Be yā nūş eyle cām-ı Cem ki mirʾāti durur ṣāfī

2. Ṣaçılsun cürʿalar cām-ı müli nūş eyle ey şāhā
   Elinden ḳomasun ṣahbāyı devr itsün hemān sāḳī

3. Ruḫuñ gülgül ola nūş eyledükçe bāde-i laʿli
Fiġān idem gülüñe oldum ise ser-te-ser ʿāṣī

4. Gülistān içre muṭriblerle ʿīş olsun daḫı hem nūş
Ki cennet bādesinden ġayr[ı] ḳalmaya bize bāḳī

5. ʿAdū ṭaʿnına nisbet ʿazm-i gülşen eyle ey şāhā
Bizümle ṣoḥbet idegör ki cürmüme olup ʿāfī

6. Dil-i Ferdīye iḥsān it şarāb-ı laʿlüñi şāhā
Ola ḳurbānuñuz terk eyleyüp ʿārı daḫı nāmı

73.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ṭūṭī dillüm ser-te-ser ḥasretle şaşurduñ beni
Mest ü bī-hūş eyleyüp ṭaġlara düşürdüñ beni

2. Sūz-ı sīnem bu vücūdum mışrını çāk eyledi
Ey meh-i peyker yüzi gül beller aşurduñ beni

3. Ey lebi şekker yüzi enver boyı ʿarʿar şehā
Āstān-ı gülsitānuñ üzre bişürdüñ beni

4. Oldı ḳan-ālūde dīdem eşk mevc urdı yine
Kim cünūn olmış baḥirāsā ki ṭaşurduñ beni

5. Ey gözi cādū dişi lüʾlüʾ-i yek-tā Ḥıfẓiyā
Ḳıl teraḥḥum Ferdiyā zār ile cūş urduñ beni

[vr. 76b]

74.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār eyyām[ı] güller açılup göñlüm açılmadı
   Ki baġrum şöyle ḫūn oldı gül-i ruḫsār açılmadı

2. Gülistān içre pinhān oldı raʿnāveş gül-i efrāz
   Niḳābın refʿ idüp bülbüllere gülüp açılmadı

3. İçilmez oldı ṭolular Cem-i cām ile her demde
   Bu baġrum lāleveş ḫūn oldı bir demde açılmadı

4. Nigārum nergis-i şehlāsı devrinde bu maḥzūnı
   Ki ser-ḫoş itdi bir dem daḫı maḫmūrum açılmadı

5. Benefşe sünbül ile zār idüp açıldılar ammā
   Bu sīnem sūzı efzūn oldı gitdükçe açılmadı

6. Çiçekler cümle açıldı ki nev-rūz üzre ʿazm oldı
   Dil-i āşüfte ḫāk oldı ki nev-rūzı açılmadı

7. Naẓīrüm yoḳ durur bu lāciverdī ḳubbe taḥtında
   Ki zār u nāle ile baġrı ḫūn aṣlā açılmadı

8. Ḳara yüzli ʿadūya intisāb itdi şehenşāhum
   Bizi ney gibi iñletdi bu cism-i zār açılmadı

9. Dil-i Ferdīye efzūndur be-ġāyet ẓulm ü rencīde
ʿİnāyet bāb[ı] feṯḥ olup bize bir kez açılmadı

75.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Eger görmezsem ol yāri
Olanca ḳıluram zārı
İlāhā ol sitem-kārı
Muʿammer eyle her bāri

2. Cefāyı cevr ü nā-çīze
Vefālar ḳıla ʿācīze
Şaḳısun gülde şūrīze
Ki yeksān eyle ol ḫārı

3. Mükedder oldı yā cānum
Ki ʿarşa çıḳdı nālānum
Kerem ḳıl baña sulṭānum
Bu cism[i] yaḳdı ʿaşḳ nārı

4. Ḳatı ʿaşḳa zebūn oldum
Daḫı mest ü cünūn oldum
Nigāruñ zülfini buldum
Ki Manṣūr gibi ben zārī

5. Ḳonar firḳat göçer ḥasret
Vücūdum ḳıldı zer ḥasret

Ki gitmez ser-te-ser ḥasret
Beni zār itdi efkārı

6. Ġarīb oldum ki bir demde
Naẓīrüm yoḳ şu ʿālemde
Arasañ nevʿ-i ādemde
Bulınmaz bunca nā-çārı

7. Ḳatı āşüfte şeydāyam
Ki ḫalḳ içre temāşāyam
Fiġān u hecre āşnāyam
Yitürdüm ben de dildārı

8. Ṣadā geldi bu sīnemden
Ḫalāṣ eyle beni ġamdan
Gözümde ḫūn ile nemden
Görinmez bu fenā varı

9. Vücuduñ dosta ḳurbān it
Cefāsın derde dermān it
Dili yolında yeksān it
Saña keşf ola esrārı

10. Ferāġat eyle dünyādan
Ki baḫş it ḥūrī-sīmādan
Yüzüñ ṭut iste Mevlādan
Vire ol çeşm-i Tātārı

11. Ḥaẕer ḳıl Ferdiyā sen de
Ki rāḥat ẕerre yoḳ tende
Bu hicrānuñ belāsında
Ki ḫāk it cism-i bīmārı

76.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine sīnemde bir āteş dili nālān u zār itdi
Vücūdum mışrını yeksān idüp hem tār-mār itdi

2. ʿAceb bilmem ne āteşdür bizi hem-rāh-ı āh eyler
Bu bülbül zārı her demde hemīşe ḫāk-sār itdi

3. Tefekkür eyledüm aḥvālümi gördüm ki ḥasret var
Hemīşe ḥasret ü firḳatde bu dil yār-i ġār itdi

4. Devāsuz derdümi gitdükçe efzūn eyledi hicrān
Ne reng itdiyse baña ol şehenşāh tāc-dār itdi

5. Gül-i raʿnāsı şevḳinde olayum dir iken mihmān
Muḥaṣṣal āşiyānı bu dile aġyār u ḫār itdi

6. Ḳatı bī-hūş u mestān u ġarīb oldum ki bir demde
Denī dünyā[yı] ser-tā-ser dil-i nālāna zār itdi

7. Meded benden cüdā olmaz hemān dem firḳat ü ḥasret
Birisi yār-i ġār itdi birisi ġam-güsār itdi

8. Ġamuñ ṣaḥrāsını seyrāna ḫandān oldı bu dil zār
   Elā ey Ferdiyā āḫir ʿaḳıl tenden firār itdi

77.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. ʿAceb bu baḫtumuz zār ile cismi tār-mār itdi
   Yanup pervāneveş şemʿe vücūdı ḫāk-sār itdi

2. Ṣalınca ʿārif iken gül-ʿiẕār içre bu āşüfte
   Bu sūz-ı sīnemi aġyār-ı bed-rū ber-ḳarār itdi

3. Şehā çünkim bizi redd eyledüñ dīvān-ı ʿālīden
   Bu şeydā bülbülüñ āḫir hemān terk-i diyār itdi

4. Münevver rūyuñı gördükçe mışrında şehenşāhā
   Ḳılup yaġmā bu dilden ṣabrını pā-māl u zār itdi

5. İfāḳat bulmadı aġyār ile gördükçe sen māhı
   ʿAzīmet itdi mışruñdan bu dil āḫir firār itdi

6. Diyār-ı ġurbet içre ṭutdı mesken bülbül-i şeydā
   Dün ü gün āh u efġān ile cismi ġam-güsār itdi

7. N'ola bir kerrece maḥrem ḳılayduñ gül-ʿiẕār içre
   Dil-i dīvāneye raḥm itmeyüp hem-rāh-ı ḫār itdi

8. Ḥikāyet eylesem tā ḥaşre dek ḥālüm tamām olmaz
   Ne ẓulm oldı baña rāh-ı firāḳa ḥiṣṣedār itdi

9. Ne mümkin ḫāmeler vaṣf eylemek ḥālüm benüm şāhā
   Cüdā oldı dil-i Ferdī̇ye mūnis iftikār itdi

78.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey felek dünyāda her dem zāra düşürdüñ beni
   Şu denī̇de bir vefāsuz yāra düşürdüñ beni
   Āşiyān-ı ḫūbda bir serdāra düşürdüñ beni
   ʿAdl ile ber-taḫt olan ḫünkāra düşürdüñ beni

2. ʿĀḳıbet ḳıldı baña hem-rāhumı derd ile āh
   Firḳat-i cānān ile ben geydügüm dāʾim siyāh
   Raḥm idüp ol ḳadd-i Ṭūbā ḳılmadı bir dem nigāh
   Derd ü feryād-ı firāḳ u zāra düşürdüñ beni

3. Ġamzesi cellād elinden ey felek dāʾim amān
   ʿArş u eflāk üzre çıḳdı dūd-ı āhumdan fiġān
   Ḳaṭre iken oldı deryā mevc urup yaş ile ḳan
   Hecr ile Manṣūr gibi ber-dāra düşürdüñ beni

4. Ṭāliʿ ümden bülbül oldum ol gözi seḥḥāra ben
   Ser-te-ser rām oldum emr-i ḳāmet-i mekkāra ben
   Eylerem dāʾim niyāzı yüz ṭutup Settāra ben
   Gül dururken gülşen içre ḫāra düşürdüñ beni

5. N'eyleyem hī̇ç gelmedi ey Ferdiyā dostdan ṣadā
   Aġlayup ṭaġlara gitsem āh ile itsem nidā

Vuṣlata irdi bu günde cümle-i şāh u gedā
Firḳatiyle māh-rūyuñ nāra düşürdüñ beni

79.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey şehā gūş eylemezsin bülbülüñ nālānını
Luṭf idüp sil dāmenüñle dīde-i giryānını

2. Maḥrem idüp vaṣla almaḳ yeg durur ey şeh-süvār
Nāle-i hicrān ile almaḳdan anuñ cānını

3. Ḥüsnine ol pādişāhum nice maġrūr olmasun
Dürr-i yek-tā āba ġarḳ oldı görüp dendānını

4. Muntaẓır nice yatursın kūşe-i ḥasretde sen
Nūş idegör dilberānuñ çeşme-i ḥayvānını

5. Vaʿdine ḳılmaz iḳāmet Ferdiyā ol pādişāh
Ḳāmet-i Ṭūbāsıveş ṣanma anuñ peymānını

[vr. 77a]

Ol Ferdī esīr-i ʿaşḳ olan gedā-yı mübtelānuñ nigārı ile kendi beyninde raḳīb-i bī-dīn aʿdālar ile bülbül gibi gülinden cüdā düşüp ʿazm-i ġurbet idüp vedāʿ-ı dildār itdüginüñ vaṣf-ı cemīlidür ẕikr olunur

48. Āh kim oldı füzūn efkārumuz
Dest-i aġyār u ʿadūdan zārumuz

49. Bülbül-i şeydāya gör kim n'itdiler
Dürlü şeyṭān sīreti reng itdiler

50. Mışrı terk itdürdiler āḫir baña
Tā begūyem bişnev ey aʿḳal şümā

51. Bir gün ol dest-i şafaḳla eflāk[46]
Ẓulmet-i şebi iderken çāk çāk

52. Līk bir bir ṭıfl-ı necm-i āsmān
Burc-ı şerefden olup bir bir nihān

53. Kim seḥer hengām[ı] idi ol zamān
Düşmişem ez-mışr men cüdā hemān

54. Dūd-ı āhumdan felek ṭoldı benüm
Dīde pür-nem sīne çāk oldı benüm

55. Ẓerreveş ṣabr itmeyüp gökde nücūm
Cümle pinhān oldı kevkebler ʿumūm

56. Girdi fitne çarḫ-ı kec-rev içre āh
Ne ʿaceb oldum dilā baḫt-ı siyāh

57. Virdi ḫūrşīde şuʿāʿın ol ḳamer
Gerdi gögsin şemʿ-i zāruma siper

[46] Mısranın vezni aksamaktadır.

58. Şemʿ-i kec-rev ḥāṣıl[ı] söyindi hep
Dūd-ı āha geşt ü sāġar yandı hep

59. Şuʿle virdi şemʿ-i āhum göklere
Dökdi yaşın cümle encüm yirlere

60. Ol Ş̱üreyyā ile seyyāre hemīn
Eyledi ḥadden füzūn āh u enīn

61. Cānib-i yārdan eser bād-ı ṣabā
Eyledi bana daḫı taʿab cefā

62. Zi-būy-ı nāfe-i şīrīn-zebān[47]
Mest idüp bendesin ol boyı revān

63. Ol vaḳitde eyleyüp yaḳamı çāk
Hem dili ġam-nāk çeşmüm nem-nāk[48]

64. Başladum dökmege nem Mirrīḫveş
Sīne-i pür-ḫūnumı yaḳdı āteş

65. Lücce-i ʿummān gibi mecv urdı nem
Ḥadden efzūn oldı dilde derd ü ġam

[47] Mısranın vezni aksamaktadır.
[48] Mısranın vezni aksamaktadır.

66. Esbüme oldum revān ol dem hemān
Rāh-ı ġurbet içre eyleyüp fiġān

67. Dür gibi eşküm revān oldı yola
Gider ise cān u ten elden n'ola

68. Çünki gitdi gönlümüz ol servere
Ol güzeller reh-beri ḳad-ʿarʿara

69. ..... sipihr üzre nidā[49]
Ey sipihr-i mihr yoḳ efzūn cefā

70. Çünki bir gerdūn-ı bed-aḫter idüñ
Ṭobṭolu ḳodoş u ḫīzān ḫār idüñ

71. Bunca gördüñ baña bu ẓulmi revā
Gitdi elden yār-i şīrīn meh-liḳā

72. Ol mışır üzre ṭurup rāh üzre āh
Yaḳamı çāk eyledüm ben deyr-i rāh

73. Döndüm ol dem mışr-ı dildāra hemān
Sīnemi çāk eyleyüp ḳıldum fiġān

74. Zār idüp aġlarken ol yirde hemān
Cān u dilden didi ey şīrīn-zebān

[49] Bu kısım silik çıkmıştır.

75. Baña ẓulm itmek revā gördüñ ʿaceb
Rāh-ı ʿaşḳ içre ḳılup dürlü taʿab

76. El-vedāʿ ṭūṭī-lisān şimden girü
Ey meh-i nā-mihrbān şimden girü

77. Ḳanı yā ʿīş itdügüm demler baña
Mūnis oldı ḥāliyā ġamlar baña

78. Gözlerümden aḳıdur nemler benüm
Mūnisümdür ser-te-ser ġamlar benüm

79. El-vedāʿ ey Yūsuf-ı ṣānim benüm
ʿArşa çıḳdı dūd-ı nālānum benüm

80. El-vedāʿ ey māh-ı tābānum benüm
El-vedāʿ ey mıṣr-ı cānānum benüm

81. Ey maḥalle-i nigārum el-vedāʿ
Ey mülūk ü tāc-dārum el-vedāʿ

82. Ġurbet oldı meskenüm oldum ġarīb
Ẓulm-i efzūn eylediler bed-raḳīb

83. Bülbül-i şūrīdeveş düşdüm cüdā
Gülşenüm gitdi diyü ḳıldum nidā

84. Ey gül-i ḫandān ḳaşlum el-vedāʿ
Ben gibi ḳavġālu başlum el-vedāʿ

85. Māh-ı nev ṣanurdum ol ebrūlaruñ
Aldı ʿaḳlum dīde-i āhūlaruñ

86. Ḳaldı ʿaḳlum dām-ı zülfüñde zebūn
Aña ber-dār olup olmışdur cünūn

87. Ḫāme idi barmaġuñ elde hemān
Yaraşurdı dāʾimā gülde hemān

88. Māh-ı bedrāsā urur berḳ ayañuz
Üstümüzden zāʾil itme sāyeñüz

89. Rūy-ı pür-enverüñüz dirsem eger
Āftāb disem aña lāyıḳ meger

90. Açılup gül gül-ʿiẕāruñ içre āh
Geydürürdi ruḫlaruñ baña siyāh

91. Gerdenüñ fülfül ile zīnet bulur
ʿĀḳıbet bülbüllerüñ ḥāli nʾolur

92. Ḳāmetüñ ʿarʿar durur ḥāṣıl şehā
Oldı bir seyrüñe ḳıymet ü bahā

93. Neslüñ ol sādāt-ı ekrem iken āh
Yā ʿaceb mi geydügüm dāʾim siyāh

94. El-vedā idüp bu dārumla hemān
ʿArş u ferş itsün ḳamu āh u fiġān

95. El-vedāʿ ey māh-ı ruḫsārum benüm
Mūnis itdüñ nāle vü zārum benüm

96. Ḳuş idüñ göklerde hümāveş hemān
İnmedüñ alçaġa ey ġonce-dehān

97. Firkatüñle olmışam şimdi zebūn
Ḥasretüñle olmışam mest ü cünūn

98. İdeyüm ṣaḥrāmı deryā-yı siyāh
Gördügümce ideyüm zār ile āh

99. Mevc ü eşküm lücce-i ʿummān ile
Baḥṣ idüp ālūde oldı ḳan ile

100. Ṭutayum mesken baḥirler cāyına
Çıḳmaya deryā bu eşküm pāyına

101. Ḥāṣılı ey rū-perī bilmez misin
Bunca cevre bir vefā ḳılmaz mısın

102. Tābiʿ olduñ ol ʿadū bed-çihreye
Ḳaṣd idüp bu mübtelā bī-behreye

103. Her ḳaçan görseñ ḳaçarduñ benden āh
Nicesi ben geymeyem dā'im siyāh

104. Bir dem olduñ āşinā bu bülbüle
Ḳaṣd idüp bu bendede cān u dile

105. Āḳıbet gönlümi alduñ ey perī
Eyledüñ mecnūn beni ser-tā-seri

106. Ṣoñra terk itdüñ bu bende āşıḳı
Rāh-ı ʿaşḳ içre derūnı ṣādıḳı

107. Sāl-i yek raḥm itmeyüp şimdi bañа
Zār ile efġān olup ḳaldum ṭaña

108. Bir ġarīb āvāre vü āşüfteyem
Ehl-i diller içre bir dil-ḫasteyem

109. El-vedāʿ şimden girü ey dil-rübā
Ḳılmaduñ bu bülbüle bir dem vefā

110. El-vedāʿ ey şeh Süleymānum benüm
Taḫt-ı devlet üzre ḥaḳanum benüm

111. Mışr-ı ḥüsn içre efendüm el-vedāʿ
Boynuma ṭurrası bendüm el-vedāʿ

112. Ey benüm serv-i bülendüm el-vedāʿ
Ey boyı ʿarʿar semendüm el-vedāʿ

113. Vir suʾālüm maḥşer içre sen benüm
Nār-ı ʿaşḳa yandı cān ile tenüm

114. Böyle diyüp bu gedā-yı mübtelā
Başına üşdi anuñ dürlü belā

115. Ẓāhir oldı ʿaşḳ-ı yār-i ezelī
Oḳıdı nāleyle işbu ġazeli

80.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ġurbete ḳıldum ʿazīmet şāh-ı ḫūbāna vedāʿ
Tābiʿ oldı güft-i aġyāra o sulṭāna vedāʿ

2. Dām-ı zülfi tār-mār itdi beni bir demde āh
Māh-ı nevveş ebrū-zībā çeşm-i fettāna vedāʿ

3. Tekye-i ʿaşḳuñda zār itdüñ beni bülbül gibi
Ey yüzi gülzār cānum cān u cānānum vedāʿ

4. Āsyāb-ı ʿaşḳuña düşdüm bulınmaz yek devā
Fāriġ oldum ey şehā etbāʿ u yārāna vedāʿ

5. Şimdi zāġlar çevrilür ḳonmaġa raʿnā gülüñe
   Gitdi elden gülşenüm gülzār-ı mestāna vedāʿ

6. Çıḳdı elden yār-i şīrīnüm bu gün ey pür-sitem
   Ey felek zulm-i füzūn itdüñ ki ḥaḳana vedāʿ

7. Āstānuñdan gidüpdür Ferdiyāveş bülbülüñ
   Hem-dem oldı ġurbet içre zār u nālāna vedāʿ

Ol gedā-yı bed-nām olan Ferdī-i bī-behrenüñ diyār-ı ġurbete düşüp ne semte ʿazīmet ve ne diyārda ber-ḳarār olup ḳalduġınuñ vaṣfidur

116. Çün tamām idince bülbül ġazeli
   Ẓāhir oldı yine derd-i ezelī

117. Nāle vü efġān ile girdi yola
   Firḳat ü ḥasret gibi hem-rāh ile

118. Rūz u şeb zār ile nālān eyleyüp
   Mūnis-i āh ile efġān eyleyüp

119. Düşdi rāh-ı ġurbete hicrān ile
   Sīnesi çāk dīde-i giryān ile

120. Nāgehānī uġrayup bir şehre āh
   Āh ile zār eyledi baḫt-ı siyāh

121. Ṣordı anda seyr ile ol şehri ol
Didiler Ürgübe uġradı bu yol

122. Buldı bir ḳaç hem-demin anda ẕelīl
Baʿżı dostān ile mekş itdi melīl

123. Gitdi andan Ḳayṣere geldi ġarīb
Fikr ü ẕikrin eyledi ancaḳ ḥabīb

[vr. 77b]

124. Şeş gün anda baʿżı dostlar bülbüli
ʿAşḳ esīri ol gedā sengīn-dili

125. Mekş idüp ʿīş itdiler nūş eyleyüp
Meclis-i dillerde ol cūş eyleyüp

126. Ṣoḥbet itdi anda ol dostān ile
Ẕikr ü baḥṣi dīdesi mestān ile

127. ʿĀḳıbet itdi vedāʿ ol dillere
Mest-i ʿaşḳ āşüfte-dil bülbüllere

128. Girdi rāha eyleyüp āh ile zār
Leşker-i ġam oldı aña yār-i ġār

129. Geldi Ṭoḳat şehrine merd-i ġarīb
Buldı ol şehr içre daḫı ʿandelīb

130. Üç gün anda ṣoḥbet-i ḫāṣ eyledi
Her ne geldi serlerine söyledi

131. Cemʿ olup iki şerīk anda meger
Eylediler baḫṣ-i ʿaşḳ-ı muʿteber

132. Her ne oldı arada nāz u niyāz
Oldı fāş arada olan gizlü rāz

133. Her biri bildi birinüñ ḥālini
Muṭṭaliʿ oldılar hep aḥvālini

134. İtdi ḥāṣıl yine ol terk-i diyār
Rūz u şeb eyler hemīşe āh u zār

135. Gitdi tā mekṣ itmedi ol nām-dār
Fatsada itdi hemān mekṣ u ḳarār

136. Baʿżı yārān ile teʾḫīr eyledi
Gün-be-gün ʿaşḳ aña teʾṣīr eyledi

137. Geldügi şeb iskeleye ol esīr
İtdi ʿalīl ʿaşḳ-ı meh bedr-i münīr

138. Ḫaste oldı anda bir dem bu melīl
Derd-i ʿaşḳ ile bu ḳalbi pür-ʿalīl

139. Altı ay oldı mariż anda ġarīb
Ol esīr-i ʿaşḳ-ı dildār u ḥabīb

140. Oldı bir ḳāḍīye kātıb bī-şümār
Buldı anda maʿrifetle iştihār

141. Eyledi cümle riʿāyet begleri
Yoḳ yire terk itdi yārüñ segleri

142. Ḥāṣılı ḳanda varursa buldı yol
Cān u dilden cümle itdiler ḳabūl

Ol Ferdī-i bed-nāmuñ diyār-ı ġurbetde yār-i ġārı ḫayāl-i dildār olup maḥzūn u mecnūn seyr ü sülūkinde ḫ ʿāb-ı ġaflet ġālib olup rü'yetinde dildārını gördüginüñ vaṣfidur

143. Tāzelendi yine ʿaşḳ-ı ezelī
Mübtelā itdi aña lem-yezelī

144. Nāgehānī seyr iderken ġurbeti
Mecnūn itdi yine dostuñ firḳati

145. Māh-ı ṣavmuñ leyle-i bedrinde āh
Egnüme aldum yine ṣevb-i siyāh

146. Līk oldum mübtelā-yı ʿaşḳ-ı yār
Fi'l-ezel ol gicede ey tāc-dār

147. *Deyr-i ḫ ʿābumda giderken nāgehān*
Olmış idüm esbüme ol dem revān

148. *Ẓırḫ u cevşen hem cüdā ile meger*
Gider iken olʿadūdan bī-ḥaẕer

149. *Varmışam bir ḳaʿr-ı āba der-sebīl*
ʿAşḳ elinden olmışam ġāyet melīl

150. *Gider iken nāgehānī der-menām*
Oldı ẓāhir anda bir atlu hümām

151. *Nīze destinde vü altında esb*
Līk bir esb çekmede dürlü taʿab

152. *Terk idüp anda bu bed-nām u cünūn*
Ḳıldı anda ḥāṣılı anı zebūn

153. *Geçdüm andan gider iken nāgehān*
Bir cemāʿat ḫalḳa uġradum hemān

154. *Gördüm anda cümle ḳılurlar namāz*
Eyleyüp ol İzide dürlü niyāz

155. *Ben daḫı anlara itdüm iḳtidā*
Anlar ile eyleyüp anda nidā

156. *Geçdüm andan daḫı gitdüm nāgehān*

Bir maḳāma varmışam anda revān

157. *Gördüm anda ol meh-i peyker nigār*
Der-ʿadū ḳılur ser-ā-ser āh u zār

158. *Gördügi dem bülbülini ol şerīf*
Ol saʿīd ü reh-ber ü ḫūb u laṭīf

159. *Buldı aʿdādan ḫalāṣ olınca yol*
Cān u dilden bendesin ḳıldı ḳabūl

160. *Boynuma bend oldı anda ol nigār*
ʿĪd-i vaṣla gördi lāyıḳ bī-şümār

161. *Ber-murād itdi o dem bu bülbüli*
Bu esīr-i rūy u ruḫ hem fülfüli

162. *Ṣoḥbet ile ḥāṣılı iḥyā idüp*
Anda ḫˇābum cümle vuṣlatla gidüp

163. *Yine vaʿde eyledi üç güne āh*
Ḳılayum saña vefā baḫt-ı siyāh

164. *Āşiyānuña varup ḳılam vefā*
Rence-i aḳdām ile çekem cefā

165. *Eyledi vaʿd-i kerīm ol āftāb*
Çekdi rūyına anda niḳāb[50]

166. *Ṣoḥbetinden ḳāmet-i bālā ile*
Fāriġ olmazdan gözi ela ile

167. *Uyanup āh eyledüm men ez-menām*
Çeşmüme ṭoldı yine ḫūn ey hümām

168. *Aġlamaḳdan eşkümi ḳıldum revān*
Ṣanki dünyāca baña oldı ziyān

169. *Kendiden gitdi yine āh eyleyüp*
Firḳat-ı dildāra ol dem aġlayup

170. *Ne ʿaceb oldum dilā baḫt-ı siyāh*
Mūnis oldı bendeye derd ile āh

171. *Ol dem itdi anda sipihre ḫiṭāb*
Eyledüñ yine baña dürlü ʿaẕāb

172. *Seyr-i dīdāra maḥrem olmış idüm*[51]
Rüʾyetümde ol şehi bulmış idüm

173. *Geymiş anda dürlü dībālar o māh*
Ol güzeller reh-beri hem şehnişāh

[50] Mısranın vezni aksamaktadır.
[51] Mısranın vezni aksamaktadır.

174. Egnine geymişken alaca ḳabā
Tāc-ı zer ile muraṣṣaʿ meh-liḳā

175. Baña ẓulm itmek revā gördüñ ʿaceb
Murġ-ı cān ḥużūrın uçurduñ ʿaceb

176. Ne ʿaceb gerdūn-ı dūn aḫtersüñüz
Şu cihānda ṭobṭolu bed-ḫarsuñuz

177. İtmiş iken ʿāşıḳın vaṣla ṣılā
Eşkün ile oldı maḥzūn mübtelā

178. Sīnemüñ sūzın füzūn itdüñ yine
Hem diyār-ı ġurbete atduñ yine

179. Ḥāṣılı eşküñle ey gerdūn-ı dūn
Bunca aġyāra beni ḳılduñ zebūn

180. Sīnem üzre yine yaḳduñ bir çerāġ
Bu dil-i şeb-gīrüm itdüñ cümle dāġ

181. Alduñuz destümden ol naḫçīrümi
Ḳoymaduñuz ʿaşḳ ile tevfīrümi

182. Yazar iken dāʾimā tefsīr-i ʿaşḳ
İtmiş iken bend beni zencīr-i ʿaşḳ

183. Dürlü tedbīr eyleyüp ey kec-rev āh
Alduñ elden ġonce-fem ol pādişāh

184. Ruḫṣatı aġyāra virdüñ ey felek
Tābiʿ oldı anlara gül-rū melek

185. Dāʾimā devr eyledüñ ʿaksümde āh
Dāʾimā ḳılduñ beni baḫt-ı siyāh

186. Böyle dirken bu gedā-yı bī-bedel
Oḳıdı nālān ile işbu ġazel

81.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Yine ey dil o ruḫ-gül geldi geçdi
Şaḳur bülbül gibi dil geldi geçdi

2. Ṣılā itmişken ʿuşşāḳ-ı vefāya
Pür olmış rūy[ı] fülfül geldi geçdi

3. Felek eşk ile oldum yine bīmār
Dökilmiş ruḫlara tel geldi geçdi

4. Viṣāl-i ʿīdine ḳılmışdı maḥrem
Ḳomayup çarḫ o sünbül geldi geçdi

5. Menāsā nā-ümīd ola ol eflāk

   Pür olmış dīdemüz sel geldi geçdi

6. Lebinden baḫş-ı feyż eylerken ol māh

   Gidüp nahçīr femi mül geldi geçdi

7. Yine zencīr-i ʿaşḳa olmışam bend

   Bu Ferdī gibi bülbül geldi geçdi

187. Çün tamām idince işbu ġazeli

Ẓāhir oldı muḥabet-i ezelī

188. Yaḳasın çāk eyleyüp ḳıldı fiġān

Ṣanki dünyāca olup māniʿ hemān

189. ʿAḳlına geldi yine gül-ruḫ ḥabīb

Başladı zār itmege merd-i ġarīb

190. Düşdi deryā ḳaʿrına anda hemān

Seyre meşġūl oldı baḥri bī-gümān

191. Böyle gelmiş tā ezel taḳdīr hā

Aldılar elden yine naḫçīr hā

192. Ḫūb yüzinde ḳaldı yā ʿaḳl u fikir

Ḳılayum şimden girü fikr ü ẕikir

193. *Seyr iderken nāgehānī bu żaʿīf*
Ol esīr-i derd ü miḥnet bu naḥīf

194. *Geldi yine başuma dürlü belā*
Ẕikr ideyüm baʿżısını [evvelā]

195. *Nāgehānī geldi māh-ı Ramażān*
Baġladı ez-ekl ü şürb ……..[52]

196. *Ṣāʾim iken ol mübārek māh biz*
Eyler iken zār ile hem āh biz

197. *Gider iken rāhumuzda nāgehān*
Eylediler bizi naḫçīr ol zamān

198. *Ḥāṣılı ḥabs eylediler anda āh*
Ne ʿaceb oldum yine baḫt-ı siyāh

199. *Baʿżı eşyāmuzı anda aldılar*
Āḫir anda bend-i zencīr ḳıldılar

200. *Ḳılmadılar bizlere bir şey ṣübūt*
Līk elden gitdi ol deñlü nuʿūt

201. *Yevm-i ʿīdi bilmedüm anda hemān*
Bend idicek ol bed-zebân[53]

[52] Bu kısım silik çıkmıştır.
[53] Mısranın vezni aksamaktadır.

202. Ḥāṣılı olduḳ andan hemān[54]

Yoḳ yire oldı bize bunca [fiġān]

203. Çün ḫalāṣ olınca bu ʿāṣıḳ hemān

Oḳıdı bu terbīʿi bülbül-zebān

[vr. 78a]

82.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Luṭf idüp ol Yūsuf-ı Kenʿāna söyleñ gitmesün
   Künc-i ġamda bendesi sulṭāna söyleñ gitmesün
   Zülf-i müşgīnin döküp ruḫsārına ol nev-cüvān
   Bülbülin ber-dār idüp gülşāna söyleñ gitmesün

2. Görinen sīnemde dāġdur şemʿaveş yir yir yanar
   Dest-i cevrinden bu bülbül zehri nūş idüp ḳanar
   Zār ile dīdem sirişki dürr-i yek-tāya döner
   Bendesin maḥzūn iden cānāna söyleñ gitmesün

3. Mey diyü ḳātil-i zehrdür virdügi nūş it diyü
   Lücce-i deryā gibi ser-tā-serī cūş it diyü
   Cevrüm ile ben seni ḳatl eylerem gūş it diyü
   Mübtelāya ḳaṣd iden ḥaḳana söyleñ gitmesün
4. Söz mi teʾsīr eyler ey Ferdī o şūḫ u servere
   Gūyiyā āb içre ḳalsa ṣu geçer mi mermere
   Zülf-i şeb-bū çeşm-i āhū ġonce-fem ḳadd-ʿarʿara

[54] Mısranın vezni aksamaktadır.

Ruḫları gül hem meh-i tābāna söyleñ gitmesün

83.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi bir hengām-ı şeb gördüm ki ḳaṣr-ı āsmān
   Şuʿle virdi zeyn olup ol faṣla şemʿ-i aḫterān

2. Ḫayl-i encām içre yandı anda māhuñ meşʿali
   Rūşen olmışdı semā ṣaḥnında rāh-ı kehkeşān

3. Çeng olup bezm-i felekde Zühre-i sāza o şeb
   Buldı zevḳ u ḥurrem u ḫandān u ʿīş u şādmān

4. Devr-i çarḫ-ı çenberīde ṭutıcaḳ böyle uṣūl
   Ḳılmış idi çihresin deffāf-ı mihr ol dem ʿayān

5. Zer nişān ile girüp bir tīġ naṭʿ-ı ʿarṣaya
   Ṣaḥn-ı eflāk içre bir şemşīr-bāz-ı āsmān

6. Yaḳmış idi şemʿ-i fikri çünki tedbīr eyleyüp
   Emr-i ʿaẓmi daḫı bir Bercīs-i ʿāḳıl nükte-dān

7. Çünki yandı ṭabʿuma bunca şümūʿ-ı eflāk[55]
   Oldı yā bālā-yı çarḫ-ı heftüm oldum bī-dehān

8. Didüm eyā ẕīb ü zīnet bu żiyā vü fer nedür
   Dīde-i ʿibretle dil nāẓır idi dehre hemān

[55] Mısranın vezni aksamaktadır.

9. Ṣaldı çār eṭrāfa kūşe kūşe mihr-i şaʿşaʿa
Oldı āfāḳa Süleymān mühriveş ol dem ʿayān

10. Çün bu ḥāli dīde-i ʿibret göricek nāgehān
Añladı bu sırrı āḫir işidüp ol gūş-ı cān

11. Mesned-i şāhān u ol bālā-nişīn ü tāc-dār
Şeh-süvār-ı memleket hem ʿadl u dād-ı şu cihān

12. Dād-gīr Cemşīd ʿīş ü ʿişret-i Dārā durur
Ṣāḥib-i luṭf u kerem İskender-i Dārā zamān

13. Emrine zencīr ile çarḫuñ pelengin itdi rām
N'ola öñince revādur olsa revān ḫüsrevān

14. Nefḥa-i ḫulḳına müştāḳ nev-bahār ʿaṭṭār
Himmet-i destine muḥtācdur ḫᵕāce-i ḫazān [56]

15. Kimseye devrinde cevr ile sitem-kār mı olur
Ḫışm yanında kerem hem luṭf u ḳahrı Ḳahramān

16. Rūşen itdi nām-ı tīġı kūşe kūşe kişveri
Ṭurmayup aʿdā-yı dīne çaldılar seyf-i bürān

17. Çekdi leşkerle ʿalem destūr-ı mükerremleri
Açdılar feṭḥ u ẓafer keştīye gūyā bād-bān

[56] Beyitin vezni aksamaktadır.

18. Bāġ-ı medḥüñde göñül murġı ṣenā eyler hemīn
Okıyup bu naẓm-ı cān-baḫşuña ṣu gibi revān

19. Bāġ-ı ruḫsāruñda olmış ṭurralar girih girih
Baġladılar şāmeyān gūyā ki Kaʿbeye miyān

20. Gördiler serv-i ṣanevber-ḳāmetüñ reftārını
Didiler eyler ḫırāmān nev-nihāl-i gülsitān

21. Şehnişāh-ı şarḳ u ġarb u şehr-yār-ı baḥr u berr
Salṭanat Dārā-yı sulṭān ḫān Aḥmed kām-rān

22. Ol ḫayāl-i laʿlüñüz ḥoḳḳa-i ḫāṭırda iken
Olmamışdı yāḳūt-ı nāba daḫı kevn ü mekān

23. Ḳıldı secde ḫaddüñe ḳarşu gül ü sünbül semen
Ḳāʾim oldı ḳāmetüñe serv-i būstān-ı cihān

24. Ḫaylini düzmiş müjeyle ġamzesi ṣaf ṣaf olup
Gūyiyā ceng itmede nīze-güzerān bī-nihān

25. Pertev-i ḥüsni cihānı ṭutdı mihr ü māhveş
Ṭoldı yāʿaşḳuñ ṣadāsı ile kāḫ-ı *kün-fe-kān*[57]

26. Ġonce-i ḥüsniyle oldı gülşen-i İrem cihān
Her sūy bülbül hezār ṣad güne oḳur dāstān[58]

[57] Kün fekân [feyekün]: "O, göklerin ve yerin eşsiz, örneksiz yaratıcısıdır; bir şeyin olmasını dilediğinde ona *"ol!" der, hemen oluverir* (Kur'an, Bakara/117)."
[58] Mısranın vezni aksamaktadır.

27. Ṭutalum yüz dergeh-i Ḥaḳḳa ki ola ber-mezīd
Salṭanat cāh u celāl u ʿömr ü taḫtı cāvidān

28. Ṣubḥ-dem tā şemʿ-i seḥerle cihāntāba yana
Devr-i āfāḳ üstine vażʿ eyle resm-i şemʿ-dān

29. Ferdiyā rengīn edā ile oḳur bülbül-ṣıfat
Ṭalʿatüñ gibi ḳılup ferḫunde bāġ-ı gülsitān

84.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Fesḫ olup eyyām-ı nev-rūz geldi hengām-ı ḫazān
Gülleri bend itdi cümle dāma bādām-ı ḫazān

2. Oldı bülbül bezm-i bāġ içre heme ḫāmūş u lāl
Ṭutdı her iḳlīmi kūşe kūşe ol nām-ı ḫazān

3. Ṣaḥn-ı bülbülde söyindi ḫayl-i ʿaşḳuñ meşʿali
Devr-i çarḫ-ı çenberīde ṭutdı eyyām-ı ḫazān

4. Gülşen-i medḥinde murġ-ı dil ṣenā-yı ġonceden
Fāriġ itdi ḫışm idüp şimdi laʿl-fām-ı ḫazān

5. Dādumuz dād itmedi Cemşīd-i ʿişret Ferdiyā
Ḳāʾim itdi ḳametin ṭutdı bu gün kām-ı ḫazān

85.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Güft u gūyından muġānuñ sāḳī Allāh ṣaḳlasun
   Dime yoḳ cām-ı muṣaffā bāḳī Allāh ṣaḳlasun

2. Ṣaḳlanup görinmez oldı bezm-i rindān içre hīç
   Ayaġın çekdi laʿl-i müştāḳı Allāh ṣaḳlasun

3. Ortadan cām-ı zer ile gitdi [ol] bāde-i laʿl
   Kesdi pāyın mey-kededen rāḳı Allāh ṣaḳlasun

4. Yire geçdi şerm-i laʿlüñle meger nāb-ı şarāb
   Sāḳiyā unutduñuz mīṣāḳı Allāh ṣaḳlasun

5. Didüm ey dil bī-vefā dildārdan vazgel didi
   Āteş-i hicrāndan ʿuşşāḳı Allāh ṣaḳlasun

6. Bāde-i ḥamrā ḳanı yā cürʿa-i ṣahbā ḳanı
   Yoḫsa ber-bād eylerem āfāḳı Allāh ṣaḳlasun

7. Yine āhum nüh-felekden geçer oldı Ferdiyā
   Āteş-i nālemden ol evrāḳı Allāh ṣaḳlasun

[vr. 78b]

86.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nice bir ʿaşḳ-ı pāküñ ey şehā dilde nihān olsun
   Kerem ḳıl ṣıdḳ-ı ḳalbüm ʿālem içre dāstān olsun
   Hemīşe müddeʿīnüñ fiʿl ü efʿāli ʿayān olsun

Bu ḫalḳ içre bizüm temyīzümüz de bī-gümān olsun
Ki esb-i ṭabʿ ına maġrūr benümle imtiḥān olsun
Gerek şāh u gerek dervīş dil-rīş-i cihān olsun

2. Kimisi vaṣluña ʿāşıḳ geçer sen serv-i dil-cūya
Kimi ṭālib olur ancaḳ nigāra sāde pehlūya
Kimi ḳılmaz ḳanāʿat ḫaṭṭ u ḫāl ü zülf ü gīsūya
Kimi hīç iʿtimād itmez varup aġyār-ı bed-rūya
Gerek şāh u gerek dervīş dil-rīş-i cihān olsun
Ki esb-i ṭabʿ ına maġrūr benümle imtiḥān olsun

3. Saña kim eylese cānā viṣalüñ içün ibrāmı
Reh-i ʿaşḳ içre ṣādıḳ ṣanma ḫayr olmaz ser-encāmı
Ṣaḳın ṣayd itmesün māl ile ol aʿdā ḳurup dāmı
Dil-i şūrīdeveş ṣādıḳ dime nā-puḫte vü ḫāmı
Gerek şāh u gerek dervīş dil-rīş-i cihān olsun
Ki esb-i ṭabʿ ına maġrūr benümle imtiḥān olsun

4. Aḳup cū gibi dil serv-i gülistān-ı dil-ārāya
Ḳanāʿat ḳıldı ancaḳ dil muṣaffāyı temāşāya
Girüp ʿaşḳ ʿarṣasına ṣıdḳ ile yapışdı daʿvāya
Sözüm budur saña ʿāşıḳ olan miskīn ü şeydāya
Gerek şāh u gerek dervīş dil-rīş-i cihān olsun
Ki esb-i ṭabʿ ına maġrūr benümle imtiḥān olsun

5. Ḳapuñda beẕl ider mālın bilürsin çoḳ durur ʿāşıḳ
Ḳanı bu Ferdiyā beñzer cihānda ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ
Reh-i ʿaşḳuñda oldum ḥamdülillāh ʿaşḳ ile fāʾiḳ

Melāmet kişverinde pīr-i ʿaşḳ olsam olur lāyıḳ
Ki esb-i ṭabʿına maġrūr benümle imtiḥān olsun
Gerek şāh u gerek dervīş dil-rīş-i cihān olsun

[vr. 79a]

Bābü'l-vāv

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Nefḥa-i müşgīnüñ efzūn oldı ez-müşgīn-bū
Ān ḳarār eylemiş ey pādişāh-ı ḫūb-ḫū

87.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey ṣabā bā-sākinān-ı Aḳsarāy ez-men begū
   Īn dil-i nā-şādumı şādān koned ān ḫūb-ḫu

2. Caʿd-ı müşg[i] güft ü gūsız kon keşed dilrā hemī
   Dil perīşān ufted ez-ṭurra-i müşg-i ḫūb-bū

3. Ān ḫudārā hem türā ey şehnişeh aḫter-bülend
   Tā ki eyvānet bebūsem ṣad hezārān ḳalb-cū

4. Tār-mārest ʿaḳl u fikrī ez-reft ey ḫānmān[59]
   Nīst ālūd şefḳatet ey dil-rübā īn ʿaşḳ kū

[59] Mısranın vezni aksamaktadır.

5. Dūr dār[ed] ḫaşmetet ey şehnişāh-ı tāc-dār
   Çīst fermānet ki Ferdī k'ān ḳurbānet bırū[60]

88.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][61]

1. Yine ʿazm eyledüm bāġa bu gün esḥāra ḳarşu
   Seḥer-ḫīz olmışam andaki bülbül-i zāra ḳarşu

2. Ṣabā devrinde şaḳur gül-ʿizār üzre o āşüfte
   Siyeh câme geyinmiş nāle ḳılur ḫāra ḳarşu

3. Ṣadāsın gūş idince raḳṣ idüp zār eyledüm hem
   Firāḳ-ı yār ile bülbül gibi gülzāra ḳarşu

4. Nesīm-i ṣubḥ ile her şeb budur aḥvālüm ey yār
   Hele gūş eyleseñ nālānumı ḫūn-ḫˇāra ḳarşu

5. Teraḥḥum itmedüñ şāhā ġarīb oldı bu bülbül
   Şaḳur nev-reste nev-reste gül-i ruḫsāra ḳarşu

6. Ne ḫūb maʿnā ne sırlar intişār eyler dilinden
   Be hey āfet hele gūş eyleseñ esrāra ḳarşu

[60] Ey sabah rüzgarı! Aksaray sakinlerine "O güzel huylunun gamlı gönlümü şenlendirdiğini söyle. / Misk kokan saçları sessiz sedasız gönlümü kendine çekerse gönlüm, o misk gibi güzel kokan saçlarıyla kendinden geçer./ Ey yüce talihli padişah! Hem Allah'a andolsun ki yüz binlerce kalbin aradığı eşiğini öpmek isterim./ Ey ev halkı! Aklım ve fikrim darmadağın olup gitti. Ey gönül alan! Gönül şefkatine erişmedi, aşk nerede?/ Ey taç sahibi padişah! Gazabın uzak olsun… Yoluna kurban olacak Ferdî için emrin nedir?

[61] Şiirin vezni aksamaktadır.

7. Dil-i sengīnümüz bir nār-ı firḳat hem-demi oldı
   Elā ey Ferdiyā zār eyle dāʾim yāra ḳarşu

89.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][62]

1. Neler çekdi ġam-ı ṭurrañ ile dil bīmāra ḳarşu
   Geçüp lā-yaʿḳıl olduḳça meh-i ʿayyāra ḳarşu

2. Neʿam güller atar sen şāh-ı ḫūn-rīze bu şeydā
   Ki mekteb içre varduḳda o bed-aġyāra ḳarşu

3. Dil-i vīrānumı yıḳduñ cefā ile sitem-kār
   Fürūz-ı firḳate yaḳduñ beni ol ḫāra ḳarşu

4. Serüm ṭūb eyleseñ n'ola ki çevgānuñ öñinde
   Vefālar eyler idüñ ḫārına hem-vāra ḳarşu

5. Viṣālüñ berrine irmem ḳatı lā-yaʿḳıl oldum
   Dil-i şūrīde zār eyler gözi Tātāra ḳarşu

6. Ne efsūn eyledi ol çeşm-i cādūlar bana gör
   Fiġān u zār idüp ol ġamze-i mekkāra ḳarşu

7. İlāhī bende-i zār itdi ol yār-i cefā-kār
   Ki bī-hūş olmışam ebrūları seḫḫāra ḳarşu

8. Dil-i Ferdī ne çekdi sāġar-ı ġam nūş idüp gör

[62] Şiirin vezni aksamaktadır.

Oldı cān murġı baḳup ḫünkāra ḳarşu

90.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Vedāʿ olsun saña şimdi felek devr eyleyen meh-rū
   Vedāʿ olsun ḳaşı zībā dili bülbül gözi cādū

2. Gel ez-bülbül ü v'ey ez-gül cüdā ḳıldı ʿadūlar āh
   Dür-i yek-tā ṣaçı sünbül daḫı fülfülleri Hindū

3. Piyāle ʿīşine girdüm yed-i firḳatden ey dostum
   Saña maʿlūm ola ḥālüm dehen-ġonce dişi lüʾlüʾ

4. Meh-i peyker leb-i şekker bulınmaz bir boyı ʿarʿar
   Eyā ey şūḫ-ı şīrīn-kār min ġayrı baña ez-tü

5. Ḫudāya çaġurur Ferdī şeb u rūz u seḥergāhī
   Virür mi baña bir nefḥa zi-ān Tātār-ı müşgīn-bū

91.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Rūz-ı güldür cām-ı mey nūş it dilā şimden girü
   Pādişāh-ı devr olur her bir gedā şimden girü

2. ʿAndelīb-i gül-ʿiẕārāsā yine īn murġ-ı dil
   Vuṣlat-ı ʿuşşāḳdan bulsun devā şimden girü

3. Çünki ben bülbül viṣāle irmedüm mecnūnvār

Tāb-ı mülden ruḫları bulsun żiyā şimden girü

4. Çözermiş ḳayd eyleyen ṭurrasına murġ-ı dilin[63]
   Ol eṭibbādan gelüp bulsun şifā şimden girü

5. Seyr idüñ ʿarʿar ḫırām ile yürüñ ey ʿāşıḳān
   Sūsen ü gül nergis ü ṣaḥrā ṣala şimden girü

6. Mışr-ı ʿaşḳı baña gösterdi ruḫuñ mirʾāti āh
   Ṣanki sensin mirʾāt-i ʿālem-nümā şimden girü

7. Tīġ-i hecr ile ciger ṣad pāre oldı Ferdiyā
   Var kilāb-ı kūy-ı yāra ḳıl ġıdā şimden girü

92.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bulmadum bir ṣādıḳı itdüm cihānı cüst ü cū
   Her kimi buldum ise āḫir ḳılupdur ser-fürū

2. Gül mi ṣanduñ gülşen içre açılan ey ʿāşıḳān
   Tīr-i āhuma anı ṭutdı siper ol māh-rū

3. Dest-i yārdan bir ḳadeḥ nūş eyledüm bezm içre ben
   Tā ebed mestāne ḳıldı yār elinden ol ṭolu

4. Līk şeydā eyledi ṭaʿn-ı raḳīb oldum cünūn

[63] Mısranın vezni aksamaktadır.

Ḳorḳaram eyler cüdā ol ḫānmānumdan ʿadū

5. Ṭurra-i gīsūları raḳṣ eyleyince ruḫlara
Bezm-i bāġı rūşen itdi ṭurra-i ʿanber-bū[64]

6. Ṭaliʿ ümden ʿandelībem ġamze-i mekkāra ben
Vuṣlatında görmedi dil ʿişret ile çār-sū

7. Ferdiyā dil teşnedür ruḫsārına ol meh-ruḫuñ
Maḥrem oldı vaṣlına şimdi ol aġyār-ı ḳamu

93.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bizi giryān idüpdür ḥüsn esirge ey siyeh gīsū
Siyeh dīde siyeh fülfül siyeh zülf ü siyeh ebrū

2. Gedā-yı cevr ü nā-çīze ḥaḳāretle naẓar ḳılmaḳ
Nemüm tār itdi rūzum tīre baḫtum ḳara ṣabrum mū

3. Sirişk-i dīdemi gül-gūn ider cān u dilüm pür-ḫūn
Dü mey-gūn leb-i laʿl u devr-nigīn ol ḫad-i gül-bū

4. Ne ḥikmetdür leb-i laʿlüñle yoḳ dendān dehānuñda
Buḥūr-ı ġayba sīm-i ḫām ṣadefdür pençe-i lüʾlüʾ

5. Ḳul oldum bir şehā nesli Ḥabībullāha kim gūyā
Anuñ ḫaddine olmış çār-yār aṣḥāb çār-ebrū

[64] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Ṭutuşdı sūz-ı dūzaḫ gibi bu dil-ḫastenüñ cismi
   Yaḳar dāʾim bu bāzār içre çeşm-i dilbere ḳarşu

7. Götür bu naẓm-ı güher-bārı vir destine ey Ferdī
   Hemān öpmek durur laʿlin eger oḳursa ol meh-rū

94.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nedür ol nefḥa-i gīsū daḫı ol müşg-bār ebrū
   Cihāt-ı şeşde bulınmaz miṯāl-i şūḫ çār-ebrū

2. Cebīn ü ruḫı meşārıḳ durur meṣābīḥ oldılar
   Ḫaṭuñ şerḥ-i meṭāliʿ dür daḫı metn-i menār ebrū

3. İden ṭurrañ sevādıdur dü çeşmüm mecmaʿu'l-baḥreyn
   Ki deryā-yı muḥīṭ alnuñ aña olmış kenār ebrū

4. Yazılmış *enbetellāhu nebāten ḥasenen*[65] ḫaṭṭuñ
   Gözüñ çeşme-i ḥayvāndur ḫaṭ-ı laʿl-i nigār ebrū

5. Liḳā-Aḥmed hemān bir nām-ı İbrāhīm ṭalʿatsin
   Müjeñ tīġ-i ʿAlī şemşīr-i ġamzeñ Ẕülfiḳār-ebrū

6. Bülend-i ḳāmeti yārüñ girift-i şīvedür dāʾim

[65] Enbetellâhu [enbetehâ] nebâten hasenen: "Bunun üzerine rabbi ona hüsnükabul gösterdi ve *onu güzel bir şekilde yetiştirdi.* Zekeriyyâ'yı da onun bakımı ile görevlendirdi. Zekeriyyâ onun bulunduğu yere, mâbeddeki odaya her girdiğinde yanında (yeni) bir rızık bulur ve "Ey Meryem! Bu sana nereden?" diye sorar, o da "Allah tarafından" cevabını verirdi. Kuşkusuz Allah dilediğine sayısız rızık verir (Kur'an, âl-i İmrân/37)."

Ḫadinde dāne dāne fülfül ile berg-i bār ebrū

7. Yüzüñ sūre-i Nūn u mihr-i nüh-eflāk gerdūnı
   Ki Bismillāhdur Ferdī çekilmiş şive-kār ebrū

[vr. 79b][66]

[vr. 80a]

Bābü'l-hā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Rūz u şeb bezm-i firāḳuñda ḳılup ben āh u vāh
Laʿl-fām oldı vücūdum ḳılmaduñ bir dem nigāh

95.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Fenāda ḳıluram bir ġonce-i raʿnā elinden āh
   Gülistān-ı nigār içre ki ruḫsār-ı gülinden āh

2. Şeb u rūz içre feryādum irişdi ʿarş u eflāke
   Çemende gül-ʿiẕār içre ḫar-ı nādān dilinden āh

3. ʿAceb ol şeh-süvārumdan cüdā ḳıldı bizi aġyār
   Ḳatı nūş eylerem ḥālā ġamuñ laʿl ü mülinden āh

4. İlāhā ʿizzetüñ ḥaḳḳı ʿadūyı pāy-māl eyle
   Ġarībem bī-kesem çünkim ḳılup cān u dilinden āh

5. Ḳatı dūr eyledi aʿdā bizi dergāh-ı ʿālīden

[66] Varak boş bırakılmıştır.

Kerīmā ʿömrini ḳaṭʿ eyle ḳılmayam ḥālinden āh

6. Ḳaşı zībā melek-sīmāya ḳıldılar bizi ḥasret
   Görinmez oldı yā ruḫsārı üzre fülfülinden āh

7. Firār eyler görince ṭaʿn-ı aʿdādan benüm şāhum
   Dirilmez oldı ruḫlarda ki şāḫ-ı şengülinden āh

8. Yüzüñ ṭut ey gedā Mevlādan iste ol ḫar u ḫārı
   Ki evlād ile ecdād ile ḳaṭʿ ide belinden āh

9. Yüri tā ḥaşre dek feryād u efġān eyle ey Ferdī
   Firāḳ-ı yār ile eyle anuñ zülfi telinden āh

96.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bu dil-i āşüfteyi yaḳduñ firāḳuñ nārına
   Ruḫlaruñda gül yirine bende ḳılduñ ḫārına

2. Tā ezel ḳısmet olınmış ey leṭāfet gülşeni
   Tār-mār ʿaḳl u fikrüm mūnis-i efkārına

3. Maḥrem-i rāz-ı dil-i āşüfte sulṭānum benüm
   Nār-ı hecrüñ hem-dem itdi ʿaşḳıñuñ esrārına

4. İn fenā bir men siyāh ey şehnişeh aḫter-bülend
   Yek naẓar ḳıl rūz u şebde bülbülüñ īn zārına

5. Ferdiyāyı tā çenīn efġāna hem-rāh eyledüñ
……..... dest-i pür-ḫūn ey şehā miʿmārına[67]

97.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bir ḥarāret ġālib oldı sīne-i ʿuryānuma
Mūnis oldı derd ü firḳat bu dil-i nālānuma

2. ʿĀḳıbet mecnūn-ı şeydā eyledi bu bülbülü
Ḥālüme raḥm eylesün eyleñ duʿālar ḫānuma

3. Pādişāhā sen meded ḳıl bu dil-i zāra amān
Ey ṣabā ey[le] selām ol gözleri mestānuma

4. Ḫāke yeksān oldı bu dil ḥasret ü hicrān ile
Çarḫ-ı gerdūn oldı ḥayrān nāle vü efġānuma

5. Bülbül-i şeydā gibi şaḳur nigārı Ferdiyā
Mest ü bī-hūş oldı diñ sulṭānuma cānānuma

98.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Seḥerden bāġa girdi derd ü hicrān ile dil-ḫaste
Ġarīb bülbül şaḳur nālān idüp nev-reste nev-reste
2. Ṣadāsın gūş idince mest ü bī-hūş oldı şeydā dil
Cüdā olmaḳda bu ʿaḳlum gider āheste āheste

[67] Bu kısım silik çıkmıştır.

3. Hemān dest urdı nālāna çemenzār içre āşüfte
   Ki varın tār-mār itdi bu ḫāṭır daḫı şikeste

4. Nem-i çeşmi aḳıtdı mevc urup deryā gibi ol dem
   Dil-i ġam-nākümüz ḳaldı ḫarābāt içre bir meste

5. Ṣadā-yı bülbüli güş eyleyince ḥāṣılı Ferdī
   Yaḳalar çāk idüp ḳıldı bu ʿuryān sīnede beste

99.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār olsa Cem-i cām olsa bir şīrīn-zebān olsa
   Çemende ʿīş u nūş itmek içün bir hem-ʿinān olsa

2. Gülistān içre bülbüller ḳalaydı raḳṣ idüp nālān
   Boyı ʿarʿar şehenşeh üzre zār ile fiġān olsa

3. Geleydi nāz ile reftāra bezm-i gül-ʿiẕār içre
   Ḳaşı zībā melek-sīmā boyı serv-i cinān olsa

4. Dil-i bülbüllere raḥm eylese ol ġonce-i raʿnā
   Vefā bābında şeh-zādem ḳatı bir nev-cüvān olsa

5. Ṭabībüm bu devāsuz derdüme Ferdī devā ister
   Dil-i maḥzūn şād itmekde gülzār içre ḫān olsa

100.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bir zamān dil-ḫasteyi ḫandāne ḳılduñ ṣoḥbete
   Şimdi himmet devr[i] yoḳ mihmān olayduḳ ʿişrete

2. Dāġ-ı sīnem ḫūn mevc urdı dil-i dīvānede
   Şöyle bī-hūş eyledi ümmīdim[i] ol vuṣlata

3. Cān u dil yoluñda ḳurbān oldı bu āşüfteñüz
   Gül-ʿizār-ı ruḫlaruñda hem-nişīn it mürvete

4. Pāy-māl itme bu dil murġın eyā şāh-ı cihān
   Hem-dem it iḥsānuña ḫoş lāyıḳ oldur ʿizzete

5. Ḳaṭre-i ʿaşḳuñla Ferdī oldı yā pā-māl ü zār
   Görmedi ʿālī-himem tā kim ireydi rifʿate

101.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār eyyām[ı] gülşende gül olsa şīve-bāz olsa
   Cem-i cām ile nūş olsa daḫı bülbül niyāz olsa

2. Mey ile muṭrib olsa sāḳiyā devr eylese bāde
   İçüp mest-i müdām olsaḳ daḫı bir kān-ı nāz olsa

3. Ḳatı bir nev-cüvān olsa çekilse sīneye ol māh
   Lebinden būse virüp şīve daḫı az az olsa

4. Vücūdum mışrını iḥyā ideydi ol şehenşāhum
   Dil-i şeydāmuzuñ her dem ider pinhān rāz olsa

5. Ruḫı gülgül olaydı bu vücūdum mışrına ḫānuñ
   Ḳızarsa tāb-ı meyden lebleri de al kiraz olsa

6. Ṣafā baḫş eyleyeydi Ferdiyā bunuñ gibi ʿişret
   Şehenşāhum hele Ḥıfẓī gibice imtiyāz olsa

102.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey ṣabā eyle selām ol Aḳsarāyuñ ḫānına
   Yüz yire ḳoyup duʿālar eylegil sulṭānına

2. Ṭāḳati ġāyetde ṭāḳ oldı bu ṣāḥib-nāmenüñ
   İster ol tiryāḳ-ı ekber kim ura ol cānına

3. Pādişāhā himmet eyle merhem it mecrūḥına
   Yoḫsa zār idüp düşer yüzler sürüp dāmānına

4. Bülbül-i āşüfteden efzūn idince nāleler
   Āsmān ditrer ʿaḳıllar çāk olur efġānına

5. Zelzele ḳılup zemīn eyler şikāyet sen şehā
   Hem gelür nāleyle iñler yüz sürüp eyvānına

6. Luṭf u şefḳat ḳıl nigārā ḫāline ol bülbülüñ
   Yoḫsa ʿaşḳuñ āteşi eyler ziyān ebdānına

7. Bir ġarīb ü bī-kes oldı Ferdiyā āşüfte-dil

Nicesi ʿarż eylesün ḥālini ol cānānına

103.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil bu gün düşdi muṣāḥib dil-rübālar ḫānına
   ʿĪş ü işret ile hem-dem oldı yā sulṭānına

2. Dilerem anı ḫaṭādan ḥıfẓ ide ol bī-zevāl
   Luṭf u inʿām eyledi bu bülbül-i nālānına

3. Söyledükçe dürr-i yek-tālar ṣaçar ġonce-dehen
   Ruḫları güller döker inʿām ile iḥsānına

4. Her dem iʿṭā-yı vefā eylerdi bu bī-çāreye
   Bī-ʿaded üftādeler müştāḳ iken inʿāmına

5. Ḳaddini taṣvīr ile oldı muṣavver Ferdiyā
   Şīve-i reftār[ı] taṣvīr virdi zaḥmet ḥāline

104.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Tāb-ı meyden mest ü medhūş eylemiş kendin o şāh
   Eylemiş dīvān-ı ʿālī ʿāşıḳa ḳılmaz nigāh

2. Gülse güller açılur ol ḳāmeti āzāde yār
   Sözleri lüʾlüʾ-i yek-tādur melek-sīmālı māh

3. Ḳadd-i zībāsı virür ʿuşşāḳa revnaḳ ḥāletin

Bezm-i ruḫsārında güller zeyn ider ol şehnişāh

4. Her ḳaçan ʿazm eylese gülzār-ı bezme ol nigār
   Kendini ḫāk eyledi şāhı görince ḳıldı āh

5. Cān ḳurbān eylesün ʿaşḳuñ rehinde Ferdiyā
   Hem-nişīn it her ḳaçan nāz ile ḳılsañ ʿazm-i rāh

[vr. 80b]

105.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḥüsn[i] ol şāhnişāhuñ gitdükçe efzūn olmada
   Bülbül-i şeydāsı ruḫsārına meftūn olmada

2. Gāh ʿuşşāḳına iḥsān eyledükçe ol nigār
   Ol ʿadū-yı bed-liḳā her demde maḥzūn olmada

3. Bāġ-ı gülzārında reftār eylese ol nev-cüvān
   ʿĀşıḳ-ı āşüfteler gördükde mecnūn olmada

4. Nev-çemen eyyāmıdur ey şāḫ-ı güller ġoncesi
   Ruḫları bülbülleri zār ile mevzūn olmada

5. Bāde-i gül-gūn nūş idüp ṣaçılsa cürʿalar
   Devr-i bahārı anuñ her demde memnūn olmada

6. Aġzı ḥoḳḳa dişleri dür-dānedür şīrīn-zebān
   Ol melek-sīmāya bülbül daḫı maḳrūn olmada

7. Şāh-ı ḫūbān içre ʿālī eylesün dīvān-ı yār
   Meclis-i dillerde Ferdī dürr-i meknūn olmada

106.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Görmedüm ol şemʿ-i bezm-ārāyı üç gün üç gice
   Eşk-i dīdem gitdiler arayı üç gün üç gice

2. Bulmadum mecnūn-ı şeydā oldum ey gülzār-ı cān
   Görmedüm İskender-i Dārāyı üç gün üç gice

3. Rūz-ı hicrān ile ben ḥasretde laʿli yādına
   Ḳomaduḳ elden biz ol ṣahbāyı üç gün üç gice

4. An-ı vāḥidde bu gönlüm murġını ṣayd eyleyen
   Ol perī-peyker melek-sīmāyı üç gün üç gice

5. Bezm-i gülzār içre mecnūn eyledi ol şeh-levend
   Bülbül-i āşüfte vü şeydāyı üç gün üç gice

6. Dār-ı mā-fīhāyı seyrān eyleyüp bir māh-ruḫ
   Görmedüm şāhum gibi hercāyī üç gün üç gice

7. Dimezem ey Ferdiyā ḳocmaz iseñ ādem saña
   Çeşm-i āhū ḳaşları zībāyı üç gün üç gice

107.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Görmedüm ol ġonce-i raʿnāyı üç gün üç gice
   İtdi mecnūn bu dil-i şeydāyı üç gün üç gice

2. Bezm-i hicrānında nālān eyledi āşüftesin
   Bulmadı ol laʿl ile lālāyı üç gün üç gice

3. Ḳāmet-i āzādesi bu dīdeden pinhān olup
   Rūz-ı ʿīdinde gözi elayı üç gün üç gice

4. Ḥüsn-i mecmūʿātına bir demde ḥayrān eyledi
   Görmedüm ol nergis-i şehlāyı üç gün üç gice

5. Ferdiyā ḥasretde ḥayrān eyledi şimdi nigār
   Görmedüm bu dār-ı mā-fīhāyı üç gün üç gice

108.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Câme-i gül-gūn ile ṣalındı geldi ʿişrete
   Mānīʿ oldılar ʿadū-yı bed-liḳālar ṣoḥbete

2. ʿİş ü ʿişret demleri geldi ḳılup būse kenār
   Güş idüp ġonce-ṣıfat geldi o māhum devlete

3. Ḳaṭre-i ḥüsnin idüp ʿuşşāḳına inʿām-ı ʿām
   Derd-i bīmāra devālar itdi geldi ʿizzete

4. Ol ṭabīb-i cān[ı] her dem ḥıfẓ ide ol bī-zevāl
   ʿÖmrini efzūn idüp irgüre [her dem] rifʿate

5. Ferdiyāya būse iḥsān eyleye ol pādişāh
   Bülbül-i nālān idüp düşdükçe bezm-i ḥasrete

109.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār olsa yine ʿazm eylesek bāġ-ı gülistāna
   Çemende pādişāhum gelse reftāra levendāne

2. İçilse ṭolular anda ki bülbüller fiġān itse
   Ṣaçılsa cürʿalar mest-i mey-i nāz olsa raḫşāna

3. Ġazel-ḫᵛān olsavuz anda cemāl-i vaṣfını ḳılsam
   Gül-i ruḫsārına raḳṣ eylesem zār ile efġāna

4. Çiçeklerle cemāl-i ḥüsnini ṣoḥbet idüp dildār
   Ṣalınsa câme-i gül-gūn ile bezm-i Ṣıfāhāna

5. Çemende Ferdiyā raġbet iderse nergis-i şehlā
   Gülistān-ı ser-i kūyında nālān olsa sulṭāna

110.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Cām-ı mey gül-gūn ile mest-i hezār olduḳ yine
   Gülşen-i ruḫsārına nālān u zār olduḳ yine

2. Ruḫları nūrını seyrān eyledüm dildārumuñ
   Nev-çemen zār itmege rūz-ı bahār olduḳ yine

3. Cāme-i gül-gūn ile reftār idince ol nigār
   Bu vücūdum mıṣrına ḫoş tāc-dār olduḳ yine

4. Gāh vefālar gāh cefālar eyler ol şāh-ı cihān
   ʿAşḳ meşk-i ʿişretinde ber-ḳarār olduḳ yine

5. Ferdiyā ol yār ile bezm-i çemende ʿīş idüp
   Ḫaste-diller meclisinde şehr-yār olduḳ yine

111.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿİş ü ʿişret ẕevḳ u ṣoḥbet demleri geldi yine
   Bülbül-i āşüfteler nālān olup ḳaldı yine

2. Geldi nev-rūz-ı leṭāfet bāġ-ı gülzār içre ḫoş
   ʿAzm idüp ol şāh-ı ʿālem luʿb idüp güldi yine

3. Cürʿalar ṣaçıldı cām-ı laʿl ü mül nūş eyleyüp
   Mest olup cevr ü cefālar ʿāşıḳa ḳıldı yine

4. Ṭoġmadı mihr-i vefā ḫoş tāb-ı devlet bülbüle
   Şol ḳadar reftāra geldi şādmān oldı yine

5. Ferdiyā dil-ḫasteler itdi gülistān içre zār
   Ṣubḥ-dem efġānlarumuz sīneler deldi yine

112.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Düşdi şeb-nem ol çemende berg-i ḫandān üstine
   Zülfinüñ gūyā ʿaraḳ ruḫsār-ı cānān üstine

2. Ḥālet-i ruḫsārı bulmaz ḳadd-i zībā baġlasun
   Deste deste gülleri gülzār-ı sulṭān üstine

3. Ṭayr-ı devletdür görinen ṣanmañuz kākül durur
   Sāye-i devlet ḳuşıdur şāh-ı ḫūbān üstine

4. Zülf-i zencīrine murġ-ı dil geçer āşüftesi
   Kendini ḳıldı esīr ol ʿālī dīvān üstine

5. Ṣandılar ebr-i bahār ol ḫaṭṭ-ı müşgīnüñ gören
   Sāye ṣalmış zīr-i zülfüñde gülistān üstine

6. Ferdiyā cānın niṣār itdi belin ḳocmaḳ içün
   Der-miyān idüp ṭaġıtdı varın ol ḫān üstine

113.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Pür-cevāhir maʿdenisin dürr ü mercān üstine
   Āşiyān-ı ġonce-gülsin şimdi devrān üstine

2. Dil-rübā ser-tācısın ey māh-liḳā sen bu gün
   Kişver-i ṣāḥib-suḫansın çeşm-i fettān üstine

3. Muttaṣıl bu sīne-i ʿuryāna geçdi ġamzeler
   Kirpigüñ eglenmez aṣlā çāk ʿuryān üstine

4. Ruḫları bāġında bülbüller ḳatı nālān ider
   Yandı şemʿ-i fülfüli bezm-i gülistān üstine

5. Ferdiyā reftāra gelse şāḫ-ı gül gibi o şāh
   Mest ü ser-gerdān olurduḳ ḫūba sulṭān üstine

114.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey meh-i peyker müjeñ gitdükçe düşdi ʿizzete
   Güllerüñ revnaḳ bulup bülbül de düşdi ẕillete

2. Gülşenüñ bāġ-ı bahārın sensüz ey rūḥ-ı revān
   N'eyleyem anı ruḫuñ gülzār[ı] düşdi rifʿate

3. Cām-ı meyle ʿīş idem dirdüm o şāhenşāh ile
   Terk idüp āşüftesin aġyāra gitdi ʿişrete

4. Açılup ġonce-ṣıfat ṣalınsa ol şeh nāz ile
   Bülbül-i şūrīdesi bir kerre irse devlete

5. Bāde-i mihr ü vefā sāġar-ṣıfat alsam ele
   Cürʿa neşr olsa çemende gelse ol şāh mürvete

6. Vuṣlatı ʿīdinde ḳurbān eylese dil-ḫasteyi
   Rāżıyam ġarḳ eylesün dāʾim beni ol raḥmete

7. Vuṣlatı devrinde ḫandān eylese bülbülleri
   İrse Ferdī ḫaste-dil bāġ-ı çemende vuṣlata

[vr. 81a]

115.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yine zār itdüm bu gün bülbül gibi efġān ile
   Nev-bahār oldı gülistān içre bülbül zār ile

2. Ruḫları gülzārına bülbül olan āşüfteler
   Ṭurmayup feryād iderler āh ile nālān ile

3. Geldi nev-rūzı melek-sīmālar ammā gelmedi
   Bezm-i gülzārında reftār itmedüm sulṭān ile

4. Çekse rūyına ḥicābı olsa aʿdādan nihān
   ʿAzm idüp gülşende reftār itmedüm mestān ile

5. Ṣalınan gīsūlarına bülbül-i āşüfteveş
   ʿAndelīb itdi hemīşe bu dili hem cān ile

6. Ferdiyā seyr it çemende şād u ḫurrem olagör
   Ol perī-peyker miṣāli ḥāfıẓ-ı Ḳurʾān ile

116.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nev-seḥer bād-ı ṣabā esdi gülistān üstine
   Ṣubḥ-dem mevc urdı ʿAnḳā gibi ol ḫān üstine

2. Geldi yā rūz-ı çemende bir ʿacāʾib nev-bahār
   ʿAzm idüp ol şāh-ı ʿālem seyr-i ḫandān üstine

3. Başḳa bir ʿālem nümāyān oldı bülbül zār ile
   Şaḳıyup nālān ider zār ile efġān üstine

4. Şol ḳadar ṣaḥn-ı çemende baġladı bir ṭarz-ı nev
   Geldi eyyām-ı leṭāfet bāġ-ı devrān üstine

5. Nūş idüp lāle gibi destinde bir cām-ı ḳadeḥ
   Ruḫları nūrı ḳızardı rūy-ı cānān üstine

6. Nāz ile reftār idüp ʿazm eyledi ol pādişāh
   Ferdiyā ʿazm eyledi ol şeh-levendān üstine

117.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ayru düşdüm ḥasret oldum güllere
   İşte bu gün düşmişem ben ḫāllere
   Ġurbet oldı baña mekānum ilüm
   Baḳuñuz dīdemden aḳan sellere

2. Baña yār oldı hemīşe āh u zār
   Aġlaram nālān ile leyl ü nehār
   Merḥamet ide gedāya Kirdgār
   Şimdiki ḥāl çökdi duman yollara

3. Nār-ı ʿaşḳa mübtelāyam şimdi ben
   ʿAḳlumı aldı benüm ġonce-dehen
   Ḳısmetüm kesdi vaṭānumdan neden
   Düşdi yolum işte bu gün çöllere

4. Yazıcıyam ḥasb-i ḥālüm yazaram
   Ḫāk idüp bu ten sarāyın bozaram
   Ben melīlem ġurbet ilde gezerem
   Ḥasret oldum şimdiki ḥāl illere

5. Ser-te-ser yandum hemīşe nāra āh
   Egnüme geydüm ezelden ḳara āh
   Gelmişem Manṣūrveş bu dāra āh
   Anuñ içün dāstānum dillere

6. Baḳuñuz bu Ferdiyānuñ ḥāline
   Bī-kes oldı düşdi ġurbet iline
   Ḳanda gitdi bilmezem kim bulına
   ʿAşḳ ile biz sākin olduḳ bellere

118.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nigārā firḳatüñ cāmın içüp oldum ki dīvāne
   Fürūz-ı firḳate yandum ki gūyā şemʿa pervāne

2. Ġurūr itme meh-i ḥüsne vefālar eyle ʿuşşāḳa
   Begüm pāyende olmaz virme göñlüñ kiẕb-i devrāna

3. Senüñ ṭurralaruñ bendinde murġ-ı dil ġarīb oldı
   Tenezzül eylemezken şu fenāda degme sulṭāna

4. Fedā ḳılmaḳ dil ü cānı ḥasendür rāh-ı ʿaşḳuñda
   Gerekdür ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ umūrı içre merdāne

5. Viṣālüñ bāġına irse naẓar ḳılmazdı bir sāʿat
   Bu Ferdī derd-mendüñ cennet içre ḥūr u ġılmāna

119.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ġamuñla pādişāhā ḫasteye ṣıḥḥat ne fāʾīde
   Dili firḳatde ḫāk itseñ şehā ḥasret ne fāʾīde

2. Cefāya ġayret idüp ṣabr ide dimiş o dildārum
   Virince cān firḳatde baña ġayret ne fāʾīde

3. Viṣāl-i yāra irmezsem eyā zühd ile ālūde
   Naʿīm ü Kevṯer ü ḥūrī daḫı cennet ne fāʾīde

4. Ḳalınca ẕillet ile firḳat içre dil şehenşāhā
   Baña nāmūs u ʿār ile daḫı ʿizzet ne fāʾīde

5. Dil-i Ferdī olalı rāh-ı ḥasret içre bīmārı
   Lebüñden Kevṯeri virmek aña şerbet ne fāʾīde

120.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yek ḳadeḥ nūş itmedüm bezm-i fenāda şāh ile
   Mūnisem ṣīt ü ṣadā-yı şems daḫı [ol] māh ile
   ʿĀlemi pür-ẓulmet itdi nāle dūd-ı āh ile
   Mışrını terk eyledüm miḥnet gibi hem-rāh ile
   Ben diyār-ı ġurbete gitdüm fiġān u āh ile
   Gönlümi cānā saña ışmarladum Allāh ile

2. Nāz ile reftāra geldükçe görüp ḳılduñ firār
   Seg raḳībe ṭābiʿ olduñ bülbül oldı bī-ḳarār
   Leşker-i ġam dām ḳıldı ʿaḳl u fikrüm tār-mār
   Bilmezem n'itdüm saña ey tāc-dār u şeh-süvār
   Ben diyār-ı ġurbete gitdüm bu zār u āh ile
   Dil ġarībi sen şehā ışmarladum Allāh ile

3. Meclis-i aġyārı rūşen idesin ey ġonce-ter
   ʿĪş u nūş idüp ḳılasın bed-liḳāya bunca fer
   ʿĀşıḳa yek raġbetüñ yoḳ ey şeh-i baḥrī vü ber
   Nāle vü efġāna maḥrem nice olam ser-te-ser
   Ġurbete ʿazm eyledüm ben ṣīt ü zār u āh ile
   Murġ-ı cān itdüm emānet sen şehā Allāh ile

4. Gerçi kim ey ṭıfl-ı nev-res pādişāh-ı meh-cemāl
   Bezm-i ʿuşşāḳ içre bendeñ oldı uş ḫˇāb-ı ḫayāl
   Bir fürūz-ı firḳatüñle oldı bu cānum hilāl
   Ḥıfẓ ide devrüñ ḫaṭāsından seni ol ẕü'l-Celāl
   Ey şehā ben ʿazm-i ġurbet eyledüm bu āh ile
   Cānumı şāhā saña ışmarladum Allāh ile

5. Defter-i ʿuşşāḳ içinde Ferdiyāveş bülbülüñ
   Gülşenüñde zār ider gūyā benefşe sünbülüñ
   Yoḳdur anuñ gibi inʿām ide aña fülfülüñ
   Bāġ-ı ruḫsāruñda ḳoḳa būy-ı müşg-i gülgülüñ
   Ġurbete şimden girü gitdüm fiġān u āh ile
   Göñlümi cānā saña ışmarladum Allāh ile

121.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Ezelden bülbül oldum bī-vefāya
   Ġam-ı hicrān ile irdüm belāya

2. Senüñ hecrüñle ben ey āftābum
   Müşerref oldı nālānum semāya

3. Ne-kon ez-āstān īn bülbüli dūr
   Ki ḫūn-ı dīdeveş *taḥte'ṣ-ṣerāya*[68]

[68]Tahte's-serâ**:** "Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve *toprağın altı*nda ne varsa hepsi O'nundur (Kur'an, Taha/6)."

4. O cādu dideler bordend cānı
   Çe ḥācet īn nümāyān ān ḫafāya

6. Viṣālüñ berrine ireydi Ferdī
   Ki ġarḳ olaydı ol baḥr-ı ṣafāya

122.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Fenāda īn ġarībe bī-vefā yārüñ elinden āh
   Seḥer vaḳtinde şaḳur şūrīde bülbül dilinden āh

2. Ṣabā devrinde ʿazm-i bāġ iderse ḫūn-ı çeşm ile
   Firāḳ u hecr-i yār ile ider cān u dilinden āh

3. Ne çekdi sāġar-ı ġamdan ḳaralar geydi bülbülveş
   Ki ruḫsār-ı nigār üzre ider raʿnā gülinden āh

4. Gülistān olsa gül olsa gelür mi ʿaynına ẕerre
   Ki nūş itmezse ol laʿl-i muṣaffā leb mülinden āh

5. ʿAdū ṭaʿnıyla bu firḳat bu ḥasret cemʿ olup ḥālā
   Bu elf-i ḳāmetüm anlar ki dāl itdi belinden āh

6. Seḥer vaḳtinde mest olup şu deñlü ḳıluram zārı
   Görinmez bunca ebḥār-ı fenā dīdem selinden āh

7. Ser-ā-ser Ferdī-i zāra Kerīmā luṭf u iḥsān it
   ʿAṭā ḳıl yek devā pür-müşg caʿd u sünbülinden āh

[vr. 81b]

123.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Hem-nişīn olmış işitdüm ol mehüm aġyār ile
   Hem-dem itdi īn dil-i şeydāyı āh u zār ile

2. Dāmenine ḫārveş dest urmış ol aġyār-ı bed
   Pādişāhum maḥrem itmiş gülşeni ruḫsār ile

3. Yā İlāhī ben bu hecre nicesi ṣabr eyleyem
   Āftābum yār-i ġār ola bu gün bed-kār ile

4. İñleyüp ney gibi dāʾim aġlaram yā Rabbenā
   Saña maʿlūmdur bu ḥālüm firḳat-i dildār ile

5. Ḥasret-i rāhında ġāyet olmışam zār u zebūn
   Mūnis olmadı göñül ʿālemde ol bī-ʿār ile

6. Bilmezem ḳalb[i] ḥacer mi yoḫsa rūyı yā ḥadīd
   Yā dil-i sengīnüme raḥm itmedi bahār ile

7. Niçe ʿīd ü niçe nev-rūz geçdi niçe nev-bahār
   Baḫş-i feyż itmez ġarībe laʿl-i leb-şekkār ile

8. Bir fürūz-ı firḳate yaḳdı dil-i şürīdemi
   Āb-ı vaṣla görmedi lāyıḳ perī bir kār ile

9. Ferdiyā āzürde-i zār olduñ ammā gülmedüñ
   Ol perīveş hem-dem olmış gülşen içre ḫār ile

124.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Cānuma geçdi benüm ancaḳ olur firḳat ise
   Dost elinden nūş içün geldi mey-i ḥasret ise

2. Ḳana ḳana nūş idüp ol bādeden mest olmışam
   Ancaḳ olur ez-yed-i ʿAzrāʾilī mevtet ise

3. Bāde-i mevti daḫı nūş itmedüm gerçi ki ben
   Cām-ı firḳat ancaḳ olur ez-ecel müştedd ise

4. Çeşme-i ḥayvān nūş itmiş ten-i mestānemüz
   Līk dil maḥzūn içüpdür ez-ecel şerbet ise

5. Leşker-i ġam başuma uşdı şehā şimden girü
   Ancaḳ olur dest-i ġamdan bülbüle raġbet ise

6. Derd ü miḥnet çekmege oldum bu gün kūh-ı belā
   Ḫˇāb-ı ġafletveş olupdur bülbüle vuṣlat ise

7. Rūz u şeb uyḳu ḥarām oldı senüñ hecrüñle āh
   Görmedi ehl-i fenā bu ṭarza bir miḥnet ise

8. Tā bu deñlü mest ü lā-yaʿḳıl idüpdür ḥasretüñ
   Dār-ı mā-fīhāda ancaḳ ola bu zaḥmet ise

9. ʿAḳlumuz gitdi aña oldı revān bu cān u dil
   Ṭāḳatüm ṭāḳ oldı ġāyet bu yiter ġayret ise

10. Tā bu deñlü cevr efzūn eylemek ey pādişāh
    İḫtiyāruñla degüldür umaram mürvet ise

11. Ferdiyā āh ile zār it ḫāke yeksān ol yüri
    Ancaḳ olur bu cefālar bülbüle ʿibret ise

125.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫaste-dil ister yine kim başdan āvāre düşe
   Āh u efġān eyleyüp nālān ile zāra düşe

2. Bülbül-i āşüfteveş zār eyleyüp ser-tā-serī
   Çāk ü çāk idüp ḳabāsın gül-i ruḫsāra düşe

3. Derd-i hicrān ile ġam-nāk ola dāʾim bu göñül
   Aġlayup ḫāk-i pey-i kāḫ-ı cefā-dāra düşe

4. Zaḫm-ı şemşīr ile neyveş iñiler dāʾim bu dil
   ʿĀrşa feryādı müşerref oldı ebrāra düşe

5. Ḫāṣılı yār olmayınca der-behişt ġılmāna dil
   Mekş ider mi bend olup hīç ḳorḳaram nāra düşe

6. Ferdiyā sen cān[ı] cānāna fedā eyle yüri
   Luṭfa maẓhar eyleyüp dil bāġ-ı gülzāra düşe

126.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Şehā bāġ-ı ruḫuñda ẓāhir olmış kişver-i şīve
   Siyeh müjgānuñ oldı ey nigārā leşker-i şīve

2. Ruḫuñda ḫaṭṭ-ı Hindū yaḳmaġiçün ʿanberī nārı
   Zeḳanuñ çāh[ı] olmışdur ne şübhe micmer-i şīve

3. Gözüñ maḫmūr ḥüsnüñ meclisinde mest ü lā-yaʿḳıl
   İçüp mey-nāb kim gūyā ṭoludur sāġar-ı şīve

4. Siper itmiş ʿiẕāruñ nār-ı ḫālüñden şeh-i ḫūn-rīz
   Çeker ġamzeñ görince bülbülānı ḫançer-i şīve

5. Hemīn Nūr āyetin yazmaḳ içün ol cebhe-i pür-çīn
   Çeker meh ṣafḥasına fevḳ-ı dīde mıṣṭar-ı şīve

6. Gel ey dil-güştemüz şimden girü şīve vü nāz itme
   Raḳamlar oldı nāz ile şehā pür defter-i şīve

7. Onuñ reftārı üzre ẓāhir oldı nāzı ey Ferdī
   Revādur bāġ-ı ruḫsārına dirsem maẓhar-ı şīve

127.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿArş u ferşden devlet āmed īn ġarībüñ başına
   Urıcaḳ serüm nigāruñ ḫāk-i kāḫı ṭaşına

2. Cüst idüp Rūmı Şāmı hīç görmedüm bir yirde ben
   Naḳş-ı dildārı heme taḥsīn anuñ naḳḳāşına

3. İzidümden ḫˇāhum oldur rūy-ı miḥrābsā döne
   Kim ki teşbīh eylese miḥrāb[ı] anuñ ḳaşına

4. Cism-i sīmīnüñ görüp ḥammāmda ey dilber senüñ
   Mermerüñ ḳızġın şular ḳoyıldı cānā başına

5. Ġuṣṣañ itmişken diger-gūn hecre atduñ Ferdīyi
   Ey şehā ḳātil zehir ḳatduñ ġarībüñ āşına

128.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Demi nūş itmek aʿlā şevḳ-i rehüñde elemlerle
   Lebüñse nūş-ı meyden ey şehā ol cām-ı Cemlerle

2. Pür itdi merdüm-i dīdem dür-i rengīnle dāmānum
   Murādı intişār itmek peyüñde niçe demlerle

3. Serümde nār-ı ʿaşkuñ yanduġınca sīnem āh eyler
   Şehā bāzār-ı ifnāya giderdüñ ḫod ʿalemlerle

4. Eger ḳılmaz iseñ iḥyā Mesīḥāveş bu mürdānı
   Remīm oldum cihān deyrinde bu ʿaşḳ-ı ṣanemlerle

5. Bu dünyā ḫalḳ[ı] ḫaṭṭāṭ olsa hem deryā mürekkebler
   Revā mı yazabilmek ʿaşḳuñı Ferdī ḳalemlerle

129.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Pür oldı yine ḫūn-ālūde çeşmüm eşk ü nemlerle
   Çekildi leşker-i ġam cümle sancāġ u ʿalemlerle

2. Virildi ʿāşıḳ .....
   İçildi ..... cām-ı Cemlerle[69]

3. İçüp ʿaşḳuñ piyālesin göñül mey-ḫˇār u zār oldı
   Viṣāl-i yār bekler yolda ol leşker-i ġamlarla

4. Ne çekdi bezm-i firḳatde dil-i maḫmūrum ey dostum
   Kitāb itdi alup destine vaṣf idüp ḳalemlerle

5. Bisāṭ-ı ḥasret üzre ḳaldı dāġ olup dil-i Ferdī
   Müyesser olmadı bir kerre ʿişret ġonce-femlerle

[vr. 82a]

130.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gel ey dil dest-i yār üzre mey-i ṣahbāyı vaṣf eyle
   Fünūn-ı fitnede ol nāz u istiġnāyı vaṣf eyle

2. Çekilmiş ḫaṭṭ-ı yāḳūt üzre nāb-ı müşg ü ʿanberden
   O cādū dīde üzre ebrū-yı zībāyı vaṣf eyle

[69] Bu kısımlar silik çıkmıştır.

3. Niçe bülbülleri şeydā ḳılan gülzār bezminde
   Daḫı bāġında zeyn olan gül-i raʿnāyı vaṣf eyle

4. Ten-i pāk̄izesi ser-tā-ser̄i cān olan ol yāri
   Hemīşe bāġ-ı cennetde melek-sīmāyı vaṣf eyle

5. Niçe mirʾāt-i şemʿinde yanan pervāneveş ʿuşşāḳ
   Ki āyīne-i ḥüsn İskender-i Dārāyı vaṣf eyle

6. Şebistān üzre mihr ü māhveş burc-ı şerāfetde
   Yaḳan ol şemʿ-i zībā ebrūsı ṭuġrāyı vaṣf eyle

7. Hezarān ḳālıb-ı fersūdeye ser-dār olan Ferdī
   Gülistānda dil-i dīvāneveş şeydāyı vaṣf eyle

131.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Şekl-i ebrū-yı siyāh ruḫ-ı cānān üzre[70]
   Gūyiyā besmeledür sūre-i Raḥmān üzre

2. Ḥasret-i laʿlüñ ile ol merdüm-i dīdelerüm[71]
   İki noḳṭa gibidür yazılu Ḳurʾān üzre

[70] Mısranın vezni aksamaktadır.
[71] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. *Enbetellāhu nebāten ḥasenen* [72]yazdı ḫaṭuñ

   Ḫaṭṭ-ı yāḳūt ile ser-çeşme-i ḥayvān üzre

4. Ḫāl-i ḫaddüñ mi bu yā suḫte mi pervāne midür

   Ḳararup düşmiş ola şemʿ-i şebistān üzre

5. Ḫāme-i zerle yazarsa yiridür kātib-i ṣunʿ

   Ferdiyā bu ġazelüñ ṣafḥa-i devrān üzre

132.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Bāġa gir nāz ile ol serv-i ser-efrāzuñla

   Ḫayra maḳdem diyü her kūşeden āvāzuñla

2. Gelmeye şekl-i raḳīb ile ruḫ-ı yāra bedel

   Niçe ḳışlar geçe ʿālemde niçe yazuñla

3. Kesb-i ḥāl itse n'ola ḫālüñ añlatduḳça göñül

   ʿĀşıḳ k'aña āvāz-ı meges sāzuñla[73]

4. Çeng gibi kim ne dü-tā ḳaddüme hemtā bulınur

   Ney-ṣıfat nāle-i dil-sūzuma dem-sāzuñla

5. Ḳılmaġa murġ-ı meʿānīyi bu gülşende şikār

[72] Enbetellâhu [enbetehâ] nebâten hasenen: "Bunun üzerine rabbi ona hüsnükabul gösterdi ve *onu güzel bir şekilde yetiştirdi.* Zekeriyyâ'yı da onun bakımı ile görevlendirdi. Zekeriyyâ onun bulunduğu yere, mâbeddeki odaya her girdiğinde yanında (yeni) bir rızık bulur ve "Ey Meryem! Bu sana nereden?" diye sorar, o da "Allah tarafından" cevabını verirdi. Kuşkusuz Allah dilediğine sayısız rızık verir (Kur'an, âl-i İmrân/37)."

[73] Beyitin vezni aksamaktadır.

Ṭabʿ-ı Ferdī gibi sen ṣanma ki şehbāzuñla

133.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār oldı açıldı ġonce-lebler ṣaḥn-ı gülzāra
   Güle yir yoḳ meger yapışduram penbeyle dīvāra

2. Senüñ gibi ṭoġurmaz ṭıfl-ı nūrānī zen-i eyyām
   Ḳamer dāye olup ṣanduḳ-ı çarḫ olursa gehvāre

3. Gerekmez ḫilʿat-i şāh-ı cihāna penbe-i dāġum
   Görinen nā-şüküfte ġonce ṣanma şāḫ-ı gülzāra

4. Ser-ā-ser būsiş olmaġa yatur bu cism-i efkārum
   Dil-i pür-ḫūn-ı bülbüldür ki ṣancılmış durur ḫāra

5. Ḳarār it Ferdiyā ʿAnḳā-ṣıfat Ḳāf-ı ḳanāʿatda
   Megesvār olma māʾil ḫūn-ı dünyā gibi murdāra

134.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yüzüme bir ḳadem başmaz gider aġyārını şāda
   Yolında ḫāk olursam sāyeveş biñ kez ben üftāde

2. Unutdı baḥr-ı ġamda āşināsın yād ider mi hīç
   Hemīşe ey cefā-pīşe olur meylüñ senüñ yāda

3. Temāşā itmege mirʾāt-i ḥüsn-i ʿālem-ārāsın

Ḥabāb-ı çeşm idinmiş sāḳiyā gör sāġar u bāde

4. Görüp eṭrāfuma sāyem beni ṭutar gibi cānā
   Göñül ṣorduḳça ġam her bār künc-i miḥnet-ābāda

5. Ḳara geydügine bāʿiṣ budur ol seng-i ḫārānuñ
   Ki Ferdī saḫt olup mātem dutar ol ḥāl-i Ferhāda

135.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. …. kim zeyn olupdur tāb-ı meyden rūy-ı cānāna [74]
   Ḳarīb olmış dilā seyyārelerdür māh-ı tābāna

2. Ḥarāretden n'ola ḫalḳ-ı cihānı yaḳsa ey meh-rū
   Ruḫuñ nārından āteş düşdi cism-i mihr-i raḫşāna

3. Niçün maḥbūb u meyden menʿ idersin rind ü mey-ḫˇārı
   Şarāb içmek güzel sevmek degül mi ṣofī rindāna

4. Yüzi ṣuyın yire dökdiler ey ṣāḳī mey-i nābuñ
   Ṣurāḫīyle aġız bir itdiler meclisde peymāna

5. Ḥasedden māh-ı nev ṣad çāk idüp ṭırnaġ ile rūyın
   Ki Ferdī öykinür diyü kemān-ebrū-yı cānāna

136.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

[74] Bu kısım silik çıkmıştır.

1. Alsa ibrīḳ-ı zerīn mihr-i dıraḫşān eline
   Nāz ile dökmege ṣu ḳoymaġa cānān eline
2. Sīne-çākini görüp cān ṣorıcaḳ didi göñül
   Ṭoġrı yoldur bu çıḳar bir ucı hicrān iline

3. Ṣunmadı cām göñül isteyicek pīr-i muġān
   Yoḳ durur bir virecek nesnesi insān eline

4. Nāle vü zāruma öykindi diyü fāḫteyi
   Ḫışm idüp aldı hemān serv-i ḫırāmān eline

5. Ḫüsrev-i mülk-i suḫan olduġumı vire ḫaber
   Ferdiyā bu ġazelüm ger ire sulṭān eline

137.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Ḳanlu peykānuña bu sīne-i ʿuryāne çıḳa
   Beñzer ol ġonce-i nev-resteye dükkāna çıḳa

2. Oḳını sīneye dikdi birisin dikdi dile
   Umaram pādişāhum birisi de cāna çıḳa

3. Ne ḳıyāmet ḳopa ol ḳāmet-i mevzūnuñ içün
   Ne temāşā ola şāhum hele seyrāna çıḳa

4. ʿĀşıḳ u ḫaste-i hecrüñ niçe çıḳmaz cānı
   Ḳaṣdı bu ḫançer-i yārüñ dil-i nālāna çıḳa

5. Reh-i ʿaşḳındayuz ol serv-ḳadüñ ey Ferdī
   Ḫavfum oldur rāhumuz vādī-i hicrāna çıḳa

[vr. 82b]

138.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi eyyām-ı çemen hengām-ı ʿazm-i yār ile
   Zeyn olup açıldı nev-rūz u çiçek bahār ile

2. Başḳa bir ṭarz u ṭarāvet baġladı gülşen bu gün
   ……..... ile benefşe rūz-ı sünbül-zār ile[75]

3. Başladı bāġ-ı ʿiẕārın açmaġa ruḫsār-ı yār
   ʿĪş u nūş idüp gülistān içre ol aġyār ile

4. Rāh-ı Leylā bekler ol ġurbetde Mecnūnveş göñül
   Dīdede seyl-āb u ḫūn-āzürde-i mekkār ile

5. Zülf[i] sevdāsıyla yārüñ dil olupdur pāy-māl
   Ḫāke yeksān oldı Ferdī fikr ile efkār ile

139.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][76]

1. Mor ḳabā geymişdür ol bezm-i çemende benefşe
   Ḳavġāya ṣalmış serin dürlü fitenden benefşe

[75] Bu kısım silik çıkmıştır.
[76] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. Tāc-ı zer-i mihr-i ʿālemtāba baş egmedi hīç
Şöyle berḳ urur ki ol dürr-i ʿAdenden benefşe

3. Bād-ı ṣubḥ ile ḫırām ider gülistān içinde
Raḳṣ idüp gīsū-yı ʿanber-bū-şikenden benefşe

4. ʿAndelīb olmaḳdan el çekmiş vefāsuz nigāra
Fāriġ olmış kendiden her dem geçenden benefşe

5. Bī-vefā dildāra bende olmadan ḳıl ferāġat
Ferdiyā geçmişdür ol serv-i semenden benefşe

140.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ḫırām idüp ṣalındı berr ü ṣaḥrāda levendāne
İçerler bezm-i gülşende şeb u rūz içre peymāne

2. Birisi lāle-gūn olmış birisi zerḳ-fām olmış
Ki dāʾim raḳṣ iderler kūh u ṣaḥrālarda dīvāne

3. Ḳaranfüldür biri nev-rūz iderler dāʾimā zārı
Ki geldi anlaruñ rūzı yürürler ḳatı mestāne

4. Biri sūsen biri lāle gelürler dāʾim efġāna
Biri ḳızıl birisi gök k'olupdur iki dīvāne

5. Bahār eyyām[ı] raḳṣ eyler çemende her biri bu dem
Dökilüp gözlerinden nem gelürler zār u nālāna

6. Seḥer hengām[ı] jāle dökilüp ruḫsārı alına
   İderler pīş-keş iltürler o ʿanber-būy sulṭāna

7. Nesīm-i ṣubḥ ile anlar ne ḫoş olmışdur ey Ferdī
   Yañaġı üzre şeb-nem intişār idüp gülistāna

141.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][77]

1. N'ola dökilse nemüm çeşme-i ḥayvān degülse
   Yire geçsün n'ola bu dirlügüm andan degülse

2. Çek ṣurāḫī sāḳiyā bezm-i mecālisde ḳadeḥ
   Nūş idelüm mey ise ḳaṭre-i bārān degülse

3. Cürʿalar sāġarla kāse cümle ṭolu cām-ı Cem
   Bāde ise içelüm eşk-i firāvān degülse

4. Ola fısḳıye ḳadeḥ mey ṣu ile ṣahbā dola
   Ṭarḥ olup ġamlar ola dūr ʿaşḳ-ı cānān degülse

5. Bizi maḫmūr eyledi ey Ferdiyā ol cām-ı ʿaşk
   Hele içdügüm cihānda mey-i devrān degülse

142.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Olmaduñ āşnā dilā serv-i semen meh-peykere

[77] Şiirin vezni aksamaktadır.

Āşnāluḳ bilmedi yā n’eyleyem ol servere

2. Seyr-i gülzār içre ʿāciz bülbül-i āşüfteler
Ḳaldılar ḥayretde ḥayrān ol perī-rū envere

3. Nāz ile reftāra geldükçe çemenzār içre ol
Geldi güftāra ḳamu bülbülleri ḳad-ʿarʿara

4. Ey yüzi gül serverā gel gülşen içre başuñ eg
Güftüm ey şāhum dil-ārām ol ki sen sīmīn-bere

5. Ey ṣabā eyle selām ol heft-kişver şāhına
Ferdiyā itsün vefālar minnet it ol reh-bere

143.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine hengām-ı gül gelse açılsa gül-ʿiẕār olsa
İrişüp rūz-ı nev-rūzum hemān faṣl-ı bahār olsa

2. Alup destine sāḳīler ki devrān itse cām-ı Cem
Hemīşe ʿīş u nūş ile meʿābir şeh-süvār olsa

3. Çemenzār içre bülbüller şaḳıya gelse efġāna
Ṣabā eyyām-ı gül devri hemān seyr-i kenār olsa

4. Benefşe açılup güller hemān zār itse sünbüller
Gülistān içre ḫārı ḫāk olup hem tār-mār olsa

5. Geleydi nāz ile reftāra ol şāh-ı bülend-aḫter
   Çemende tuḥfe būr ile murassaʿ tāc-dār olsa

6. Ḳaranfülzār ile nergis açılsa bezm-i gülşende
   Hemīşe lāle-gūn olsa ki ṣaḥrā içre zār olsa

7. Ḳabā-yı laʿl-i ezraḳ-fām geyünse ol gül ü sūsen
   Ki ḫadd-i dil-rübāāsā ḳızarsa iştihār olsa

8. Başında tāc-ı ḫūrşīd ile Ferdī gelse güftāra
   Ḫırāmānī ṣalınsa gülşen içre şehr-yār olsa

144.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Cūyveş aḳıtdı gönlüm şol gözi ela yine
   Cān ile olsun fedā dil ol şehüñ alayına

2. Leblerüñ şekker zebānuñ ṭūṭīdür ruḫsāruñ āl
   Ger anı görmek dilerseñ destüñe al āyīne

3. Dāne-i ḫālüñ görüp ārzū-yı ṭarf-ı pāyüñe
   Niçe gerdūndan kebūter saḳf-veş alayına

4. Yidügi ġamdur ālāyı ehl-i dil ālāyınuñ
   Daḫı çoḳdur bu simāṭ-ı bezm ġam alayına

5. Yār ile bir kez olur göriş biliş ey Ferdiyā
   Ṣanma bundan ṣoñra gönlüñ bir daḫı ala yine

145.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Yüzini sen göremezsin o boyı şimşāda
   Ḳalmadı ṭāḳatüñ ey dil dāʾimā feryāda

2. Naḳş-ı ḫaddüñ yazmada cidd ile saʿyüñ ḳıl mezīd
   N'eyleyem çün destüñ irmez ḳāmet-i Ṭūbāda[78]

3. Sāġar u cām u şarābı sāḳiyā devr eyle
   Ḳaldı dil baġlandı ol ṭurra-i ʿanbersāda[79]

4. İki cām ile mey-i laʿli niṣār it sāḳī
   Biri pür-bār ola ki eşk birisi pür-bāde

5. Vaṣlınuñ ḳıymetini istedi senden dildār
   Bir ġazel didüñ anuñ sözine ḫarf-i bā'da

6. Mey içüp mest ü ḫarāb olagör ey Ferdī sen
   Tā ki mey-reng ola ġarḳ ide meye seccāda

146.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Cihānı cüst ü cū idüp gezer mestāne mestāne
   İçüp mey gibi ḫūn-ı ʿāşıḳı peymāne peymāne

[78] Beyitin vezni aksamaktadır.
[79] Mısranın vezni aksamaktadır.

2. Vefā ile naẓar eyler ki ol bī-merḥamet yāda
   Ḳadīmī yār-i ġārına baḳar bīgāne bīgāne

3. Yitürdüm ʿaḳl u efkārum geçüp ḳayd-ı taʿalluḳdan
   Arar dil ḳıblegāhum ser-te-ser kāşāne kāşāne

4. Ḳarārum yoḳ göñül sevdā-yı zülfüñle gezer sensüz
   Diyār-ı firḳati dāʾim göñül dīvāne dīvāne

5. Leb-i laʿl-i muṣaffā ile sāḳī germ idüp meclis
   Bu şeb Ferdī yanup ʿaşḳ şemʿine pervāne pervāne

147.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geçdi ol demler çemende sākiyā leẕẕāt ile
   Seyre çıḳduḳda yaraḳ ile o cāya yat ile

2. Sāḳiyā cām-ı visāl ile zehir virdüñ bize
   Döndi ʿişretgāhumuz ṣahbāya zehr-i ḳātile

3. Keştī-i cismüm felek bir rūzgāra ṣaldı kim
   Yā ḳala deryālara yā ḫod kenāra atıla

4. Sāḳiyā cām-ı zümürrüdden getür bu cāya kim
   Ṣaḥn-ı cān-baḫş eylesün ḥaḳḳā āb-ı ḥayāt ile

5. Çāre yoḳ Ferdī viṣāline leb-i laʿlüñ yine
   Ki meger Yūsuf gibi bāzār içinde ṣatıla

[vr. 83a]

148.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey göñül şimden girü ḳıl her seḥer derd ile āh
   Bülbül-i āşüfte gibi pūş idüp her dem siyāh
   Derd-mendi ḳılmadı ḳulluġa cānānum ḳabūl
   Baña bu yirde bilüñ ṭurmaḳ günāh oldı günāh

2. Aġlamaḳdan her seḥerde ḳalmadı çeşmümde yaş
   İñlemekden zārī zārī olmışam bu ḫalḳa fāş
   Dögeyin kendümi döne döne alup iki ṭaş
   Vaṣl-ı cānānı müyesser ḳılmadı çünkim İlāh

3. Çıḳalum gidelüm ey dil dīdemüzde yaş ile
   Derd ü ġam ġuṣṣa gibi hem bir niçe yoldaş ile
   Geldi saṭranc-ı felekde māt ondan kīş ile
   Terk-i mesken eylemekdür çāre bundan bī-tebāh

4. Bu simāṭ-ı bezm-i ġamdur yidügi bu ʿāşıḳuñ
   Rāh-ı ʿaşḳuñda vücūd ifnā ider hem ṣādıḳuñ
   Dest-gīri ola Mevlā ʿaşḳ ile bu fāʾiḳun
   Ḳulluġına irgüre cānānumuñ ol pādişāh

5. Ferdiyā ḳayd-ı taʿalluḳdan geçüp oldı cünūn
   Gün-be-gün sevdā-yı zülf-i yār ile oldı zebūn
   Yaṣ u mātem devridür çeşmüñ yaşın ḳıl lāle-gūn
   Defter-i ʿuşşāḳdan ḳaldurdı ismüñ mihr ü māh

[vr. 83b][80]

[vr. 84a]

Bābü'l-lām maʿa'l-elif

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ḥıfẓ ide āfāt-ı dāreynden seni ʿizz ü ʿalā
Ḫāk-pāyüñ ḳılmaduñ gerçi baña kuḥl-ı cilā

149.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āftāb üstine geldi ol ṣabāḥuñ ḫayr ola
   Niçe ġafletde yatursın bu ṣabāḥuñ ḫayr ola

2. Uyanup bu ḫ̆āb-ı ġafletden yüzi gülzār-ı cān
   Her vaḳitde bu felāḥet ol ṣabāḥuñ ḫayr ola

3. Ey gül-i ruḫsār-ı nev-res ben duʿācıyam saña
   Serv-ḳaddüñ bendesiyem ḳalḳ ṣabāḥuñ ḫayr ola

4. Dār-ı mā-fīhāda ṭolsa niçe biñ sīmā-melek
   Senden özge bir efendüm yoḳ ṣabāḥuñ ḫayr ola

5. Ferdiyā dir ey żamīrüm ḳıl beni ġamdan āzād
   Bāġ-ı ruḫsāruña ḫandān it ṣabāḥuñ ḫayr ola

150.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

[80] Varak boş bırakılmıştır.

1. Olmadum ol nev-cüvān merde heme dem mübtelā
   Olmışam ancaḳ cihān-ı merge her dem mübtelā

2. ʿAşḳ meşküñle olupdur sīne-i mestāne zār
   Çeşmümüz ḫūna vü cismüm rūy-ı zerde mübtelā

3. Eşkümi dür-pençesiveş eylerem neşr ü niṣār
   Olmışam der-īn fenā pür-cevr-i derde mübtelā

4. Nev-seḥer jāle dökilür bād eser bülbül şaḳur
   Şeb-nem-i dīdem olur mevc-i hezāra mübtelā

5. Ey Muḥammed ümmeti bu ṭarza miḥnet mi olur
   Firḳat ü ḥasretle Ferdī ola zāra mübtelā

151.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Mevc urup burc-ı şerefden rūzgār itdi ṣalā
   Nāfesi būyın nigāruñ zed be-vasl-ı mübtelā

2. Sūy-ı dilberden gelicek būy-ı ḳad serv-i semen
   Nālelerden lāzım oldı dīdeye kuḥl-ı cilā

3. Açdı yelken gibi sīne bülbül-i āşüfte-dil
   Cān atup küşte gibi ister yine dost-ı ṣılā

4. Aġlamaḳdan dīdemüz ḳan ile yaş itdi revān
   Firḳat ü ḥasretden irdi bu sere dürlü belā

5. Ṭutılup yollar u beller rāh bulınmaz gitmege
   Luṭf idüp raḥm eyleye bu Ferdiyā ʿizz ü ʿalā

152.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Derd-i ʿaşḳdan ṣanma kim bu cān u dil ḫālī̇ ola
   Ḫadd ile zülf-i hümāyūnuñda ḳaldı mübtelā

2. Ḳāmet-i mevzūna ʿarʿar öykinüp İbrāhī̇müñ
   Başına bār oldı bāġ içre ḳamu dalı dilā

3. Leblerüñ bal belāsı ki gelür baldan leẕī̇ẕ[81]
   Kim zebān-ı leẕẕetin bilmeyene balı belā

4. Ḫūb olan elbet sevilür ey yüzi gülzār-ı cān
   Böyle kim ṣulṭān-ı ḫūbān olanuñ ḥāli n'ola

5. İrmeyüp vaṣlına yārüñ ṭoldı āfāḳ āh ile
   Ferdiyā bir dem ola kim şu cihān ḫālī̇ ḳala

[vr. 84b][82]

[vr. 85a]

Bābü'd-dāl

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ey şehenşāh-ı bülend-aḫter Ḫudārā ḳıl meded

[81] Mısranın vezni aksamaktadır.
[82] Varak boş bırakılmıştır.

Derd-i bī-dermāna düşdüm sen devālar bul meded

153.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı nev-rūzında ol şāh-ı cihānum itdi ʿīd
   Câme-i zībāya müstaġraḳ olup oldı saʿīd

2. Ṣaḥn-ı gülzārında açdı defter-i ʿuşşāḳını
   Dīde-i aġyāra pinhān oldı ol daḫı baʿīd

3. ʿĪd-i nev-rūzum gelüp raḥm eyleyem āşüfteme
   Böyle itdi bāġ-ı istiġnāda ol vaʿd ü vaʿīd

4. Nev-ẓuhūr itdi çemen bāġında ol şūḫ-ı bahār
   Vaʿdine ḳıldı iḳāmet ol şehenşāh-ı cedīd

5. Ferdiyā destine destin virdi luṭf ile o māh
   Ola bayramı mübārek eyleye ʿīd üzre ʿīd

154.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bilmezem ḳalbüñ ḥacer mi ey şehā yā ḫod ḥadīd
   Gülşenüñde şaḳur iken bülbüli ḳılduñ baʿīd

2. Görmedüm ben şu cihān-ārāda ey şāh-ı cihān
   Cilve bābında müsellem sencileyin bir ferīd

3. Rāz-ı pinhānuma vāḳıf olduñ ey gülzār-ı cān

Terk-i efzūn eyleyüp ḳılduñ baña cevrüñ şedīd

4. Gerçi bize virmedüñ dünyāda bir dem rāḥatı
   Dilerem ol dāverümden olasın dāʾim saʿīd

5. Eşk ü ḫūn-ı dīdem aḳmaḳdan ne reng baġladı gör
   Laʿl-fām oldı biri çün birisi baḥr-i sefīd

6. Niçe nev-rūz niçe bayram niçe geçdi nev-bahār
   Eyledüñ aʿdālar ile ey şehā ʿīd üzre ʿīd

7. Tā bu deñlü bilmez idüm ben seni ey dil-rübā
   Heft-kişver üzre geldüñ ancaḳ ey şāhum cedīd

8. Dest urup şimden girü ṭutmışlar aʿdā dāmenüñ
   Bende-i bī-çāreye ḳılduñ firāḳuñ sen medīd

9. Aġlasun ṣaḥrā-be-ṣaḥrā Ferdiyā zār eylesün
   Çünki firḳat hem-çü ḥasret perdesi oldı keşīd

155.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Pādişāh-ı heft-kişver ḳıldı bu derd üzre derd
   Daḫı efzūn eyleyüp ṣīt u ṣadāmı ḳıldı cerd

2. Dil ġarībi gördi cāmiʿ de ḳaçar feryād idüp
   Dīdemüz ḫūnına ḳılmadı naẓar bir kez o merd

3. Çār-sūy-ı vaṣlına mihmān idüp aʿdāları
   Çāk idüp dil şīşesin nālāna geldi rūy-ı zerd

4. Görmedüm ben şu cihān-ārāda bir şāh-ı cihān
   Çend ez-ān ḳalb-i ḥacer bī-merḥamet hem rūy-ı berd

5. Ferdiyā saña ʿaceb mi geldi bu cevr ü cefā
   Var mıdur bu şīve bābında fütāde öyle ferd

156.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā ilāhī sensin ol Ḫallāḳ-ı ʿālem hem Vaḥīd
   Ḳādir ü Ḳayyūm-ı muṭlaḳsın eyā Rabb ü Mecīd

2. Tā ezel īn ber-ser-i levḥümde yazılmış firāḳ
   ʿĀḳıbet geldi sere ey Rabb ü Yezdān ü Ḥamīd

3. Ḳanı yā bunca perī-ruḫsār ile ʿīş itdügüm
   Ḥāliyā firḳatde ḳaldum yā Ġaniyy ü yā Mürīd

4. Gelmedük derd ḳalmadı başuma geldi cümlesi
   Defter-i ʿuşşāḳ içinde görmedi anı Ferīd

5. ʿĀşıḳ oldum başuma üşdi belā-yı derd ü ġam
   Olmadı īn dil fenāda çend ez-īn ḳavġā baʿīd

6. Vaṣf-ı ḥālüm yazaram medḥ itmezem şiʿr-i bülend
   Ġayrı şāʿirler gibi dīvāna lüʾlüʾ-i ferīd

7. ʿĀḳıl olan fehm ider maʿnā-yı çeng-i mıṣraʿı
   Gerçi geçdi niçe şāʿir gelmişem ben de cerīd

8. Bir vefāsuz yāra oldum mübtelā der-īn fenā
   Ol sebebden sehl-i şiʿrüm gūyiyā dürr-i ʿadīd

9. Ḥāṣılı şiʿre ne güne girmek olur remz ile
   Ḫalḳ-ı mıṣrum fehm ider mi kim bile vaʾd ü vaʿīd

10. Ḫāme al destüñde dāʾim vaṣfuñı şerḥ eylegil
    Cāhil ez-güher ne-bāşed her ne deñl'olsañ mezīd

11. Ferdiyā firḳat ü ḥasret düşdi şimdi araya
    Ger olursa bir ʿināyet ide Ḳayyūm u Vaḥīd

157.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āḫir eylerse şehīd beni ol aġyār u yezīd
   Devlet ü ʿömrüñ ola İbrāhīmüm her dem mezīd

2. Ger ölürsem ey yüzi gül hecr-i zülf ü ḫadd ile
   Sünbül ile lāle olsun ḳabrüm üstinde bedīd

3. Görse vechüñ cümle İslāma gelür küffār hemīn
   Ey ṣanem bunca neden aġyāra bu küfr-i şedīd

4. Leyle-i mātem durur ḥaḳḳā ki hecrüñ bu dile

Rūz-ı vaṣluñdur aña İbrāhīmüm ʿīd-i saʿīd

5. Ol raḳīb-i bed-fikir ḳurbuñ ola her bār kim
Hīç revā mıdur ki Ferdī ola ḳapuñdan baʿīd

158.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][83]

1. Ḳılmadı bu ḫāṭır-ı nā-şādumı hīç bünyād
Nice bir feryādumı işitmez ol ḳadd-i şimşād

2. Şuʿle-i āhum deler çarḫuñ günbed-i geştin
Ḳılmadı bāb-ı viṣālin ol müfettiḥ güşād

3. Nev-res-i ruḫsārına niçün benefşe bende
Hīç ṭutar mı üstine şemşīr sūsen-i āzād

4. Ṭaġlarda külüng atduġı dem başına benefşe
Ṣoḳmış idi Şīrīne yār olduġıyçün Ferhād

5. Câme-i raʿnā ile reftāra gelse ḳaddüñ
Cān virür ḫāk-i rehüñde ḫūrşīd-i feraḥ-şād

6. Ṣūret-i rengīnle ṣūret-i ṣanem naḳşın gör
Cümle ḳıldı ʿaḳlumı ol şūḫ perī ber-bād

7. Ferdiyā hecrüñ ġamıyla virdi cānın şimdi
Dād ḳıl ey pādişāh-ı ʿālem-ārā dād

[83] Şiirin vezni aksamaktadır.

[vr. 85b]

159.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sāḳiyā cām[ı] yetişdür dil-i ḫum-ḫ̌āra meded
   Yoḫsa uşda çıḳdı cānum baña bir çāre meded

2. Ḳalmadı cām laʿl ġam bizi eyledi helāk[84]
   Ḳanda iseñ bulagör luṭf idüben ara meded

3. Bāġ-ı gülşende getür nāb-ı şarābı ʿacele
   Līk vāḳıf olmasun aʿdālar esrāra meded

4. Ey gedāyı defter-i ʿaşḳ içre gören it ʿaḳıl
   Ḳorḳarın nükte-i ẓāhir ḳıluñ aġyāra meded

5. Geçelüm tenhā sitānın yüz sürüp ḫākine biz
   Virmesün kimse ḫaber luṭf idüñ ol ḫāra meded

6. Gitdi elden mededüñ ḳalmadı ḳılmaġa fiġān
   Dostlar oldı helāk Ferdī-i bī-çāra meded

160.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Eyledi ḫalḳı müzeyyen ṭalʿat-i māhān-ı ʿīd
   Câme-i dībā geyürdi māh-ı nūr-efşān-ı ʿīd

[84] Mısranın vezni aksamaktadır.

2. Geşt idüp ṭāvūsveş zerrīn bāl ü per ile
   Dil-rübālar ḳıldı cümle nāz ile cevlān-ı ʿīd

3. Şerḥ olınmaz cilve-i ḫūbān nihāl-i erġavān
   Buldı zīnet bāġ-ı cennetden bahāristān-ı ʿīd

4. Ḳıṣṣa-i ḫum-hāneyi sāḳī getür bu bezme sen
   Ḥāṣılı devr istedi cāmı hemān mihmān-ı ʿīd

5. Şimdi ḳurbān olduġum ḳatl itme bā-tīġ-i cefā
   Belki şāyed ʿīd-i aḍḥāda idüñ ḳurbān-ı ʿīd

6. Ger murāduñ ʿāşıḳa iḥsān ise dostum senüñ
   Dāmenüñ būs eylemekdür bendeye iḥsān-ı ʿīd

7. Ravżа-i cennet ü āvāze-i ḫum-ḫān eyledi
   Meclis-i rindānı Ferdī ṭalʿat-ı raḫşān-ı ʿīd

161.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿĀḳıl iseñ ḳılma sen āfāḳa aṣlā iʿtimād
   Cām devr itsün budur mehtāb-ı gerdūndan murād

2. Mey şafaḳ-rūşen olur sāḳī revān olınca cām
   Çün tebessüm eylesün ṣahbā ki ola rūḥı şād

3. Zāhidā nāb-ı şarāb ile gider dilden keder

Sīne-i rindān nābdur eyleme lecc ü ʿinād

4. İçelüm ṣahbā-yı ʿaşḳı cürme ḳılup iʿtirāf
   Luṭf peyveste ola rindāna mebdeʾ ü meʿād

5. Ferdiyā yekfi'l-işāret begūy salṭanat[85]
   Maḫlaṣuñ en tektübe bā-nāme aḫlaṣu'l-ʿibād

162.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿAşḳ gibi olmaz cihānda ʿāşıḳa devlet ebed
   Ḫāk-i eyvānı gibi daḫı bize mesned sened

2. Cismümüz derd-i muḥabbetle ʿaceb mi olsa zerd
   ʿAşḳ-ı pāk ile begüm altun olur vechü'l-cesed

3. Gösterürdi zülf-i müşgīni sevād ile ḳaşın
   Āşyān-ı devlete ḳāmiʿ olur ḥıkd u ḥased

4. Meyl-i ḫūba tövbe eyle ḳıl ferāġat sevmeden
   Müddeʿī fikr-i fesādı eyledi çün bī-ʿaded

5. Ferdiyā ḳılmaz sezāyīlük begüm āyīneveş
   Geydi ḫalk içre ṣafā-yı ḫāṭır ile bir nemed

163.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

[85] Mısranın vezni aksamaktadır.

1. Ey vücūdum mışrını var iden Allāhum meded
   Ṭoldı sūz-ı āh ile sūd u seḥergāhum meded

2. Eyledüñ bir derde bāḳī ʿandelībi ser-be-ser
   Tā mesā ṣubḥa varınca aġlaram āhum meded

3. Olmadı keyfiyyet-i esrār-ı mecnūn derdüme
   Ḥabbedür sevdāyı bir dem defʿ ider şāhum meded

4. Ḳalmadı hīç minnetüm esrār u berş ü ḥabbeye
   Mest-i ʿaşḳ olup çevürdüm rūy-ı dergāhum meded

5. Eyledi efyūn-ı ġam mest-i müdāmī bülbüli
   Dār-ı mā-fīhāda yoḳ bir şeye āgāhum meded

6. Devr idüp bu ʿālemi meftūnı oldı bir şehüñ
   Eyledi āzürde-i ġam ḳalb-i seyyāḥum meded

7. Gösterüp ḫ̬ʷāb içre yārin Ferdīyi mest eyledüñ
   Ey vücūd-ı ʿālemi var iden Allāhum meded

[vr. 86a]

Bābü'ẕ-ẕāl

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

ʿAşḳuña düşdükde itdüñ ey şehā ʿaḳlum[ı] aḫ̬ẕ
ʿĀḳıbet hecrüñle itdüñ cān ile gönlüm[i] aḫ̬ẕ

164.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Çeşme-i ḥayvāneveş laʿl-i leb-i mehtāb leẕīẕ
   Ḫoş bilürsin bezm-i meclisde olur mey-nāb leẕīẕ
2. Vuṣlatı devrinde pür-ḫ̆āb eylese dil ḫoş olur
   Nitekim rūz-ı bahār vaḳt-i seḥerde ḫ̆āb leẕīẕ

3. Müşkil olur cevr-i dilber ser-te-ser muʿtād ola
   Gerçi itmekden ferāġat eylemek ʿitāb leẕīẕ

4. Her ne deñlü şerbet ile ṭatlu olsa her ṭaʿām
   Ṣoḥbet-i meclisde mey ile ola āftāb leẕīẕ

5. Ferdiyā dīvānuñ içre vaṣf-ı leb yār idegör
   Meclis-i ʿārif ḳatında ola feṭḥ-i bāb leẕīẕ

[vr. 86b][86]

[vr. 87a]

Bābü'r-rā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Cānumuz ditrer görince āşyān-ı ruḫların
Ferdiyā ḳocsa miyānın mest olurdı ṣad hezār

165.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Devr idüp eyyām-ı gül irdi çemen faṣl-ı bahār
   ʿAzm-i gülşen eyleyüp itdüñ hemān efġān u zār

[86] Varak boş bırakılmıştır.

2. Serv-ḳadler nāb-ı meyden ʿĪş idüp nūş itdiler
ʿAndelībi gülşen içre eylediler ḫāk-sār

3. Bülbül-i şeydā gibi zār eyledi üftādeler
Ney gibi aġladılar aġyār elinden ṣad hezār

4. Ḳāmet-i bālālar içre devr idüp peymāneler
İçdiler ṭoluları cām-ı Cem ile tāc-dār

5. Rūz u şeb nūş eyledi Ferdī de laʿl-i ḥasreti
Aġladı bu çarḫ elinden bülbül-i āşüftevār

166.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı güldür serv-ḳadler seyr-i gülzār itdiler
ʿĪş u nūş idüp gül-i raʿnāyı bīmār itdiler

2. Kākül-i şeb-būların dāmenlerine dökdiler
Ser-te-ser gülzār[ı] anda müşg-i Tātār itdiler

3. ʿĪş idüp aġyārılan nūş itdiler peymāneler
Serv-ḳāmetler ruḫ-ı alini gülnār itdiler

4. Ṣad cefālar çekdiler gülşende şeydā bülbüli
ʿAndelīb[i] ḫāk idüp nāz ile reftār itdiler

5. Ferdiyāyı ḥasret ü firḳatde maḫmūr ḳıldılar
   Bezm-i gülzār içre anlar defʿ -i ḫumār itdiler

167.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bencileyin gülşenüñde bülbül-i şeydā mı var
   Sencileyin şu fenāda ṭūṭī-i gūyā mı var

2. Bencileyin rūyuña üftāde olmış ṣad hezār
   Sencileyin dilberā bir ḳāmet-i bālā mı var

3. Bencileyin ʿāşıḳ-ı āşüfteye raḥm eylemez
   Sencileyin pür-sitem bir nergis-i şehlā mı var

4. Bencileyin zülfüñüñ dārına ber-dār olıcı
   Sencileyin nev-cüvānum ḳaşları zībā mı var

5. Bencileyin kūy-ı ʿaşḳuñda seri ḫāk idici
   Sencileyin āftābum gözleri ela mı var

6. Bencileyin ḫançer-i ḫūn-rīzüñüñ zaḥmın çeker
   Sencileyin māhtābum ḥüsn ile yek-tā mı var

7. Bencileyin zāra Ferdī gibi mūnis hem-nişīn
   Sencileyin şīve bābında meh-i ġarrā mı var

168.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi nev-rūz-ı çemen buldı leṭāfet gül-ʿiẕār
   Câme-i gül-gūn ile reftār idüp ol tāc-dār

2. Luṭf ile açdı çemende defter-i ʿuşşāḳını
   Bülbül-i āşüfteveş ḳıldum ben efġān ile zār

3. Gül-ʿiẕār-ı ruḫlarında gülleri revnaḳ virüp
   Nāz u istiġnā ile reftār ider ol nām-dār

4. ʿĀşıḳ-ı āşüftesi nālān ile efġān ider
   Sīne çāk idüp çemende zār ider faṣl-ı bahār

5. Şevḳ ile devr eyler iken gül-ʿiẕārı nev-bahār
   Bir gül-i nev-restenüñ ʿaşḳına oldum ḥişşe-dār

6. Câme-i gül-gūn ile zeyn eylemiş ol ḳāmeti
   Bezm-i gülşende leṭāfet baġlamış ol ṣad hezār

7. Āftāb-ı ḥüsn revnaḳ virdi gülzār içre āh
   Eylediler bülbül-i āşüfteler efġān u zār

8. Ruḫlarına ʿāşıḳ-ı āşüfteler eyler niyāz
   Mest olup üftādeler zār eyledi leyl ü nehār

9. Murġ-ı dil ṣayd idici üsküfli şāhinler gibi
   Ġamze-i cādūsı bülbül zārı eyler ḫāk-sār

10. Naḳş-ı gül seyr it çemende Ferdiyā dildār ile
Ṣalınup gīsūları ʿīş eylesün ol şehr-yār

169.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Niçe demdür gelmedi bezm-i gülistān içre yār
Bülbüli ḥayretde ḳaldı eyleyüp nālān u zār

2. Bezm-i ruḫsār-ı firāḳında ḳalup bülbülleri
Gül-ʿiẕār-ı ruḫlarında ġonceye dest urdı ḫār

3. Cāme-i gül-gūn ile nev-rūz ʿīdinde o şāh
Meclis-i aġyār[ı] iḥyā eyledi faṣl-ı bahār

4. Mest ü lā-yaʿḳıl idüp dil şīşesin pīr-i muġān
Gülşeni mey-ḫāneveş zār ile ḳıldum tār-mār

5. Ḥasret ile murġ-ı dil bu sīneyi ṣad çāk idüp
Ferdiyā nālān ider tā kim ola vaṣl-ı nigār

170.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][87]

1. Mihr-i ruḫsāruña dil tāb-ı revān-cūdur
Ḫalḳa-i ḫāl-i siyehüñ ʿanber-i müşg-būdur

[87] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. Ḫaddüñi zülfüñ ḫamından virmezin ḫūrşīde ben
   Çevresinde ḫāl ü ḫaṭṭuñ āl çār ebrūdur

3. Nicesi āh itmesün ḫālüñ hevāsında bu dil
   Anı mestāne ḳılan silsile-i gīsūdur
4. Ḥoḳḳa-i yāḳūt-ı laʿlüñe ʿaceb mi ḳılsa meyl
   Tāb-ı ruḫsāruñ begüm bir gül-i şeftālūdur

5. Gerçi ey ġonce-dehen tāb-ı çerāġuñ ḫoşdur
   Līk dir zülf-i siyeh-kāruñ gören şeb-būdur

6. Şol ḳadar gerdūn baña ḳıldı bu gün ḫaylī cefā
   Gūyiyā bir ġonce-i berg-i gül-i ḫūb-rūdur

7. N'ola erbāb-ı ṣafā meyl eylese eşʿāruña
   Ferdiyā şiʿrüñ revān-ı āb-cūy-ı meh-rūdur

[vr. 87b]

171.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫoş leṭāfet baġlayup bāġ-ı çemende gül-ʿiẕār
   Bülbül-i āşüfteler nāleyle eyler āh u zār

2. Cām-ı Cem nūş itmedüm bir kerre ḳaldı cürʿalar
   Bāġ-ı gülzāruña dest urdı gülüñ mānend-i ḫār

3. Ġamzeñ oḳı cānuma kār eyledi ey şehnişāh
   Saña lāyıḳ mı ʿadūya ola iʿṭā gül-ʿiẕār

4. Hem-nişīn itme fiġānı baña ey ārām-ı cān
   Bāġ-ı ruḫsāruñda ḫandān eylegil ey tāc-dār

5. Câme-i gül-gūn ile reftār idüp ey şāḫ-ı gül
   Ferdiyā inʿām ü iḥsān it çemende ṣad hezār

172.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳara gözlüm serv boylum māh-ı nev sīmālı yār
   Ruḫlaruñda ġonce güllere şuʿle virmiş nehār

2. Ṭūṭī dillüm ince bellüm deste güllüm māh-ruḫ
   Bāġ-ı ruḫsāruñda ḳılma bülbül-i şeydāyı zār

3. Būy-ı nāfuñ ey şehenşāh-ı bülend-aḫter hemān
   Mevc urup bülbülleri mest eyledi leyl ü nehār

4. Gerçi dūr olmaz ʿadū-yı bed-liḳā mekri baña
   Himmet eyle ol Ḫudārā pādişāh-ı tāc-dār

5. Ḫāk-i eyvānuñda yārā sāyeveşdür maṭlabum
   Tā bebūsem çarḫ-ı gerdūn u felekveş ey nigār

6. Çeşme-i ʿaşḳuña müstaġraḳ olup bu nā-tüvān
   Mevsim-i ʿīş ü ḳadeḥ devr-i nihāl ey şeh-süvār

7. Ez-ḫayāl-i çeşm-i mestüñ üzre çeşm-i pür-nemüm
   Āftābāsā ḳadeḥ vir mest ola Ferdī hezār

173.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳaṭre-i eşküm cihāna ṭoldı ʿummān bī-ḫaber
   Sīnemüz ʿaşḳ ile pür-nār oldı cānān bī-ḫaber

2. Zerd çihremden bilür ehl-i dil olan derdümi
   Zār u hicrān ile rūyum ṣoldı ṣulṭān bī-ḫaber

3. Derdümi şerḥ eylemek mümkin degül bir vech ile
   Ḫaste-dil efġān ile çāk oldı ol ḫān bī-ḫaber

4. Zār u giryān ile ḳaldum ʿīş u ʿişretden cüdā
   Dil bu gün deryā-yı eşke daldı ḥayrān bī-ḫaber

5. Ḥālüme raḥm eyle ey şāhā beni ḳılduñ helāk
   Murġ-ı dil ṣaḥrā-yı ġamda ḳaldı devrān bī-ḫaber

6. Her temāşādan cüdāyam key esīrem ben ġarīb
   Destümüzden gülşen[i] ḫār aldı ḥaḳan bī-ḫaber

7. Geldi cānum bu leb üzre ditreyüp oldı zebūn
   ʿAzm-i ḳaṣd eylerdi mestān oldı seyrān bī-ḫaber

8. Dām-ı caʿd-ı müşgüñe ber-dār olup āşüfte-dil
   Pek żaʿīf düşdi iñiler oldı dermān bī-ḫaber

9. Ḫāk-i eyvānuñda Ferdī yüz sürüp yeksān olur
   Tā ezel emrüñüze rām oldı fermān bī-ḫaber

174.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bu cādū gözlerüñ ey pādişahā ḳaṣd-ı cān eyler
   Dirīġ eyler mi cān u dil diyü ol imtiḥān eyler

2. Metāʿ-ı vaṣlına virmezse āḫir naḳd-ı cān[ı] ol
   Ki ḥüsnüñ muṣḥafı ḥaḳḳı dil ü cāndan ziyān eyler

3. Ḳaçan aġyār ile bir laḥẓa ʿīş u ṣoḥbet idersin
   Gül-i ruḫsāruña bülbül cüdā düşüp fiġān eyler

4. Ser-ā-ser nūş idüp bāġ-ı ḥayātum bāde-i firḳat
   Bahār-ı ʿömrümüñ dāʾim gülin zerd ü ḫazān eyler

5. Eger bu Ferdiyā bülbül gibi dest ursa güftāra
   Leb-i şekker-feşānuñ murġ-ı zāġı ḫoş-zebān eyler

175.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳıṣṣa-i bülbül işit kim geldi eyyām-ı bahār
   Ḳurdı her bir gülşene hengām hengām-ı bahār

Oldı zer-efşān aña ezhār-ı bādām-ı bahār
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

2. Gülşen-i bāġ-ı çemende jāle güher-bār iken
Dīde-i şehlāsı yārüñ nergis-i Tātār iken
Faṣl-ı gülzārı geçer meh devr-i ʿişret var iken
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār
3. Ḫaṭṭ-ı ruḫsāruñ ẓuhūr itmezden ey şāh-ı cihān
N'eylediyse Ḥaḳḳ ḫaḳ it gülşene bād-ı ḫazān
Her çiçek olmış durur bezm-i çemende tāze cān
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

4. Ḳıldı jāle-gīr ü cevher-dār tīġ-i sūseni
Ṭūbālarla aldılar şeb-nem hevā-yı gülşeni
Diñle maḳṣūduñ temāşā ise ey şāhum beni
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

5. Nūr-ı Aḥmed birle gülşen ṭarf[ı] māl-ā-māl durur
Anda sebzedür ṣaḥābe lāle ḫayru'l-āl durur
Ey Muḥammed ümmeti devr-i ḥużūr-ı ḥāl durur
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

6. Dāʾimā eyle begüm bu ʿāşıḳuñla ʿazm-i bāġ
Niçe bülbül baġrına urdı gül-i raʿnāda dāġ
Kim öliser kim bilür ol bir bahāra ḳala ṣaġ
ʿİş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

7. Dilerem ey Ferdiyā bulup murabbaʿ iştihār

Ehline ola çü çār-ebrū güzeller yād-gār
Māh-rūlarla yüri bülbül-zebānuñ eyle yār
ʿĪş u nūş it kim geçer ḳalmaz bu eyyām-ı bahār

[vr. 88a]

176.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sünbül-i sīr-āb yārdan virdügiyçün yel ḫaber
Ġonceveş dil şād olur her bār kim yeller eser

2. İctimāʿ-ı māderi bilmem kimüñle her gice
Āftābı ṭoġurur gūyā ki her şeb her seḥer

3. Dīde-i pür-ḫ͟ābını gördükçe jāle nergisüñ
Ḫ͟āb-ı yāri açmaġa her dem yüzine ṣu seper

4. Ḳāmetüñ seyr eyleyince ey gül-i gülzār-ı cān
Bezm-i bāġ içre şikeste oldılar her bir şecer

5. Ferdiyā gül mi ṣanursın ġonce-i nev-resteyi
Tīr-i āh īn bülbüle raʿnā anı ṭutdı siper

177.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā çarḫ͟uñ kimi mey kimisi mey-ḫ͟ānedür
Çünki çarḫ͟ böyle degülse yā neden mestānedür

2. Devr sāḳī mey şafaḳ sāġar hilāl encüm nuḳul

Taḫta-i meclisde ol kec-rev felek mey-ḫānedür

3. Berg-i gül ü sūsen ʿarʿar ḳāmetüñ göreli āh
   Biri ezraḳ biri ḥamrā yek ü dü dīvānedür

4. Baḫş-ı feyż-i vuṣlata bir cān alur dirler nigār
   Kim dirīġ eyler cānın andan meger cān cānadur

5. Ferdiyā meh-rūları ṣayd itmegiçündür şiʿir
   Ḥalḳa-i mīm ile her yek noḳṭa dām u dānedür

178.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Ser-ā-ser mevc uran seller benümdür
   Firāḳın söyleyen diller benümdür
   Bahār eyyām[ı] gül devri gelürse
   Küheylān atılan çöller benümdür

2. Benüm yārüm beni ġāyet severdi
   Anı görmege bu cānum ayurdı
   Bu firḳat āteşi ḳara geyürdi
   Gülistān içre bülbüller benümdür

3. Bu çeşmüm intiẓār ile döker yaş
   Beni ʿālemlere ḳıldı ʿadū fāş
   Senüñ hecrüñle ey mihr ü hilāl ḳaş
   Müdām āh itmege beller benümdür

4. Senüñ hecrüñle ben ey āftābum
   Neler çekdi bu cān ey māhtābum
   Senüñ dil bend iden ol zülf-i nābum
   Perīşān itmege yeller benümdür

5. Benüm derd-i firāḳumdan ḫaberdār
   Ki ruḫsār üzre fülfüller tümen-kār
   Ḳanı ol çeşm-i ḫūn-rīz ü sitem-kār
   Bu āhumla ṣolan güller benümdür

6. ʿAceb ey Ferdiyā böyle ḳalur mı
   ʿAdūlar Bārī Mevlādan bulur mı
   Benüm zārum gibi bir zār olur mı
   Bu ḳan ile aḳan seller benümdür

179.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳaṣr-ı dil-keş cāy-ı ʿanber mesken-i zībā mıdur
   Āşiyānı der-fenā ān gülşen-i raʿnā mıdur

2. Ser-te-ser tedrīs olur ẕikr-i Ḫudā-yı lem-yezel
   Gūyiyā der-ṣaḥn-ı cennet menzil-i Meʾvā mıdur

3. Zīb ü fer virmiş aña taḥtında nehr-i cārīyān
   Āb-ı Kevṯer mi yā ḫod ol ṣaḥra-i ʿulyā mıdur

4. Bu maḳām-ı dil-keşi bünyād iden dil ola şād
   Ḳāmeti bāġ-ı cinān içre ʿaceb Ṭūbā mıdur

5. Ser-te-ser gūş eyleyüp şaḳur bu ḳaṣr içre hemān
   Bilmezem bülbül midür yā ṭūṭī-i gūyā mıdur

6. Tārīḫ eyle remz ile işbu serīre Ferdiyā
   Ṣanki ol Firdevs içinde mesken-i ʿulyā mıdur

180.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā İlāhī ḳıl günāhumdan güzār
   Ben güneh-kāram u ḫod āmürzgār
   Bir perī ʿaḳlum alup ḳıldı melīl
   Olmışam ʿālemde bir mecnūnvār

2. Ṭurrasıyla ʿaḳlumı ḳayd eyledi
   Murġ-ı cānum kendiye ṣayd eyledi
   Ser-te-ser aġyār ile ʿīd eyledi
   Ol efendüm pādişāhum tāc-dār

3. Murġ-ı cānı ḳıldı aġyāra zebūn
   Olmışam ez-ān-sebeb mest ü cünūn
   Ancaḳ olur olur ise ẕü-fünūn
   Pādişāh-ı heft-kişver şeh-süvār

4. Yā İlāhī hecre ṣabrum ḳalmadı
   Düşmenüm Bārī Ḫudādan bulmadı

Rūz u şeb hem nev-seḥerler ḳalmadı
Nāle ile eylerem efġān u zār

5. Aldılar destümden ol cānānumı
Mıṣr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿānumı
Āftāb-ı pür-żiyā sulṭānumı
Ḳıldılar hecr ile aña intiẓār

6. Gelmedük derd ḳalmadı geldi sere
Ḳılmadı zārum müʾesṣer dilbere
İntiẓār oldum o ḳadd-i ʿarʿara
Ferdiyā aldurdı şimdi gül-ʿiẕār

181.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Aḳsarāy ehli dilā İslāmı inkār itdiler
Bu dil-i bī-çāreyi ol yirde bīmār itdiler

2. Ẕemm-i becīd eyleyüp ḥaḳ sözden itdiler ferāġ
Her mecālisde seni gūyā ki ber-dār itdiler

3. Şiʿr-i rengīnlerle gevher intişār itdüm bu gün
Ol sebebden bülbül-i şeydā gibi zār itdiler

4. Küfri itdiler ḳabūl ol ehl-i mıṣrum ey dilā
Bir perī-peyker içün bu sīnemi nār itdiler

5. Kendi ḥālümde bu ʿaşḳa olmış iken mübtelā
   Ḳavm-i mışrum sūʾ-i ẓanna niçe efkār itdiler

6. Derse varduḳça didiler ol perī içün gelür
   Yollara yasaḳçı ḳoyup fikr-i aġyār itdiler

7. Nāẓır-ı ḥüsn ol ilāhī ḳalb-i ʿabd-i ʿācize
   Ḳaṭre-i sırrum bu gün ʿummān-ı esrār itdiler

8. Sırr-ı pinhānuma vāḳıf olmadılar bed-liḳā
   Yoḳ yire ẕemmüm ḳılup ʿisyān-ı bisyār itdiler

9. Niçe ehl-i dil sözüm gūş eyleyüp hem yazdılar
   Güftümi meclis-be-meclis dilde tekrār itdiler

10. Virdi ʿuşşāḳa bu sözler zīb ü revnaḳ ḥāletin
    Gūş idüp raḳṣa gelince dilde güftār itdiler

11. Var elest bezminde olan ʿahde meşġūl [ol] yüri
    Anlar inkār eyleyüp bülbüle bīzār itdiler

12. Dilde yār *ḳālu belādan*[88] vaḥdetin bildük anuñ
    Ẓann idüp ḳad-ʿarʿarı bendeye ḫünkār itdiler

13. Umaram ey Ferdiyā bu ṭarza ẕemmüñden seni

[88] Kâlu belâ: “Rabbin Âdemoğulları’ndan -onların sırtlarından- zürriyetlerini alıp bunları kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? "*Elbette öyle! Tanıklık ederiz" dediler*. Böyle yaptık ki kıyamet gününde, "Bizim bundan haberimiz yoktu" demeyesiniz (Kur’an, A’raf/172).”

Meskenüñ dār-ı ʿalāda ḳaṣr-ı gülzār itdiler

[vr. 88b]

182.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Bu sīnem üzre īn dāġlar benümdür
   Şaḳur bülbüller[i] bāġlar benümdür
   Zebūn-ı ḫār olup mecnūn gibi ben
   Serine düşmege ṭaġlar benümdür

2. Felek ol māh-ı tābāndan ayurdı
   Bu ḫalḳa reşk idüp cümle duyurdı
   Ḫūnum çeşme ḳızıl câme geyürdi
   Aḳan sel mevc urup çaġlar benümdür

3. Elümden aldılar aʿdā cānānum
   Semāya çıḳdı firḳatle fiġānum
   ʿAdū aldı gül-i ruḫsār-ı cānum
   Gülinde şaḳıyan zāġlar benümdür

4. Bilinmez ḳandadur gülzār-ı cānum
   Bulınmaz ḳandadur şīrīn-zebānum
   Bu Ferdīye teraḥḥum eyle ḫānum
   Şeb u rūzī müdām aġlar benümdür

183.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā rūz u mesā feryād u nālānuñ mı var

Yoḫsa bir meh-i revānçün zārla efġānuñ mı var
Gülşen içre gül yirine bülbül olduñ ḫāra sen
Şimdi nev-reste yirine ḫār-ı seyrānuñ mı var

2. Ḫ͡ʷāb-ı ġafletde baṣup ġam leşkeri itdi esīr
Derd-i hecre hem-nişīnem baña raḥm itmez żamīr
Mıṣr-ı ḥüsn içre müsellem cilve ile bī-naẓīr
Ḫāk-i yeksān itmege destüñde fermānuñ mı var

3. Her ne deñlü āh idersem ḫoş gelür ol māhuma
Vaṣf-ı ḥüsnin şerḥ idince ḫāme dönmez āhuma
Ḳāmet-i Ṭūbā gibi Hindū o şāhenşāhuma
Pes ıraḳdan gördügüñce aña ḥayrānuñ mı var

4. Tā ezel bend eyledi ṭurrasına ol murġ-ı cān
ʿĀḳıbet aġyāruñ oldı n'eyleyem şūḫ-ı cihān
Yek vefāya maḥrem itmez pādişāh-ı nev-cüvān
Derd ü miḥnet çekmede dünyāda aḳrānuñ mı var

5. Didiler bī-behre Ferdī şu denīde aduma
Ḳanda bir ġam leşker[i] olsa gelür feryāduma
Murġ-ı cān u dil şehā vir ḫod yā gel imdāduma
Bülbüle bāġ-ı vefāda laʿl-i mercānuñ mı var

184.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bu cihān ḫalḳı dilā her biri bir ġayretdedür
Görmişem ol māh-rūlar ḥāliyā ṣoḥbetdedür

İbtidā ol lem-yezel ḫalḳ itdi insān cevherin
Āb u ḫāk ü nār ile bād çün cesed bu dörtdedür

2. Ger aña ġālib olursa ol hevādan bir eṯer
Cüst ü cū itmek cihānı aña oldı muʿteber
Ġālib oldı aña sevdā ʿaşḳ meşk içre gezer
Kūşe-i gülşende ḥāli dāʾimā ʿişretdedür

3. Ġālib olsa ger aña āb biʾl-muʿayyen sīr-āb
Her ne deñlü hem-dem olsa aña ḳarşu āftāb
Ṣuda gezmek olur ʿādet her ne deñlʾitseñ ʿaẕāb
Mesken idüp ṣu kenārın ġamların rifʿatdedür

4. Ġālib olsa ger aña nār ey dilā gör aña ḥāl
Āteşüñ rāhına gör kim bezl ider ol mülk ü māl
Her ṣaḥāʾifde yazılmış bulmadum bir ḳīl ü ḳāl
Pes muḥaḳḳaḳ nār ile ḥāli anuñ ʿibretdedür

5. Ġālib olursa aña ḫāk olsa ger ol peyk-i şāh
Çün taḥarrük ḳılsa meskenden ider derd ile āh
Muḳteẕā olınca pes ʿömrinde bir kez ʿazm-i rāh
ʿĀḳıbet seyr ü sülūkinde ḳatı zaḥmetdedür

6. Didiler Ferdī ne ẓāhir bu dil-i āşüftede
Didi bahārdur hevā bu sīne zār u bestede
Zīrā ġālibdür bu sevdā bu dil-i şikestede
Anuñ içün bu vücūdum kūşe-i miḥnetdedür

185.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Şu denīde cümle güller şimdi ḫāruñ yāridür.
   Aḳsarāy oldı mekānum ḫūblaruñ gülzārıdur
   Aḥmedümüñ ruḫları bāġ içre sībe beñzemiş
   Caʿfer-i Ṭayyārı dirseñ ḫūblaruñ ser-dārıdur

2. Hem Muḥammed ḫūblar içre oldı bir ḥūrī-miṣāl
   Ol ʿAlī sādāt[ı] gör kim dilber-i māh-ı cemāl
   Görseñüz diger Muḥammed mışr-ı ḥüsn içre kemāl
   Bülbül-iʿOṯmān dir iseñ kārı anuñ zārīdür

3. Bir daḫı seyyid Muḥammed ol durur şāh-ı cihān
   ʿAbd-i Raḥmānı ṣorarsañ oldı ḫūn-rīz-i zamān
   Ol naṣūḥ ḥāfıẓ elinden ḳıldılar dāʾim amān
   Ġonceveş diger ʿAlīdür ol ki dīdem nūrıdur

4. Maḫlaṣı Ḥıfẓī adı İbrāhīm olan şāhuma
   Cümlesi ḳul oldı ol bir heft-kişver māhuma
   Ḳılmadı bir kez teraḥḥum bu dil-i āgāhuma
   Ḳaddi ʿarʿar ṣaçı ʿanber Ferdiyā ḫünkārıdur

186.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā İlāhī bu elem nāmūs u ʿarumdan mıdur
   Yoḫsa bu derd ü meşaḳḳat iḫtiyārumdan mıdur

2. Sāġar-ı ġam nūş idüp mest-i müdām oldum yine
   Zāra maḥrem olduġum bu ġam-güsārumdan mıdur

3. Dil gider destümde ṭurmaz dāʾimā nālān olur
   Rūzgār-ı bī-vefāya iʿtibārumdan mıdur

4. Gāh esrār-ı maʿārif maḥzeni olur göñül
   Gāh destümden çıḳar nālān u zārumdan mıdur

5. Ḥāliyā dillerde efsān olmışam der-īn fenā
   Bī-vefā üzre muḥabbet iştihārumdan mıdur

6. Ẕemm ider meclis-be-meclis ḫār-ı nā-hemvār-ı gül
   Ṣoḥbetinden anlaruñ dāʾim firārumdan mıdur

7. Ferdiyā ḫūrşīdveş nālān olur dil ber-vefā
   Gül ile bülbül arasındaki ḫārumdan mıdur

[vr. 89a]

187.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āh kim aġyāra ol şūḫ-ı sitem-kār öpilür
   Dest-bāzī ḳılup ol ḫār ile oynar öpilür

2. Ḳarşusında bülbül-i şeydā gibi zār eylerem
   Bāġ-ı gülzārında zāġa gül-i rūhsār öpilür

3. Şemʿ-i bezm-ārā gibi yaḳa ʿadū pervānesin
   Ol hümāyı ṣayd idüp laʿl-i şeker-bār öpilür

4. Cām-ı pür-meyle ʿiẕārın eyledi aʿdā şikār
   Sāġar-ı ruḫ nūş idüp aġyāra gülzār öpilür

5. Daġıdup ruḫsārına zülf-i hümāyūnın nigār
   Şāh-ı ḫūbān içre ey Ferdī o ḫünkār öpilür

188.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Görüp ol dilberi didüm saña ey merdüm-i ġaddār
   Ne revā daḳıla gülzāruña ey gül senüñ her ḫār

2. Niçe peymān u ʿahde eyledüñ iḳrār velī şāhā
   Vefā ider misin ʿahde ʿaceb ḳılduñ anı inkār

3. Bu bülbül zārın işitmez misin ey gül-ʿiẕārum āh
   Bu cānumdan beni ḳılduñ ser-ā-ser ey şehā bīzār

4. Severseñ İzidi yārā meded ey şūḫ-ı hercāyī
   Ḫilāfet itme peymāna iḳāmet eylegil zinhār

5. Dehānuñ aġzuma vir laʿl-i şeker-bār iḥsān it
   Dönüp ḳahr itme ḫışm ile meded ey ġamze-i Tātār

6. Gelüp bir şeb bu bülbül ḫānesine ḳıl ḳadem rence
   Meded ey ruḫları gül lebleri mül gözleri ḫūn-ḫˇār

7. Şehā luṭf eyle senüñ ḫastene bir kez ḳılup iʿṭā
   Çeker bu Ferdiyā çünkim senüñ cevrüñ ḳatı bisyār

189.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nāz ile dülbendini dostum ẓarīfāne ṣarar
   Gezüp ol meydān-ı mihr içre müdām ʿāşıḳ arar

2. Ġonceveş gāh ḳızıl gāh yeşil câme ile
   Gāh māʾī hem kemer gül-gūn ile dāʾim gezer

3. Berg-i ḫazān gibi bülbül beñzi ṣarardı hemīn
   Ḫāmeveş baġrum yarup bu bülbüle firḳat yazar

4. Aġlamaġ ile beni düşmāna ṭuyurdı gözüm
   Göz degüldür dīde-i ġamdur baña ʿayn-ı żarar

5. Ferdiyā güftüñ ne deñlü müstaḳīmdür kim senüñ
   Vaṣf-ı yār içre birinden bir ḳılı biñ kez yarar

190.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Fenā ālāyişinden destümi çekmege niyet var
   ʿAdem mışrına yaḳında umaram ki ʿazīmet var

2. Dil-i nālānumuñ murġı uçupdur bu ḳażālardan
   İdemez oldı efkāra ārām ammā seyāḥat var

3. Dil-i vīrānumuñ mülk-i ḫarābātı füzūn oldı
   Cefāsından fenānuñ bir ʿādil şāha şikāyet var

4. Ayılmaz ḥaşre dek nūş eyleyen ʿāşıḳ o sāġardan
   ʿAceb bilmem ecel bezm-i cāmında nice ḥālet var

5. Seri terkine ḳāʾil şu fenāya göñlini virmez
   Başında ehl-i ʿaşḳuñ Ferdiyā niçe saʿādet var

191.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ḥayātuñ ḳadrini dil-ḫaste-i nālān olandan ṣor
   Viṣālüñ ḳadrini bir sīne-i sūzān olandan ṣor

2. Libāsuñ ḳadrini bir merdüm-i ʿuryān bilür cānā
   Ṣorursañ şādluḳ neydügini giryān olandan ṣor

3. Ḥayāt-ı cāvidānīdür leb-i dilber bu ʿuşşāḳa
   Dehānuñ ḳıymetin bir ʿāşıḳ-ı mestān olandan ṣor

4. Ten-i fersūdeye baḫş idicek lebden mey-i laʿl[i]
   Zebānuñ ḳadrini bir bülbül-i efġān olandan ṣor

5. N’ola Ferdī yoluñda ḫāke yeksān olsa ey dostum
   Mey ü maḥbūb ṣorarsañ bende-i fermān olandan ṣor

192.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey göñül ġāfil yürime sīne-i sūzān[ı] gör
   Ṣāġ u ṣoluñda ḫayır şer ol ʿamel yazan[ı] gör
   Vaḳt gelince ṣalāṭuñ daʿvet idüp müʾmini
   Oḳınan cāmiʿ öñinde ḫūb-ṣadā ezān[ı] gör

2. Mevt irüp āḫir nefesde dīde eşki ṣaçıla
   Her ne aʿmāl işledüñse rūz-ı maḥşer seçile
   Ḫayruñ olınca ṣaḳīl Kevṯer şarābı içile
   Şol ʿameller ṭartmaġa maḥşerdeki mīzān[ı] gör

3. Yanmadan nār-ı caḥīme ʿaḳluñı başına al
   Fikr idüp aḥvāl-i fiʿlüñ kendüñi efkāra ṣal
   Geçmeden kār-bān-ı ʿömrüñ ḳılma kendüñ pāy-māl
   Terk idüp gidenler içün şol ḳabir ḳazan[ı] gör

4. Ferdiyā var ise ʿaḳluñ ʿibret alsañ ẕerrece
   ʿÖmri ġafletde geçürme saʿy idüp gündüz gice
   Terk idüp naḳş-ı fenāyı himmetüñ olsun yüce
   Ṭūl-ı emel fikr iden efkārını bozan[ı] gör

193.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bilmezem ey meh ḳaşuñ miḥrāb mıdur
   Yoḫsa zülfüñ sünbül-i sīr-āb mıdur

2. Şemʿ-i ḥüsnüñ yaḳdı dünyā ḫalḳını
   Yā ʿaceb ol ruḫlaruñ mehtāb mıdur

3. Berr ü ṣaḥrāyı ḫūn-ābum itdi ġarḳ
   Lücce-i eşküm meger seyl-āb mıdur
4. Ḳahr idüp ʿuşşāḳuñı ḳılduñ helāk
   Anlara itdüklerüñ ʿitāb mıdur

5. Görmeden dünyāyı terk itdük ḳamu
   Yoḫsa dünyā didügüñüz ḫˇāb mıdur

6. Ey ṣanem ditrer bu cānum görmege
   Āb-ı vaṣluñ cānuma mey-nāb mıdur

7. Ol zenaḫdānuñ çehinde pür olan
   Āb-rūy-ı dilber ü aḥbāb mıdur

8. Ḥoḳḳa aġzuñ dişlerüñ dürr ġonce-leb
   D̄ideñ imām müjgenüñ aṣḥāb mıdur

9. Fülfül-i Hindūlaruñ üzre şuʿāʿ
   Şemʿ-i meh mi yoḫsa mihr-i tāb mıdur

10. İçdügüm deyr-i ḳadeḥlerden benüm
    Laʿl-i mey-i nāb mıdur ḫūn-āb mıdur

11. İşigüñde Ferdiyā hem zār olur
    Kām sizden bāde midür āb mıdur

194.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Aġzın açup yār bize dürr-i ʿAdenler gösterür
   Yaʿnī deyr-i dām-ı zülf-i pür-şikenler gösterür
2. Ḳavġāya ṣaldı ser-i ʿuşşāḳ şimdi ol ṣanem
   Raḳṣ idüp gīsūları dürlü fitenler gösterür

3. Cevr-i efzūnından ʿuşşāḳı idüp cümle ferāġ
   Remz ile cevr-i füzūnından geçenler gösterür

4. Reft idüp nāz ile ṣaldı sāʿid-i sīmīn-beri
   Seyr-i bāġ itmege anuñla çemenler gösterür

5. Dürlü dībālarla müstaġraḳ olup ol nev-cüvān
   Bendesin ḳatl itmege dürlü düzenler gösterür

6. Ol ṣanem ʿaşḳına ber-dār olduġum bildi henüz
   Yek vefāsına niçe cānı virenler gösterür

7. ʿĀrif iseñ ḳıl ferāġat cān u dilden Ferdiyā
   Ḳocdurup belin saña sīmīn-bedenler gösterür

[vr. 89b]

195.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Seyr-i bāġ itdüñ yine sen ey ṣanem ol ḫār ile
   Meskenüm bir ḳabre döndi ṣanki pürdür mār ile

2. Gün gibi burc-ı şafaḳdan eyledüñ ey meh ṭulūʿ
   Deyr-i aġyār içre virdüñ tāb u teb bahār ile

3. Ṭurrañı benden ṭaraf itdüñ perīşān ey ṣanem
   Ẓulmet içre ḳaldı bendeñ ṭurra-i ṭarrār ile

4. Bir gümüş ḫāme durur burc-ı hilāle barmaġuñ
   Yazdı fermān ḳatlüme emr itdi bülbül zār ile

5. Beñzer ol mirʾāt-i maʿnīler-nümāya destüñüz
   Gösterür esrār-ı maʿnā ʿāşıḳa eşʿār ile

6. Her ḳaçan görsem hilāl-ebrūñ ile cādū gözüñ
   Dāġ olup ditrer beden ol müjgen-i ḫūn-bār ile

7. Dönmezem *ḳālu belāda*[89] itdügüm iḳrārdan
   Ṭurmışam peymān u ʿahde daḫı ol iḳrār ile

[89] Kâlu belâ: “Rabbin Âdemoğulları’ndan -onların sırtlarından- zürriyetlerini alıp bunları kendileri hakkındaki şu sözleşmeye şahit tutmuştu: Ben sizin rabbiniz değil miyim? "*Elbette öyle! Tanıklık ederiz" dediler*. Böyle yaptık ki kıyamet gününde, "Bizim bundan haberimiz yoktu" demeyesiniz (Kur’an, A’raf/172).”

8. Her ne deñlü cevr iderseñ ey ṣanem bu ʿāşıḳa
   Pürdür evvelden derūnum maṭlaʿ-ı esrār ile

9. Cevrüñe ʿacz eyleyüp esrārum iẓhār itmezem
   Ferdiyā bisyār luṭfuñ gördi çok iẓhār ile

196.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Mest olup dil ḫaṭṭ-ı şeb-gūnuñda ʿanber yaṣdanur
   Ẓulmet-i şebde ne bilsün tīġ-i ḫançer yaṣdanur

2. Cām-ı mey destinde her dem içmede şemʿ-i hilāl
   Eşk-i dīdem gibi zülfi mihr-i enver yaṣdanur

3. İştihāsı yoḳ ʿaceb ʿuşşāḳa yüz döndürdi yār
   ʿĪş idüp aʿdālar ile laʿl ile zer yaṣdanur

4. Ḫūn-ı hecre imtilā itdi virüp esrār-ı ʿaşḳ
   Künc-i ġamda bu göñül sevdā-yı dilber yaṣdanur

5. Beş hilāl üstinde bir ḫūrşīd olup raḫşān yine
   Ferdiyā meh-pāreyi ol ḳadd-i ʿarʿar yaṣdanur

197.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][90]

1. Beni mest eyledi cānā yirinden o baḳışlar
   Nedür böyle ṭarāvetler edālar ḫoş revīşler

[90] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. Şu deñlü deyr-i mektebde ṣadā-yı ḫūb-lisānuñ
   Hezārān ḳālıb-ı fersūdeye cānlar bağışlar

3. Niçe bezm-i muḥabbetde hezār ḥālet kime bağlar
   Dil-i bülbülleri zār itdi ḫadengde naḳışlar

4. Dü cānibden reh-i mektebde ṣaf ṣaf oldı aġyār
   Ki istiġnā-yı nāz ile ider dost ile ʿīşler

5. Bu bülbül-i zārı gördükçe ḳaçarlar rehden aʿdā
   Ṣanasın yirlü yirine ḳaçar dār içre mūşlar

6. Dil oldı ʿaşḳ ile mey-ḫāne burcında ḳadeḥler
   İçüp laʿl-i Bedeḫşān ülfet itdi ser-ḫoşlar

7. Nice bir ġam bucaġında bu Ferdī rind ü mey-ḫˇār
   Nigārı nice yansun bezm-i ʿaşḳa ḥāl-i ḫoşlar

198.

[Müstefʿilün Müstefʿılün Müstefʿilün Müstefʿılün]

1. Ey dil bedih mārā ḫaber z'ān zülf-i ʿanber müşg-bār
   K'ān ḫūn u nem ülfet mekon bā tekye-i neyze-güẕār

2. Ṣaf ṣaf cemāʿat mī-konem bāşed imām īn dīde em
   Ez-dīde şod eşkī revān müjgāne em ḫūn intişār

3. Īn deyr-i deryā-yı muḥabbet geşte īm bād-ı şikest
   Ey bād-ı şurṭa rūz-ḫeyr bīnem ki ez-rūy-ı nigār

4. Der-bezm-i gülşen bülbülāsā nāle vü efġān mekon
   Bā ḥasret ü bā firḳat ülfet koned īn cism-i zār

5. Ey Ferdiyā īn ḳāleb-i fersūdeyi iḥyā m'ider
   Pākize-ten ser-tā-serī cān şod meger ān şeh-süvār [91]

199.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bende Mecnūndan füzūn ʿāşıḳluḳ istiʿdādı var
   ʿĀşıḳ-ı ṣādıḳ menem Mecnūnuñ ancaḳ adı var

2. N'ola ḳan dökmekde māhir olsa çeşmüm merdüm[i]
   Nuṭḳa ḳābil tīr-i ġamzeñ gibi bir üstādı var

3. Ḳıl tefāḫur saña ʿāşıḳ olduġuma ey nigār
   Leylīnüñ Mecnūnı Şīrīnüñ eger Ferhādı var

4. Ehl-i temkīnem beni beñzetme ey gül bülbüle
   Derde yoḳ ṣabrı anuñ her laḥẓa kim feryādı var

[91] Ey gönül, o misk kokulu sevgilinin saçından bize haber getir. O mızraklıya dayanıp gözyaşı ve kan ile ahbaplık etme./ Saf saf cemaat olursam bu gözlerim de imam olur. Gözlerimden yaş, kirpiklerimdense kan saçıldı./ Bu dünyanın muhabbet denizinde muhalif rüzgarlara kapıldık. Ey rüzgar, sevgilinin yüzüyle hayırlı bir gün görmem için uygun es!/ Bu zavallı cisim ayrılıkla ve hasretle arkadaş olmuşken gülbahçesinde bülbül gibi bağırıp çağırma./ Ey Ferdî, o beyatlı baştan başa can olsa bu çürümüş teni tekrar diriltebilir mi?

5. Öyle bed-ḥālem ki aḥvālüm görenler şād olur
   Her gedā kim derd ü cevrinde dil-i nā-şādı var

6. Olma ey dil murġı ġāfil bu ḳażā-yı ʿaşḳdan
   Kim bu ṣaḥrānuñ güzergāhında çoḳ ṣayyādı var

7. Ferdiyā bu ʿaşḳ menʿin ḳılma nāṣiḥden ḳabūl
   ʿAḳl tedbīridür ol ṣanem gibi bünyādı var

200.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Her kitāba kim leb-i laʿlüñ hadīsin yazalar
   Rişte-i cān birle ʿaşḳ ehli anı şer yazalar

2. Bu ne sırdur sırr-ı ʿaşḳuñ dimedük bir kimseye
   Mışra düşmiş ben seni sevdüm diyü āvāreler

3. Şeyḫümüz yüz döndirür mescidden ol mey-ḫāneye
   Ṭoġrı rāhdan bī-ṭarīḳatler gerekdür azalar

4. Tīġ-i ʿaşḳuñ sīneme açup durur kim niçe rāh
   Gönlümüñ mışrına mihrüñ girmege dervāzeler

5. Gāh cevr itse nigārı incinür mi Ferdiyā
   Kim vefāsından füzūn ʿuşşāḳa şefḳat tāzeler

201.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Berḳ urup burc-ı şafaḳdan māh-ı nev şod āşikār
   Nev-ʿarūs-ı bāġ ile oldı yine maḥrem bahār

2. Gülşen[i] silse süpürse n'ola ferrāş-ı ṣabā
   Yār-i nāzükdür ḳapar gökde bulutdan nem bahār

3. Sāye ṣalmış kākülüñ ḫaṭṭ gelüp ruḫsāruña
   Gūyiyā gülzāra nev-rūz irişdi hem bahār[92]
4. .....[93]
   Seyr-i bāġ it kim ḳomaz her elde ḫār-ı ġam bahār

5. .....[94]
   Ḥüsn-i yārveş buldı zīnet Ferdiyā güftüm bahār

202.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ..... dil-i bī-çāreler
   Hīç olur mı..... āvāreler[95]

2. Gözler olmışdur.....[96]
   Sīne-i çākümde ġamzeñden açıldı yaralar

3. Āsmān-ı dergehüñdür ḫūn-ı ʿāşıḳdan şafaḳ

[92] Mısranın vezni aksamaktadır.
[93] Bu mısra silik çıkmıştır.
[94] Bu mısra silik çıkmıştır.
[95] Bu kısımlar silik çıkmıştır.
[96] Bu kısım silik çıkmıştır.

Dāne dāne göz yaşıdur encüm-i seyyāreler

4. Sīne-i sīmin açup ḫūrşīd-i tābān gösterür
Ṣubḥ gibi yaḳasını çāk eylese meh-pāreler

5. Bī-dil ü bī-ṣabr u bī-ārām iderler Ferdīyi
Ḫūblar mekkāreler seḥḥāreler ʿayyāreler

[vr. 90a]

203.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nev-bahār oldı güzeller ʿazm-i būstān itdiler
Ġam temūzında dil-i ʿuşşāḳı büryān itdiler

2. Her biri dāmen-keşān gülzāra oldılar revān
Ṣanasın tāvūsveş cennetde cevlān itdiler

3. Gördiler gül yüzliler dāmen-keşīde seyr ider
Ṣaçdılar sünbüllerin gül-berg-i ḫandān itdiler

4. Ġonceler ol şevḳ ile çāk-i girībān oldılar
Bülbül-i şeydā gibi ʿuşşāḳı ḥayrān itdiler

5. Ferdiyā ben ḫaste ḳaldım tekye-i ġamda dirīġ
Her kişi yār ile seyrān-ı gülistān itdiler

204.

[Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün]

1. İmtiyāzı o perī-ruḫ güzelüñ ān iledür
   Şād ola ol kimse ki āḫir nefes īmānladur

2. Ṣanma cevr itmek ile alına ḳalb-i ʿuşşāḳ[97]
   Göñül almaḳ ḥilm ile luṭf ile iḥsān iledür

3. Menʿ ider cennet içün ʿaşıḳ-ı cüvānı vāʿiẓ
   Revnaḳı bāġ-ı behiştüñ ḥūr u ġılmān iledür
4. Ṣanma sensüz açıla ġonce-i dil ey gül-i ter
   Göñlümüñ şenlügi sen ġonce-i ḫandān iledür

5. Ferdīyi alıḳoduñ ol ḳatli üftādelerüñ
   Şimdi cān virdügi hep ġayret-i aḳrān iledür

205.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Ḫūblaruñ meclisinüñ revnaḳ[ı] cānān iledür
   Nitekim zīneti bāġuñ gül-i ḫandān iledür

2. Kūyuñuñ itleri hem-kāsemüz olsa ṭañ mı
   Ḥaẓẓı mey ṣoḥbetinüñ zümre-i yārān iledür

3. Dil-i ṣad çākümüzüñ ger ṣorar iseñ ḥālin
   Şimdi ṣıḳ dostluġı ol ḫançer-i bürrān iledür

4. Ser-i kūyuñda n'ola eylese ʿuşşāḳ efġān
   Gülşenüñ şenlügi çün bülbül-i nālān iledür

[97] Mısranın vezni aksamaktadır.

5. Ferdīya sīm ü sirişki ḳatı itlāf itdüñ
   Şimdi bāzārumuz ol dilber ile cān iledür

206.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Mānīʿ olma ebrveş mehtāb öñinden şöyle dur
   Ber-semā ḫūrşīd-i ʿālemtāb öñinden şöyle dur

2. Sevdügüm dükkān içinde dürr-i yek-tālar ṣatar
   Mey içüp ol sāġar-ı pür-tāb öñinden şöyle dur

3. Ey raḳīb sen dūd-ı nārı ol ki uçmaḳ üstine
   Çeşm-i āhū ḳaşları miḥrāb öñinden şöyle dur

4. Hem-dem olma sāyeveş ol māha ḳarşu ey ʿadū
   Rūşen olsun şu fenā mey-tāb öñinden şöyle dur

5. Ferdiyā raḳs eylesün nāz ile gülşende nigār
   Ey ʿadū ol sünbül-i sīr-āb öñinden şöyle dur

207.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün]

1. Ey meh-i peyker ruḫları enver lebleri şekker
   Gözleri cādū beñleri Hindū ḳāmeti ʿarʿar

2. Çeşmi sitem-kār ḳaşı kemān-kār beñi tümen-kār
   Dilber-i raʿnā ebrūsı zībā serv-i ṣanevber

3. Ruḥ-ı revānum ġonce-dehānum Yūsuf-ı ṣānīm
   Dilber-i ʿayyār ruḫları gülzār serv-i semen-ber

4. Ruḫları māhum çeşm-i siyāhum mūnis-i rāhum
   Dilber-i şehnāz ḥüsn ile mümtāz ṭurrası ʿanber

5. ʿAşḳ ile ʿAnḳā meskeni ṣaḥrā Ferdī-i şeydā
   Ḫāṭır-ı ḫaste ḳalb-i şikeste ey şeh-i kişver

208.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey bülend-aḫter şehenşāh cürm-i mārā der-güẕār
   Fiʿl-i mā dāʾim ẕünūbest ü şümā āmürzgār

2. Men güneh-kārīm ki dāʾim cürm ü ʿiṣyānī müdām
   Bāş bisyārend ẕünūbī raḥmetet fevḳa'l-hezār

3. Şefḳatet lāyıḳ ʿāmel nīst der-men-i pür-cürm ü ẕenb
   Men güneh-kārem ki lāyıḳ şefḳatet yā kirdgār

4. Şod zi-men ʿiṣyān-ı bisyārend ṣudūr ey dāverā
   Maġfiret bāşed ẕünūbī ez-tü yā perverdigār

5. Ferdīyi z'ān ẕāt-ı pāket dūr ne-şod yevme'l-ḳıyām
   Lā ʿaẕāb u maḥremī kon der-cinānet ber-ḳarār[98]

[98] Ey yüce talihli padişah! Bizim işimiz her daim günah, sizinkiyse bağışlamaktır; günahımızı bağışla!/ Ben sürekli isyan eden bir günahkarım. Günah ne kadar çok olsa da acıman sonsuzdur./ Günah ve suçla doluyum ve senin şefkatine uygun bir amelim yok, ya Rab, ben şefkatine muhtaç bir günahkarım. / Ey

209.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Dirīġā ṣayd-ı dil itmege dilber cüst ü cū n'eyler
   Gülāsā bülbüle cevr eylemekde güft ü gū n'eyler

2. Çemenzār içre ʿuşşāḳa vefā itse ṣanevber-ḳad
   Ḥaẕer eyler mi aʿdādan ki aña ol ʿadū n'eyler
3. Fedā ḳılmaḳda rāh-ı yāra cānın ʿāşıḳ-ı şeydā
   Arayup gülşeni başdan başa ol māh-rū n'eyler

4. Ḳul olsañ Yūsufāsā kendüñi dellāla virseñ de
   Naẕar ḳıl ḥāline raḥm it dise aña ḳamu n'eyler

5. Ne deñlü ḳaṭre ḳaṭre dökseñ ol eşk-i güher-bāruñ
   ʿAceb ey Ferdiyā ol çeşmüñ üzre eşk ü ḫūn n'eyler

210.

[Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün]

1. Bir gün bizüm bezm-i gülistān içre gel ey sīm-ber
   Aṣlā ʿadū-yı bed-liḳādan ey şehā ḳılma ḥaẕer

2. Hicrān ile yıḳduñ vücūdum mıṣrını vīrān idüp
   Gelmez iseñ nālān ile zār eylerem vaḳt-i seḥer

3. Ḫāk ile yeksān eyledi çeşmüm nemi seyl-āb olup
   Şimden girü sen bir yaña ben bir yaña ey ġonce-ter

---

hakim! Çok isyan ettim. Ey Rabbim! Senin günahlarımı bağışlaman gerek./ Kıyamet günü Ferdî'yi o temiz zatından uzak koyma. Onun günahını gizle azapsız bir şekilde cennetine yerleştir.

4. Ḳaldı senüñle cān u dil ey Yūsuf-ı Mışrī yine
   Ṣayd eyledi ṭurralaruñ aḥvāllerüñ vir bir ḫaber

5. Gerdūn-ı dūnāsā göñül ġurbetde dāʾim seyr idüp
   Çarḫa girür ol Mevlevīveş raḳṣ ile rūzı geçer

6. Yād ilde mecnūn oldı dil ḥasretle laʿlüñ yādına
   Destüñle ol ġam sāġarı nūş eyleyüp maḫmūr gezer

7. Sen ʿīş ü ʿişret eyleyüp gülşende ol aġyār ile
   Ferdī gibi yoḳ nār-ı firḳate gögüs ḳarşu ṭutar

211.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bilmezem ḳaddüñ elif mi yoḫsa kim Ṭūbā mıdur
   Tīġ mı müjgānuñ senüñ ebrūlaruñ zībā mıdur

2. Ṣayd idüp ʿaklum heme tārāc ider ṭurralaruñ
   Bāġ-ı ruḫsāruñ behişt içre gül-i raʿnā mıdur

3. Berḳ urup der-āstānet şemʿ-i ḫadd-i dil-rübā
   Bāġ-ı cennetsā mekānuñ pür-melek-sīmā mıdur

4. Gülşene düşmiş ḳatı zīnet virür şemʿ-i ruḫuñ
   Baġlamış reng-i hezār ol behcet-i Meʾvā mıdur

5. Ġonce-leb şīrīn-dehen ṭūṭī-zebān bülbül-lisān

Raḳṣ ider görmege Ferdī̇ çarḫ-ı kec-revsā mıdur

212.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā naḳd-i ḥayātuñ ölmege şübheñ mi var
   Açılan bu ġonce-gülüñ ṣolmaġa şübheñ mi var
   Çünki āḫir ḫātemüñde ḫatm olınca bu nefes
   Ten türāba ḳarışup ḫāk olmaġa şübheñ mi var

2. Cemʿ olup maḥşer yirine cümle bu ḫalḳ-ı fenā
   Kimi āb-ı vaṣlı kimi zehri nūş idüp ḳana
   Kimi aʿmāli cezāsıyla cehennemde yana
   Ḫayr u şerrüñ çekilince bilmege şübheñ mi var

3. Gelicek maḥşer yirine ol cehennem bed-ṣuver
   Ḳalb-i maḫlūḳa virür bunca günāh ile keder
   Ṭuramaz kimse yanında kendi ḥāline gider
   Heybetinde cümle dil zār olmaġa şübheñ mi var

4. ʿĀkıl iseñ ḳıl ʿibādet irmeden cām-ı ecel
   Tā olasın şefḳat-i dildāra sen daḫı maḥāl
   Ẕāt-ı Raḥmānı görince müşkilüñ hep ola ḥall
   Ferdiyā ol dem kemāli bulmaġa şübheñ mi var

[vr. 90b]

213.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫalḳa-i gī̇sūları kim ḫaṭṭ u ḫāl üstindedür

Beñzemiş ṭuġrāya ammā bī-miṣāl üstindedür

2. ʿĀrıż-ı rengīni üzre ḫāl-i fettānı anuñ
Fitneden ḫālī degül her laḥẓa āl üstindedür

3. Cām-ı mey gül-gūn ile baḳ sāʿid-i sāḳīye sen
Ġonce-i sīr-ābdur gūyā nihāl üstindedür

4. ʿĀrıż-ı pākīzesinde naḳş-ı ḫaddi lāle-reng
Bir gül-i nev-restedür āb-ı zülāl üstindedür

5. ʿĀşıḳ-ı bī-çāredür bār-ı belāñ altındaki
Bu ġarīb-i derd-mend görseñ ne ḥāl üstindedür

6. Ṣafḥa-i māh üzre mīmdür gūyiyā ġonce-dehān
Şāne-i zülfüñ ki sīndür miṣl-i sāl üstindedür

7. Bedr olur burc-ı şerefde rūy-ı baḫtı ʿāḳıbet
Māh-ı nev gibi şu kim kesb-i kemāl üstindedür

8. Ferdiyā gülşende ʿīş it çarḫ yüz döndürmeden
Sebzeler zībā hevālar iʿtidāl üstindedür

214.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil kemend-i zülfüñe bir ṭıfluñ olmışdur esīr
Ġamzesinden ḳan ṭamar ammā dehenden būy-ı şīr

2. Ey nice ṭıfl-ı belā āzürdesi olduñ göñül
ʿAşḳınuñ cevri cüvān olmazdan evvel itdi pīr

3. Bildi vaṣfın yazduġum ʿanber-feşān ṭurrasınuñ
Zīr-i pāyına döşedi ḫāmenüñ müşg-i ḥarīr

4. Leblerüñ mirʾātına āb-ı ẕülāl olmaz şebīh
Dostum mirʾāta baḳ kim göresin aña naẓīr

5. Olmada naẓm içre Selmān ḫüsrevā Ferdī ḳuluñ
Luṭfuñ olupdur muʿayyen oldı iḥsānuñ ẓahīr

215.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Firḳat-i laʿlüñle her dem dīde ḫūn-efşān olur
Çeşmümi sildükçe destüm pençe-i mercān olur

2. Nūş iden bir cām-ı ṣoḥbet ḫāke dökmez cürʿasın
Cürʿaya degmez ʿaceb bu ehl-i dil devrān olur

3. Dökme sen hercāyī dilber yolına bir ḳaṭre nem
Çeşm açılmış gül-i ter gibi ter-dāmān olur

4. Nükte-i şīrīn ile rengīn edādur dehenüm
Ey yüzi gül laʿl-i nābuñ ḳatı nāzük cān olur

5. Ferdiyā mihr-i hidāyet pertevin bir gün ṣalar
Ẕerre-i nā-çīze kim ḫūrşīd-i nūr-efşān olur

216.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Meclisüñ şöhreti ol ḫüsrev ü ḥaḳan iledür
   Gülşenüñ şenlügi gūyā gül-i ḫandān iledür

2. Görmeyince ruḫ-ı dilber dil ü cān itmez ārām
   Nitekim ülfet[i] cānuñ yine cānān iledür

3. Gevher ü laʿle baş egmez şu cihānda ḫüsrevā
   Bendenüñ reh-beri zīrā şeh-i ḫūbān iledür

4. N'ola olursa firaḳuñda sözüm best ü şikest
   Niçe bu ḫaste-dilüñ hem-demi hicrān iledür

5. Bizi ṣaldı niçe ḳavġāya seri zülf-i mehüñ
   Bülbülüñ cengi gūyā ḫār ile bed-cān iledür

6. Geymişem vaḥdet libāsın ʿaşḳ ile yek-tā olup
   Şimdi derdüm ḳaşı zībā perī-cevlān iledür

7. Ḫalḳa-i gīsū-yı zülf[i] itmez oldı hīç nişān
   Ferdiyā şimdi ʿadū ḫūrşīd-i raḫşān iledür

217.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ṣabā eyyāmı zülfüñle bu cismüm nā-tüvān ditrer
   Ḥużūruñda mehābetden dehānumda zebān ditrer

2. Eser āhum yeli kūyuñda bād-ı berg-i ġonceyle
   Teb ü tāb-ı muḥabbetden yine berg-i ḫazān ditrer

3. Cemālüñ pertevi cānā ne envār-ı tecellīdür
   Ki zīb ü zīverinden bu zemīn ü āsmān ditrer

4. Ḫaber virdi ṣabā bezm içre serve ḳāmetüñden kim
   Karārı ḳalmayup dāʾim o serv-i būstān ditrer

5. Dem-ā-dem tīġ-i ġamzeñ çekdügince çeşm-i cellāduñ
   Heme endāmumı ṣarṣup aña rūḥ-ı revān ditrer

6. Ser-ā-ser rūḥ leb-i ʿĪsīyi görmezsem ʿacebdür kim
   Ṣadā-yı dūd-ı āhumdan Mesīḥā-yı cihān ditrer

7. Nice medḥ eylesün ḥüsn ü cemālüñ şerḥ idüp Ferdī
   Düşüp endāmına lerze ṭamarlar içre ḳan ditrer

218.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nedür ol ṭurra-i zībā o raʿnā çeşm-i cādūlar
   Nedür elması ḫaddüñüñ ṭarafına o meh-rūlar

2. Nedür güftār u reftāruñla lāle-ḫadle ḳad-ʿarʿar
   Nedür pākīze rūyuñda be şāhum ḫāl-i Hindūlar

3. Nedür ol ġonce laʿl-i leb ne ġarrādur dehān içre

Ne raʿnādur ṣadef dürri gibi ol pāk lüʾlüʾler

4. Nedür o sīm-i ḫām u nāba beñzer zīver-i sīne
   Nedür ol mū-miyān ile o gerdān u o bāzūlar

5. Nedür kim sīne-i pehlūya çekmek meyli ʿuşşāḳuñ
   Nedür kim ol ṣanevber-ḳadd nedür Ẕülfiḳār ebrūlar

6. Nedür ol naḫl-i ḳāmet kim nihāl-i yāsemen dirler
   Nedür ol serv-i ḫoş-reftār nedür ol müşg-i gül-būlar

7. Cebīnin gösterüp Ferdī şu resme ʿaḳluñ aldı kim
   Hemīşe rūz u şeb çeşmüm yaşı olmış durur cūlar

219.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Nigārā ol sehī ḳaddüñ hemān bir naḫl-i dil-cūdur
   Anuñ ardınca bu āvāre göñlüm bir aḳar ṣudur

2. Ṣabādan nefḥa-i zülfüñ alup didi ki ol nāfe
   Baña ṣafḥa-i Çīni dar iden ol sūd-ı gīsūdur

3. Ṭarāvetde ʿaceb çeşm-i ġazālüñ ey leb-i ġonce
   Ki Rūma hicret itmiş mülk-i Ḫutenden dü āhūdur

4. Düzerdüm rişte-i naẓma dehānı dürrini ammā
   Zebānı içre sīm-i ḫāmveş nā-süfte lüʾlüʾdür

5. Dil-i meyyālümi ġamzeñ uġurlar ḫāne-i dilden
ʿAceb ṭuyar mı anı Ferdiyā bu rind o uġrıdur

220.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Kaʿbe-i kūyuñ ki vardur sırr-ı ʿuḳbā andadur
Vaṣf ider vāʿiẓ ṭurup cennet temāşā andadur

2. Ger murāduñ ḥūr u Kevṣerden mey ü maḥbūb ise
Cümleten esbāb-ı ʿīş ḥāżır müheyyā andadur

3. Ḫasteye ṣıḥḥat virür mürdeye cānlar leblerüñ
Ḥikmet ü iʿcāz-ı Loḳmān u Mesīḥā andadur

4. Ṭurra-i ṭarrār ile el bir idüp zülfüñ nihān
Ḫātem-i cān u göñül yā lüʾlüʾde yā andadur

5. Ḫānḳāh-ı naʿra-i mestānede ez-ḳasd-ı hū
Cümle vuṣlat küncidür maḳṣūd ḳavġā andadur

6. Ferdiyā ehl-i riyādan ḳıl ḥaẕer hīç ḳılma ʿīş
Cennetü'l-Meʾvā rıżā-yı Rabb ü Aʿlā andadur

[vr. 91a]

Bābü'z-zā

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

Göñül benden ḳalan cānı saña ider revā bulmaz
Eṭibbā-yı cihān olsa bu derdüme devā bulmaz

221.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey şehenşāhā devāsuz derde ḳıl dermānuñuz
   Bir kez ey şāh-ı cihānum hem-dem it iḥsānuñuz

2. Ḫoş leṭāfet baġladı gülzāra ʿazm eyle şehā
   Bir sen ol bir de hemān bu bülbül-i ḥayrānuñuz
3. Sen ḫırāmānı gülistān içre reftār eyleyüp
   Ḳāmetüñ seyr eyledükçe ben olam mestāneñüz

4. Bāde nūş olup ṣaçılsun cām-ı Cemle cürʿalar
   Şaḳısun bezm-i gülistānuñda bu nālānuñuz

5. Söylesün bülbül gibi ḫūb maʿnīler gülzāruña
   Ḳıl temāşā gülşenüñde bülbül-i cevlānuñuz

6. Ferdiyā-yı ḫaste-ḥāle ḳıl vefālar anda sen
   Ol ġarībe hem-dem itsün ṣoḥbet-i ḫandānuñuz

222.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ol şehenşāh-ı bülend-aḫter gibi var ḫānumuz
   ʿĀşıḳ-ı āşüfte ḳadrin ḫoş bilür sulṭānumuz

2. Vardur ol yār ile üftāde arasında faḫir
   Līk fā'sı yoḳdur anuñ añadur ḥayrānumuz

3. Vesvese eylerdi ol şāh-ı cihāna ṣad hezār
   Çoḳ ʿitāb eylerdi ol bed-rūyına cānānumuz

4. Dilerem aña Ḫudā bir merkeb iʿṭā eyleye
   Olmaya yā āḫirinde nefret ide cānumuz

5. Nāzenīnümle benüm aramda ḫār olan kişi
   Rāsī gevher durur kim seyr ider mestānemüz[99]

6. Her ḳaçan gördükde nefret eyleye andan nigār
   Ferdiyāyı bāġ-ı ruḫsārına ala ḫānumuz

223.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dilberā ḥüsnüñ gülistānında ḳaldı cānumuz
   Ruḫlaruñ şemʿine yandı ʿaşḳ ile pervānemüz

2. Ġonceveş ḳan aġladı vīrāneden düşdi cüdā
   Saña ḳul oldı efendüm ṣıdḳ ile dīvānemüz

3. Bezm-i gülzāruñda ḳaldı el çeküp ol nā-tüvān
   Ruḫlaruñ bezminde ḫoş ḳaldı ʿaceb efsānemüz

4. Vuṣlatuñ bāġında ser-ḫoş eyle bu bī-çāreyi
   Gülşenüñde şādmān olsun dil-i mestānemüz

5. Nāz u istiġnā ile rūz-ı çemen faṣl-ı bahār

[99] Mısranın vezni aksamaktadır.

Meclis[i] rūşen idüp şād eyle gel ġam-ḫānemüz

6. Āstān-ı gülşenüñde Ferdiyāyı ḳıl ḳabūl
   Firḳatüñ bezminde maḫmūr olmasun vīrānemüz

224.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nāz u istiġnā ile şāh-ı cihānum söylemez
   Zār ider bu bülbüli rūḥ-ı revānum söylemez

2. Geldi yā rūz-ı gülistān ʿazm-i gülzār eyledüm
   ʿĪş ider aġyār ile ol kān-ı nāzum söylemez

3. ʿĀrıż-ı mirʾātine itsem temennā vü niyāz
   Ḫışm idüp tīġin atar ol ḫānmānum söylemez

4. Eşk-i dīdem gevherin düzsem ben anuñ rāhına
   Tīġ-ı müjgānın atar ol şehnişāhum söylemez

5. Ney gibi baġrum delindi nāle vü efġān ile
   Ferdiyā ḫāk olsa ger ol pādişāhum söylemez

225.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bilmezem n'itdüm aña ġonce-dehānum söylemez
   Ol şeker-leb ṭūṭī-i şīrīn-zebānum söylemez

2. Ṣıdḳ ile āh eylesem gāhīce laʿli yādına

Tīġ-ı ebrūsın atup şāh-ı cihānum söylemez

3. Ḳāmet-i āzādesi gitdükçe oldı pür-hevā
   Ruḫları Hindū ʿaceb rūḥ-ı revānum söylemez

4. Gülse güller açılur meclisde ol sīmā-melek
   Ṣanki serv-i gülşen-i bāġ-ı cinānum söylemez

5. Kākül-i dārına ber-dār olanı ber-dār ider
   Ṣad hezār ol bāġ-ı istiġnāya ḫānum söylemez

6. Kesdi yā bizden selāmı ol perīveş ḥāliyā
   Eylesem tebdīl-i ḫırḳa ḫānmānum söylemez

7. Ferdiyā ṣaḥrā-yı ġamdan bulmaduḳ bir dem ḫalāṣ
   Geçdügi dem nāz ile ol şīve-kānum söylemez

226.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bu nār-ı ʿaşḳa ey yārā giriftār olmayan bilmez
   Cefā vü nāz ü cevr içinde ġam-ḫˇār olmayan bilmez

2. Gülistān içre bir ġonce-ṣıfat bende ḳılup anı
   Anuñ hem-rāh[ı] bir ṣūḫ-ı sitem-kār olmayan bilmez

3. Perī-nāz içre bir sulṭāna ṣayd-ı murġ-ı dil idüp
   Ruḫında fülfüli anuñ tümen-kār olmayan bilmez

4. Alaydı ṣabrını dilden ki türkān ḫān-ı yaġmārā
   Hemīşe cevr ü nāz ile cefā-kār olmayan bilmez

5. Ḫuṣūṣen gül ile bülbül arasında ola bir ḫār
   Bu şeydāveş anuñ baḫtı siyeh-kār olmayan bilmez

6. Ki dāreyn içre ol ḫārı İlāhā nā-ümīd eyle
   Bu rāh-ı menzili ʿaşḳda ḥarem-kār olmayan bilmez

7. Ser-i ʿāşıḳlaruñ ḫūnı reh-i dildāra ey ʿāşıḳ
   Feşāne olduġın her dem baṣar-kār olmayan bilmez

8. Bu Ferdī gibi şeydādan ḳaçar gördükçe ol şāhı
   Hemīşe Ḥıfẓiyā gibice ḫünkār olmayan bilmez

[vr. 91b]

227.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün][100]

1. Niçe demdür ḳarşumuzda māh-ı tābān görinmez
   Nāz ile reftār idüp ruḫsār-ı cānān görinmez

2. Nāgehānī ʿazm-i gülşen eylese ol şeh-süvār
   Ḫışm idüp baḳmaz yüzüme luṭf-ı sulṭān görinmez

3. Ḫoş gelür ṣīt ü ṣadā-yı bülbül-i cānum aña
   Ser-te-ser eylerse āh u nāleler cān görinmez

[100] Şiirin vezni aksamaktadır.

4. Bī-teraḥḥum pādişāh-ı kişver-i ḥüsn içre ol
   Dām-ı müşg-i zülfine ḳayd eyleyüp cān görinmez

5. Gül-i ter şimden girü ḫāmūş u lāl-i gül-ʿ iẕār
   Ol çemen bülbüllerine zār u nālān görinmez

6. Ferdiyā raḥm itmedi gülşende saña ol nigār
   Ḫışm efzūn eyleyüp bāġ-ı gülistān görinmez

228.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Senüñ ʿaşḳuñ yelinden yel görinmez
   Aḳan dīdem selinden sel görinmez
   Cibāl-i bihter üzre ben ġarībe
   Ṣadā-yı ṣīt ü āha bel görinmez

2. Fiġān içün gülistān içre bende
   Mecālüm ẕerreveş ḳalmadı tende
   Efendüm māhtābum meh-ruḫında
   Açılan güllerinden gül görinmez

3. İçüp ʿaşḳuñ şarābın ḳanmışam ben
   Baña meh-rūy-ı yārüm ṣanmışam ben
   Mey-i firḳatle cānā ṣunmışam ben
   Bu ḥasret sāġarından mül görinmez

4. Ḳılalum ser-te-ser āh ile hem zār
   Gülistān içre aldı nev-resi ḫār

Perīşān eylemiş ṭurraların yār
Anuñ ruḫsārı üzre tel görinmez

5. Düşince yollara bu firḳat ile
Sirişküm baḥr olurdı ḥasret ile
Kemān-ebrū ile bir ġayret ile
ʿArab at nīze ile çöl görinmez

6. Bu Ferdī bülbülüñ beñzi ṣarardı
Firāḳ ile devāsuz derde irdi
Gülüm benden ḳaçarken ḫārı gördi
Ki ruḫsār üzre ol fülfül görinmez

229.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı güldür gülşen içre görmişem bir şīve-bāz
Bend olup ebrūsına Manṣūr gibi itdüm niyāz
Ṣıdḳ ile yalvaragördüm ġonce-raʿnā ser-firāz
Ẕerreveş raḥm itmedi ḳıldı hemān cevr ile nāz

2. ʿAşḳ ṣundı destüme peymāneveş cām-ı Cemi
Zār ile deryā gibi mevc urdı dü çeşmüm nemi
Ser-te-ser mestāne ḳıldı ʿaşḳınuñ gitmez ġamı
Ṣaḳlaram ol sırr-ı ʿaşḳı itmem ifşā gizlü rāz

3. Eylemek taḥrīri mümkin mi perīveş ḥüsnini
Ḳāmeti Ṭūbā miṯāli ḥūrī-sīmā cismini
Luṭf ile ol ḳudret ıssı ḫūb yaratmış naḳşını

Anda ebrūlar kemāne lebleridür al kiraz

4. Baḳmaz aʿdālar yanında bülbül-i nālānına
   Dest urup aldı ʿadūlar ḫār gibi dāmānına
   Cevre maḥrem itme yā Rab gör sezā iḥsānına
   Aġzı ġonce beli ince ḥüsnle oldı imtiyāz

5. Kār-bānum ḫāk-i kāḫ-ı şāhuma yüz sürmege
   Gülşen-i ruḫsār içre ġonce-güller görmege
   Der-rümūz ey Ferdiyā gū tārīḫin bildürmege
   Şaḳı bülbül gibi her dem mesken eyle gül-ʿiyāẕ

230.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Aḳsarāy mışrında ḳaldı bir meh-i tābānumuz
   Āşiyān-ı gülşeninde ġonce-i ḫandānumuz

2. Devr-i Ādemden beri gelmiş degül miṣli anuñ
   Çeşmi cādū fülfüli Hindū gözi mestānemüz

3. Güft-i ḫāra tābiʿ oldı bülbüle raḥm itmedi
   Cürʿalarla sāḳiyā ḳaldı mey ü peymānemüz

4. ʿİşrete geşt-i felek encüm hilāl ü sāġarı
   Ḳıldı bir dem anlar ile ṣoḥbete ḫayrānumuz

5. Çünki ol ḫūrşīd-i ʿālemtāba didük elvedāʿ
   Ruḫları bāġında ḳaldı bu dil-i vīrānumuz

6. Ḳalmadı şimden girü ārzū-yı naḳş-ı rūzgār
   Ḳaldı ol efrāz-ı ḫūbda īn dil-i pervānemüz

7. Ferdiyā şimden girü ḳaldı ḫayāl-i çeşm-i yār
   Gitdi elden ol hilāl-ebrū ṭūṭī-gūyānumuz

231.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yine gördüm ol meh-i nā-mihrbānum söylemez
   Terk idüp bu bendesin şāh-ı cihānum söylemez

2. Cilve-i raʿnā ile raḳṣ eyleyüp der-āşiyān
   Bülbüle raḥm itmeyüp ġonce-dehānum söylemez

3. Ġonce-i nev-res gibi eyler ḫırām ol şeh-süvār
   Mübtelāya ol leb-i şekker-feşānum söylemez

4. Cāme-i gül-gūn ile cāy-ı gülistān içre yār
   Sīneme ḫançer çeküp şāh-ı ḫūbānum söylemez

5. Ditreyüp bāġ-ı ḫazān emṣāli çihreñ oldı zerd
   Ferdiyā n'itdüñ aña şīrīn-zebānum söylemez

[vr. 92a]

232.

[Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün]

1. Bir bencileyin bülbül-i şeydā ele girmez

Bir sencileyin ṭūṭī-i gūyā ele girmez

2. Bir bencileyin kimdür içen cām-ı muḥabbet
   Bir sencileyin dilber-i raʿnā ele girmez

3. Bir bencileyin ḫaste-dil ü mecnūn āşüfte
   Bir sencileyin ḥüsn ile yek-tā ele girmez

4. Bir bencileyin ʿaşḳ ile sīnesi şeb-gīr
   Bir sencileyin ḳāmeti bālā ele girmez

5. Bir bencileyin dām-ı ṭuralaruña naḫçīr
   Bir sencileyin ḳaşları zībā ele girmez

6. Bir bencileyin nār-ı firḳatde ḥarīḳ bülbül[101]
   Bir sencileyin nergis-i şehlā ele girmez

7. Bir bencileyin zāra Ferdī gibi hem-nişīn[102]
   Bir sencileyin serv-i semensā ele girmez

233.

[Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün]

1. Bir bencileyin bülbül-i demsāz ele girmez
   Bir sencileyin ḥüsn ile mümtāz ele girmez

2. Bir bencileyin zülfüñüñ duzağına düşmiş[103]

[101] Mısranın vezni aksamaktadır.
[102] Mısranın vezni aksamaktadır.
[103] Mısranın vezni aksamaktadır.

Bir sencileyin ṣaydına şehbāz ele girmez

3. Bir bencileyin ʿaḳl[ı] zülfi gibi perīşān[104]
   Bir sencileyin ḥüsn ile dil-bāz ele girmez

4. Bir bencileyin ṣayd u naḫçīr ki olur bende[105]
   Bir sencileyin dilber-i şehnāz ele girmez

5. Bir bencileyin vādī-i ġam içre āvāre
   Bir sencileyin ḥūr u perī-nāz ele girmez

6. Bir bencileyin bāde-i ʿaşḳuñla lā-yāʿḳıl
   Bir sencileyin mest-i mey-i nāz ele girmez

7. Bir bencileyin cürʿaveş pür-ḫūn dil-i Ferdī[106]
   Bir sencileyin serv-i ser-efrāz ele girmez

234.

[Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün]

1. Bir bencileyin bülbül-i gülzār ele girmez
   Bir sencileyin ruḫları gülnār ele girmez

2. Bir bencileyin mest-i muḥabbet-i mümtāz[107]
   Bir sencileyin dilber-i ʿayyār ele girmez

[104] Mısranın vezni aksamaktadır.
[105] Mısranın vezni aksamaktadır.
[106] Mısranın vezni aksamaktadır.
[107] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. Bir bencileyin ʿaşḳuñuñ cāmın içer ser-ḫoş[108]
   Bir sencileyin gözleri ḫumār ele girmez

4. Bir bencileyin rāhuña cānın ider ifnā
   Bir sencileyin ġamzesi Tātār ele girmez

5. Bir bencileyin meclisüñ rāzın ifşā itmez[109]
   Bir sencileyin çeşm-i sitem-kār ele girmez

6. Bir bencileyin ḫūb yüzüñ ez-āyet-i mekşūf
   Bir sencileyin dilber-i pür-ḫār ele girmez

7. Bir bencileyin derd ile bī-çāre bu Ferdī
   Bir sencileyin pür-cefā dildār ele girmez

235.

[Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün]

1. Bir sencileyin ḳāmet[i] şimşād ele girmez
   Bir bencileyin ḫāṭır-ı nā-şād ele girmez

2. Bir sencileyin bülbül-i şeydāya raḥm itmez[110]
   Bir bencileyin ʿaşḳ ile Ferhād ele girmez

3. Bir sencileyin ruḫları Bedeḫşānum dilber[111]
   Bir bencileyin cevr ile bünyād ele girmez

[108] Mısranın vezni aksamaktadır.
[109] Mısranın vezni aksamaktadır.
[110] Mısranın vezni aksamaktadır.
[111] Mısranın vezni aksamaktadır.

4. Bir sencileyin ġonce-i ruḫsārı açılmaz
   Bir bencileyin hecr ile ber-bād ele girmez

5. Bir sencileyin çihre-gül çeşm-i mükaḥḥal yār[112]
   Bir bencileyin Ferdī-i bīdār ele girmez

236.

[Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün]

1. Bir bencileyin bülbül-i nālān ele girmez
   Bir sencileyin ḫūblara sulṭān ele girmez

2. Bir bencileyin mest-i şīve vü bāde vü nāz
   Bir bencileyin ḫāk ile yeksān ele girmez

3. Bir bencileyin ṭurra-i ṭarrāruña bende
   Bir sencileyin Yūsuf-ı Kenʿān ele girmez

4. Bir sencileyin ġonce-dehen ʿahdine ṭurmaz
   Bir bencileyin nāle vü efġān ele girmez

5. Bir bencileyin dūd-ı āh ʿarşa dek ṣaf ṣaf [113]
   Bir sencileyin maʿden-i iḥsān ele girmez

6. Bir sencileyin gülşende ʿāşıḳa baḳmaz[114]
   Bir bencileyin dīdesi giryān ele girmez

[112] Mısranın vezni aksamaktadır.
[113] Mısranın vezni aksamaktadır.
[114] Mısranın vezni aksamaktadır.

7. Bir bencileyin mıṣr-ı dil sūz-ı hecre yaḳmış[115]
   Bir sencileyin şāh-ı Süleymān ele girmez

8. Bir sencileyin ġamzesi tīġin atar cellād[116]
   Bir bencileyin sīnesi büryān ele girmez

9. Bir bencileyin çarḫ-ı kec-rev gibi raḳṣ eyler[117]
   Bir sencileyin dilber-i cānān ele girmez

10. Bir sencileyin taḫt-ı Süleymāna mālik şāh
    Bir bencileyin bende-i fermān ele girmez

11. Bir bencileyin girdāb-ı ġamda ḳalan Ferdī[118]
    Bir sencileyin sāḳī-i devrān ele girmez

[vr. 92b]

237.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bendesin Mecnūn iden Leylāyı gördüm söylemez
   Çeşmi cādū ḳaşları zībāyı gördüm söylemez
   Āh u efġān eylerem her demde laʿl[i] yādına
   İder ol nāz ile istiġnāyı gördüm söylemez

2. Kesdi yā bizden selām ile ṣabāḥın ol peri

[115] Mısranın vezni aksamaktadır.
[116] Mısranın vezni aksamaktadır.
[117] Mısranın vezni aksamaktadır.
[118] Mısranın vezni aksamaktadır.

ʿAḳlumı başumdan alup itdi mecnūn serserī
Yā melekdür yā firişte yā perīdür yā ḥūrī
Gülşen-i cennetde ḳadd-Ṭūbāyı gördüm söylemez

3. Kirpigi ṣaf ṣaf cemāʿat dīdesin ḳılmış imām
İḳtidā itmişler aña cümle ʿuşşāḳ u enām
Ġamze-i Tātār ile alur ʿadūdan intiḳām
Şöyle kim İskender-i Dārāyı gördüm söylemez

4. Māʾil oldum ruḫlarında ol gül-i raʿnāsına
Leblerinde pür olan laʿl ü mülüñ sevdāsına
Sevdügüm urmaz elin şimdi muḥabbet kāsına
Ġonce-fem ol nergis-i şehlāyı gördüm söylemez

5. Her ḳaçan gülşende görsem ṣalınup eyler ḫırām
Fitne virüp cān-ı ʿuşşāḳ içre hīç virmez ārām
Vuṣlatın ey Ferdiyā āḫir saña ḳılur ḥarām
Bezm-i gülşende gül-i raʿnāyı gördüm söylemez

238.

[Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün]

1. Taḳdīr-i ezelde ḫaṭṭadur inḳiyādumuz
Aġyār gibi ẕerrece yoḳ ʿinādumuz

2. Bir ḳaç kanāʿat genciyüz kim rind ü ʿārifüz
Ḫallāḳadur tevekkülümüz istinādumuz

3. Ehl-i riyāyı ṣorma zāhid bize bilmezüz

Ḫalḳ ile aṣlā yoḳ durur hīç ittiḥādumuz

4. Ancaḳ murādumuz isterüz Mevlāmuzdan
   Erbāb-ı ʿizz ü cāha degül iʿtimādumuz
5. Bir ḳaddi elif içün dāl oldı diyü
   Dilber sevmekle ʿaceb çıḳdı adumuz

6. Gerdūn-ı dūn içün baş egmezüz aṣlā
   Minnet Ḫudāya dāʾim imdādumuz dādumuz

7. Taḥsīn ider şiʿrüñi işiden ey Ferdī
   Bu ṣafḥa-i ʿālemde ḫaylī iştihārumuz

[vr. 93a][119]

[vr. 93b]

Bābü's-sīn

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Bir gün ey şāhā idersin sen de taḫtuñdan cülūs
ʿĀşıḳı itdüñ velīkin şimdi baḫtından cülūs

239.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā yā eyyühā's-sāḳī ki böyle dil-güşā meclis
   Bulınmaz cām-ı ṣahbāyı getür olsun ṣafā meclis

2. Felekde ʿaks-i mirʾāt-i piyāle āftāb olsun
   İrür kāse k'ola cām-ı muṣaffādan ṣafā meclis

[119] Varak boş bırakılmıştır.

3. Mey-i nāb ile zerrīn āftāb olsa cinān içre
   Gerekmez baña cānān u fürūġı olmasa meclis

4. Döger def sīne eyler ney fiġān ḫūnın döker sāġar
   Meger kim derd-i ʿuşşāḳa olupdur mübtelā meclis

5. Ḥavużdur ḫalḳa-i ʿirfān ḳadeḥ fısḳiyyedür mey ṣu
   Ṣafā bāġına şādırvān olupdur Ferdiyā meclis

[vr. 94a]

240.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yüzüñ döndürme bizden ey felek senden recāmuz yoḳ
   Keder bulduḳ senüñ ʿīşüñde nūşuñdan ṣafāmuz yoḳ

2. Yedük esrār-ı ʿaşḳı ḫūn-ı hecrüñ imtilāsıyuz
   Anuñçün devlet-i zībāya hergiz iştihāmuz yoḳ

3. Elümden cām düşer mi ayaġum mey-ḫāneden çıḳmaz
   Bizüm bu ṣanʿat-ı ḫırḳada aṣlā dest ü pāmuz yoḳ

4. Dilā bu bezm-i keşretden geçüp ʿazm-i kenār it kim
   Bizüm yād idecek bu iller içre āşināmuz yoḳ

5. Yaḳarsa āteş-i sūzān cihānı ġam degül Ferdī
   Derinde āteş-efrūz olmaġa bir būriyāmuz yoḳ

241.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Düşdi yā aramuza şimden girü şol iftirāḳ
   Raḳṣ idüp āşüfte-dil dir el-firāḳ u el-firāḳ

2. Vaṣf-ı ḥüsnüñ vaṣf-ı bülbül ile yazdum bir kitāb
   Tesmiye ḳıldum anuñ ismine Mirʾātü'l-Firāḳ

3. Bir isim de didi rindler aña Gülzāru'ṣ-Ṣafā
   Sīne-i ʿuşşāḳa yaḳar oḳıduḳça biñ çerāḳ

4. Fi'l-aṣıl Mirʾātü'l-Esrār diyü naẓm itdüm anı
   Fikr-i rindler irmeye ṭāḳatleri tā ola ṭāḳ

5. Līk şimdi ġurbet içre hecr ile oldum ġarīb
   Dosta gitmek üzre ḥālā eylerem dāʾim yaraḳ

6. Ferdiyā vezn oldı nālān ile efġānuña āh
   İñleseñ zenbūrveş taḳṭīʿ olup evcü'l-ʿırāḳ

242.

[Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilātün]

1. Cānā bizi āzürde-i ġam eyledi ʿaşḳ
   Pür-ḫūn gözüm zār ile pür-nem eyledi ʿaşḳ

2. Eflāk-i nüh-çarḫında yoḳ bir dāne ey dil
   Cemʿ oldı başuma ki ḫātem eyledi ʿaşḳ

3. Sāġar gibi mirʾāt-i mücellā-yı meclis
   Rindān-ı ḫalḳa cürʿa-i Cem eyledi ʿaşḳ

4. Almadı ḥüsnüñ ṣafḥasın bir pula kimse
   Hecrüñle ʿuşşāḳ oldı ḫāk dem eyledi ʿaşḳ

5. Nūşuñla ʿīşüñden ṣafā buldı ʿadūlar
   Ferdī bize çoḳ renc-i mātem eyledi ʿaşḳ

[vr. 94b][120]

[vr. 95a][121]

[vr. 95b]

Bābü'ş-şīn

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ḳāmetüñ ey pādişāhum ḳāmet-i Ṭūbā imiş
Ḫalḳa fitne virdi ruḫsāruñ ḳatı zībā imiş

243.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ġamuñla sīne-i pür-ḫūnuma dil şemʿ uyandurmış
   Ki şemʿ-i ʿaşḳa bir ġarrā zeri altūn yandurmış

2. Alup dil naḳdini girmiş nigārum ḫalḳa-i zikre
   Biraz bī-çāre āvāreleri varmış ṭolandurmış

3. Degül Mecnūna Leylādan gelür āḫir bu istiġnā
   Şarāb-ı ʿaşḳ ol bī-çāreyi cāndan uṣandırmış

[120] Varak boş bırakılmıştır.
[121] Varakta Ferdî'ye ait olmayan bir şiir yer almaktadır.

4. Bulup ol sāḳī-i hicrān daḫı ṣaḥrāda maḥzūnı
   Ecel cāmın ṣunup ol çeşme-i ḥayvāna ḳandurmış

5. Dil-i Ferdīye ol āfet ne vuṣlat vaʿder ḳıldı
   Kelām-ı kiẕb ile cān bülbülin gerçek uyandurmış

244.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. ʿAraḳ-nāk olmış ol meh-ruḫ yine ḥammāmdan çıkmış
   Gül-āb-ı terdür ol kim verd-i āteş-fāmdan çıḳmış

2. Dilā ol çeşm-i ḫūn-rīz üzre ol ebrū-yı ġarrāsı
   Ki cevherdür açılmış tīġ-ı ḫūn-āşāmdan çıḳmış

3. Ṭavāf-ı Mekke-i kūyuñda dil ṭurrañ ṣafāsıyla
   Reh-i Merve Ḥicāzı ḥaḳḳı ṭutup Şāmdan çıḳmış

4. Ser-i kūyuñda ser-ā-pā olup bürehne ʿuşşāḳuñ
   Ṣanasın cümle ḥuccāc Kaʿbede iḥrāmdan çıḳmış

5. Muḥaṣṣal terlemiş gül-ruḫların gördüm ki tāb olmış
   Hemān Ferdī ʿaraḳ ṣandum ki mey-gül-fāmdan çıḳmış

245.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine dilden füzūn ebdānuma ḳıldı ziyān āteş
   Ṣanasın nār içinde yaḳmadadur her zamān āteş

2. Ten-i fersūdemüz zaḫm-ı elemden olmadı āzād
   Firāḳuñla vücūdum yaḳdı ey şīrīn-zebān āteş

3. Hezārān ḳālıb-ı mürde leb ü cān baḫş idüp ey dost
   Ġarībi yaḳdı ġurbet içre ey Yūsuf-lisān āteş

4. Gel ey gül bülbülüñ ḳayd-ı elemden eylegil iḫrāc
   Zīrā elden giderdi ʿāşıḳ[ı] dil nā-tüvān āteş

5. Be-nūr-ı Muṣṭafā ḥaḳḳı mürüvvet eyle ey maṭlūb
   Bu Ferdī bendeñi yaḳmaya ey rūḥ-ı revān āteş

246.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nār-ı ʿaşḳa cān u dil çün derd ile bel bağlamış
   Dīde-i ḫūn-ābumuz nem-nāk içün sel bağlamış

2. Dāne-i naḳd-i ḥayātum ḫarc idüp dildār içün
   Tā ki naẓmum gibi ruḫsārına fülfül bağlamış

3. Bend-i zencīr itmege ʿuşşāḳın ol meh nāz ile
   Zülfinüñ dāmına ʿanber-bū niçe tel bağlamış

4. ʿİş u nūş itmek içün ʿuşşāḳını bahār ile
   Tāb-ı meyden ruḫlarına laʿl ile mül bağlamış

5. Pādişāhum itse fermān emrine rām olmaġa

Cemʿ olup ʿuşşāḳı hep dīvānına el bağlamış

6. Başḳa bir ṭarz u ṭarāvet buldı ruḫsār-ı nigār
   Kākül[i] deyrinde deste deste sünbül bağlamış

7. Bülbül[i] ber-dār içün ey Ferdiyā şāḫ-ı güle
   Zīr-i ṭurra-yı hümāyūna niçe tel bağlamış

247.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yatur dil ḫaṭṭ-ı şeb-gūnında caʿd-ı yāra yaṣdanmış
   Ne bilsün şeb ḳarañusında mesken dāra yaṣdanmış

2. Ḳolın dāġ eyleyüp künc-i belāda yaṣdanan ʿāşıḳ
   Şeh-i kişver-i ġamdur bāliş-i zer-kāra yaṣdanmış

3. Ölicek zeber-i serinde nūrdan bulınur bālin
   Şu dil kim ḫaste iken zānū-yı dildāra yaṣdanmış

4. Didiler oldı raḫşān penc hilāl üstinde bir ḫūrşīd
   Meger kim pençe-i sīmīni ol meh-pāre yaṣdanmış

5. Ṣorarsañ Ferdī-i dil-ḫaste ḥālin kūşe-i ġamda
   Ḳatı dil-ḫastedür ḫāk üzre düşmiş ḫāra yaṣdanmış

248.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Sirişküm düşmiş ol ḫayl-i müjeyle dāra yaṣdanmış

Ḫayāl-i yār ile encüm gibi ruḫsāra yaṣdanmış

2. Şafaḳ gibi mey içdükde nigārum ʿaks-i sāġardan
   Ḳatı ser-mest olup başındaki destāra yaṣdanmış

3. Belā çarḫında bir ʿāşıḳ ki gördüm arḳası ḫārda
   Ki şöyle ḫūna ġarḳ olmış ki ḫār gülzāra yaṣdanmış

4. Ḳoyup bir ṭaşa Mecnūn ser görüp ḫ̆ābında Leylāsın
   Niçe yıllar ḳocup ol ṭaşı meskenzāra yaṣdanmış

5. Hilāl-ebrūsına yārüñ esīr olmış dil-i Ferdī
   Mehāsā rāha düşüp sāyeveş dīvāra yaṣdanmış

249.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳalmadı şimden girü dünyāda aṣlā mey-fürūş
   Ey dilā cām-ı Cem ile ḳıl hemīşe bāde nūş

2. Nice bir bezm-i muḥabbetde fezā eyleñ göñül
   Dest urup vaṣf-ı nigāra eyle dāʾim sen ḫurūş

3. Gel yiter bu bezm-i hicrān içre maḫmūr eyledüñ
   Nev-seḥer bu bülbülüñ zārına ḳılsañ hele gūş

4. Ḳıl hele bir kez teġafül dil-ġarīb āvāreye
   Lücce vü mevc-i nemi deryā gibi eylerdi cūş

5. Ḳaṭre-i eşk-i güher-bārum derildi bir yire
   Ferdiyā ʿummān olupdur ġarḳ ider leşker ü cūş

250.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. İñleyüp cānum fezā eyler yine zenbūrveş
   Dāʾimā raḳṣ eyleyüp gögsin döger ṭanbūrveş

2. Aḳıdur dāʾim gözinden ḫūn ile ālūde nem
   Laʿl-fām olmışdur eşki bāde-i engūrveş

3. ʿAşḳ-ı yār ile olup ser-ḫoş u lā-yaʿḳıl müdām
   Ṣanki nūş eyler ser-ā-ser cām-ı Cem mey-ḫᵕārveş

4. Ḳurb-ı aʿdāda gehī hīç sırrını ḳılmaz ʿayān
   Līk yārān ile ʿīş u nūş ider mesrūrveş

5. İtmez oldı serv-ḳad nāz ile gülşende ḫırām
   ʿĀşıḳın terk eyledi ol bī-vefā maġrūrveş

6. Çīn-i ebrūsı şuʿāʿı oldı yā maḫfī yine
   Berḳ ururken meclis içre sāġar-ı faġfūrveş

7. Mū-miyānın görmez olduḳ Ferdiyā ol meh-ruḫuñ
   Nāz ile reftāra gelse sīm-ten[i] billūrveş

251.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Cidd ü saʿy it ey dilā sen vaṣl-ı cānāna çalış
   Vaḳtidür rāha girüp ol baş ile cāna çalış

2. Alma gūşuñ ṣadefine nādān sözin sen ey dilā[122]
   Ġarḳ olup deryāya ol gevher-i ʿirfāna çalış

3. Eyle secde ṣūretine ḫaṭṭ-ı ḫaddin oḳıyup
   ʿİlm ü Kurʾān ile dāʾim dīn ü īmāna çalış

4. Ne ṣanursın zāhidā hīç dinmedük söz ḳalmadı
   Gūş ṭutup dāʾim aña sen ʿaḳl u izʿāna çalış

5. Seg raḳībüñ ḳaṣd ider serini ḳaṭʿ itmege yār
   Sen daḫı ey Ferdiyā ol ṭarza merdāne çalış

[vr. 96a]

252.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Ṣaḥn-ı būstān ẕevḳ-baḫşest ṣoḥbet-i yārān ḫoş
   Vaḳt-i güllerde ḫoş olsun vaḳt-i mey-ḫᵛārān ḫoş

2. Ḫoş olur her dem dimāġ-ı cānum ez-bād-ı ṣabā
   Gerçi gökçek ṭīb-i enfāsı hevādārān ḫoş

3. Düzdi güç ḳaṣdın niḳābın açmadan nev-reste gül
   Nāle ḳıl ey bülbül-i zār u dil-efgārān ḫoş

[122] Mısranın vezni aksamaktadır.

4. Rāh-ı ʿaşḳ içre beşāret murġ-ı şebistāna kim
   Der-şebistān dostadur kim zār-ı bīdārān ḫoş

5. Sūsen-i āzādenüñ geldi dilinden gūşuma
   Kim bu eski gelse de kār-ı sebük-bārān ḫoş

6. Ḫoş göñül bāzār-ı ʿālemde yoġ ammā var ise
   Şīve-i rindlük vü ḫoş olmasa ʿayyārān ḫoş

7. Ḫoş göñül yolıdur ey Ferdī cihān terki sözi
   Ṣanma kim ḫoşdur ki ḥāli şu cihāndārān ḫoş

253.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey göñül yār ister iseñ ṭurraāsā dāma düş
   Kaʿbe-i kūyına ʿazm it irmez iseñ Şāma düş

2. İresin ṣubḥ-ı viṣāle cidd ü saʿyüñ ḳıl mezīd
   Olmaz ise rūz-ı vuṣlat zülfi gibi şāma düş

3. Ḫalḳa-i meclisde rindān ola saña hem-nişīn
   Cürʿalar ṣaçup çemende ol mey-i gül-fāma düş

4. Ḳılmasun kūyı kilābına temennā vaṣl içün
   Cān u ser terkin idüp ṣıdḳ ile sīm-i ḫāma düş

5. Ṣanma ʿāriflük durur bu sīret-i kiẕbiyetüm
   Rindlük isterseñ raḳībā Ferdī-i bed-nāma düş

254.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün][123]

1. Eyledüñ rüsvā beni fāş üstine ḫoş āmedī ḫoş
   Gör neler geldi hele baş üstine ḫoş āmedī ḫoş

2. Bülbüle vaṣluñ yirine ey gül-i zībā bu gün
   Şīve yāzmış seni hilāl ḳaş üstine ḫoş āmedī ḫoş

3. Çekdügüm zaḫm-ı firāḳı yazalar tārīḫ idüp
   Ben ölince ḳabrüme ṭaş üstine ḫoş āmedī ḫoş

4. Ey vefāsuz urduġuñ tīġ-ı müjeñ zaḫmın gör e
   Ḳalbüm üzre dāġını baş üstine ḫoş āmedī ḫoş

5. Cān u dil terkin idüp ey Ferdiyā olduñ helāk
   ʿAşḳa düşdüñ bir yeşil baş üstine ḫoş āmedī ḫoş

[vr. 96b][124]

[vr. 97a]

Bābü'ṣ-ṣād

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

Türāb üzre ḳadem başma gel ey şāhum yüzüme baş
Aña rāżı degülseñ luṭf u iḥsān it gözüme baş

[123] Şiirin vezni aksamaktadır.
[124] Varak boş bırakılmıştır.

255.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Olmadı bu dār-ı dünyāda bu dil ġamdan ḫalāṣ
   ʿİş u nūşı terk idüp oldı mey ü Cemden ḫalāṣ

2. Bir gül-i raʿnāya hem-dem olsa ger bu ʿandelīb
   Bulınur elbet bir aʿdā olmazam kemden ḫalāṣ

3. Hem-nişīn-i nāle vü efġān iderdi bülbüli
   Eylemez bir dem bu çeşmi ḫūn ile nemden ḫalāṣ

4. Ḫavfum oldur ḫāk-i yeksān ola bu dil hecr ile
   İdeler ol ġonce-raʿnā çihresin semmden ḫalāṣ

5. Ḥıfẓiyā sulṭānumuzdan ḳıldılar āḫir cüdā
   Bülbüli zār eyleyüp oldı o hem-demden ḫalāṣ

6. Eyler iken ṣoḥbet ile Ferdiyā ʿişret hemān
   Ḥāliyā aġyār-ı bed-rū eyledi demden ḫalāṣ

256.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gel ḳadem rencīde ḳıl bu bendeñüñ yüzine baṣ
   Ger aña rāżī degülseñ luṭf idüp gözine baṣ

2. Pādişāhā yaşumı kevkeb ḳılupdur firḳatüñ
   Luṭf idüp pāy-ı neşāṭuñ mesken-i ḥazīne baṣ

3. Ḫāk ḳadar yoḳ mı ledānet ʿāşıḳa yek raġbetüñ
   Ġonceveş rū-bülbül üzre sen daḫı gezine baş

4. Tā ezel ʿahd eyledi ol pādişāhum bir vefā
   Sen de ġayret eyleyüp bu cilve vü nāzına baş

5. Ḫāk-i pāyın dīdeñe kuḥl itmek içün Ferdiyā
   Cism-i yeksānuñı yārüñ ġayret it izine baş

[vr. 97b][125]

[vr. 98a]

Bābü'ḍ-ḍād

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Pādişāhum tā bu deñlü cevre hecrüñden ġaraż
Bildür iḥsān ile aġyār ile seyrüñden ġaraż

257.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫāk-i būstān-ı şümā cennāt-ı aʿlādan ġaraż
   Ḳaddüñüzdür bāġ-ı gülzār içre Ṭūbādan ġaraż

2. Niçe bī-cānı ider iḥyā o müşg enfāsuñuz
   Baḫş-ı cān-feyżüñdür iʿcāz-ı Mesīḥādan ġaraż

3. Eşk ü ḫūn-ı dīde ḫarc eyle nigāruñ rāhına
   Rāh-ı ʿaşḳ içre nedür ey dil bu dünyādan ġaraż

[125] Varak boş bırakılmıştır.

4. İştiyāḳ-ı şīve-i ʿarʿar-ḫırāmuñdur senüñ
   Bāġ-ı gülzār içre seyr-i serv-i bālādan ġaraż

5. Ferdiyā dil ḳaṣrını dostuñ n’içün tārāc ider
   Pādişāhum şehrini bilmem ne yaġmādan ġaraż

[vr. 98b]

Bābü’ṭ-ṭā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ṭurra-i müşgīnüñ itmiş bir birine iḫtilāṭ
Yoḫsa nūş-ı ḫūn-ı ʿāşıḳuña ḳaṣd-ı iḫtilāṭ

258.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sāḳiyā vir mey ü maʿīşeti külli fi’n-neşāṭ
   Vuṣlata ḳılup mülāḳī v’ehdinā eyne’ṣ-sırāṭ

2. Ḥüsnüñ ile rişte-i caʿduña göz diksem n’ola
   Sūzen oldı cism ü cānum dīdemüz semmü’l-ḫayāṭ

3. Naṭʿ-ı tūbuñda n’ola bizsüz at oynatsa raḳīb
   Çün piyāde ferz olur şāhum tehī ḳalur bisāṭ

4. Āşiyān-ı çarḫa eyle bir naẓar ey kār-bān
   Rūz u şeb ṭolar esilür niçe niçe bu ribāṭ

5. Bu dil-i pür-nāruma yek tīġ-zed didüm didi
   Nār ile āb eylemez bir yirde Ferdī iḫtilāṭ

[vr. 99a][126]

[vr. 99b]

Bābü'ẕ-ẓā

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Bir ḳadem rencīde ḳılsañ cānumuz eylerdi ḥaẕ
Ḥālet-i bīmārı ṣorsañ göñlümüz eylerdi ḥaẕ

259.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Leb-i ġonceyle aġzından şehenşāhum döker elfāẕ
   Dehānı içre gūyā gevher-i laʿli durur elfāẕ

2. Viṣālin yazasın dīvānuña maḳbūl olur dīvān
   Meʿānī maḥzeni olınca olur muʿteber elfāẕ

3. Dür-i yek-tā dişüñ naẓmın bu dīvān içre derc itsem
   Süḫanum rişтesi silki olur gūyā güher elfāẕ

4. Derūnum vaṣf-ı maʿlūmum olurdı ḫalḳ ifnāya
   Ki ṭaşra itmeseydi anı maḥzenden ḫaber elfāẕ

5. Beyān ile bedīʿ ü hem meʿānī eylegil taḳdīr
   Cihānda bula ey Ferdī şiʿāruñ zīb ü fer elfāẕ

[126] Varak boş bırakılmıştır.

[vr. 100a]

Bābü'l-ʿayn

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Yaḳdı ʿaşḳuñ sīne-i ʿuryānum üzre zer şemʿ

Bilmezem bu hecr ile ne menzile iltür şemʿ [127]

260.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āḫir ey dostum bizi terk eyleyüp ḳılduñ vedāʿ
   Mışrını bu bülbülüñ terk eyleyüp ḳılduñ vedāʿ

2. Niçe mesken ṭutayum sensüz şehā bu mışra ben
   Dūr idüp dergāh-ı ʿālīñden bize ḳılduñ vedāʿ

3. Ḥarf-i düden kāʾinātı ḫalḳ iden ol bī-zevāl
   Ger sebeb oldıysa ḳıla cism ü cānından vedāʿ

4. Bunca fehm itmez idüm ey gülşen-i ḥüsnüm seni
   Vuṣlata bir kerre ḫandān itmeyüp ḳılduñ vedāʿ

5. Cevr-i efzūnuñla terk itmez idüm bu mışr[ı] ben
   Hem cefāyı hem vefāyı terk idüp ḳılduñ vedāʿ

6. Şemʿüñe şimden girü yansın bu dil hem cān u ten
   Çünki sen bu dil-firībi dūr idüp ḳılduñ vedāʿ

[127] Beyitin vezni aksamaktadır.

7. Ferdiyā efġān u feryād ile nālān eylesün
ʿĀḳıbet mıṣr-ı vücūduñ terk idüp ḳılduñ vedāʿ

261.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rāh-ı yāra baḳduġı dem dīdem itdi el-vedāʿ
Zār ile efġān u nālān ide gitdi el-vedāʿ

2. El-vedāʿ ey hem-nişīnüm māh-ı tābānum benüm
Ey gülistān-ı ʿulāda Ṭūbā ḳaddi el-vedāʿ

3. Rūy-ı pür-nūruñuzuñ şemʿine yanduḳ bir zamān
Āḫir ey dilber dil-i şeydāya n'itdi el-vedāʿ

4. Hecr ile cānıyla dil düşdi bu meskenden cüdā
ʿAḳl u fikr ü cismümüz anuñla gitdi el-vedāʿ

5. Bir zamānda çekmedüm ben tā bu deñlü ḥasreti
Ferdiyā varını nār-ı hecre ṣatdı el-vedāʿ

262.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bu vücūdum mıṣrı ḳara güne ḳaldı el-vedāʿ
ʿAksine döndi felek çarḫı nüh-iḳlīm el-vedāʿ

2. Bulmış iken gülşen içre bir gül-i ġonce-ṣıfat
Anda buldı vü ʿadū destümden aldı el-vedāʿ

3. Bülbül-i āşüftevār ol āh u zāra hem-nişīn
   Çünki ser efġān ile nālāna ḳıldı el-vedāʿ

4. Ẓulm-i becīd eyledi kec-rev felek dil-ḫasteye
   Şimdi ol āhūveşe mihmān oldı el-vedāʿ

5. Yana yana ḥasb-i ḥālüñ eyle taḥrīr ol melīl
   Çün vücūduñ mışrını bu ḥüzne ṣaldı el-vedāʿ

6. Terk idince şu diyārı ey şeh-i aḫter-bülend
   Hem ṣarardı ruḫlaruñ gülzār ṣoldı el-vedāʿ

7. Sen yitürdüñ bülbül-i şūrīdeñi ey ġonce-gül
   Ben yitürdüm ṭūṭīmi ser ḫaste oldı el-vedāʿ

8. Ḥasretüñle eşk-i dīdemle yürek ḫūnı şehā
   Cemʿ olup bu dār-ı mā-fīhāya ṭoldı el-vedāʿ

9. Himmet eyle ol Ḫudārā ḥaḳḳı ey şāh-ı cihān
   Sūz-ı sīnem bu seri ferdāya ṣaldı el-vedāʿ

10. Nār-ı hecrüñ Ferdiyāyı ey şehā ḳıldı ḫarāb
    Baḥr-ı eşki mevc urup ʿummāna daldı el-vedāʿ

263.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey vücūdum mışrına sulṭān olan ḫān el-vedāʿ
   Ey meni ḫāk ile yeksān eyleyen cān el-vedāʿ

2. Zār ile efġān[ı] hem-rāh eyledüñ bir dem baña
   Ḥāliyā oldı vücūdum mışrı tālān el-vedāʿ

3. Ḳalmadı ʿaḳl u ʿuḳūlüm şemʿüñe yandı bu cān
   Fikr ü efkārum ḳamu itdiler efġān el-vedāʿ

4. Salṭanat bezminde istiġnā-yı nāz itdüñ baña
   Ey yüzi gül ġonce-raʿnā dürr ü mercān el-vedāʿ

5. Bī-ḳarār oldı bu dil bād ile seyrān idicek
   Her yaña kāküllerüñ ey çeşm-i fettān el-vedāʿ

6. Ḳanda bulam murġ-ı dil gitdi perīşān zülfüñe
   Geçdüm andan daḫı ey bu güne sulṭān el-vedāʿ

7. Dürr-i yek-tā neşr iderdi bir zamān ol Ferdiyā
   Tār-mār oldı vücūdum sīne tālān el-vedāʿ

264.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Aġlayup efġān ile ol yāra idem el-vedāʿ
   Bu vücūdum mışrını çāk ile gidem el-vedāʿ

2. El-vedāʿ ey māh-ruḫ yāḳūṭ-ı aḥmer lebleri
   Bu dil-i şeydā vücūdum ola ʿadem el-vedāʿ

3. Ḳaldı bāzār-ı belāda kimse almaz bir pula
   Her birisi redd idüp dirler ki n'idem el-vedāʿ

4. Eyleyeydüm āşiyān-ı ruḫlarında ben fiġān
   Ḳaṭresi baḥr ola āh itdükçe dīdem el-vedāʿ

5. Ferdiyā sulṭān ile bir kerre ʿişret itmeyüp
   Aġlayup zār eyledi āh güzīdem el-vedāʿ [128]

265.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil öperken pāy-ı şāh[ı] itdi aġyāra şürūʿ
   İtmedi ol māh-ruḫ ʿuşşāḳ-ı ber-dāra şürūʿ

2. Pāy-māl-i dest-i ḥayret oldı ḥālā dil-ġarīb
   Ol sebeb bu ʿandelīb itdi bu gün zāra şürūʿ

3. Ṣoḥbet-i aṣḥāb bulup oldı ʿadūya āşinā
   Raḳṣ idüp aġyār ile raʿnā idüp ḫāra şürūʿ

4. ʿĪş u nūş itmekden ey dil fāriġ oldum el çeküp
   Terk idüp zühdi ḳılup sīne-i pür-nāra şürūʿ

[128] Mısranın vezni aksamaktadır.

5. Kimseler görmiş degül hicrān elinden çekdügüm
İstedi dil dest-i ḥasretden o dildāra şürūʿ

6. Der-belā düşdi dil ü cān zülf ü ḫālüñden şehā
Yād-ı ḫāṭırla kerem ḳıl eyle bīmāra şürūʿ

7. Bezm-i devr üzre ḳadeḥden Ferdiyā virüñ ḳadeḥ
ʿAndelībüñ ġurbet içre eyledi nāra şürūʿ

266.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][129]

1. Yine alnuñ ṣafḥasından ʿāleme yaḳduñ şemʿ
Gerçi pīşān-ı münevver cānuma yaḳduñ şemʿ

2. ʿAnber-i zülfüñ derinden oldı peydā niçe şām
Ẓāhirā gülzār-ı ruḫdan evüme yaḳduñ şemʿ

3. Fitne fenninde şu deyr-i ʿāleme virdi fiten
Ol hilāl-ebrū ile nālānuma yaḳduñ şemʿ

4. Evc-i ḥüsne ol müzeyyen ḳaşlaruñ miḥrābdur
Müjgen ü aṣḥāb ile efġānuma yaḳduñ şemʿ

5. Māh-ı nev çāk oldı ḥıḳd ile ḥasedden ber-semā
Ey beñi Hindū ḳaçan sulṭānuma yaḳduñ şemʿ

[129] Şiirin vezni aksamaktadır.

6. Neşr idince ol zeneḫdānuñdan āb-rūları
   Ḥüsn-i zībā best idüp cānānuma yaḳduñ şemʿ

7. Baġladı dürlü ṭarāvet sīne-i yārüm hezār
   Sen de Ferdī sīne-i sūzānuma yaḳduñ şemʿ

267.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine nālān ile dilden çıḳup itdi fiġānı şemʿ
   Ki ṣaf ṣaf ʿarş-ı eflāke gidüp itdi ziyān[ı] şemʿ

2. Ḥarāretden n'ola encām-ı ʿarşı yaḳsa bu āhum
   Yaḳup sūz-ı dilümden cism-i mihr-i āsmān[ı] şemʿ

3. Ṣüreyyā ile seyyāre yanup sūz-ı derūnumdan
   N'ola yaḳarsa bī-şefḳat meh-i nā-mihrbān[ı] şemʿ

4. Nücūm-ı āsmānı cümle pinhān itdi nālānum
   Yaḳup rūy-ı semāda meh yirine sūz-ı cānı şemʿ

5. Sirāyet itdi dāġ-ı ḳalb-i Ferdī şimdi ʿuşşāḳa
   Żiyā virdi ḳadeḥlerle içerken nev-cüvānı şemʿ

[vr. 100b][130]

[vr. 101a]

[130] Varak boş bırakılmıştır.

Bābü'l-ġayn

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ser-te-ser aġyār ile ʿişret idersin ey fürūġ

Niçe pür zār .....[131]

268.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bülbül-i şeydā gibi bir demde ḳondum bāġ u bāġ
   Bir zamān mecnūn olup seyr eyledüm ben ṭaġ u ṭaġ

2. Bir zamān bī-hūş olup bilmezdüm aṣlā kendümi
   Şimdi dīdem sel-i Ceyḥūn oldı aḳar çaġ u çaġ

3. Şūḫ-ı şīrīn-kārumuz redd eyledi şimdi bizi
   Mest ü bī-hūşam baña ḥayrān olupdur ṣayr u sāġ

4. Nār-ı hicrān ile ser-gerdānam ey şūḫ-ı cihān
   Ṭaʿn ider āşüfteye pervāz idince ṭayr u zāġ

5. Leşker-i ġam bu vücūdum żabṭ idüp ḳıldı esīr
   Ẓāhir oldı tīr-i müjgānuñla bu sīnemde dāġ

6. Ferdiyā öz başına sulṭān iken oldı melūl
   Ṭurra-i müşgīnüñ olınca perīşān ṭutdı aġ

[131] Bu kısım silik çıkmıştır.

269.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āb-ı rū neşr itdi ol çāh-ı zeneḫdānı fürūġ
   Başumuz ṭūb eyledi çevgāna meydān[ı] fürūġ

2. ʿÖmri efzūn olası dostum baña raḥm itmedi
   ……..... nev-rūzları itdi şebistān[ı] fürūġ[132]

3. Ṣormayup aḥvālini ṭūṭī-i şekker-ḫʷārınuñ
   Ḫāṭırından dūr idüp bu ḫāke yeksān[ı] fürūġ

4. Virmedi ḥüsn-i ġurūrı yek icāzet bülbüle
   ʿAndelībi ṣormaḳ ister mi o sulṭān[ı] fürūġ

5. Ḫalḳ-ı ḥüsnile naẓar ehli dili ṣayd olınur
   Dām-ı zülf dānesi ile ṭutdı ol ḫānı fürūġ

6. Āşināluḳ būy[ı] yoḳ ol serv-ḳadde bilmezem
   Ne sebebden itdi başum ṭūb-ı çevgān[ı] fürūġ

7. Bī-muḥabbetden sivā yek ʿayb[ı] yoḳdur ol mehüñ
   Ferdiyā yaḳdı hemān sīne-i sūzān[ı] fürūġ

[132] Bu kısım silik çıkmıştır.

[vr. 101b]

Bābü'l-ḳāf

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Dest-i hecrüñden şehā ben olmışam mest-i firāḳ
Cānuma geçdi nigārā tīr-i müjgānuñ firāḳ

270.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey bülend-aḫter nigārum luṭf idüp devrāna baḳ
   Dīde-i nergislerüñ devrinde bu mestāna baḳ

2. Gör ne derde uġradum bilmek dilerseñ ḥāletüm
   Destüñe mirʾāt alup rūy-ı şeh-i ḫūbāna baḳ

3. Ḳıl taʿaccüb bendeñüñ bu āna teʾḫīr itdügin
   Ḫançere düşüp helāk olmaduġın ḥayrāna baḳ

4. Ṣabr-ı efzūn eyledüm görmekde rūyuñ ben şehā
   Līk bu āşüfteyi yeksān iden peykāna baḳ

5. Ruḫlaruñ gülzārına ḫandān idüp eyle kerem
   Rāh-ı ḥasretde helāk olmaya dil cevlāna baḳ

6. Gül-ʿiẕār-ı vuṣlata mihmān olursa ḫaste-dil
   Bezm-i ruḫsāruñda her dem cānumuz ḳurbāna baḳ

7. Ger bize iḥsān iderseñ būse-i ruḫsāruñı
   Kāmumuz ʿummānına ġarḳ eyleyüp sulṭāna baḳ

8. Dimegil her dem cefāya hem-nişīn idem seni
   Sūz-ı ʿaşḳum kār idince ḳalbüñe seyrāna baḳ

9. Olasın sulṭān-ı ʿālem ey efendüm Ḥıfẓiyā
   Muntaẓırdur Ferdiyā luṭf eyle hem iḥsāna baḳ

271.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Çarḫ-ı kec-rev üzre bize virmedi hīç dād ʿaşḳ
   Yaḳdı dil ḳaṣrın hemīşe eyledi nā-şād ʿaşḳ

2. Ney gibi iñletdi zārum tās-ı gerdūn-ı göñül
   Rūz u şeb āh eylerem kim ḳılmadı bir şād ʿaşḳ

3. ʿAşḳ elinden ey dilā hīç bize rāḥat ḳalmadı
   Miḥnet ü derd ü ġam u hecre ḳomışlar ad ʿaşḳ

4. Ola fī'd-dāreyn anı teʾlīf iden dil şādmān
   Ḳılmadı gerçi dil-i vīrānemüz bünyād ʿaşḳ

5. Ḫāme şerḥ itmek anı ḳābil degül bir vech ile
   Ḳılmadı bir kerre dil ḳaṣrın hemān ābād ʿaşḳ

6. Ferdiyā aḥvālümüz ḳıldı mükedder hem zebūn
   Ki ġarīb itdi be-ġāyet bir seri īn bād ʿaşḳ

272.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āh kim gül ile bülbül arasında bir firāḳ
   Görmedi ʿālemde anı bülbül ü gül ser-firāḳ

2. Ḳaldı mecrūḥ-ı ebed bu sīne-i ʿuryānede
   Bu dil-i sengīnümi nālān idüpdür ter firāḳ

3. Hem-nişīn itdi seḥerde şaḳıyan bülbüllere
   Aldı gülzārumı bülbül gibi ser-tā-ser firāḳ

4. Bülbül-i şeydālar ile oldı şimdi ṣoḥbetüm
   Şaḳuram ḥasret elinden nūş idüp mey ber-firāḳ

5. Şol ḳadar nālān u zār itdi beni bāġ içre āh
   Dīdeler ḫūnın döküp ḳıldı vücūdum zer firāḳ

6. Mektebe gelme diyü tenbīh-i teʾkīd eyleyüp
   Ḫˇācesı redd itdi mektebden ḳoyuban der-firāḳ

7. Bilmezem nem gördiler bu Aḳsarāy ehli benüm
   Ẕemme düşdi dil-firībi ḳıldılar āḫir firāḳ

8. Ben ġarībi görmemekçün gelmez oldı cāmiʿe
   Hem selām ile ṣabāḥa intiẓār ider firāḳ

9. Bir selām ile ṣabāḥdur āşināluḳdan ġaraż
   Bilmezem bu ḫalḳ ne ṣandı böyle ḳıldılar firāḳ

10. Yā İlāhī saña maʿlūmdur bu aḥvāl-i ġarīb
Nice idem böyle ḳıldı ol boyı ʿarʿar firāḳ

11. Ḥüsn ile bir dürr-i yek-tā olduġından ol melek
Ḳıldı aʿdā ʿāḳıbet ol rūy-ı pür-enver firāḳ

12. Nice ḳıldıysa cüdā dostumdan ol aʿdā beni
Cān u dilden ḳıl cüdā ey dāverā it ser-firāḳ

13. Mışrını terk itmeden ġayrı saña dermān yoḳ
Şol ḳadar revnaḳ virüpdür bu żiyā-yı fer firāḳ

14. Bu ne seyrān ola kendi ḥālümüzde seyr idüp
Sīnemüz pür-nār iken bunca meh-i peyker firāḳ

15. Bir zamānda gülşen içre bülbüli lāl eyledüñ
ʿĀḳıbet ḳıldı bizi ol lebleri şekker firāḳ

16. Bir zamānda āşinā oldum dil-i bülbül ile
Bir sözin gūş itmeden ṭurraları ʿanber firāḳ

17. Gerçi güft-i telḫ şekker gibi ṭatludur baña
Destümüzden aldı āḫir oldı keş-mā-keş firāḳ

18. Ḥāṣılı ey Ferdiyā ḫançerle ḳıl kendüñ helāk
Böyle sūza böyle hecre eylemez ṣabır firāḳ

273.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Hilāl ü ḫāme vü ṭūmār şemʿ u ġonce vü zanbaḳ
   Revādur her birine beñzese destinde beş barmaḳ

2. Anuñ pençesine beñzetmişem pençe-i ḫūrşīdi
   Didi dil gördügi dem aya ḳābil beş hilāl ancaḳ

3. Üçer devrinde ser-barmaḳda iki ḳıṭʿa derc itmiş
   Hilāl-i nev ṣıfatlı beş ṭumār idüp aña ilḥaḳ

4. Münevver çār-deh-i sāle meh olup aya vü desti
   Bitürmiş her birinde bir güli beş ġonce-i zanbaḳ

5. Ne Ṭūbā ḳadd-i ʿar ʿardur ki ṣalmışdur nihāl-i sīm
   Virüpdür pençe-i ḫūrşīde ḫaddi zīb ü fer revnaḳ

6. Görüp destinde beş sīmīn ḳalem yek sīm levḥ ile
   Didüm ey dil bu levḥe yaz didi ben bilmezem yazmaḳ

7. Ḳılurlar meclis-i şevḳi şemʿ süz rūşen anlar kim[133]
   Disem beş şemʿ-i ḳudretdür anuñ pençesine elyaḳ

8. Ne bedr olur yed-i beyżāsın olmış her şuʿāʿınuñ
   Beşi Ferdī meh-i nevdür aña māh-ı bedir mülḥaḳ

[133] Mısranın vezni aksamaktadır.

[vr. 102a]

274.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rū-siyeh aġyārı ey dil hicv idüp cevr eyledüñ
   Hecr-i yār ile fiġānuñ ṣīt-i zenbūr eyledüñ
   Ṣanmışam gülşende ben nūş itdügüm peymānedür
   Bāde-i ḥasret içüp kendüñi maḫmūr eyledüñ

2. Pür olup ṣīt ü ṣadāsıyla bu āfāḳ-ı semā
   Nāleme raḥm itmeyüp pervāz ider fevḳa'l-hümā
   Tā bu deñlü zār idüp ey bülbül-i şīrīn-liḳā
   Gülşen-i ʿaşḳ içre nālānuña ṣanṭūr eyledüñ

3. Ṣıdḳ ile vaṣf eyle ey ʿaşk gülşeninüñ bülbüli
   Şuʿle virmiş şemʿaveş ruḫsār-ı yāra fülfüli
   Dökmiş ol pīşānı üzre ṭurrayı bu sünbüli
   Aña ber-dār eyleyüp ben bülbüli ḫor eyledüñ

4. Muḥteşem olmadum aṣlā maḥrem idüp vuṣlata
   Mest ü ser-gerdān olup ḳaldum bu zār u ḥayrete
   ʿĀḳıbet ġurbetde hem-dem olmışam bu firḳate
   Çāk idüp mıṣr-ı vücūdum Çīn-i faġfūr eyledüñ

5. Ferdiyā bezm-i çemende zār ider dāʾim bu dil
   Nūş ider ḥasret şarābın gūyiyā nūş itdi mül
   Ey göñül sen ḳandasın tā ḳanda ḳaldı ġonce-gül
   Maḥrem idüp ol ʿadūyı ʿīşe mesrūr eyledüñ

275.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yine gördüm ḳondı zāġlar güline İbrāhīmüñ
   Māʾil olmış ruḫlarınuñ āline İbrāhīmüñ
   Gelmedi bir kerrelük nāz ile bezm-i meclise
   Yoḳ yire ḳurbānı oldum yolına İbrāhīmüñ

2. İltifāt itmez bu ednāya melāmet gösterür
   Devr-i laʿlinde ol aġyāra selāmet gösterür
   Vuṣlatı yoḳ ʿāşıḳa her dem nedāmet gösterür
   Ṣayd olup ḳaldum hemīşe teline İbrāhīmüñ

3. Tā elest bezminde geldük cümle ʿuşşāḳ bir yire
   Her birisi māʾil oldı bir perī-rū envere
   Silsile düşdi efendüm enbiyāya servere
   Niçe ḫūb olsa degişmem diline İbrāhīmüñ

4. ʿĀşıḳın teşrīfe gelmez mülket-i ḥüsnüñ şehi
   Ġonce-i bāġ-ı leṭāfet Mıṣr u Kenʿānuñ mehi
   Şimdi dil çarḫı ʿadem mülkine gösterdi rehi
   Sāyeveş ḳara daḳılmış beline İbrāhīmüñ

5. Rüstem-i ġūr olsa n’ola defter-i ḫūbāna ol
   Mihr ü māhı olsa ḥaḳdur defter-i devrāna ol
   İltifāt itmezse n’ola aḫter-i mihmāna ol
   Ferdiyā irmez ʿaḳıllar ḥāline İbrāhīmüñ

276.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Māʾil oldum leblerinüñ balına İbrāhīmüñ
   Şaḳuram bülbül gibi hem güline İbrāhīmüñ
   ʿĀḳıbet mestāne ḳıldı anuñ āhū baḳışı
   Vireli göñlümi zülfi teline İbrāhīmüñ

2. Nev-bahār eyyāmı geldi sen ṣalın mihr nāz ile
   ʿAzm-i gülzār eyle cānā şīve-i mümtāz ile
   Beste-ḫᵛānuñ olayum ḳarşuñda ben de sāz ile
   Ṣaf ṣaf olsun ʿāşıḳuñ hep yolına İbrāhīmüñ

3. Yaraşır dāʾim yeşiller ey melek-sīmā saña
   Gelmedi aṣlā naẓīrüñ ḳāmet-i bālā saña
   N'eyleyem zāġlar daḳılmış ey gül-i raʿnā saña
   Çevrilür ḳonmaġa ḫaddi āline İbrāhīmüñ

4. Çıḳ ṣalın seyr eylesünler ey perī-peyker seni
   Cümle ʿāşıḳlar ṭapuña geldi hep bekler seni
   Ferdī-i āzürde-ḥālüñ eyledi reh-ber seni
   Muntaẓırdur luṭfına ben ḳulına İbrāhīmüñ

[vr. 102b][134]

[vr. 103a]

[134] Varak boş bırakılmıştır.

Bābü'l-lām

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Sīne-i pür-ḫūnumı nār eyledüñ ey meh-cemāl
Ḥaḳḳumı ḥaḳ eylesün ol pādişāh-ı bī-zevāl

277.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā elifdür ḳaddi yā serv ikiden ḫālī degül
   Yā kemāndur ḳaşı yā med ikiden ḫālī degül

2. Kirpigi tīġin atup her demde çeşmi reng ider
   Zülfi şeb-būdur yā ʿanber ikiden ḫālī degül

3. Āline baḳdum cemāli āli aldı ʿaḳlumı
   Ruḫları güldür yā gül-nār ikiden ḫālī degül

4. Dest-i pür-ḫūn ile her dem ʿāşıḳın yaġmā ider
   Yā sitemdür yā cefādur ikiden ḫālī degül

5. Naḳş-ı ruḫsārın naẓar ḳıl ṣıdḳ ile ey derd-mend
   Ḫāl fülfüldür yā miskdür ikiden ḫālī degül

6. Dişlerüñ lüʾlüʾ durur ey māh-rū şīrīn-zebān
   Leblerüñ şekker yā laʿldür ikiden ḫālī degül

7. Bu dili Ferdīye ṣordum vaṣfını iʿlām idüp
   Dil yā ṭūṭīdür yā bülbül ikiden ḫālī degül

278.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿĀrif iseñ nāz u istiġnāya baḳ da ʿibret al
   Rūz-ı güldür ol gül-i raʿnāya baḳ da ʿibret al

2. Ḳāmeti āzāde[nüñ] üftādesi olduñ velī
   Gül gibi açılsa ol ṣaḥrāya baḳ da ʿibret al

3. Ġamzesi tīġin atup ʿuşşāḳı ol bīmār ider
   Ruḫları Hindū melek-sīmāya baḳ da ʿibret al

4. Rūy-ı yāra ʿāşıḳı olduñ velī yoḳ vuṣlatı
   Eyleyüp pervāzı ol hümāya baḳ da ʿibret al

5. Ḳadd-i mevzūnına olsañ her ne deñlü ʿandelīb
   Ol gül içün bülbül-i şeydāya baḳ da ʿibret al

6. Her meh-i peyker içün efġān ü feryād itme gel
   ʿĀḳıbet ol nergis-i şehlāya baḳ da ʿibret al

7. Rūz u şeb āh eyleseñ ey Ferdiyā dildār içün
   Ġāfil olma şu cihān-ārāya baḳ da ʿibret al

279.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey benüm şāh-ı cihānum şehnişāhum māh-sāl
   Lebleri şekker-zebānum pādişāhum meh-cemāl

2. Ḳāmeti serv-i revānum dil-rübālar reh-beri
   Ey benüm rūḥ-ı revānum pür-sitem ebrū-hilāl

3. Şīve-kānum ḫānmānum şehr-yārum māh-rū
   Āftābum māhtābum ʿāli-şānum bī-miṯāl

4. Ḳān-ı nāzum pür-niyāzum bī-nişānum māh-ruḫ
   Nev-cüvānum ḫūb-lisānum gül-ʿiẕārum serv-i dāl

5. Pür-saʿādet pür-ḥimāyet pür-ʿināyet pür-ʿaṭā
   Her ne fermān eyler iseñ aña itdüm imtiṯāl

6. Ḫāk-pāya çün naẓar ḳıl ḫāk-sār itdüñ meded
   Yoḳ dur[ur] bu devr içinde Ferdiyāveş pür-melāl

280.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][135]

1. Geldi yā rūz-ı bahār itdi çemende zār sünbül
   ʿAndelībi zār u bīzār eyledi ol ḫār-ı gül gül

2. Lāle-reng oldı ḳızardı bāde-i gül-gūnāsā
   Sīnesi zaḫmın ziyāde eyledi bahār bülbül

3. Çihre gül sīne çemen çeşm mükaḫḫal ol nergise
   Ġamzeler ḫūn eylemiş ol şāh-ı cihān-kār fülfül

[135] Şiirin vezni aksamaktadır.

4. Lāle dāġ urdı çemende zaḫm-ı sīnem üstine
   Ṣaḥn-ı gülşende yaturken eyledi şikār ez-dil

5. Mey-fürūş eyleyüben mest olsa ʿaceb mi Ferdī
   Ṭaġa düşdi çarḫ elinden iñleyüp ol zār sünbül

281.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Câme-i zībāya ġarḳ olmış çemende tāze gül
   Bülbül itdükçe niyāzı geldi ol dem nāza gül

2. Bülbül-i āşüftesi ḳanlar yuṭup nālān ider
   Ḳaddini çeng eyleyüp gūyā çemende sāza gül

3. Pençe-i lüʾlüʾ gibi rāhına düzdüm eşkümi
   Ḳılmadı bir dem vefā bu bülbül-i mümtāza gül

4. Ruḫlaruñ gülzārına teşbīh ider mi gülşeni
   Hīç döker mi ruḫlarından fülfüli şehbāza gül

5. Ḥasreti devrinde yeksān eyledi āşüftesin
   Vuṣlatı pinhān ider mi bülbül-i efrāza gül

6. Ferdiyā gülşende gördüm gül yañaġı Ḥāfıẓuñ
   Bülbüle nāz eyledi gūyā ki geldi nāza gül

282.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Devr ider bāzārı ṣayd itmek diler ol murġ-ı dil
   Sīnesin ṣad pāre eyler ṣıdḳ ile āşüfte-dil

2. Bāġ-ı istiġnāda ol şeh nāz ile reftār ider
   Ṣaḥn-ı gülzārında nūş eyler hemīşe laʿl ü mül

3. Şol ḳadar ṣalındı bāġ-ı gül-ʿiẕārında cüvān
   Bāġ-ı ruḫsārında ʿāciz ḳaldılar ol ġonce-gül

4. Ḫoş tebessümler ḳılup ol şāh-ı ʿālem söylemez
   Ṣadhezārān eylesem dāʾim niyāzı gül açıl

5. Ferdiyā ol şāḫ-ı gül bāġ-ı çemende nev-bahār
   Gelse reftāra ḳaçan kim ḫalḳ anı görmiş degül

283.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā nigārā vuṣlatuñ bāġında ḫandān eylegil
   Rūy-ı pāküñ gösterüp bu ʿaşḳa sulṭān eylegil

2. Rāh-ı gülzāruñda cürmüm var ise ʿafv it benüm
   Ol selāmet bāġına şeydā-yı nālān eylegil

3. Yaḳmaġıl nār-ı firāḳa sīne-i ṣad pāremi
   Bu melīli bülbül-i şeydālara ḫān eylegil

4. Ten żaʿīf oldı ḳatı firḳatde dāʾim zār ider
   Luṭf itmām eyleyüp vuṣlatda ḥayrān eylegil

5. Bāġ-ı vaḥdāniyyetüñde Ferdiyā āşüfteñe
   Rüʾyet-i ẕāt u cemālüñ üzre cevlān eylegil

284.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Pādişāh-ı heft-kişversin eyā ṣāḥib-zülāl
   Berḳ urur alnuñda nūruñ kim bedirden māh-sāl

2. Āftābuñ ṭalʿatin gördükde ey rūḥ-ı revān
   ʿAşḳuña āşüfte ḳıldı luṭf ile ol bī-zevāl

3. Meh yüzüñde ṭurralardur sāye-i devlet ḳuşı
   Çeşm olur baḥr-ı ḫūn-ı ʿāşıḳān-ı pür-melāl

4. Kārbān-ı ʿaşḳa cisr olmış durur ebrūlaruñ
   İki ebrū arası ṣaḥrā durur kim bī-miṣāl

5. Ḫışm idince ey mülūküm ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye
   Ol müjeñ tīġin atup ʿuşşāḳı eyler pāy-māl

6. Caʿd-ı müşgīnüñe ber-dār oldı yā mışr-ı vücūd
   Dem çekince zülf-i müşgīnüñ olur āşüfte lāl

7. Bezm-i ruḫsāruñ selāmet kişveridür ʿāşıḳa
   Deste deste güller ile seyr ider anda cemāl

8. Leblerüñ yāḳūt-ı aḥmer dürr-i yek-tā dişlerüñ
   Ḥoḳḳa-i lüʾlüʾ durur aġzuñ eyā şāh-ı kemāl

9. Ol zeneḫdānuñ ḳuyusında durur ḥüsn āftāb
   Daḫı efzūn eyle ḥüsnüñ luṭf ile cīm-i celāl

10. Lebleri ʿuşşāḳa mesken olsa gerdānuñ ne var
    Şuʿle-i fülfüller ile zīnet itmişdür o ḫāl

11. Sīne-i pür-nūruñuz çeksem bu ʿuryān sīneme
    Būy-ı nāfüñ mest ü medhūş eylese āşüfte-ḥāl

12. Şīve-i nāz ile reftār eyledükçe ey nigār
    Dāġ olur ebdānumuz ditrer bu cān ister zülāl

13. Ol letāfet bāġına Kenʿān olan Yūsufveşi
    Ḥıfẓ ide Ḫallāḳ-ı ʿālem irmeye aña vebāl

14. Ḫāne-i Ferdī gibi üftādeye ʿazm eylegil
    Renc-i aḳdāmuña oldı cism ü cānum bir ḫayāl

285.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Seḥerde görmişem şaḳur güli medḥ eyleyüp bülbül
   Ruḫ-ı zībāsı üzre fülfüli medḥ eyleyüp bülbül

2. Ḳaralar geymiş ol bāġ-ı çemende zār ider dāʾim
   Gülistān içre şāḫ-ı şengüli medḥ eyleyüp bülbül

3. Ṣabā eyyām[ı] baḫş eyler baña firḳat mülinden ol
   Duta dil üzre caʿd-ı sünbüli medḥ eyleyüp bülbül

4. Dem-ā-dem cām-ı ḥasretden ḳadeḥlerle ṣunar baña
   Nesīm-i ṣubḥ ile laʿl-i müli medḥ eyleyüp bülbül

5. Ṣadāsın gūş idince eşk-i dīdem mevc urur ol dem
   Ki deryāveş aḳar ol gülgüli medḥ eyleyüp bülbül

6. Dil-i Ferdī gibi muʿtād idinmiş medḥ-i efzūnı
   Hemān-dem dāʾimā ṭūṭī-dili medḥ eyleyüp bülbül

[vr. 103b]

286.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. İşbu gün devrān iderken görmişem ol meh-cemāl
   Ṣalınur ʿuşşāḳ içinde nāz ile ol māh-sāl
   Nesl-i ḫatmü'l-enbiyādur kendüsi şīrīn-maḳāl
   Çeşm cādū zülfʿanber ḳaşları ince hilāl

2. Salṭanat taḫtında ol şeh ser-te-ser dīvān ider
   Ṣoḥbet-i aġyār idüp bu ḫūnumı bārān ider
   Nāz ile reftār idüp īn bülbüli yeksān ider
   ʿĀḳıbet bu serv-ḳaddüm firḳatiyle ḳıldı dāl

3. Gülleri revnaḳ virüp īn bülbüli feryād ider
   Ṭurrası dāmında āḫir ʿāşıḳı ber-bād ider

Keşd-i deste yoḳ rıżā rāz-ı ḥūr āzād ider
Ḥıfẓ ide her dem ḫaṭādan ḳudret ıssı ẕü'l-Celāl

4. Olalı maḥrem bu ʿāşıḳ bir melek-sīmā ile
Rū-be-rū ceng eylerem ben leşker-i ḳavġā ile
Ṣoḥbet eylerdüm ser-ā-ser laʿl ile lālā ile
Ḥāṣılı bu firḳat içre baña saġ olmaḳ muḥāl

5. Oldı yā ey Ferdiyā bu dīdemüñ yaşı revān
Dilerem terk-i vaṭan idem ḳılup zār u fiġān
El-amān ol ġamzesi cellād elinden el-amān
Baḫş-i feyż eyler lebinden ġayrıya āb-ı zülāl

287.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dirīġā şu fenā bezminde oldum pür-melāl
Der-miyān idüp bu ʿaḳl u fikrüm oldı pāy-māl
İntiẓār ile vücūdum oldı uş ḫ̆āb-ı ḫayāl
Ḳāmet-i mevzūna nice ḳılayum ben ʿarż-ı ḥāl

2. Nāz ile reftārına dest baġlayup cümle enām
İntiẓār oldı selāmına anuñ ḫāṣ ile ʿām
Ḫışm u ḳahr eyler görince der-enāmı īn be-nām
Ḳalmışam bezm-i firāḳında ġarīb ü bī-mecāl

3. Çeşm-i cādūsı müjesi tīrini bu cānuma
Ḳābil olmaz ʿarż-ı ḥāl itmek benüm sulṭānuma

Her ne cevr eylerse itsün bu dil-i nālānuma
Bād-ı ṣarṣardan nihān ide anı ol bī-zevāl

4. Tāze pür-nev-restedür keyfiyet[i] bilmez hemīn
Mecmūʿ-ı ḫūbān içinde nesli sulṭān-ı emīn
Dü cihānda Ferdiyā ola saña Mevlā muʿīn
Keşreti vardur raḳībüñ vuṣlata irmek muḥāl

288.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳaşlaruñ miḥrābına yārā namāz eyler göñül
Leblerüñ yādında oḳur sūre-i Kevşer göñül

2. Bār-gāh içinde ṣūfī gūyiyā evrād oḳur
Mey-keş-i hicrān ile maḥmūrelük yazar göñül

3. Gülşen-i ruḫsārına bād-ı ṣabā iltür gezer
Reşk idüp ṭurralaruñ uş üstine ditrer göñül

4. Nāz ile reftār idüp ṣalınca sīmīn-sāʿīdin
Her ṭarafdan gūyiyā destin ṣalup ister göñül

5. Ferdiyā hercāyīlügin ḳomadı ol pādişāh
Kanda bir aġyārı görse anlara aḳar göñül

289.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿĀşıḳ olan bülbüle āh ile zār eksik degül
   Gül olan raʿnāya gülzār içre ḫār eksik degül

2. Yoḳladur kūh-ı ʿaẓimi başına ser-tā-serī
   Ḳar yaġar jāle dökilür hem-çü bār eksik degül

3. Rūz-ı bahār üzre ṣaḥn-ı gül-ʿiẕār içre şehā
   Mevc urup deryā gibi hem rūzgār eksik degül

4. Dāstān olduñ dilā meclis-be-meclis ẕemm olup
   Ol sebebden ben gedāya ġam-güsār eksik degül

5. Ẕemm iden itsün seni ġam yime ey dil sen aña
   Enbiyāya nice sözler böyle var eksik degül

6. Yā İlāhī bu sebebden ḳıl günāhumdan güzār
   Niçe bunca seyyiʾāta iḫtiyār eksik degül

7. Ṣabr-ı efzūn eylegil itsün seni ġıybet iden
   Zīrā ṣabruñ başına bir iʿtibār eksik degül

8. Ġayret [it] ey Ferdiyā terk-i diyār itmekde sen
   Enbiyāya çünki hicretveş firār eksik degül

290.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gül-i raʿnā görinmez oldı zār itdi yine bülbül
   Selāmı redd ider mi meyl-i ḫār itdi ruḫı gülgül

2. Ġarīb āşüfteyi zār ile yeksān eyledi ol şāh
   Dil-i şūrīde çāk oldı meded ey fülfül-i şengül

3. Felek üzre şuʿā-ı encümiveş mihr yoḳdur āh
   Yüzi ḫūrşīd-i ʿālemtāb nücūma beñzedi fülfül

4. N'ola caʿdına secde ḳılsa bu ʿuşşāk-ı şeydālar
   ʿİbādetgāh olupdur ḫaddi sīb ü ṭurrası sünbül

5. Zeneḫdānı olupdur çāh-ı ḥüsn ü āb-rūy-ı dilber
   Ne ġam ḳılsa cefā ey Ferdiyā gūyāna ṭūṭī-dil

291.

[Fāʿılātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bülbül-i nālānam ammā tāc-dār elde degül
   Bāġ-ı ruḫsārında yārüñ gül-ʿiẕār elde degül
   İstedüm ḳılam ferāġat bī-vefā dil-dādeden
   Dil ferāġat itmek üzre iḫtiyār elde degül

2. Vaṣfı ḳābil mi olur bu çekdügüm miḥnetlerüñ
   Ḫār-ı gül ḳatl itmege der-gül-ʿiẕār zaḥmetlerüñ
   Yine nūş itdüm nigāruñ sāġar-ı firḳatlerüñ
   Dostumı ṣayd itmege bu rūzgār elde degül

3. Dest urup aldılar aʿdā rāḥat-ı yāri bu gün
İñlerem ol yāra ḳarşu ḳıluram zārī bu gün
Her ḳaçan gördükçe gül-ruḫ çeşm-i Tātārı bu gün
Der-beden dil neyveş iñler hīç ḳarār elde degül

4. Ṭurra-i ṭarrāra beñzer sünbül-i sīr-āb-ı yār
Ḳıblegāh itmiş yüzin ol ḳaşları miḥrāb yār
Ferdiyā yaḳdı çerāġ ḫūrşīd-i ʿālemtāb-ı yār
Ol şuʿāʿı görmege naḳş-ı nigār elde degül

292.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gelse reftāra beyāż ile o şāh-ı meh-cemāl
Ol beyāż ile seçer kendinde gül-ruḫ ḫaṭṭ u ḫāl

2. Şūḫ-ı bī-raḥmuñ cefāsına esīr olur göñül
Māʾī cāmeyle ḫırām eylerse bāşed sāz lāl

3. Ger siyāha girse gūyā der-şeb ol māhveşe[136]
Ne ḳara baḫtlularuñ baḫtına irişür zevāl

4. Cāme-i yāḳūta ḫˇāhem girmeyeydi gül-ruḫum
Yoḫsa yaḳar kül ider īn bülbüli nār-ı celāl

5. Ger benefşe ṣevb ile girse benefşe behcete
Berg-i gül sūsen ider ṣad pāre ol ten üzre şāl

[136] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Tāze cān virdi çemende bülbüle ġonce-dehān
   Āh meded ḳılsa ḫırām yeşil ile tāze nihāl

7. Câme-i zerd ile reftār eylese ol māh-ruḫ
   Her fiten ẓāhir olurdı bilmezem nic'ola ḥāl

8. Gerçi bir bir nev-libāsuñ vaṣfını ḳılduñ ṣarīḥ
   Lāciverdī geyse döker cümle ḳuşlar perr ü bāl

9. Başını vaṣf eyle Ferdī şems-ruḫ pür-cilvenüñ
   Sāġar-ı keştī felekde oldı bedr-i māh-sāl

[vr. 104a]

293.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][137]

1. Açıldı ṣaḥn-ı gülşende boyı ʿarʿar sünbül
   Gül ü sūsen gibi zeyn oldı ruḫ-ı enver sünbül

2. Yaḳup bezm içre bir şemʿi müzeyyen oldı bāġ
   Çemen sīne mükaḥḥal dīde leb şekker sünbül

3. Ḫırām eyler ṣabā ile seḥerle ṣaḥrāda
   Nesīm-i ṣubḥla şāhāne meh-peyker sünbül

4. Dökilüp ṭamladı şeb-nem ki ruḫsārı üzre
   Benefşe zārla nālān ider ol eger sünbül

[137] Şiirin vezni aksamaktadır.

5. Seḥerle cennetüñ gökçek yeli esdi şimdi
   Bahār üzre bulup mevsimüñ bu ʿanber sünbül

6. Ḳurup otaġın ol bezm-i muḥabbetde sākin
   Fezā eyler çemende serv-i ṣanevber sünbül

7. İdüp ṣaḥn-ı çemende lāle-gūn eşkin ḫūnveş
   Fiġān eyler ḳatı zār ile muʿanber sünbül

8. Çemende cāme-i zībāya ġarḳ olmış gūyā
   İdüp çeng ol sehī ḳaddin yine server sünbül

9. Güşād itdi niḳābın şimdi ġonceveş bāġda
   Bahār eyyāmı gül hengāmı ol reh-ber sünbül

10. Ḳomaz elden mey-i laʿli içer kāseyle ol
    Ki bülbül ḫūn üftāde ser-tā-ser sünbül

11. Kitāb idüp yazarsa vaṣf idüp şerḥin ḫāme
    Yazamaz Ferdiyā nışfın ne ḫoş ḳoḳar sünbül

294.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Elā yā eyyühā's-sāḳī be-dih mül
   Edir keʾsen ve nāvilhā be-bülbül

2. Çemende geldi eyyām-ı bahārī
   Açıldı cümle çiçeklerle sünbül

3. Karanfülzār ile nergis ü nev-rūz
   Ḳabā-yı laʿl ile ol ġonce-i gül

4. Külāh[ı] kūşesi mihre baş egmez
   Müzeyyen tācı üzre zeyn fülfül

5. Ki lāleyle bezenmiş kūh u ṣaḥrā
   Aña hem-rāh olup bezm içre şengül

6. Muḥaṣṣal cümle açıldı çiçekler
   Ruḫ-ı dildāra şuʿle virdi sünbül

7. Velīk sünbül-i pür-ʿanber-bū[138]
   Cünūn itdi bu Ferdī zārı ol gül

295.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Şu diyār-ı ġurbet içre ġāyet oldum bī-mecāl
   Gitdi serden ʿaḳl u fikrüm eyledi ġam pāy-māl

2. Gelse reftāra çemende ol ṣanevber ḳāmete
   Ḥasb-i ḥālüm mümkin olmaz aña itmek ʿarż-ı ḥāl

3. Gülse güller açılur gülşende ol sīmā-melek
   Her ḫırām itdükçe bülbüller olur āşüfte-ḥāl

[138] Mısranın vezni aksamaktadır.

4. Ṭurra-i şeb-būların ḳılsa perīşān ruḫlara
   Sīnemüz pür-ḫūn olup diller olur ḫāmūş u lāl

5. Ferdiyā ol ġamzesi ḫūn-rīze şimdi teşneyüz
   Kef ü dest açup niyāz it göstere ol bī-zevāl

296.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Kendüñe ol ṭurra müşgi yār mı ṣanarsın göñül
   Āteş-i sūzāna her dem nice yanarsın göñül
   Āb-ı vuṣlat mı ṣanursın virdügi laʿl ü müli
   Nūş idüp cām-ı ecelveş zehri ḳanarsın göñül

2. Görmişüz ʿaks-i ruḫın cām içre biz yārüñ ʿayān
   Çek ṣurāḫī içelüm tā olalum bülbül-zebān
   Lāl ola gülşende zār idince bu cümle lisān
   Her gülüñ şāḫına aldanup ne ḳonarsın göñül

3. Aldanup ḳalma cihānuñ her gül-i raʿnāsına
   Ṣıdḳ ile cānuñ fedā ḳılma anuñ sevdāsına
   Baḳ benefşe sünbül ilen dāʾimā ḳavġāsına
   Her çiçegi gül ṣanup aña ne ṣunarsın göñül

4. Baḳ ḳaranfülzār ile nergisüñ olan cengine
   Bülbüle beñzer gülüñ itdügi dürlü rengine
   Diñlemez misin seḥerden ʿāşıḳuñ āhengine
   Uçar iken yüksege alçaġa inersin göñül

5. Tāb-ı meyden berḳ ura meclisde dā᾽im şīşeler
   Defʿ olup ḳalmaya aṣlā fikr ile endīşeler
   Ferdiyā gelsün var ise ḳanda ṣanʿat-pīşeler
   Ne gül içün bülbül-i şeydāya dönersin göñül

297.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yine ḳıldum nev-seḥer bülbülleri ḫāmūş u lāl
   Bülbülem nālān idüp ġāyetde oldum bī-mecāl
   Diñle gülşende gül içün bülbülüñ hengāmesin
   Şaḳuram gülzāra ḳarşu olmışam āşüfte-ḥāl

2. Ḥālümi ġāyet diger-gūn eyledi ʿaşḳ-ı nigār
   Nem yirine gözlerümden eylerem ḫūn intişār
   Geldi hengām-ı gül ü sūsen çemen devr-i bahār
   Gitdi elden ʿandelībüñ ey şeh-i şīrīn-maḳāl

3. Nāle vü efġānuma ṣabr itmedi gökde nücūm
   Ḥāleti cümle diger-gūn oldı kevkebler ʿumūm
   Cümle pinhān oldı yā keştī şikest üstinde mūm
   Söyinüp ḳandīli cümle ḳaldı yā ancaḳ hilāl

4. Bulmadı devrinde eflāk-i tisʿīnsā cünūn
   ʿAşḳ u meşke ṣādıḳāne kendini ḳılmış zebūn
   Aġlamaḳdan eşk-i dīdem oldı ṣaḥrā lāle-gūn
   Ḳalmadı dermān u ṭāḳat dosta idem ʿarż-ı ḥāl

5. Naʿra-i yā Rabla ṭoldı bezm-i çarḫ u āsmān
   Pür olup ṣīt ü ṣadāsıyla bu āfāḳ-ı cihān
   Ṣaf ṣaf oldı ʿarş u ferşe dūd-ı āh ile fiġān
   Ferdiyā aṣlā mecālüm yoḳdur oldum pāy-māl

298.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine nev-rūz-ı gül geldi çemen devrinde ey bülbül
   Müʾeṣṣir eylemiş ḳalbüñde dāʾim ṣīt-i ney bülbül

2. Senüñle bezm-i gülşende muḥaṣṣal ehl-i ḥāl ancaḳ
   Ki böyle nār-ı ʿaşḳa sen yaḳılmışsın be hey bülbül

3. Bu gün ḫoş mevsim-i güldür boyansun ḫūn eşküñden
   Ṣunar her laʿl-reng leb saña bir cām-ı mey bülbül

4. Yüri ḳalsun gözüñ güllerde kim gül-berg reng olsun
   Gülüñ şevḳine gülşende ḳabā-yı laʿl gey bülbül

5. ʿAceb mi şiʿr-i efrāz söyleseñ pāyına mest olup
   Getürdi bād-ı ṣubḥı Ferdiyā ol būy-ı pey bülbül

299.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Başladı ḳılmaġa yine müddeʿī ceng ü cedel
   Dilerem kim ṭoḳına aña hemān tīr-i ecel

2. Ey ḳaşı yā tāze zaḫm açduġını tīġ-i müjeñ
   Sīneme bildürmege didüm saña tāze ġazel

3. Ḳarşu ṭutdum ol kemān-ebrūña ben bu sīnemi
   Tīrüñi hīç ḳılma ihmāl gönderüp sīneme gel

4. Bezm-i yār-i ṣādıḳa gel cümle aṣḥābuñla sen
   İtme aġyāra vefā virme şehā baña kesel

5. Saña düşmez mi ki ol şeyṭānı ḳatl eyleyesin
   Ferdiyā şemşīr-i dilber sīne-i ḫāra maḥāl

[vr. 104b]

300.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil görüp mecnūnuñ oldı ey beñi Hindū güzel
   Dişlerüñ dürr-i ṣadefdür lebleri gül-bū güzel
   Çoḳ zamāndur ṭalʿat-i mihr-i dırāhşānuñ senüñ
   Görmedüm ey zülfi sünbül gözleri cādū güzel

2. Var mı bezm-i meclisüñde ben gibi bir ḫaste hīç
   Cān u dil görince zülfüñ aña olmış beste hīç
   Ṣıdḳ ile ṭapuñda bir ḳul ser-be-ser sen meste hīç
   Cüst ü cū itseñ cihānı ey siyeh-gīsū güzel

3. Şeş cihāt içre bulınmaz sen gibi bir şīvedār
   Alnı deryā-yı muḥīṭdür aña ebrūlar kenār

Cevrini peyveste ḳılmış ʿandelībe ṣad hezār
Çār-yār aṣḥāb durur ḫaddüñde çār ebrū güzel

4. Ferdī-i nā-çīze ḳılma sen ḥaḳāretle naẓar
Tār-mār itdi sirişküm sūz-ı ʿaşḳuñda eser
Yoḫsa bu ḫaṭṭ-ı hümāyūn seni bir gün ʿazl ider
Oldı rūzum tīre baḫtum ḳara ṣabrum mū güzel

[vr. 105a]

Bābü'l-mīm

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

ʿAşḳ-ı efzūn ile şimden girü ben yeksān olam
Sīnemi ṣad çāk idüp her ṣubḥ u şeb nālān olam

301.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bu dil ṣaḥrā-yı seyrān üzre ḥayrān olduġın görsem
Gülistān-ı ruḫ-ı cānān nümāyān olduġın görsem

2. Gül-i ruḫsārı açılsa zi-tāb-ı meyden ol şāhuñ
Bu şeydā bülbüli gülşende nālān olduġın görsem

3. Çemende nāz ile reftāra gelse bī-bedel māhum
Dil-i āşüftemüz ʿuşşāḳa sulṭān olduġın görsem

4. Cem-i cām ile ṭolular içilse bezm-i ṣaḥrāda
Vefālar bezmine dil-şād u ḫandān olduġın görsem

5. Hemān ol Mıṣr-ı ḥüsne ḫān olan Yūsuf-cemālinüñ
Nesīm-i ṣubḥ ile zülf-i perīşān olduġın görsem

6. Gül-i raʿnā vü ser-efrāz ile hem-dem olup bu dil
Nigāruñ bāġ-ı ruḫsārı ki raḫşān olduġın görsem

7. Vefālar eyleyüp bāġ-ı çemende dil-rübā bize
Ṭabīb-i cānumuz bu derde dermān olduġın görsem

8. Beñi Hindū kemān-ebrū gözi cādū dişi lüʾlüʾ
Gül-i Ḥıfẓīye bu Ferdī ki mihmān olduġın görsem

302.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Çünki urdum dāmenüñe ben de dest-i emelüm
Cānum ile saña ḳurbān olmaḳ oldı muḥālüm

2. Zülfüñe bend olduġumdan dürr-i meknūn olmışam
Ol sebebden dürr-i yek-tā oldı şimdi ġazelüm

3. Çarḫ-ı gerdūn içre yoḳdur bir daḫı bir şāh-ı gül
Bülbül-i āşüfte-dilveş pür-hüner bir bedelüm

4. Ḳalmadı bir şeyde arzūm dehr-i dūn içre şehā
Ṭurra-ı müşgīnüñe bend olmaḳ oldı ʿamelüm

5. Mıṣr-ı ḥüsne ḫān olan Ḥıfẓī gibi şeh-zādeye
Lāyıḳ ol ḳurbān ola Ferdī aña yoḳ ʿilelüm

303.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. ʿĀlem içre ẓulmet-i şeb dūd-ı āhumdur benüm
   Nāle ile hem-dem olduġum günāhumdur benüm

2. Eşk-i dīdem ḳan ile ālūde oldı ey şehā
   Hecre mihmān olduġum baḫt-ı siyāhumdur benüm

3. Pençe-i lüʾlüʾ gibi ṣaçdum yoluñda eşkümi
   Düşmişem mıṣr-ı fiġāna ol ki çāhumdur benüm

4. Pādişāhā görmedi bir kez ḳapuñı dil-firīb
   Yüz sürüp aġlaya zīrā ḳıblegāhumdur benüm

5. Ferdiyā tā bunca nālān ile bī-hūş olduġı
   Üstümüze nūr düşmez mihr ü māhumdur benüm

304.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. El-vedāʿ olsun saña ey şāh-ı devrānum benüm
   Ey gül-i ḫandān ḳaşlum çeşm-i mestānum benüm

2. Bilmedüñ aḥvālümi ey pādişāhā sen benüm
   Kim saña meyl itdügüm ey şāh-ı ḫūbānum benüm

3. İntiẓār ile vücūdum pāy-māl oldı şehā
   Ḥasretiyle ʿarşa çıḳdı dūd-ı efġānum benüm

4. Dil ḫarāb oldı bu cism-i zār ider nāleyle āh
   Ey yüzi gül ġonce-raʿnā māh-ı tābānum benüm

5. Gitdi elden Ferdiyā ḳaldı anuñ nāmı hemān
   Ey benüm Ḥıfẓī efendüm çarḫa sulṭānum benüm

305.

[Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Mestile mecnūn benem
   Ḫāṭırı maḥzūn benem
   Ehl-i diller içre pes
   Bir dür-i meknūn benem

2. Bend oldum ʿaşḳuña
   Cān çekinür müşgüñe
   Ruḫlaruñuñ köşkine
   Ṣıdḳ ile meftūn benem

3. Ey gül-i bāġ-ı cinān
   Ey boyı serv-i revān
   Ṭūṭī-i şekker-zebān
   Hecrüñe maḳrūn benem

4. Ḳāmet-i āzāde sen
   Zülfüñe üftāde ben
   Merhem it nā-şāda sen
   Kim aña memnūn benem

5. Ferdiyā-yı ḫaste-dil
   Nūş ider cām ile mül
   Raḥmuña ḫandāne ḳıl
   Hecr ile maġbūn benem

306.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Çeşmi cādū ruḫları gül bir levendüm var benüm
   Ḫāl ü fülfülleri Hindū-bāz u rindüm var benüm

2. Meh-cemālinden ṣaçılmış ol saʿādet-mendümüñ
   Ṭurra-i müşgīnāsā ḳayd u bendüm var benüm

3. Destine aldı bu cānı ṣayd idüp ol pādişāh
   Dām-ı zülf[üñ] gibi ālüñ bir kemendüm var benüm

4. Ruḫları gülzār diller ceẕb ider bir şāḫ-ı gül
   Ser-firāz u nev-cüvānān ʿizz-mendüm var benüm

5. Ferdiyānuñ āhına ṭaʿn iden ey bed-ebterān
   Şu cihān-ārāda bir Ḥıfẓī efendüm vār benüm

307.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil fenāda hem-dem oldı āh u zāra n'eyleyem
   Gül iken gülşende kim ḳul oldı ḫāra n'eyleyem

2. Luʿb-ı şaṭranca girüp māt eyledi kec-rev felek
   Ḥasret itdi pādişāh-ı tāc-dāra n’eyleyem

3. Rūḥ rūḥa fülfüle bend itmedüm bir kez hemān
   Kiş kiş itdi ḳoymadı şol gül-ʿiẕāra n’eyleyem

4. At ile nebīl düşürdi ferzüm aldı ol benüm
   Beydaḳ ile atlarum żabṭ itdi dāra n’eyleyem

5. Beydaḳum bir bir düşürdi ferz-i bī-endāmları
   İntiẓār itdi beni ol şeh-süvāra n’eyleyem

6. Ferdiyā sāḳīyle meyden söyle muṭribden sözi
   Cān u dil dest urdı çünkim intiẓāra n’eyleyem

308.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Revā mı bendeñi hecrüñle mest itmek benüm cānum
   Şikeste idesin bu ḫāṭır-ı nā-şādumı ḫānum
   Saña ḫoş mı gelür āh eyledükçe zār u efġānum
   Ruḫuñ bāġında şeydālar gibi gūş itse nālānum
   N’ola ḥālüme raḥm itseñ benüm serv-i ḫırāmānum
   Bu nāz u şīveye bir dem ferāġat yoḳ mı sulṭānum

2. Naẓar ḳıl ḫāke yeksān itme cürʿaveş daḫı bī-hūş
   Piyāle ʿīşine aġyār ile her demde ḳılma gūş
   Nice bir bezm-i vuṣlatda ʿadū-yı bed-liḳā mey-nūş
   Nice bir bāġ-ı ḥasretde hezār üftādeler ser-ḫoş

Sirişk-i dīdemüz mevc urdı irdi ʿarşa nālānum
Mükedder oldı yā ḥālüm benüm devletlü sulṭānum

3. Nigāra nāme ḳıldum ʿarż-ı ḥāl idem diyü kem-ter
Nesīm-i ṣubḥ-dem ṣalduḳda ḫūrşīd şu cihāna fer
Ṭabīb-i cāna ḥālüm ʿarż içün olduḳda muntaẓar
Fiġāna başlaram hergiz ne bilsün ḥālümi ol ter
Saña kār itmedi şāhā benüm bu āh u efġānum
Meded eyle vefālar ḳıl benüm devletlü sulṭānum

4. Ḳaçan ol māh-peyker ḳarşumuza gelse ʿāyānī
ʿUḳūlum çāk olur bī-hūş olurdum niçe ʿinānı
Ser-i kūyumuza alduḳda ʿaḳl u fikr ü hem cānı
Siyāh-ı baḫtumuz eylerdi nālān ile efġānı
Şehenşāh-ı bülend-aḫter sen aldun benüm cānum[139]
Bu āh u zāruma raḥm eyle ey devletlü sulṭānum

5. Muraṣṣaʿ dur ki başuñda ʿadālet tāc-ı ḥaḳanı
Mürüvvet ḳıl dil-i Ferdīye bezm-i ʿaşḳa sulṭānı
Sebebsüz kimse ḳılur mı bu āh u zār u efġānı
Meded İskender ü Dārā ḫalāṣ it ṭūṭī-i cānı
Keremler hem ʿaṭālar ḳıl benüm ey şeh Süleymānum
Mürüvvet maʿ deni sensin benüm devletlü sulṭānum

[139] Mısranın vezni aksamaktadır.

309.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey göñül bāġı gel imdi dīde eşkin ṣaçalum
   Ṭerk idüp nām u nişānı ġonce-i ḳalb açalum

2. Çünki her cürme ḥesāb olınca bizde bādeyi
   Bī-ḥisāb ey sāḳiyā vir destümüze içelüm

3. Germ olup bāġ-ı leṭāfet geldi eyyām-ı çemen
   Gül-ʿiẕār içre ʿadū-yı bed-liḳādan ḳaçalum

4. Gülşeni ḫālī bulınca nūş idüp dildār ile
   ʿİş idüp gülşende güller ser-firāzın seçelüm

5. Ferdiyā dīvān-ı müsteṣnāyı ẕikr idüp şehā
   Ḳāmet-i aġyārı anda seyfler ile biçelüm

[vr. 105b]

310.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi eyyām-ı çemen devri ṭutup mecnūnluġum
   Gördiler dīdem sirişkin bildiler maḥzūnluġum
   Baḥr-ı ʿaşḳum mevc[i] iẓhār eyledi meftūnluġum
   ʿĀrif oldı bed-liḳālar ʿaşḳ ile efzūnluġum
   Ḳıl meded ey ḫānmānum var iken mevzūnluġum
   Merḥamet eyle ġarībem gitmeye meknūnluġum

2. Mesned-i ʿizzet olupdur ḫāk-i eyvānuñ baña
   Dīdeme kuḥl-ı cilādur ḫāk-i būstān-ı şümā
   Yoḳ durur ʿaḳl u ʿuḳūlum ḳalmışam bī-hūş ṭaña
   Cism ü cānum fikr ü efkārum be-mestān-ı şümā
   Ey şehenşāhum meded ḳıl var iken mevzūnluġum
   Bir ġarīb ü bī-kesem dūr olmaya meftūnluġum

3. Bā-ṣabā hem-rāh olaydı ez-ruḫet pür-deste gül
   Nefḥasında mest olaydum gūyiyā nūş oldı mül
   Ḫāk-i pāyüñ ol ḫudārā dīdeme oldı kuḥul
   Ṭurra-i müşgīnüñe bend olmaġa gitdi göñül
   Ey şehenşāh-ı bülend-aḫter görüp mevzūnluġum
   Sen meded eyle şehā dūr olmaya meftūnluġum

4. Ḫoş ʿanāṣırdan bizi ḫalḳ eyleyen Mevlā içün
   Muṣṭafā ḥaḳḳı daḫı ol Ḥażret-i Mūsā içün
   Āsmāna luṭf ile ʿazm eyleyen ʿĪsā içün
   Ḥażret-i Ādem daḫı oġlı Ḫalīllullāh içün
   Merḥamet eyle gedāya var iken mevzūnluġum
   Ey benüm devletlü sulṭānum saña meftūnluġum

5. Bu dil-i āgāhumı luṭf ile irşād it benüm
   Vuṣlatuñla ḫāṭır-ı bīmārı bünyād it benüm
   Ḳıl kerem çoḳdur günāhum dādumı dād it benüm
   Ferdiyāyı dilberā hecrüñden āzād it benüm
   Vuṣlatuñda eyle ḫande var iken mevzūnluġum
   Çīst fermānet şehenşāhā dür-i meknūnluġum

311.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılün]

1. Ey bu gönlüm murġını ābād iden ḫān İbrāhīm
   Bezm-i ruḫsāruña mihmān eyle sulṭān İbrāhīm

2. Sīne-i ṣad pāremi ʿaşḳuñla sen çāk eyleseñ
   Nev-bahār eyyāmı ḳılam āh u efġān İbrāhīm

3. Gül-iẕāruñda vücūdum mışrına bülbül zārın
   Ruḫlaruñ gülzārına her demde nālān İbrāhīm

4. Sen güzeller reh-berisin ey melek-sīmā-yı yār
   Ey bu ḥüsn-i Mışrına Yūsufla Kenʿān İbrāhīm

5. Ferdiyāya ḳıl vefālar mülk-i ḥüsne şāhnişāh
   Lebleri gül dişleri hem dürr ü mercān İbrāhīm

312.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey mest ü medhūş eyleyen bu cān İbrāhīm
   Leṭāfet bāġına sulṭān-ı ʿālī-şān İbrāhīm

2. Ġam-ı firḳatde maḫmūr eyledüñ bu ʿandelībi sen
   Çemende ruḫlaruñ bāġında ḳıl ḫandān İbrāhīm

3. Resūl-i kāʾinātuñ nesli olsañ ġam degül cānā
   Külāhuñ cāme-i ḥażrā ile ʿāyān İbrāhīm

4. Ṣalınsañ bāġ-ı gülşende hezār üftāde cemʿ oldı
   Bahār-ı gül-ʿiẕāruñda ḳılup dīvān İbrāhīm

5. Ġamuñ efyūnı Ferdīyi muʿarrā eyledi her dem
   Yitürdi rāh-ı gülzārı ḳılup efġān İbrāhīm

313.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Terk idüp bāġ-ı fenāyı dost iline gidelüm
   Bu gül-i gülzārı ḳoyup dost güline gidelüm

2. Āl ider aldanma bu bāġ-ı fenānuñ mülkine
   ʿAndelīb olma yüri dost bülbüline gidelüm

3. Bu fenā bāġında nālān eyleseñ bunca hezār
   Cām nūş idüp anuñ laʿl-i müline gidelüm

4. Meyl idüp gülzār-ı dünyāya fiġān itme göñül
   Rāh-ı ʿaşḳına girüp dostuñ güline gidelüm

5. Kūşe-i vaḥdetde Ferdī gibi pinhān olagör
   Terk idüp nām u nişānı dost iline gidelüm

314.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Devr idüp bu dār-ı mā-fīhāyı seyrān eyledüm
   Meclis-i dillerde bülbül zārı ḥayrān eyledüm

2. Aḳsarāy içre göñül murġı ḳılup bir dem mekeş
   Anda bir dildāra ʿAnḳā gibi cevlān eyledüm

3. Çār-yār olmışlar anda ʿīş ile nūş eyleyüp
   Āşiyān-ı ruḫlarında zār u efġān eyledüm

4. Caʿfer-i Ṭayyār didiler biri nām-ı pākine
   Birinüñ adı Muḥammed aña nālān eyledüm

5. Ḫoş ʿAlīdür biri ebrūveş ser-āmed ol nigār
   Biri nesl-i Muṣṭafādur mışruma ḫān eyledüm

6. Adı İbrāhīm olupdur nesli İbrāhīm Ḫalīl
   Ol şehenşāh ʿaşḳına bu cānı ḳurbān eyledüm

7. Bulmadum anuñ miṣāli bir perī-peyker daḫı
   ʿAndelīb itdüm göñül murġını sulṭān eyledüm

8. Cümle sādāt-ı mükerremden olupdur çār-yār
   Ḥıfẓ ide Mevlā ḫaṭādan anları ḫān eyledüm

9. Bulmadı Ferdī gibi nālān ider āşüfte-dil
   ʿĀrifāne şiʿri bu derdüme dermān eyledüm

315.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bu denī dünyā-yı mā-fīhāyı seyrān idelüm
   Şaḳıyup bülbül gibi dildārı ḥayrān idelüm

2. Gülşen-i bāġında nālān idelüm māh-ruḫuñ
Ġonce-i ruḫsārını gülzār-ı ḫandān idelüm

3. Cām ile ʿĪş eylesün nūş eyleyüp ol meh-liḳā
Āşiyān-ı ruḫların anda Bedeḫşān idelüm

4. Var ise ey sāḳiyā bāḳī getür nūş eyleyüp
Ol melek-sīmāyı gülzārında sulṭān idelüm

5. Ferdiyā āḫir bu ʿaşḳa ḳorḳaram ṣabr itmeyüp
El-vedā idüp zār u nālān idelüm[140]

316.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı ʿĪdinde ben ol şāh-ı cihānı görmedüm
Devr idüp bāġ-ı çemende gül-fidānı görmedüm

2. Şaḳıyup bülbül gibi nālān ile ḳıldum fiġān
Gül-ʿiẕārı geşt idüp ol nev-cüvānı görmedüm

3. Mest ü lā-yaʿḳıl olup ḳıldum ḫayālin hem-nişīn
Sīnemi ṣad çāk idüp ol bī-nişānı görmedüm

4. Ḳorḳaram beynümüze ol yār ile düşdi firāḳ
Şāḫ-ı gülşende ben ol Yūsuf-lisānı görmedüm

[140] Mısranın vezni aksamaktadır.

5. Ferdiyā ol ḳāmet-i şimşāda olduñ intiẓār
   Niçe demdür ol meh-i şīrīn-zebānı görmedüm

317.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nev-bahār olsa gül olsa yār olup hem cām-ı Cem
   Ḫoş çemen olsa ʿadūdan gizlüce bāġ-ı İrem

2. Alsa sāḳī destine devr eylese ol kāseyi
   Olsa ʿuşşāḳı ṣafā hep būse ile muġtenem

3. Ṭurmayup devr eylese bezm-i çemende ol ḳadeḥ
   Dest-i sāḳide ṣurāḫī eylese ʿālī-himem

4. Sīneye çeksem çemende ser-keş olmasa o māh
   Olsa aġyār-ı denīnüñ yirleri cāy-ı ʿadem

5. Ferdiyā dīvān idüp ẕikr itse müsteṣnā ġazel
   Olsa yārān-ı ṣafālar rūşen olup muḥteşem

[vr. 106a]

319.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey mürüvvet kān[ı] gülzāruñda ben nālān olam
   Ġayrılar görüp vefālar ben baḳup ḥayrān olam

2. Bezm-i ḥasretde fiġān itmezden evvel bed-liḳā
   ʿİş ü ʿişret eyleyüp ben mest-i ser-gerdān olam

3. Câme-i gül-gūnla reftār eyleyüp aġyār ile
Ġam beyābānında ben bu dillere dāstān olam

4. Bezm-i istiġnāda ol şūḫum bana raḥm eylese
Ruḫları bāġında ben bülbül gibi ḫandān olam

5. Şāḫ-ı gül bāġ-ı çemende ġonceveş ḳılsa vefā
Bezm-i ʿaşḳa ʿālī dīvān eyleyüp sulṭān olam

320.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Murādum sīne-i ʿuryānuma çekmek seni şāhum
Meger kim ṣayda ḳābil olmayasın ḥüsn-i kūtāhum

2. Çemende bülbül-i şūrīdeveş efġān u zār giden
Ṣabā eyyāmı gül devri bana hem-dem durur āhum

3. Dil-i şūrīdeyi ḳılsañ ṣafā gülzārına maḥrem
Ḫırāmānı ṣalınsañ gülşen içre ey yüzi māhum

4. Müjeñle bülbüli gül gibi ḳılsañ şād u ḫurrem ḫod
Muḥabbet baḥrine ġarḳ olmaġa rūşen ola rāhum

5. Gül-i ruḫsāruñ ile nev-bahār oldı gülistānda
Seḥer vaḳtinde Ferdīveş ötüp bülbüller ey şāhum

321.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nev-bahār oldı yine ʿazm-i gülistān idelüm
   Nūş idüp ṭoluları baġrumuzı ḳan idelüm

2. Sāḳiyā bezm-i gülistān içre cām-ı laʿl ü mül
   ʿİş idüp bülbül gibi zār ile efġān idelüm

3. Meclisi eyle müheyyā bāde-i gül-gūn ile
   Şīşeler gögsin geçürsin ḫāke yeksān idelüm

4. Ṣubḥ-dem bülbül gibi efġān ile nālān idüp
   Açalum ol ġoncenüñ ḳalbini ḫandān idelüm

5. İçelüm mey-nāb nūş idüp piyāle cürʿalar
   Āstān-ı gülşeni anda Bedeḫşān idelüm

6. Gülgül ola tāb-ı meyden mest olup ol şeh-levend
   Ruḫları cānān her dem gül gülistān idelüm

7. Ferdiyāya cām-ı mey gül-gūn ṣun ey sāḳiyā
   Mest olup ġonce-ṣıfat ʿaḳlı perīşān idelüm

322.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bende olup bir nigāra şimdi maḥzūn olmışam
   Ruḫları alı vü Hindūsına meftūn olmışam

2. Ṣayd olup üsküfli şāhinler gibi ol pādişāh
   Tā ki ol Leylāya şimdi ben de Mecnūn olmışam

3. Sīne-i ṣad pāremüz zaḫm eyledi ebrūları
   Ehl-i diller meclisinde dürr-i meknūn olmışam

4. Seyr idüp ṣaḥrā-yı ġamda eyledüm feryād u zār
   ʿAşḳ-ı Şīrīnçün hemān Ferhāda maḳrūn olmışam

5. Gerçi Ferdī didiler ʿuşşāḳ içinde aduma
   Rāh-ı sulṭān içre ben de ʿaşḳ-ı mevzūn olmışam

323.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey Yūsuf-ı Mışrīden aʿlā nesl-i İbrāhīm
   Cinān içre senüñçün dār-ı ʿulyā nesl-i İbrāhīm

2. Ṣalāt ile selām eylerdüm ismüñ ger işitsem ben
   Görince rūyuña ḳurbān olam yā nesl-i İbrāhīm

3. Ḥudārā himmet eyle ḳıl şefāʿat rūz-ı maḥşerde
   Tecāvüz idevüz cisr-i semāya nesl-i İbrāhīm

4. Cemālüñ ḥürmeti raḥmet ḳıla Rabb-i Teʿālallāh
   Ki ḫandān ide cennetde kerīmā nesl-i İbrāhīm

5. Bu cürmüme baḳınca işüm oldı nāle vü efġān
   Meded İşfeʿ lenā öldüm ḥabībā nesl-i İbrāhīm

6. Fenāda bulmadum rāḥat beḳāda merḥamet ola
   Günāhum ʿafv idince ol ki Mevlā nesl-i İbrāhīm

7. Eyā ʿarşı vü kürsī āsmānı ḫalḳ iden Mevlā
   Naẓar ḳıl Ferdiyā ḥüsnen be-nūra nesl-i İbrāhīm

324.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gözüñ maḫmūrını cānā şarāb-ı nāba beñzetdüm
   Ḳaşuñ ḳıble-nümāveş ʿāḳıbet miḥrāba beñzetdüm

2. Çıḳup nāz ile reftār eyledükçe ey şeh-i ḫūn-rīz
   ʿİẕār-ı ruḫlaruñ ḫūrşīd-i ʿālemtāba beñzetdüm

3. ʿAceb mest eyledi nefḥañ dil-i maḥzūnumı cānā
   Cemāl-i bā-kemālüñ būy-ı müşg-i nāba beñzetdüm

4. Lebüñden baḫş-i feyżüñ niçe bī-cānı ider iḥyā
   Serüñde caʾd-ı müşgüñ sünbül-i sīr-āba beñzetdüm

5. Muḥaṣṣal iḳtidā itdüm ki maḳṣūdum ola ḥāṣıl
   Ġam-ı ṭurrañla eşk-i dīdemi seyl-āba beñzetdüm

6. Dil-i Ferdī ser-i kūyuñda ḫāk oldı şehenşāhā
   Vefāsuz olduġuñçün ol ḫayāl-i ḫˇāba beñzetdüm

325.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Şu cihān içre ḳatı bir şeh-levendüm var benüm
   Mıṣr-ı ḥüsn içre leb[i] şekkār u ḳandüm var benüm
   Boyı ʿarʿar māh-peyker bir semendüm var benüm
   Dil[i] bülbül ṣaç[ı] sünbül bir efendüm var benüm

2. İḳtidā itdüm gözine ḳaşların miḥrāb idüp
   İki ṣaf kirpik cemāʿat ṭurrasın pür-tāb idüp
   İsterem dāʾim Ḫudādan bir suḫan pür-nāb idüp
   Ez-dehir ḥıfẓ eyle bir serv-i semendüm var benüm

3. Ḳıblegāh itmiş ruḫın ʿāşıḳ ṭavāf itmek içün
   Gülleri ṭutmış siper ʿāşıḳ muʿāf itmek içün
   Ḳalbe urdı tāze dāġı pür-meḥāf tmek içün
   Yūsuf-ı Mıṣrī̄ gibi serv-i bülendüm var benüm

4. Bāġ-ı ruḫsārına ṭutmış gül-ʿiẕārı ol siper
   Tī̄r-i āh u zāruma kim eylerem vaḳt-i seḥer
   Ki ḳatı şād oluram rūz-ı seḥer yeller eser
   Zülf-i müşgī̄ni siyeh bir ḳayd-ı bendüm var benüm

5. Dilerem dildāra ilte nev-seḥer bu rūzgār
   Çekdügüm derd ü elemden ḳılduġum āh ile zār
   Kāmlı ilḥāmı ilḳā ḳıl aña yā Kirdgār
   Ferdī̄-i bī̄-behreveş bir derd-mendüm var benüm

326.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey şehā gül ṣandum ammā ḫār imişsin añladum
   Ben seni yār ṣanmışam aġyār imişsin añladum

2. Yoġ imiş şānuñda ādemlük nişānı ḥāṣılı
   Dostluġuñ yolında nā-hem-vār imişsin añladum

3. Yoḳ yire zār eyleyüben çekmişem cevr ü cefā
   Dostı yoḳ bir düşmeni bisyār imişsin añladum

4. Var yüri şimden girü ḫār ile ʿişret eylegil
   Dost alup ṣatmaḳda bir pür-kār imişsin añladum

5. Sāġar-ı ġamdan virüp mest eyledüñ bu ṣādıḳuñ
   Ey perī-çihre yüri bī-ʿār imişsin añladum

6. Pādişāhā ben de senden çekmişem destüm bu gün
   Ben ḳuluñdan çünki [sen] bī-zār imişsin añladum

7. Ferdiyā gülşende itdi bülbüli ḫāmūş u lāl
   Ol sitem bābında ancaḳ var imişsin añladum

[vr. 106b]

327.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yā İlāhī derdüme yoḳ çāre bilmem n'eyleyem
   Hem-nişīnem rūz u şeb bu zāra bilmem n'eyleyem

2. Ġonce-i ruḫsār iken ḫ̆āhem dilā der-gül-ʿiẕār
İn gedā üftāde āḫir ḫāra bilmem n’eyleyem

3. Ẓann-ı yār idüp bu dil murġın dilā ṣayd eyledüm
Bülbül-i şeydāya nā-hemvāra bilmem n’eyleyem

4. Bir selām ile ṣabāḥa rāżı olduñ ey dilā
ʿĀr ider virmez anı nā-çāra bilmem n’eyleyem

5. Ferdiyā āzürde-i ḫār oldı iñler ney gibi
Nā-tüvān bir bendedür ḫünkāra bilmem n’eyleyem

328.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. İdelüm ʿaşḳ ile yā Ḥayy u Mürīd ü yā ʿAlīm
Ol kelām-ı ʿizzet ile oldı ol ẕāt-ı ḳadīm

2. Bu sözümden dimesünler pes ḳadīm durur hemān
Ẕātına isnād idüp güftem bu ḳavli ey ḥaşīm

3. Zīrā ʿaynı daḫı ġayrı olmadı çün ol kelām
İḫtilāf iderseñ ola saña ʿaẕāb-ı elīm

4. Levḥ-i maḥfūẓa yazupdur ḳudret ile ol Ḫudā
Nāzil itdi ol ḥabībe ṣoñra Furḳān-ı Kerīm

5. Ḥarf-i düden ʿālemi taṣvīr idüp ḫalḳ eyledi
Böyle fermān-ı İlāhī tā ki taḳdīr-i ʿaẕīm

6. Tāriḫ-i yücede itmām eyledi Furḳānını
   Raḥmete ġarḳ eyledi İslāmı ol ẕāt-ı Raḥīm

7. Emr ü nehyin cümle bildi ehl-i mevcūd-ı fenā
   Ger rıżāsın istemezseñ meskenüñ nār-ı caḥīm

8. Sālik ol ey Ferdiyā rāh-ı nigāra ṣıdḳ ile
   Luṭf ile ẕāt u cemālin göstere bize Ḥalīm

329.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Gel ey dil āh u zār eyle yine mest-i hezār oldum
   Gülistān içre bülbülveş şaḳur zār üzre zār oldum

2. Gül-i raʿnā bizi terk eyleyüp aġyār ile gitdi
   Hemān bülbül gibi zār it ki āzürde-i ḫār oldum

3. Düşüp zīr-i pey-i aġyāra oldum ben zebūn şimdi
   Turāb-ālūde oldum ben gözi ṭolu ġubār oldum

4. Teraḥḥum olmadı bir kez bu bülbül zāra gülşende
   Gül-i ruḫsār iken ḫˇāhem bu gün redd-i nigār oldum

5. Göñül murġı uçarken der-hevā ol pādişeh dāred
   Velī raḥm itmedi bir kez hemān ṣayd u şikār oldum

6. Dil ü cān ʿaḳl u fikrüm gitdi ṭurrasına bend oldı
   Ki şeydā olmışam şöyle cünūn u tār-mār oldum

7. Bu Ferdī derd-mendüñ oldı aḥvāli mükedder āh
   Bu sīnehā-yı sengīnüm yaḳar şemʿ-i hezār oldum

330.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sevdügümden ġayrı n'itdüm yāra bilmem n'eyledüm
   Çeşm-i cādū ġamze-i mekkāra bilmem n'eyledüm

2. Bir selām ile bizi yād itmez oldı ol nigār
   Caʾd-ı müşg ü ʿanber ü Tātāra bilmem n'eyledüm

3. Çār-sūy-ı vuṣlatından dūr ider īn bülbüli
   Nergis-i şehlāsıveş ḫūn-ḫˇāra bilmem n'eyledüm

4. Ṣoḥbetine bed-liḳāyı maḥrem ider ol nigār
   Mūnis itdi meh-liḳāyı zāra bilmem n'eyledüm

5. İntiẓār itdi beni şeh-nāzuma aʿdāları
   Ol gül-i raʿnālar içre ḫāra bilmem n'eyledüm

6. Ṣafḥa-i dilde ne sırlar vardur ammā gizlüdür
   Eylemem ifşā gözi seḥḥāra bilmem n'eyledüm

7. Ferdī-i bülbül iderse yek selām ile ṣabāḥ
   Anı da redd eylemez ḫünkāra bilmem n'eyledüm

331.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine ḳaldı aralarda şu ġurbetde ġarīb başum
   Elümden aldılar işüm firāḳ ile aḳar yaşum

2. Gözümde ḳaṭre-i eşküm olupdur laʿl-fām ey dil
   Hemīşe mül yirine ol sirişküm dāʾimā nūşum

3. Yiter bu bezm-i firḳatde fezā ḳılduñ bu ḥasretde
   Ḳanı hengām-ı vuṣlatda dem ile itdügüm ʿīşüm

4. Piyāle cām ile cürʿa elüñde sāġar u ṣahbā
   Ser-ā-ser şöyle nūş itdüm ki lā-yaʿḳıl u ser-ḫoşum

5. Viṣālüñ bezmine şimden girü mihmān olur mı dil
   Ḳatı mecnūn u şeydāyam ki āh u nāledür işüm

6. Bulamaz rāh-ı dildārı muḥaṣṣal cān u dil şimdi
   Muʿarrā olmışam ġāyet ki öz cānum ferāmūşum

7. İşitdük bu dil-i Ferdī nigārından cüdā düşmiş
   Çemende bülbüli cümle ser-ā-ser lāl u ḫāmūşum

332.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā gel bezm-i gülşen içre mey-nāb içelüm
   Cürʿalar tā berḳ ura meclisde mehtāb içelüm

2. Çünki rūz-ı maḥşer içre ola her cürmüm ḥisāb
   Kāselerle biz daḫı meyden bī-ḥisāb içelüm

3. Var ise sāḳī mey-i bāḳī getür bu meclise
   Cennet içre ḥavż-ı Kevṯer pür olan āb içelüm

4. Mest olalum ol ḫarābāt evlerinde ser-be-ser
   Devr idüp ey pīr-muġan vir ṣāf şarāb içelüm

5. Tāʾib olmış dirler ey Ferdī seni mey içmege
   Kimseden şimden girü itmeyüp ḥicāb içelüm

333.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bendeñi şeydā ḳılan ʿaşḳ-ı kemālümdür benüm
   Saña istiġnā viren ol ʿarż-ı ḥālümdür benüm

2. Şu diyār-ı ġurbet içre nāle vü zār itdügüm
   Āh idüp ṣaḥrā-be-ṣaḥrā pür-melālümdür benüm

3. Dūd-ı āhum ʿālemi pür-şeb ider şāhum neden
   Bülbül-i āşüfteveş ḫāmūş u lālümdür benüm

4. Ey şehenşāhā Ḫudārā himmet it bu bülbüle
   Vir lebüñ laʿlüñden ol āb-ı zülālümdür benüm

5. Kişver-i ḥasretde Ferdī gün-be-gün nālān ider
   Bülbülāsā zār iden āşüfte-ḥālümdür benüm

334.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Bahār olsa yine dildār ile ʿazm-i kenār itsem
   Çemenzār içre bülbülveş hemān nālān u zār itsem

2. Şaḳısam bāġ-ı ruḫsār ile zeyn olınca raʿnā-gül
   İşiden ʿāşıḳ-ı şeydāları bī-iḫtiyār itsem

3. Gözümden pençe-i eşküm dökilse dürr-i yek-tāveş
   Ser-ā-ser dīdem üzre eşk-i ḫūnı ber-ḳarār itsem

4. Lebinden baḫş-i feyż idince ḳandin ol lebi şekker
   Gören aġyār-ı bed-aḫterleri terk-i diyār itsem

5. Muraṣṣaʿ tāc-ı zerrīn ile ḳadd-ʿarʿar ḫırām itse
   Çemende Ferdiyā hengām-ı gül faṣl-ı bahār itsem

[vr. 107a]

335.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bendesin terk eyleyen şāh-ı ḫūbāna söylesem
   Ḥālüm[i] ʿarż eyleyüp ġonce-dehāna söylesem
   Söz mi teʾṣīr eyler ol serv-i ṣanevber ḳāmete
   Bī-teraḥḥum dilber-i şīrīn-zebāna söylesem

2. Bülbüle eyler tebessüm ṣalınup biñ nāz ile
   Raḳṣ ider bāzārı her dem cilve-i mümtāz ile

Çār-sūy-ı vuṣlatı yoḳ bülbül-i dem-sāz ile
Ser-te-ser ol ġonce-fem rūḥ-ı revāna söylesem

3. ʿArż-ı ḥāl itsem revā mı bī-vefā ḳadd-ʿarʿara
Bu meṣeldür ṣu geçer mi dāʾim aḳan mermere
Derc idersem pür-meʿānī sözler ol leb-şekkere
Hīç müʾeṣṣir mi ḳılur şūḫ-ı cihāna söylesem

4. Cürmümi ʿafv eyle didüm ol gül-i nev-resteye
Yıḳdı dil ḳaṣrın ziyāde ẓulm idüp dil-ḫasteye
Ḳılmadı aṣlā teraḥḥum Ferdī-i āşüfteye
Āftābāsā meh-i nā-mihrbāna söylesem

336.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. ʿİnāyet göster āfāḳa
Cefā-kār olma sulṭānum
Hidāyet göster ʿuşşāḳa
Sitem-kār olma sulṭānum

2. Baş egme her ḫas u ḫāra
Ḳoşılma her ḳafādāra
Ṣaḳın her demde aġyāra
Hevādār olma sulṭānum

3. Ḥarīm-i bāġ-ı vaṣluñda
İcāzet var mı bu bende

Yaḳup şemʿüñi sīnemde
Dil-āzār olma sulṭānum

4. Açıl ġonceyle ḳıl ḫande
Ṣalın ʿarʿarla gülşende
Ḳalup aġyār ile ġamda
Giriftār olma sulṭānum

5. Mihirsin yaḳma āfāḳı
Dil-efgār itme ʿuşşāḳı
Bu ḥüsnüñ ḫod degül bāḳī
Taʿab-kār olma sulṭānum

6. Ṣalın her dem ḫırāmānı
Şikār it ḫüsrev ü ḫānı
Ṣatup mihr-i dıraḫşānı
Nihen-kār olma sulṭānum

7. Yüri her demde merdānı
Temāşā eyle devrānı
ʿAceb Ferdī gibi cānı
Ḫaẕef-kār olma sulṭānum

337.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Dişüñ dürr-i ṣadefdür ṭaʿn ider lüʾlüʾye sulṭānum
Bizi ḳıl luṭf ile sāye ḳad-i dil-cūya sulṭānum

2. Bu mūy-ı müşg-bū şevḳinde nālem ḳaldı ne ḥāle
   Ṣorarsañ çeng idüp ḳaddüm hele ol mūya sulṭānum

3. Nihāyet yoḳ mıdur cānā dilüñden düşmez aġyāruñ
   Ser-ā-ser vaṣf-ı reftāruñ bu güft ü gūya sulṭānum

4. Muḥaṣṣal gezme aġyāra uyup hercāyīlük itme
   Cüvānsın māʾil olma cū gibi her sūya sulṭānum

5. Ne ṭurradur ʿaceb her mūyına yüz biñ dilān beste
   Hezār cānlar fedādur ol hilāl-ebrūya sulṭānum

6. Eger ṭāliʿ müsāʿid ise baḫtum eyleyüp yāri
   Ḳarīb eyler viṣāl-i ẕāt-ı ʿanber-būya sulṭānum

7. Ḫayāl-i ʿālem-i vuṣlat durur [ol] ümīdüm senden
   Hemīşe ḳāʾil oldum sāde bir pehlūya sulṭānum

8. Ḫalāṣ it vādī-i firḳatden ey ġonce-dehānum gel
   Ḳerem ḳıl maḥrem it ẕātuñ gibi meh-rūya sulṭānum

9. Aceb farḳ itdi sīm-endāmın ol lüʾlüʾ-i ʿAdenden
   Ḫaṭ-ı laʿlüñde müştāḳ ehl-i dil ol mūya sulṭānum

10. Metāʿ-ı dehr-i fānīden getür ey sāḳiyā meyden
    Seçilmez cām-ı ḫātemden getür ḳarşuya sulṭānum

11. Ten-i zerd ile gül-gūn eşkümüz dönmişdür arslana
Ṣarılsun mı sirişki Ferdiyā gīsūya sulṭānum

338.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ṣafḥa-i merhem-i dāġ içre bilürsüz bu tenüm
Hem ḥayātumda libāsum ger ölürsem kefenüm

2. Virmemek olur mı ey dil cānı cānān istemiş
Lecc ü baḥs itmeyelüm hīç ne senüñdir ne benüm

3. Tīr-i āhum deler āfāḳı lebüñ zībi ile
Beyt-i zenbūra n'ola beñzese ḳalb-i ḥazenüm

4. Pençe-i sīm ü sirişk içre yirüm ʿaşḳuñ ile
Bir zübābam ki semādan pür olur pīrehenüm

5. Ferdiyā terk eylemem kūy-ı serin dildārumuñ
Vaṭanumdur vaṭanumdur vaṭanumdur vaṭanum

339.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Āh kim ey dil yine ḫaste-i bīmār oldum
Bir gül içün bülbül-i şūrīdeveş zār oldum
Bilmez iken ġamı ben ġam-zede-i ḫār oldum
Göricek ṭurra-i zülfüñ aña ber-dār oldum

Allāh ne ʿaceb olmayacaḳ derde giriftār oldum[141]

Yine bir şūḫ-ı şehā ʿāşıḳ-ı dīdār oldum

2. Dilde vaṣl-ı lebi laʿli eṣeri ġāʾīb iken

Cūyveş aḳmaġa bir dilbere dil tāʾīb iken

Bī-dil ü bī-ṣabr u bī-ārām u nā-ḳālıb iken

Yine geldi bu dile ġam eṣeri ẕāhib iken

Allāh ne ʿaceb olmayacaḳ derde giriftār oldum

Yine bir bende-i ṭarrār u siyeh-kār oldum

3. O şehā meyl-i muḥabbet ṭamaʿı ḫāma düşüp

Ṭurra-i zülfi belāsı ile dil dāma düşüp

Bāde-i laʿl-i leb ile mey-i gül-fāma düşüp

Ol hilāl-ebrū içün rūz u şeb ālāma düşüp

Allāh ne ʿaceb olmayacaḳ derde giriftār oldum

Elem-i hecre düşüp ḫaste dil-efkār oldum

4. Beklerem rāhını her laḥẓa anuñ niçe zamān

Göñül uṣlanmadı ez-meyl-i hevā-yı ḫūbān

Aḳıdur merdüm-i çeşmüm ḥalḳaveş oldı ʿayān

Bir gül-i ġonce içün ʿāleme oldum dāstān

Allāh ne ʿaceb olmayacaḳ derde giriftār oldum

Elem ü derd ile ʿālemde sezādār oldum

5. Açılur bāb-ı viṣāli diyü eylerken ümīd

Ṭāliʿ-i şūmuma baḳ urdı kilīd üzre kilīd

[141] Mısranın vezni aksamaktadır.

Araya ālūd olup şimdi ol aġyār u yezīd
Ferdiyā miftāḥını itmek güşād emr-i baʿīd
Allāh ne ʿaceb olmayacaḳ derde giriftār oldum
Ey ṭabīb ü dil ü cān bülbül-i nā-çār oldum

[vr. 107b]

340.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. N’ola yaḳarsa āh itdükçe bu dünyāyı sūzānum
   Ki çarḫ-ı bī-vefāyı āh-ı şirār āteş-efşānum
   Cefā fenninde pür-ġamdur muḳarrer bu dil ü cānum
   Maḳarrum ḳalmadı inkāra cürmüm aṣlā dermānum
   N’ola ḫūn-āba ġarḳ itse bu kevni çeşm-i giryānum
   Beni vaṣlına ḫandān it benüm devletlü sulṭānum

2. Kerem ḳıl serv-i ser-efrāz ḳad-i bālāñ içün olsun
   Gül-i bezm-i ṭarāvet ʿārıż-ı raʿnāñ içün olsun
   Nihāl-i serv-i ḳāmet ḫāl-i ʿanbersāñ içün olsun
   Mesīḥāveş cihānda rūḥ-baḫş-efzāñ içün olsun
   N’ola ḫūn-āba ġarḳ eylerse kevni çeşm-i giryānum
   Beni vaṣluña ḫandān it benüm devletlü sulṭānum

3. Dil-i bī-çāreye hecrüñle sensüz hīç ḳarār olmaz
   Ġamuñla eşk-i dīdem baḥrine aṣlā kenār olmaz
   Saña ʿarż eylemek ḫālüm baña hīç ġayrı kār olmaz
   Velī ḳaldum ḥicābda ʿarż-ı ḥāle iḳtidār olmaz
   N’ola ḫūn-āba ġarḳ itse bu kevni çeşm-i giryānum
   Beni vaṣluña ḫandān it benüm devletlü sulṭānum

4. Ten-i fersūde hecrüñle olup āzürde-i aġyār
   Ġam-ı firḳatdedür mürde ḥayātı eyleyüp inkār
   Olupdur ʿaşḳ-ı pāküñle göñül bir maḥzenü'l-esrār
   Efendüm meyl-i ḳavl-i ʿahd ü peymānuña ḳıl iḳrār
   N'ola ḫūn-āba ġarḳ itse bu kevni çeşm-i giryānum
   Beni vaṣluña ḫandān it benüm devletlü sulṭānum

5. Ḫudāvendüm seni yek-tā-yı ḥüsn ile vaḥīd itmiş
   Ḥaḳāretle naẓar ḳılanı ẕātından baʿīd itmiş
   Bu Ferdī gerçi ḳapuñda yine cürm-i şedīd itmiş
   Biḥamdillāh ki ol ẕāt-ı ḫaṭā-baḫşüñ saʿīd itmiş
   N'ola ḫūn-āba ġarḳ itse bu kevni çeşm-i giryānum
   Beni vaṣluña ḫandān it benüm devletlü sulṭānum

341.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ol menem kim künc-i ʿaşḳ u ḳāmet-i yek-tā menem
   Gülşen-i dehr içre zāram bülbül-i şeydā menem

2. Ṣanma zāhid iki yüzlüdür senüñ gibi meni
   Ol kerāmet ehliyem maṭʿūne-i ʿāmme menem

3. Leşker-i aġyārı küffār ceyşāsā tār idüp
   Ol yezīdüñ ḳalbine şemşīr-i istiġnā menem

4. Şu fenāda olmışam gencīne-i rāz-ı cihān
   Ol sebebden mest-i ʿaşḳam ʿāşıḳ-ı dānā menem

5. Olmışam meftūnı bir serv-i ser-efrāzuñ bu gün
   Ferdiyā lüʾlüʾ-i meknūn-ı cihān-ārā menem

[vr. 108a]

Bābü'l-nūn

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

Ey melek-sīmā didüñ pür-şīve yek ol daḫı ben
Cevre itmekde taḥammül dimişem ben daḫı ben

342.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bilmezem ol ḫūblara serdāra mı yalvarayın
   Yoḫsa ger ol dīde-i seḥḥāra mı yalvarayın

2. Gerçi Manṣūr gibi geldüm bend olam ebrūsına
   Zülf-i müşgīni gibi ber-dāra mı yalvarayın

3. Ol güzeller pādişāhı ḫüsnine itdi esīr
   Gül-ʿ izārı terk idüben ḫāra mı yalvarayın

4. Ṣafḥa-i dilde ne sırlar gizlüdür ey dilberā
   Sırr-ı ʿaşḳuñdaki ol esrāra mı yalvarayın

5. Luṭf ile üftāde itdi nesl-i sulṭān-ı emīn
   Bülbül[i] ḥasret iden aġyāra mı yalvarayın

6. Dürr-i yek-tā misl ben bir ḫāna oldum mübtelā
   Bilmezem ol ġamze-i mekkāra mı yalvarayın

7. Ḳāmet-i āzāde ey Ferdī bizi terk eyledi
   Nāle vü hicrān ile ben zāra mı yalvarayın

343.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yine bir çarḫ-ı ʿadem mülkine sulṭān olayın
   Rūy-ı yāri görüben ḥüsnine ḥayrān olayın

2. Ḥükmine rām olduġum ol ḳāmet-i mevzūnuma
   Her ne kim emr eyler ise aña fermān olayın

3. Ṣad hezārān cevrine maḥrem idüp oldum ẕelīl
   Ger icāzet var ise kūyına seyrān olayın

4. Derdümi vaṣf eylemek mümkin degül dildār içün
   Ḫaste-dillerçün devāsuz derde dermān olayın

5. Yoḳ durur dermān u ṭāḳat key ġubār oldum bu gün
   Ferdiyā şimden girü ḫāk ile yeksān olayın

344.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Merḥabā ey bu devāsuz derdüme dermān amān
   Ḫoşca geldüñ ʿizzet ile ey perī şīrīn-zebān

2. Bendeñi ṣaḥrā-yı ġamdan ḳıl ḫalāṣ ey ḫānmān
   Rū-siyeh aʿdāya olma hem-nişīn ey ḫānmān

3. Çoḳ meh-i peyker cefāsın çekmişem rūḥ-ı revān
   Ḳalmadı ārzūları hīç sensin ey serv-i revān

4. Rūz-ı hicrān ile efġān itmesün bu nā-tüvān
   Ey benüm ʿaḳlum ʿuḳūlum baḥr-i ḥüsne mālikān

5. Gel beri aġyār ile ʿīş itme ey şāh-ı cihān
   Vaṣluñuz devrinde laʿl ü mül ile ey nev-cüvān

6. Ferdiyāyı nāz ile geçdükçe yād idüñ ʿayān
   Merḥabā ey bu devāsuz derdüme dermān amān

345.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rūz-ı gül geldi leṭāfet baġlayup devr-i çemen
   ʿAzm idüp sīmā-melekler gülşeni ḳıldı ḥasen

2. Ḳāmet-i āzādeler ʿīş eyleyüp nūş itdiler
   Şīşeler ḳıldı vü lāle nūş idüp ġonce-dehen

3. Bülbül-i āşüfteler nālān ile zār itdiler
   Tīġ-i hicrānı urup çāk itdiler sīmīn-beden

4. Başladı cevr ü cefāya ġonce-i gül-gūnları
   ʿAndelībi zār u bīzār eyledi ol sīm-ten

5. Ferdiyā terk itdi ʿārı ḳāmeti şimşād içün
   Āşiyānı devr ider ḫışm eyleyüp kişver suḫan

346.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḥasretüñle bu dil-i dīvāne efġān eylesün
   Ney gibi nālān idüp baġrını giryān eylesün

2. Geldi yā rūz-ı çemen ʿazm-i gülistān eylegil
   Tīġ-i hicrānuñ hemān aġyārı nālān eylesün

3. Bülbül-i şeydāya raḥm it ġonce-i nev-resteveş
   Kirdgār ol bezm-i ḥüsne daḫı sulṭān eylesün

4. ʿAşḳuñı iẓhār idem mecnūn olup faṣl-ı bahār
   Cevrüñe yoḳdur nihāyet nice pinhān eylesün

5. Bezm-i ʿaşḳuñ Ferdiyāyı dürr-i meknūn eyledi
   Ehl-i diller meclisinde ʿālī dīvān eylesün

347.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey gül-i gülzār-ı ḥasen bī-miṣālüm el-amān
   Ey ruḫı gülnār bāġ-ı mīve-i gülzār-ı cān

2. Ḫaste-dilden dūr idüp bezm-i viṣālüñ şerbetin
   Sāḳī-i hicrān elinden ḳan içer bu nā-tüvān

3. Āhenüñ tīġinden aṣlā yoḳ durur ḫavfum benüm
   Ḫançer-i elması ġamzeñ eyledi baña nişān

4. Cām-ı laʿlüñ cürʿasın[ı] ḫasteden dūr eyleme
   Luṭf idüp vir destine nūş eyleye anı zebān

5. Zülfüñüñ bāġında bend oldı göñül murġı aña
   Ruḫlaruñ seyr itmege ʿazm eyleyüp ḳıldı fiġān

6. Ferdiyā bāġ-ı çemende gūş urup nālān ider
   Gül degüldür aña gülzār ruḫlaruñdur āşiyān

348.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey perī ben ʿācizem vaṣfuñ kitābetden hemān
   Āh u efġān eylesün ʿaşḳuñla murġ-ı dil ü cān

2. Cāme-i gül-gūn ile reftār idince ḳāmetüñ
   Aġzı ḥoḳḳa dişleri lüʾlüʾ daḫı şīrīn-zebān

3. Çeşm-i āhū kirpigi oḳ ḳāmet-i āzādedür
   Lebleridür dürr-i yek-tā māh-rū ḳaşı kemān

4. Ṣalınup gīsūlar ile kākül-i şeb-būlaruñ
   Ġamzeñ oḳı ʿāşıḳa eyler müjeñ her dem ziyān

5. Ruḫlaruñ fülfüller ile zīnet itmiş ʿāşıḳa
   Gülşen-i ḥüsnüñe bülbüller ider zār u fiġān

6. Ser-te-ser ḳocmaḳ diler dostuñ miyānın Ferdiyā
   Ḫoş vefālar eyleseydi luṭf ile şāh-ı cihān

349.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ruḫları gülzārını rūşen ḳılup bāġ-ı çemen
   Nāz ile reftār idüp ṣalındı ol sīmā-semen

2. Kāse kāse ḳan içer bülbülleri nālān idüp
   Lāleveş elden ḳomaz ol cām-ı laʿli sīm-ten

3. Gül gibi şād olmaḳ ister ʿāşıḳ-ı āşüfteler
   Ol ʿadū-yı bed-liḳāyı şād ider sīmīn-beden

4. Bir ṣaḥīfe olacaḳ vaṣfın ḳılursam bir kitāb
   Daḫı dūr eyler beni redd eyleyüp ġonce-dehen

5. Ferdiyā gülzār-ı ḥüsnünde yüri āşüfteveş
   Zār ile nālān olup ḫāk eylegil bu cān u ten

350.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bāġ-ı hicrānuñda bülbüller de nālān eylesün
   Yārümüz bī-çāreyi bu ʿaşḳa sulṭān eylesün

2. Devr-i gül geldi hemān açdı niḳābın ġonceler
   Nev-bahār oldı çemenzārı gülistān eylesün

3. Ḳorḳaram ifşā ider bir gün ṭutar mecnūnluġum
   Nev-bahār eyyāmıdur bu derde dermān eylesün

4. Meclis-i dillerde meknūn eyledi ʿaşḳuñ beni
   Māh-rūlar içre ʿālī dīvān eylesün[142]

5. Ferdiyā mihr ü muḥabbet içre ḳaldı cān u ten
   Yāra diñ bu nā-tüvāna būse iḥsān eylesün

351.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Naḳd-i ʿaşḳuñda hezār āh eyleseñ ol ḫāna sen
   Bülbül-i şūrīdeveş gūş eyleseñ efġāna sen

2. Ṣafḥa-i ṣadrında berḳ urmış żiyā-yı ruḫları
   ʿAndelīb olduñ güzeller reh-beri sulṭāna sen

3. Gül-ʿiẕār-ı ruḫların çoḳ ḫūblaruñ seyr eyledüñ
   ʿĀḳıbet üftāde olduñ ol şeh-i devrāna sen

4. Lebleri yāḳūt-ı aḥmer dürr-i yek-tā dişleri
   Ḳıl fedā ḳurbān idüp cān u gözi mestāna sen

5. Bāġ-ı gülzār-ı ruḫında ṣad hezār üftādeler
   Zār ile efġān ider hem-çü ki ḳıyduñ cāna sen

6. Ferdiyā ḳurbān olup şehnāzuña ʿīd eyledüñ
   Muntaẓır olduñ ruḫı bāġında ḫoş iḥsāna sen

[142] Mısranın vezni aksamaktadır.

352.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āteş-i ʿaşḳ ile yandı bu yürek ṭutuşdı cān
   Ḥasret-i nāz ile nālān eyledi bu nā-tüvān

2. Nev-çemen bāġında nālān eyledi bülbülleri
   Gelmedi bāġ-ı gülistān içre ol şāh-ı cihān

3. Bādeler nūş olmadı ḳaldı piyāle cürʿalar
   Ġonceler efġān ider nālān idüp ol āşiyān

4. Câme-i gül-gūn ile ṣalınmadı bezm içre yār
   Pāy-māl oldı göñül dildār olup gülden nihān

5. Ferdiyā ol yār ile ʿĪd itmedi nev-rūz-ı ʿĪd
   Çoḳ cefā ḳıldı baña nev-rūz-ı ʿĪdi nev-cüvān

[vr. 108b]

353.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dişleri dürr ruḫları gül ister iseñ işte sen
   Cānını eyler fedā bülbül dilerseñ işte ben

2. Bir melek-sīmā güzeller reh-beri şāh-ı cihān
   Ruḫları bāġı müzeyyen gül dilerseñ işte sen

3. Bülbül-i āşüfteveş rūz-ı çemende zār ider
   Sīnesi nālān ile çāk ister iseñ işte ben

4. Câme-i gül-gūn ile pervāz ider hümā gibi
   Bir mehi peyker yüzi enver dilerseñ işte sen

5. Ruḫları gülzārına eyler temennā āftāb
   Gülşen-i bāġında bir raʿnā dilerseñ işte sen

6. Ferdiyā bāġ-ı çemende bülbül-i şūrīdeveş
   Zār ile feryād u nālān ister iseñ işte ben

354.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ruḫları gül ḳāmeti Ṭūbā dilerseñ işte sen
   Bāġ-ı cennetde melek-sīmā dilerseñ işte sen

2. Niçe yüz biñ ḳulları dīvānına el bağlamış
   Şöyle bir ʿādil şehenşāhā dilerseñ işte sen

3. Lebleri gülnār gözi āhū dişi lüʾlüʾ-i yek
   Daḫı nev-res ġonce-i raʿnā dilerseñ işte sen

4. Ṣoḥbet-i ḫandānına dil-ḫasteyi maḥrem ḳılur
   Çeşm cādū ḳaşları zībā dilerseñ işte sen

5. Tīr-i müjgānı ser-ā-ser nūş ider ḫūn-ı dili
   Ruḫları gülzār-ı müsteṣnā dilerseñ işte sen

6. Gerdeninde fülfül-i Hindūları zīnet bulur
   Ṭurra-i müşgīni dām-ı mār dilerseñ işte sen

7. ʿİşret ü ʿīşine diller muntaẓır bir şāḫ-ı gül
   Kim ḳılur mestāneyi iḥyā dilerseñ işte sen

8. Nāz u istiġnā ile şūḫ-ı ṭabīʿat Ḥıfẓiyā
   Şöyle bir İskender ü Dārā dilerseñ işte sen

9. Nāle vü efġāna Ferdī gibi mūnis hem-nişīn
   Bir ġarībçe bülbül-i şeydā dilerseñ işte ben

355.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bir meh-i peyker yüzi gülgül dilerseñ işte sen
   Gül-ʿiẕāruñda ġarīb bülbül dilerseñ işte ben

2. Çeşm cādū ḫāl Hindū dişleri lüʾlüʾ-i yek
   Bir yüzi enver ṣaçı sünbül dilerseñ işte sen

3. Murġ-ı cānı āh-ı yāra ṣıdḳ ile eyler fedā
   ʿAşḳ elinden ʿīş u nūşa mül dilerseñ işte ben

4. Bir lebi şekker boyı ʿarʿar şeh-i kişver nigār
   Ruḫları pür-zīnet-i fülfül dilerseñ işte sen

5. Ṭurra-i müşgīnüñe ber-dār ider dil murġını
   Ferdiyāveş pür-hüner bir dil dilerseñ işte ben

356.

[Müfāʿaletün Müfāʿaletün Müfāʿaletün Müfāʿaletün]

1. Şehenşeh-i nev gül-i çemeni fiġān ile zār iderdi hemān
   Ne deñlü fiġān iderse aña vefāsını anda ḳıla nihān

2. Ruḫı güli bülbüli ḳıla nāle ile fiġān u zāra ḥarem
   Viṣāl getürmeye gözine çemende ḳıla firāḳ ʿayān

3. Bahār-ı çemende zāra ḥarem ider gül ü ġonce-i şeh ü māh
   Sarāy-ı ruḫında zār u fiġān ider güline cihān revān

4. Ḥıfıẓ ide ol nigār[ı] Ḫudā vücūdına irmeye murażā
   Bahār güli żiyā vire gülşeni ḳıla ol żiyāsı ʿayān

5. Simīn ü semen güzellere baş cevāhir[i] Ferdī ola ḳarār
   Nesīm-i seḥer gibi ola ḥüsnle gül-i ruḫ u ferīd-i cihān

357.

[Fāʿılātün Fāʿilün Fāʿılātün Fāʿilün]

1. Bülbül-i şeydā menem mıṣr-ı ḥüsne ḫān sen
   ʿĀşıḳ-ı āşüfte ben ḫūblara sulṭān sen

2. Dāʾimā efġān ile sīnesi tālān ben
   Rūy[ı] müsteṣnā güzel Yūsuf-ı Kenʿān sen

3. ʿAşḳ ile mey-ḫānede ḫaste vü bīmār ben
   Dü ṭarāfdan pür-muḥib ʿāşıḳa cānān sen

4. Hem-nişīnem ʿaşḳuña bu dil-i mestān ben
   ʿĀşıḳa inʿām ider luṭf ile iḥsān sen

5. Bir vefāña cān virür hem olur ḳurbān ben
   Ol şehenşāh-ı bülend nāz u şive-kān sen

6. Ferdiyā-yı ḫaste-dil vuṣlata yeksān ben
   Taḫt u ʿizzet ṣāḥibi mühr-i Süleymān sen

358.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Geldi yā rūz-ı bahār irişdi eyyām-ı cünūn
   Sīne-i ṣad pāremüzveş oldı ṣaḥrā lāle-gūn
   Dīdemüz her laḥẓa dildārsuz döker seyl-āb-ı ḫūn
   Destüñüzden kime dāde gideyin ey dehr-i dūn
   Cismümüz mecnūn u baġrum ḫūn u baḫtum ser-nigūn
   Ḳalmadı aṣlā mecālüm olmışam ġāyet zebūn

2. Nev-seḥer gülzāra biz ʿazm eyledük ol ḫān ile
   Destüme ṣundılar anda bir ġazel sulṭān ile
   Ḫāṭır-ı nā-şādumuz fāl açdılar nālān ile
   Geldi maṭlaʿ nāgehānī vaṣf-ı ḥāl-i cān ile
   Dīde pür-nem baġr pür-ġam baḫtum oldı ser-nigūn
   Ḳalmadı dermān u ṭāḳat olmışam ġāyet zebūn

3. Mışr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿān̄dan itdiler cüdā
   Derd ü hicrān u ġam ile eylerem her dem ṣadā

ʿAsker-i ġam bu vücūdum mışrını ḳıldı ġıdā
Geldi dāġ-ı sīne-i ʿuryānumuzdan bir nidā
Yoḳ durur dem hem daḫı ḫam oldı baḫtum ser-nigūn
ʿAşḳ elinden yoḳ felāḥat olmışam ġāyet zebūn

4. Tīr-i firḳat cāme-i sīnem ider her demde çāk
Ṭaʿn-ı aʿdā nīzesinden oldı bu cismüm helāk
Baḥr-ı ġamı içre cism-i nā-tüvān[ı] ḳıldı ḫāk
Destümüzde bād u gözde āb u dilde nār-nāk
Ḳalb maḥzūn baġrumuz ḫūn baḫtum oldı ser-nigūn
Ṭāḳatüm ṭāḳ oldı ġāyetde zebūn oldum zebūn

5. Ferdiyā mecnūn-ı ʿaşḳa mūnis oldı zār idüp
Menzil-i ṣaḥrā-yı ʿaşḳda ḳaldı ʿaşḳı kār idüp
Hem-nişīn olan aña ḥālinden istiḫbār idüp
Derd ile eşʿār iderdi maṭlaʿın iẓhār idüp
Bu dil maḥzūn o ḫār memnūn bu baḫtum ser-nigūn[143]
Yoḳ durur cevre nihāyet olmışam ġāyet zebūn

359.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey ġaflet ile nār-ı ʿaşḳa yanmayan bir ān
Ki göñlin ṣūretā bir şāh-ı ḫūbāna ḳılan cevlān

2. Şu meydān içre başuñ güy olur rāżı olursañ ger
Bu ʿāşıḳ nāmına nāʾil olursın eylegil nālān

[143] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. Hemen dāl eyler ol ḳaddüñ ki baḥr-i ʿaşḳa ġarḳ idüp
   Ṣafālar ister iken her cefāya dest ura cānān

4. Fenāda pür-vefā bir yāra murġ-ı dil olup hem-dem
   Dem-ā-dem ṣayd olurken zār ile ḳılur yine efġān

5. Varup andan daḫı fehm it ne şeydür āteş-i ʿaşḳuñ
   Aña rāżı olursañ hem-nişīn ol geçmeden kār-bān

6. Benüm bu pendümi eyle ḳabūl ey bülbül-i şeydā
   Zi-rāh-ı menzil-i ʿaşḳdan niçe cānlar olur ḳurbān

7. Piyāle nūş idüp ʿaşḳuñ meyinden mest ü bī-hūş
   Şehenşāh-ı bülend-aḫter görince olalar ḥayrān

8. Ki ʿaşḳuñ āteşi kār eylesün ol şāh-ı ḫūbāna
   Vefāya hem-nişīn ide seni ol kişver-i ḥaḳan

9. Geçüp cān ile tenden Ferdiyā girdi reh-i ʿaşḳa
   Ṣafā baḥrine ġarḳ oldı vefālar eyleyüp sulṭān

10. Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
    Nice bir ḫˇāb-ı ġafletde yatursın ey gül-i ḫandān

    [vr. 109a]

360.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey gül-i bāġ-ı Baḳārā tāc-ı ser ehl-i cinān
   Mefḫarü'l-kevneyn Aḥmed yā muḥibbü'l-müsteʿān

2. Hem şefīʿü'l-müẕnibīn ey mürşid-i rāhü'l-ʿulā
   Ey Resūl-i kān-ı şefḳat server-i bāġ-ı nihān

3. Ḥamd aña kim ümmet itdi sen imāma ol bizi
   İşbu devlet şükr[i] üzre virevüz Mevlāya cān

4. Mecmaʿ-ı dīvān-ı Ḥaḳda yā imāmü'l-mürselīn
   Cürmümüze ḳıl şefāʿat yā ḥabībā el-amān

5. Olavuz cennetde ḫandān ey şefiʿül-müẕnibīn
   Çār aṣḥāb-ı güzīnet ol dem ola dīdebān

6. Ferdiyā kim bu niyāza ṣıdḳ ile teʾmīn ide
   Bāġ-ı gülzārında ḫandān eyleye ol ḫānmān

361.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey hilāl-ebrū nigārı himmet eyle el-amān
   Rāh-ı ḥasretde bu dil cān ile ḳıldılar fiġān

2. Leşker-i ġam bu vücūdum mıṣrını żabṭ eyledi
   Vuṣlatuña hem-dem eyle ey şeh-i şīrīn-zebān

3. ʿĀḳıbet Mecnūna hem-rāh oldı bu āşüfte-dil
Rūyuñı göster baña gülşende ey şāh-ı cihān

4. İntiẓār ile muḥaṣṣal ḫāk-i yeksān eyledüñ
Cān u dil oldı fedā rāhuñda ey gülzār-ı cān

5. Pes niçe gün görmezem ben rūyuñı ey şeh-levend
Niçe yüz biñ yılca farḳ itdi baña ey ḫānmān

6. Bir daḫı seyr eylesem lüʾlüʾ ṣaçınca ruḫlaruñ
Saña ḳurbān olduġum gūş eyleyeydüñ bī-nihān

7. Cāme-i zer ile gelse Ferdiyā reftāra şāh
Sīneler çāk eyleyüp ḥayrān olayduñ bī-gümān

362.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Himmet eyle ey şehenşāhā dil-i ġam-ḫˇāra sen
Sīne-i ṣad pāremi luṭf eyle yaḳma nāra sen

2. Ruḫlaruñ gülzārını görmek diler āşüfte-dil
Gülşenüñde gül yirine bende ḳılma ḫāra sen

3. Dām-ı zülfüñde dil-i mestāneyi ḳayd eyledüñ
Ḫoşca tīmār eyle aña ey gözi ḫumāra sen

4. Vuṣlatuñ bāġında ʿīd itsün dil-i mestānemüz
ʿAdlüñüz bābında fermān eylegil gülzāra sen

5. Saña ey şāhā ḳul oldı cān u dil şimden girü
   Luṭf u iḥsān eyle hem-dem ḳılma āh u zāra sen

6. Gül-ʿiẕāruñ ḳaṣdına ʿazm eyledi āşüfte-dil
   Ey bülend-aḫter nigārum dilber-i ʿayyāra sen

7. Ferdiyā-yı ḫaste-cānı yād idüñ bir kez amān
   Bāġ-ı gülzāruñuz iʿṭā eylegil bīmāra sen

363.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā ey bu dil-i şeydāya ṭaʿn iden dil-i nā-dān
   Görüp bir çihre-gül yanumda ḳılasın hemān efġān

2. Neden bunca ḥased ẓāhir olupdur ḳalb-i sevdüñde
   Baña her demde ṭaʿn eylersin ey ebter ḳılup nālān

3. Ḳara yüzlü ʿadūsın ser-te-ser zār eyle efġān it
   Görince ol perī-nāzı gözüñ eşküñ ḳılup efşān

4. Çıḳası gözlerüñ yaşı ola ālūde ḳan ile
   Ḥasedden yaşını Ceyḥūn idüp her dem ola giryān

5. Ne deñlü ḥāsid olsañ ol melek-sīmāya ḳarşu sen
   Baña ʿālī himem ḳılur güzeller içre ol sulṭān

6. Belā bāzārgāhında vücūduñ mışrı ḫāk olsun
   Dil-i şeydā-yı gülzārı ruḫında idicek nālān

7. Umūr-ı ehl-i ʿaşḳ içre eyā aġyār-ı bed-çihre
   Ferāġat ḳılmaz iseñ ger vücūduñ mışr ola tālān

8. Ḥayıflar kim ṣudūr ide femüñden bunca bed-aḳvāl
   Şefiʿ ü'l-müʾminīn iken daḫı ol neslüñüz her ān

9. Yüri ʿaḳl-ı meʿāşuñla tefekkür eyle aḥvālüñ
   Ne ḳara yüzlü aʿdūsın bilür misin seni bir ān

10. Bu Ferdī derd-mende ṭaʿn idüp ḳılma anı bī-hūş
    Fiġān-ı tīr çarḫ üzre çıḳupdur idicek nālān

364.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Vücūdum mışrını feryād u nālān eyleyen sensin
   Nigār ile gedā beyninde hicrān eyleyen sensin

2. Helāk olmaḳda cānum ḥasretiyle gün-be-gün efzūn
   Firāḳuñ şemʿine bu cism[i] pervān eyleyen sensin

3. Şehenşāh ile vuṣlatda senüñ ṭaʿnuñ bizi ey ḫar
   Ki ol şāh[ı] melālet bāġına ḫān eyleyen sensin

4. Vücūdum mışrını dāl itdi ṭaʿnuñ ey ḫar-ı müfid
   Bu nār-ı hecre ebdānum ki mihmān eyleyen sensin

5. Bu Ferdī bülbül-i şeydāya mışr-ı yāri terk idüp
   Bu āh u zār u nālān ile efġān eyleyen sensin

365.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Leṭāfet gül-ʿiẕārında şeh-i devrān olasın sen
   Melāmet bāġınuñ cevrine ser-gerdān olayum ben

2. Melāḥat mülkine sulṭān-ı ʿālī-şān olasın sen
   Nedāmet bāġınuñ seyrānına ḥayrān olayum ben

3. Selāmet kişverine pādişeh ḥaḳan olasın sen
   Firāḳat bezmine ḥayrān ile nālān olayum ben

4. Saʿādet taḫtgāhında geçüben ḫān olasın sen
   Siyāhet baḫtuma hem-rāh olup efġān olayum ben

5. ʿAdālet cāmesine ġarḳ olup sulṭān olasın sen
   Leb-ā-leb būseler iḥsānuña cevlān olayum ben

6. Ḥimāyet gülşeninde ey şehā ḫandān olasın sen
   ʿİnāyet eyle luṭfuña n'ola mihmān olayum ben

7. Şerāfet bāġına Ḥıfẓī gibi cānān olasın sen
   Be-ġāyet cevrüñe Ferdī gibi pinhān olayum ben

366.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. El-amān ey ġamzesi cellād efendüm el-amān
   El-amān ey ṭurra-i müşgīn-bendüm el-amān

2. Bezm-i ruḫsāruña cānum teşnedür ey şāḫ-ı gül
   Bülbülüñüz muntaẓır ey şeh-levendüm el-amān

3. Zaḫm-ı şemşīrüñ bu ʿuryān sīnede ḳaldı ebed
   El-amān ey ḳāmet-i serv-i semendüm el-amān

4. Ruḫlaruñ gülzārına ḫandān ola āşüfte-dil
   Gül-ʿizāruñ ḳoḳa bu dil derd-mendüm el-amān

5. Ol Ḫudārā himmet eyle bülbüle ey pādişāh
   Ferdiyā maḥzūna ey Ḥıfẓī efendüm el-amān

367.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. N'içün ey pādişāhānum bu bülbülden ḳaçarsın sen
   Ser-ā-ser ḫūn-ı ʿāşıḳdan ḳadeḥlerle içersin sen

2. Beni gördükçe aʿdā ṣoḥbetinden el çeküp şāhā
   Gülistān içre bülbül çün mekānuñdan göçersin sen

3. Saña ḫoş mı gelür zār eyledükçe āh u efġānum
   Ḳaçup gördükde dīdemden gözüm yaşın ṣaçarsın sen

4. ʿAceb hümā gibi pervāz urup fevḳān-ı eflāke
   Zemīn üzre bu şeydādan ḳaçup her dem uçarsın sen

5. Saña aʿdā olan ḫār ile ṣoḥbet eyleyüp cānā
   Şehā sen böyle mi dostı ʿadūlardan seçersin sen

6. Seni gördükçe şükrāne taṣadduḳ eyleyüp diller
   Beni gördükçe ey cānā mey ü Cemden geçersin sen

7. Saña lāyıḳ degül şāhā bu Ferdīden ḳaçup her dem
   Firāḳa maḥrem idüp hecr ile ḳanın içersin sen

[vr. 109b]

368.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][144]

1. Bu dil-i şeydā firāḳa niçe ḫandān olsun
   Böyle ḳılursa felek ḫāk ile yeksān olsun
   Nicesi bu sīnemüz sūzuñla mihmān olsun
   Nice bir şemʿ-i fiġān u zāra pervān olsun
   Bir vefā ḳıl bī-devā derdine dermān olsun
   ʿĀşıḳ-ı āşüfteler içinde sulṭān olsun

2. Ser-nigūn oldı bu baḫtum görmedüm eyvānuñ
   Pür-ġam oldı cismümüz hem dīde ser-gerdānuñ
   Başumuza şu cihān-āra ise zindānuñ
   Nāz ile reftār idince görmedük seyrānuñ
   Ey şehenşāhā niçe bu ṭarza hicrān olsun
   Rūyuñı görmek içün dil niçe cevlān olsun

3. Niçe bir āşüfte-dil zār ile nālān olsun
   Kūşe-i firḳatde efġān ile pinhān olsun
   Niçe bir bülbül-i şeydālarda ol ḫān olsun

[144] Şiirin vezni aksamaktadır.

Ḳanda mihmān ola vaṣla ḳanda ḥayrān olsun
Ḳıl mürüvvet ey şehā yoluñda ḳurbān olsun
Yoḫsa ḳan ālūde çeşm-i zār u giryān olsun

4. Ḳanḳı kişver ḫāk-i ṭopraġuñ senüñ ey sulṭān
Ḳanḳı gülşen āb-ı ṣuyuñ ey bu derde dermān
ʿUnṣur-ı bāduñ nedür nāruñ nedür ey fettān
Mışr-ı ḥüsne lā-cerem olduñ o Yūsuf-ı Kenʿān
Dām-ı zülfüñden dil-i şeydāya bir ān olsun
Mest ü bī-hūş olmaya bir defʿa devrān olsun

5. Ferdiyā dil-ḫasteye şāhā nedür fermānuñ
Ol ġarībüñ nālesine raḥm ider mi cānuñ
Cām-ı laʿlüñden içür olsun senüñ mestānuñ
Dāʾimā ister lebüñden bādeler iḥsānuñ
Ey bülend-aḫter nigārum bu ne seyrān olsun
Himmetüñ yoḳ hem-çü vuṣlat bu ne ezmān olsun

369.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Eyā bu cān u dil yoluñda ḳurbān olsun ey sulṭān
Ne fermān eyler iseñ aña rām olsun bu dil hem cān

2. Lebüñ sükker yüzüñ enver meh-i peyker boyuñ ʿarʿar
Dilüñ bülbül ṣaçuñ sünbül ruḫuñ gülgül şeh-i devrān

3. Gözüñ cādū beñüñ Hindū kemān-ebrū dişüñ lüʾlüʾ
Müjeñ Tātār oḳın atar gülüñ bī-ḫār gülistānān

4. Sehī ḳaddüñ zihī ḫaddüñ daḫı destüñ ne pür-ḫūndur
   Senüñ ġamzeñ oḳı āḫir vücūdum eyledi nālān

5. Menem Ferdī ki sen Ḥıfẓī devāsuz derdüme ṭıbbī
   Keremler ḳıl devālar bul ʿadālet ḳıl elā cānān

370.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. İntiẓār itmek beni lāyıḳ mıdur gülzāra sen
   Hem esīr itmek dil-i nā-şādumı ol ḫāra sen

2. ʿAndelīb olduġuma şāhid dilerseñ ey şehā
   Zerd-çihrem aña dāldür ḳıl naẓar bu zāra sen

3. Cürmümüz var ise ʿafv it yoġ ise ey şeh-süvār
   Çekmege Manṣūrların var mı sebeb bu dāra sen

4. Rū-siyeh aʿdālaruñ ṭaʿnından itme bir ḥaẕer
   Hem-nişīn it anları nālān ile bir pāre sen

5. Gülʿ-iẕār-ı ruḫlaruña hem-dem it āşüfteyi
   Ser-te-ser ġarḳ itmegil üftādeñi efkāra sen

6. Ḳāmeti serv-i revānum ey efendüm Ḥıfẓiyā
   Destümüzden çıḳdı Ferdī aña ḳıl bir çāre sen

371.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ġam-ı ṭurrañla şeydā-dil nice bir pāy-māl olsun
   Niçe bir bezm-i firḳatde vücūdum bir ḫayāl olsun

2. Sür ey cānā raḳīb[i] dūr idüp dergāh-ı ʿālīden
   Gidüben mūr-ı ġuṣṣa ser-te-ser ol pāy-māl olsun

3. Viṣālüñ bāġına tek hem-dem eyle murġ-ı cānı sen
   Ḥarāmī dīde nūş eylerse bu ḳanum ḥelāl olsun

4. Dil-i nālānumuñ ṣīt ü ṣadāsı çün bu gülzāra
   Yiter şimden girü bülbül çemen ḫāmūş u lāl olsun

5. Eger kūyuñda dirseñ olmasun ḳavġā-yı ʿuşşāḳuñ
   ʿAdū-yı kāfiri ḳatl it ne ceng ü ne cidāl olsun

6. Dirīġ eyler mi Ferdī cānını senden benüm şāhum
   Revādur rāhuña varı hemān ʿīd-i viṣāl olsun

372.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ṣabā luṭf eyle aḥvālüm var ol yāra ḫaber vir sen
   Bu āh u zārumı ol çeşm-i seḥḥāra ḫaber vir sen

2. Ṣadā-yı ʿaşḳ ile ṭoldı bu mevcūdāt u āfāḳı
   Muḥaṣṣal hecr ile ḫāk itdi dildāra ḫaber vir sen
3. Cihānı mevc urup eşküm hemīşe pür-şarāb itdi

Ḫarāb itdi dil-i şeydāyı serdāra ḫaber vir sen

4. Kebāb itdi firāḳı sūz çün bu ḳalb-i efzūzı
   Ḳarārum ḳalmadı her demde ḫünkāra ḫaber vir sen

5. Şemīm-i nāfe-i ḫālinden aġyāra ḳılup iʿṭā
   Ḥarām itdi bize ol çeşm-i ḫūn-ḫᵛāra ḫaber vir sen

6. Cem ü āyine-i İskenderüñ ḳalmış durur adı
   Münevver rūy efzūn çeşm-i Tātāra ḫaber vir sen

7. Firāḳ-ı cām u laʿl ile ne çekdi sāġar-ı ġamdan
   Ne ḫūn üftāde bu Ferdī o mekkāra ḫaber vir sen

373.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Ḳatı maḥzūn olupdur cān yine sulṭāna gidelden
   Söyindi şemʿ-i dil ḥālā yine pervāne gidelden

2. Ruḫı gülzārı bülbül gibi zār itdi beni yārüñ
   Efendüm ḫār ile bāġ-ı gülistānāna gidelden

3. Bu sīnem āteşiyle künc-i ġam ālūde ḳıldum ben
   Ḫarāb itdi göñül mülkini ol vīrāna gidelden

4. Perīşān olduġından göñlümi beñzetdi ol dildār
   Anuñ boynında olan caʾd-ı perīşāna gidelden
5. Gül-i raʿnā firāḳ ile ḫarāb itdi dil-i Ferdī

Göñül başladı şimdi āh ile efġāna gidelden

[vr. 110a]

374.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. El-amān u el-amān u el-amān u el-amān
   Nev-seḥer bāġ içre gülşen bülbülinden el-amān

2. ʿAzm-i bāġ itdükçe her vaḳt-i ṣabāda dil-firīb
   Dādumı bī-dād ider şaḳur dilinden el-amān

3. Ḳāmetüm dāl eyledi āḫir geyürdi ḳaralar
   Mū gibi kesr eyledi tā kim bülendüm el-amān

4. İn dil-i şeydā gibi gülzārın aldurmış hemān
   Ser-te-ser efġān u zār eyler gülinden el-amān

5. Bir boyı āzāde sevdüm aldılar āḫir raḳīb
   Rūz u şeb zār eylerem firḳat mülinden el-amān

6. Zār iderken men ġarīb bülbül işitdi nālemi
   Bāġ-ı ruḫsār-ı nigāruñ fülfülinden el-amān

7. Zāruma ṣabr itmeyüp şaḳur gelüp ḳurbumda āh
   İkimüz birden o şāḫ-ı şengülinden el-amān

8. Allāh Allāh gör ne zār olur o bāġda her zamān
   Ḥasretiyle caʿd-ı müşg-i sünbülinden el-amān

9. Ḳābil olmaz Ferdiyā ol zārumuz şerḥ eylemek
   El-amān u el-amān u el-amān u el-amān

375.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Bu ne ḥikmet bu ne ẓulmet bu ne devrān olsun
   Bu ne kec-rev bu felek ḫāk ile yeksān olsun

2. Olur olmaz kekez ü ḳodoş ü ḫīzān ebter
   Geçüben ṣadra ki ḳurb-ı şeh-i ezmān olsun

3. Aña tābiʿ ola şeh-zāde-i merġūb-ı cihān
   Sözini gūş ide dāʾim bu ne ḥayrān olsun

4. Ṭutup elden ḳomayan dāmenini şefḳat yoḳ
   K'ola aġyārına tābiʿ bu ne seyrān olsun

5. Ki bu deñlü vire şöhret bu nemīme bühtān
   Ayura dostını dostdan bu ne fermān olsun

6. Dil-i Ferdīye görinmez ki bu dünyā vü fenā
   Bu firāḳı nice bir çekmege giryān olsun

376.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḥasretüñle ey şehā yandı bu dil zār ile cān
   Firḳatüñ şerḥ eylemekde olmışam bülbül-zebān

2. N'ola bir kez tīġ-i vuṣlat īn dil-i sengīnüme
   Ursañuz bu sīnehāya ey meh-i nā-mihrbān

3. Pādişāhā var ise cürmüm aña ḳılma naẓar
   Zīra şeydā olmışam hecrüñle ey ġonce-dehān

4. Dīdeme kuḥl-ı cilādur ḫāk-i pāyüñ ey şehā
   Luṭf idüp bu bülbüle ḳılma cefālar el-amān

5. Pādişāhā Ferdī-i zāra teraḥḥum eylegil
   Vuṣlatuñ bezminde ola dil-ġarībüm şādmān

377.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫānmānum bāda virdüm yārüm aldırdum bu gün
   Mest ü şeydā olmışam dildārum aldurdum bu gün

2. Nāle vü efġāna mūnis itdi ḫār-ı bed-liḳā
   Bülbül-i āşüfteveş gülzārum aldurdum bu gün

3. Cām-ı mevt nūş ideyidüm n'ola bu firḳatden āh
   Görmeyeydüm hecr-i yāri varum aldurdum bu gün

4. Eylemiş babası tenbīh ol gül-i ḫandānuma
   Zār idem şimden girü ser-dārum aldurdum bu gün

5. Terk-i mıṣr idem firāḳ-ı yār ile ben dil-firīb
   ʿĀḳıbet ol nergis-i Tātārum aldurdum bu gün

6. Yā İlāhī firḳat-i dildāra nice ṣabr idem
   Nūr-ı dīdem ġamze-i mekkārum aldurdum bu gün

7. Dalḳ-ı ezraḳ-fām siyāh olup al egnüñde sen
   El-vedāʿ eyle yüri ḫünkārum aldurdum bu gün

8. Çün siyeh câme geyüp bülbül gibi zār ol hemān
   Hem-nişīnem pādişāh-ı dārum aldurdum bu gün

9. Başumı ḳanda alup gidem bu hicrān ile āh
   Ferdī-i bī-behreveş nā-çārum aldurdum bu gün

378.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dost[ı] benden ayıran derdine dermān bulmasun
   Sāyeveş bed-çihre aʿdā yanına daḳılmasun

2. Ḥaḳ Teʿālā fücʾāten mevt[i] aña iḥsān ide
   Kimseler n'olduġunı fikr idüp aṣlā bilmesün

3. Yārümi benden cüdā ḳılan ʿadū ola ḫudām
   Rūz-ı maḥşerde cehennemden ol āzād olmasun

4. Ḳahr ide Ḳārūn gibi Mevlā o bī-dīn kāfiri
   Tā ḳıyamet ḥaşre dek gitmekde ġāyet bulmasun

5. Şuʿle virsün açılup ruḫsār üzre gülleri
   Ol efendüm pādişāhum ġoncesi hīç ṣolmasun

6. Ferdiyā zār eylesün tā ḥaşra dek gülzārına
   Gün-be-gün efzūn olup ʿaşḳı müdām eksilmesün

379.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Benüm yārüm meh-i peyker
   ʿAlīl m'ola bencileyin[145]
   Lebi şekker boyı ʿarʿar
   Ẕelīl m'ola bencileyin

2. Geçer bahār ile güzler
   Baña yoḳ gice gündüzler
   Felek üstinde yıldızlar
   Melīl m'ola bencileyin

3. Cüdā ḳıldı bizi aġyār
   Vücūdum ḳıldı āh u zār
   ʿAceb ol māh-rū dildār
   Ẕelīl m'ola bencileyin

[145] "Bencileyin" kelimesi vezni bozmaktadır.

4. Dili bülbül beñi Hindū
   Ṣaçı sünbül gözi cādū
   Bu hecr ile dişi lüʾlüʾ
   Melīl m’ola bencileyin

5. Dil-i Ferdī helāk oldı
   Zemīn üstinde ḫāk oldı
   Ki baġrı nār-nāk oldı
   ʿAlīl m’ola bencileyin

[vr. 110b]

380.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey şehā īn bülbüli nālān u zār itmek neden
   Gül-ʿiẕār içre ser-ā-ser meyl-i ḫār itmek neden

2. Ḫar ḳadar dergāhuñuzda raġbeti yoḳ bülbülüñ
   Ol ʿadū-yı bed-liḳāya iʿtibār itmek neden

3. Vuṣlat ile ser-te-ser ḳalb-i ʿadūyı şād idüp
   Zülf-i müşgüñ gibi ʿaḳlum tār-mār itmek neden

4. Ḫūn-ı dīdem ḳılmadı baġruña aṣlā bir eṯer
   Pādişāhā ṣīt-i aʿdā saña kār itmek neden

5. Vuṣlatuña Ferdiyā üftādeñi ıraġ idüp
   Sāġar-ı firḳat virüp çün bī-ḳarār itmek neden

381.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Murġ-ı cānum gel gidelüm biz hemān
   Nāmumuz ḳalsın şu yirde bir zamān
   Firḳat ile eşkümi ḳıldum revān
   El-amān ey pādişāhum el-amān

2. Gördügince dil-ġarībinden ḳaçar
   Kāse kāse eyleyüp ḫūnum içer
   Dīde-i pür-ḫūnumuñ eşkin ṣaçar
   Lāl olup bu diller açmadı dehān

3. Yā İlāhī ḳıl devā bu derde sen
   Rāh-ı ḥasret içre yandı cān u ten
   Dāstānam heft kişver içre ben
   Dil yanup pervāneveş ṭutışdı cān

4. Ferdiyāyı ḫāk-i yeksān eyledi
   Sāġar-ı ġam nūşına ḫān eyledi
   Ehl-i ʿaşḳı cümle yalan eyledi
   El-amān ey ḫūn-ḫˇārum el-amān

382.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā ben ruḫları ʿanberden ayrıldum bu gün
   Nefḥa-i Tātār u müşg-ezferden ayrıldum bu gün

2. ʿAndelībinden cüdā ḳıldılar āḫir seg raḳīb
   Bāġ-ı ruḫsārında raʿnā-terden ayrıldum bu gün

3. Güfte gelmez oldı tāc-ı ʿadl ile ol pādişāh
   Dürr-i yek-tā neşr iden dillerden ayrıldum bu gün

4. Ḥāṣılı ṭurralaruñda ʿaḳlum oldı şermsār
   Caʿd-ı müşg ü ḳayd u tellerinden ayrıldum bu gün

5. Nāz ile reftāra gelmez oldı bezm-i gülşene
   Ḥüsn ile sīmā-melek reh-berden ayrıldum bu gün

6. Çeşm-i pür-ḫūnum olupdur ḫāk-i pāya intiẓār
   Kuḥl-ı dīde ḳılmaġa pür-ferden ayrıldum bu gün

7. Şāh-ı ḥaḳanı muraṣṣaʿ tāc ile taḫtında āh
   Şāh-ı baḥr u berr ü heft-kişverden ayrıldum bu gün

8. Yā İlāhī ḳıl devālar bu dil-i nālānuma
   Zīnet-i pür-ḫāl ü fülfüllerden ayrıldum bu gün

9. Nā-ümīd eyle kerīmā bed-liḳā aġyārı sen
   Āftāb-ı ḥüsn-i pür-enverden ayrıldum bu gün

10. Mest ü mecnūn olmışam bezm-i firāḳuñda şehā
    Ḳāmet-i serv-i bülend ʿarʿardan ayrıldum bu gün

11. Olmadum bir kerre rāḥat ol ʿadū destinden āh

Şükr ideydüm seg-raḳīb ü ḫardan ayrıldum bu gün

12. Cürʿalarla sāḳiyā muṭrib ü meclis daḫı mey
Cümlesinden fāriġ oldum serden ayrıldum bu gün

13. Nicesi ṣabr eylesün Ferdī bu hicrāna begüm
Bezm-i gülşen içre bülbüllerden ayrıldum bu gün

383.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][146]

1. Nice ḳılam ferāġat ol yañaġı müşg-bārumdan
Boyı ʿarʿar ṣaçı ʿanber dili dürler intişārumdan
Ḳaçar aʿdā yanında gördügince bu āh u zārumdan
Fe-emmā ḫālī bulsa ben rāżıyam ol şeh-süvārumdan

2. Niyāzum rūz u şebde ol durur dāʾim bī-zevālüme
Muʿammer ṭūl-i ʿömr eyle benüm çār ebrū hilālüme
Müyesser eyle vaṣl[ı] māh-ı nev Yūsufveş cemālüme
Olaydı baḫş-ı feyż nūş ideyidüm ol tāc-dārumdan

3. ʿAdū yanında bir rāḥat mı bulur ol şāh-ı ḥaḳanum
Raḳīb[i] ḳahr u pā-māl it benüm ey devletlü sulṭānum
Gözi sāḥir ḳatı fāḫir revā āḫir cism ile cānum
Kerīmā sen devālar ḳıl benüm eyyām-ı bahārumdan

[146] Şiirin vezni aksamaktadır. Baş kısmına *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fâ'ilâtün Fa'* şeklinde bir kalıp yazılmıştır.

4. Ser-ā-ser sırr-ı ʿaşḳ içre benüm bu baḫt-ı siyāhumdan
   Görinmez dīdeme aṣlā şu ʿālem ẕerreveş āhumdan
   Ne mümkindür dil-i Ferdī rücūʿ itmek pādişāhumdan
   Teʿavvüz ol Ḫudāya ḫār-ı bāġ-ı ol gül-ʿiẕārumdan

384.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā āh itmeyem de kimler āh itsün bu gün
   Olmasun ḫāmūş u lāl ol ġamlar āh itsün bu gün

2. Ṭāḳatüm ṭāḳ eyledi feryād ile efġān u zār
   Dīde ḫūn-ālūde olan nemler āh itsün bu gün

3. Vuṣlatında ḳılduġum ʿişret ḥarām oldı baña
   Pādişāhum ile olan demler āh itsün bu gün

4. Ḫˇācesı ḳodoş beni itdi o şāhumdan cüdā
   Sāġar-ı devr-i felek encümler āh itsün bu gün

5. Gelmez oldı cāmiʿe ol dilber-i ḫūn-ḫˇārumuz
   Rū-be-rū ṣoḥbetler iden femler āh itsün bu gün

6. Ḳanı yā ol nāz ile ḫandān-ı gülzār itdügi
   ʿİşretinde raḳṣ-ı cām-ı Cemler āh itsün bu gün

7. Olmaz iken bir vaḳit ʿāşıḳsuz ol gülzār-ı cān
   Terk-i efzūn eyledi şeb-nemler āh itsün bu gün

8. Jāle vü bārān olupdur ḫūnumuz şimden girü
   Pençe-i lüʾlüʾ gibi ol semmler āh itsün bu gün

9. Bir fürūz-ı firḳat-i sengīn olupdur cān u ten
   Ferdiyāveş var ise sersemler āh itsün bu gün

385.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nicesi ʿarż eyleyem aḥvālümi sen yāra ben
   Hem efendüm pādişāhum dilber-i ʿayyāra ben

2. Tās-ı gerdūn iñledi her rūz u şeb zār [eyledi]
   Ḳaddi ʿarʿar çeşmi cādū ġamze-i mekkāra ben

3. Zīb ü berḳ-ı revnaḳ-ı ruḫsāruñuzı ḳılmaya
   Hem-çü pür-fer eyleyen mektebde sen dildāra ben

4. Tār-mār itdi bizi ol çeşm-i ḫūn-rīzüñ yiter
   Ḳāmeti Ṭūbā melek-sīmā gözi Tātāra ben

5. Bu ḥicāb içre şehā ḳaldum mecālüm ḳalmadı
   Ḥālümi şerḥ eylemek ḳābil degül sen yāra ben

6. Bī-teraḥḥum pādişāh sen hīç işitmeñ zārumı
   Bir selāmuñ dūr idersün bende-i nā-çāra ben

7. Bilmezem ebrūlaruñ baña ne efsūn eyledi
   Mā ʾil oldum ruḫları gül sen gözi seḥḫāra ben

8. Nesl-i pāküñ ḥürmetiyçün merḥamet ḳıl ey şehā
   Pāyuña yalvarı düşdüm sen meh-i ḫūn-ḫˇāra ben

9. Şāḫ-ı gül ḳılduñ boyuñ bu bülbül-i şeydāya sen
   Zīrā çoḳdur ḫāruñuz düşdüm hemīşe zāra ben

10. Ferdīye luṭf eyle raḥm it pādişāhum el-amān
    Kūh-ı ṣaḥrāya düşer mecnūn olup mekkāra ben

[vr. 111a]

204. Bir buçuḳ sāl içre bir kez görmişem
Anı da bilmem ne ṭarza görmişem

205. Yā nice ṣabr eyleyem bu firḳate
Yā nice mekṣ eyleyem bu ḥasrete

206. Yā İlāhī olmışam ʿaşḳa zebūn
Yā İlāhī olmışam mest ü cünūn

207. Görmedi kim ol gedā-yı liḥyānī
Gerçi yaḳdı şāh içün cān u teni

208. Yaḳdı cismüm nār-ı sūzānı ebed
ʿĀḳıbet boyumca geydürdi nemed

209. Ol perī ʿaḳlum alup gitdi hemān
Oldı ṣabrum ardına anuñ revān

210. Ḫalḳa oldum ben gülünç ancaḳ bu gün
Urdı ol bu sīneme dāġ u dögün

211. Her ki iḳāmet ola ẓuhra hemān
Eylerem ben ʿaṣra niyet ol zamān

212. Böyle dirken ol gedā vü hem naḥīf
Derd-i ʿaşḳ içre żaʿīf ü hem laṭīf

213. Aḳıdurken gözden ol demde ḫūn-āb
Ġālib oldı baʿde zamān aña ḫˇāb

214. Vardı bir cemʿiyyete ḫˇāb içre dil
Ol melīl ü hem ʿalīl ü bu ẕelīl

215. Gördi dildārını ol ṣoḥbetde āh
Geydi ol dem egnine ṣevb-i siyāh

216. Ḥāṣılı bir dem ḳılup ṣoḥbet hemān
Uyanup ḫ ̔ābından itdi ol fiġān

217. Aġlar iken nāgehānī dil-ġarīb
Eylemişdi fikrini ancaḳ ḥabīb

218. Çıḳdı ol dem çār-sūya zār idüp
Ẕikrini ancaḳ viṣāl-i yār idüp

219. Seyr iderken çār-sūyı bī-bedel
Gürg-i baḫtum uyanup taḳdīr ezel

220. Ol hümā pervāzlu dildārum hemīn
Ṣalınup olmışdı ol baña yaḳīn

221. Ol yeşil destār ile ol nev-cüvān
Ṣarıġın ṣıġayup olmışdı ʿayān

222. Eyler iken anda nāz ile ḫırām
Eylemişdi ʿāşıḳı mest-i müdām

223. ʿĀşıḳın ol demde gördi ol şerīf
Dil-rübālar reh-beri ḫūb u laṭīf

224. Geldügi semte dönüp ʿazm eyledi
Derdüm üzre dilberüm derd eyledi

225. Dökdi dīdem nemleri Mirrīḫveş
Ġālib oldı sīneye ol dem āteş

226. Oldı günden güne nālānum mezīd
Eyleye Mevlāmuz ol yārüm saʿīd

227. Her ne deñlü ḳılsa cevr ile cefā
Eylerem ol deñlü ẕevḳ ile ṣafā

228. Oldı çünki vaṣluñ ardınca firāḳ
Ḫoş gelür ʿuşşāḳa ġam-ı iftirāḳ

229. Çünki vaṣluñ āḫiri firḳat durur
Rüʾyetüñ ṣoñı ġam-ı ḥasret durur

230. Şāyed ol ümmīd-i vaṣl ile ʿaceb
Bir zamānda çekevüz dürlü taʿab

231. Tā ebed cāʾiz ki olınca viṣāl
Seyr idem şāyed ki ol demde cemāl

232. Seyr iderken ol diyār-ı firḳati
Cānuma kār itmiş idi ḥasreti

233. Semtine ʿazm eylemişdüm nāgehān
Ol perī̄-çihre baña oldı ʿayān

234. Lī̄k maḫfī̄ olmış idüm anda men
Geldi reftār ile ol ġonce-dehen

235. Ḳaʿr-ı ābı anda seyrān eyledi
Bu melī̄li anda ḥayrān eyledi

236. Gördi anda bu gedāsın pādişāh
Ser-te-ser bu ʿāşıḳın ḳıldı nigāh

237. Bir zamān mekṣ eyledi anda o cān
Ol şeh-i ḫūbān u hem cān-ı cihān

238. Döndi anda mektebe ʿazm eyledi
ʿAḳl u fikrüm anda hem cezm eyledi

239. Gitdügi dem andan ol şī̄rī̄n-zebān
Güfte geldüm bu ġazelden nāgehān

386.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün][147]

1. Gel ey dil cevr-i ʿaşḳı gör bu gün şifā yirine
   Cefā-yı dilber-i raʿnāyı gör vefā yirine

2. Bulınmaz çünki derdüñe devālar ʿāḳıbet ey dil
   Alagör derd-i dildārı ki sen devā yirine

3. Baña sevdā-yı zülf-i dilber āḫir kār be cānā
   Benüm rūḥum ḳara çul geydürür ʿabā yirine

4. Geçüp gitme bizi görmeze ol ʿömrüm kerem ḳıl
   Sehī ḳaddüñ baña göster ki merḥabā yirine

5. Yüzüñ görmege ey ḫūb-ı cihān-keş dilber-i ʿayyār
   Ki ʿömri naḳdini Ferdī virür kirā yirine

240. Çünki irdi ḫātime işbu ġazel
Düşdi ḳalbüme yine dürlü ʿilel

241. Ḥāṣılı mekş eyledi reh içre ol
ʿĀḳıbet görindi yine bize yol

[147] Şiirin vezni aksamaktadır.

242. Düşdi rāh-ı ġurbete bu cān u dil
Saña diyem sen daḫı böylece bil

243. Hecr-i yār ile ḳılup terk-i diyār
Vardı baġlu ḫānına ḳıldı ḳarār

244. Anda buldı niçe şeh ḫūbān yine
Mışr-ı ḥüsne şāh-ı ʿālī-şān yine

245. Līk virmez cān u dil hīç anlara
Hīç degişmez gönlini ol ḫānlara

246. Artdı günden [güne] derd-i firḳati
Cān u gönlin yaḳdı nār-ı ḥasreti

247. Aġlar iken bu firāḳ ile ʿayān
Geldi ḫˇāb-ı digerümde nāgehān

248. Nev-resīde ol perī-peyker nigār
Ol şeh-i ḫūbān yār-i tāc-dār

249. Geldi ḫˇābumda göründi ol perī
Yir yüzinüñ māhı mihrüñ enveri

250. Egnine geymiş bir alaca ḳabā
Didi nice olduñuz yā merḥābā

251. Mürde iken anda iḥyā eyledi
Vuṣlatını baña ifşā eyledi

252. Ṣoḥbet itdi anda şāhum bir zamān
Destine aldı dil ü cānum ʿayān

253. Daḫı ol ṣoḥbetde iken nāgehān
Uyanup ḫ ʿābumdan eyledüm fiġān

254. Raḳṣ idüp eylerken āh ile fiġān
Oḳıdı bu şiʿr-i efrūzı ʿayān

387.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Senden ayrı olmayaydı baña ṣoḥbet kāşkī
Çünki yoḳdur baña sensüz hem-çü rāḥat kāşkī

2. Şu cihānda olmışam āzāde-i aġyār-ı bed
Sensüz ey rūḥum baña olmaya sāʿat kāşkī

3. Cān u dil hecrüñle hīç ārām idinmez bir nefes
Ol münevver rūy-ı pāküñ baña ʿizzet kāşkī

4. Yā İlāhī dostumı almaḳdan al bu cānumı
   Olmaya ansuz baña bir dem meserret kāşkī

5. Vādi-i hicrāna düşdüm baña raḥm eyle felek
   Ferdiyā ansuz baña olmaya ẓulmet kāşkī

255. Çün tamāma irdi bu şiʿr-i bülend
N'eyledi gör baña ol serv-i semend

256. Bir zamān çekdüm firāḳ u ḥasretin
Nūş idüp sāḳī-i hecrüñ şerbetin

257. Seyr iderken nāgehān ol ġurbeti
Geldi bir ḫ ʿābum ẓuhūr itdi ḳatı

258. Bir şeb içre seyr-i ḫ ʿābumda meger
Sūz-ı ʿaşḳ itmişdi ḳalbüme eser

259. Oldum anda şöyle bir meclisde dūş
Gördüm anda meclis-i rindānı ḫoş

260. Virdiler anda baña bir cevheri
Gāh laʿl-reng gāh yeşildür renkleri

261. Gördüm ol cevherde mektūb bu kelām
Saña diyem bişnev anı ey hümām

Haẕā mektūb
Elā yā eyyühā'ş-sāḳī edir ke'sen ve nāvilhā

262. Daḫı yazılmış o mihre ber-ṭaraf
Cümle anı oḳıdum bā-ḥarf u ḥarf

Haẕā mektūb
Esselām ʿāleyküm ilā devri's-selām

263. Çünki gördüm ol mihirde bunca şey
İñledüm āh eyleyüp bā-miṣl-i ney

264. Uyanup ol ḫ ʿābdan ol demde āh
Egnüme geydüm yine ṣevb-i siyāh

265. Didüm ol dem sāḳīye idüp ḫiṭāb
Oḳıyup işbu ġazel ey müsteṭāb

388.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Elā yā eyyühā's-sāḳī edir ke'sen ve nāvilhā
Bizi ḫāk itdi pāyına ki ʿaşḳ üftāde müşkil hā

2. Ezelden mekteb-i ʿaşḳda muḥabbet cürʿasın içdüm
   Didüm ol dem dil ü cāna ki sır bu ḳanlu ḳābil hā

3. Oḳıdum bir sebaḳ üstād-ı ʿaşḳdan didi ey sāḳī
   Ayurma kendüñi pīrden gözünden perdeyi sil hā

4. Naẓar eyle bu gerdūna dilā tābiʿ neşod dūna
   Unutduñ rāz-ı pinhānı geru sāzend-i maḥfilhā

5. Bu Ferdī rind ü şeydādur be-dih sāḳī şarāb-ı ʿaşḳ
   Zebān-ı ṭurra-i dilber çe ḫūn üftādedür dilhā

266. Geçdi nice gün aradan ey aḫī
Saña diyem bişnev anı sen daḫı

267. Geldi bir gün ez-sūy-ı mıṣır nigār
Şöyle bahār anuñ ḫoş eyyāmı var[148]

[vr. 111b]

389.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ġāfilen cānuñ içinde geldi eyyām-ı şerif
   Ol mübārek māh-ı ṣavmı buldı eyyām-ı şerif

[148] Mısranın vezni aksamaktadır.

Cānib-i dostdan serüme geldi yā dürlü belā
Gözlerümüz ḳan yaş ile ṭoldı eyyām-ı şerīf

2. Ḳāḍī-i Ḫudā men bülbül[i] naḫçīr itdiler[149]
Ṣayd idüp āḫir bizi gör bend-i zencīr itdiler
Güft-i murdār ile sīnem daḫı şeb-gīr itdiler
Açılan bāġ-ı gülümüz ṣoldı eyyām-ı şerīf

3. Geldi cānuñdan mübāşir bilmedüm ben ʿīdi ʿīd
Raḥmet-i Mevlādan ola dilerem anlar baʿīd
Gördi der-zencīr eḥibbā didiler ʿīdüñ saʿīd
Ḳaralar geydügüm aʿdā bildi eyyām-ı şerīf

4. Fikr ü efkārumdan ol gün ḳalmadı bende mecāl
Kim sebeb oldıysa vire Rabbenā aña zevāl
Ferdiyā bunca belā geldi sere bilmem ne ḥāl
İtdügi cümle ʿadūnuñ ḳaldı eyyām-ı şerīf

268. Çün bu terbīʿ olıcak ol dem tamām
Ẓāhir oldı yine derdüm ey hümām

269. Seyr iderken bülbül ol cāyı hemīn
Cān u dilden eyleyüp āh u enīn

[149] Mısranın vezni aksamaktadır.

270. Geçdi andan bir buçuḳ māh ey żaʿīf
Bād-ı ʿaşḳum eyledi ġāyet naḥīf

271. Māh-ı Zi'l-ḳaʿde gelicek ey laṭīf
Geldi ḫ̔ābumda görindi ol şerīf

272. Penc-deh rūz u şebinde ol nigār
Eyledi mışr-ı vücūdum āh u zār

273. Ġālib oldı ol şeb içre baña ḫ̔āb
Eyledi ol dil-rübā dürlü ṣevāb

274. Ẓāhir oldı ḫ̔ābum içre ol perī
Ol ki ḫūblar serveri hem reh-beri

275. Seyr ider aġyār içinde ol ḫūbān
Evvelā güft itmedi ġonce-dehān

276. Eyleyüp dürlü cefālar bülbüle
Şol esīr-i derd ü miḥnet bu dile

277. Güfte aʿdālar içinde gelmedi
N'eydügini bülbüli hīç bilmedi

278. Ben ġarībe eyledi dürlü ʿitāb
Ṭoġmadı hīç ol mehümden bize tāb

279. Meclis anda ḫālī oldı nāgehān
Gitdi fī'l-cümle ʿadūlar ol zamān

280. Diñle imdi devlet-i ḫᵛābı hemān
Vuṣlata irgürdi ol şīrīn-zebān

281. Mūnis oldı gülşen içre bülbüle
Maḥrem itdi bülbüli bāġ-ı güle

282. Baḫş-ı feyż itdi ruḫından bir zamān
Göñlümi ḫoş eyledi ol bī-nihān

283. Bī-nihāye ʿīş ü ʿişret eyledi
Yār ile ol demde ṣoḥbet eyledi

284. ʿİşret iderken nigār ile hemān
Uyanup āh itdüm ol dem nāgehān

285. Uyḳudan uyanmışam ben zār idüp
Şevḳ-i dildār ile kendümden gidüp

286. Görmedüm ḫ̆ābumda gördügüm ʿayān
Ṣanki dünyāca baña oldı ziyān

287. Ẓulmet-i şeb ġarḳ idüp anda hemān
Gördüm ol ẓulmet[i] daḫı bī-gümān

288. Ḳalmış iken ẓulmet içinde hemīn
Aġlayup itdüm ḳatı āh u enīn

289. Aġlar iken derd ile ben nāgehān
Oḳıdum bu şiʿr-i efrūzı ʿayān

390.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Sevdügüm cānānumı aġyār-ı bed-rū bulmasun
   Sevdügümi dilberümden ġayrı kimse bilmesün

2. Ẕikr-i bülbülden efendüm ʿār idermiş nāgehān
   Meclisinde kāşkī adum daḫı añılmasun

3. Gitdügince şād u ḫandān olsun ol şāh-ı cihān
   ʿĀlemi efrūz idüp şems-i cemāli ṣolmasun

4. Ben ġarībi vuṣlatında maḥrem itdi kāmuma

   Dilerem aġyār-ı bed sırruma vāḳıf olmasun

5. ʿİş ü ʿişret eylesün bu bendesiyle ol nigār

   Ferdiyā ben bülbüle n'içün vefālar ḳılmasun

290. Çün temām idince gedā ġazeli

Tāzelendi yine derd-i ezelī

291. Raḳṣ iderken ġurbet içre nāgehān

Deyr-i ḫ ̌ābumda nigār oldı ʿayān

292. Sāl-i yek geçdi aradan zār ile

Fi'l-meṣel bir ḳabr içinde mār ile

293. Görmedüm ol sāl-i yekde rūy-ı yār

Firḳat ü ḥasret ḳılup dilde ḳarār

294. Seyr iderken yine ḳaʿr-ı baḥreyi

Nūş idüp dest-i ʿadūdan zehreyi

295. Sākin iken yine ol menzilde dil

Olmış iken hem ʿalīl ü hem melīl

296. Mesken-i aḥbāba bir gün bu gedā
Olmış iken sūz-ı hicrāna ġıda

297. Sākin oldı sīne-i şeb-gīrümüz
Geldi ḫ ̔ābumda bizüm naḫçīrümüz

298. Deyr-i ḫ ̔āb içre giderken bu ʿalīl
Gördi ḫ ̔ābında nigārın bu melīl

299. Muṣḥafın destine almış kim gider
Rāh-ı mektebde ʿadūdan bā-ḥaẕer

300. Eylemiş tebdīl-i câme ḫānmān
Geydi aʿdādan ḳılur dā ʾim fiġān

301. Geldi mekteb bābına ol dem o yār
Gördi anda mübtelā vü ġam-güsār

302. Ẕerrece ḳılmadı yanumda ḳarār
Bendesin terk eyleyüp ḳıldı firār

303. Gördüm ol ḫ ̔ābumda bir ḳaç defʿa āh
Aldum egnüme yine ṣevb-i siyāh

304. Görmedüm anda muḥaṣṣal yek vefā
Çekdüm ancaḳ derd ü miḥnetle cefā

305. Gitdi ḫ̆ābum uyanup ḳıldum fiġān
Ḥālüme raḥm itmedi şīrīn-zebān

306. Ne ʿaceb mecnūn-ı ʿaşḳ oldum dilā
Eşk-i dīdeme zebūn oldum elā

307. Başuma üşdi yine derd ü belā
Ḥālüme raḥm eyle yā ʿizz ü ʿalā

308. Sen bilürsin ḥālini bu ʿāşıḳuñ
Rāh-ı ʿaşḳ içre derūnı ṣādıḳuñ

309. Sen bu girdābdan āzād eyle amān
Ġam beni ḫāk eylemişdür bī-gümān

310. Ḥālüme raḥm eyle yā Mevlā meded
Luṭf u iḥsānuña bulınmaz ʿaded

311. Daḫı anda eyledi sūz u niyāz
Bī-şümār ol Ḫālıḳa bu derd-bāz

312. *Çün tamām olsun bu maḳāmda kelām*
Muḫtaṣar ola bu ḫ̔ābum ey hümām

Ol Ferdī-i bed-nāmuñ firāḳ-ı dildār ile ġurbetde mekṣ eylemeyüp sūy-ı nigāra ʿazimet idüp Canik vilāyetinden Rūma ʿazm itdüginüñ vaṣfidur ẕikr olınur

313. *Sāl-i yek geçdi aradan çün bize*
Her ne geldiyse sere didüm size

314. *Mekṣ iderken ġurbet içre bu żaʿīf*
Geldi eyyām-ı bahār rūz-ı laṭīf

315. *Sīnede ʿaşḳ āteşi itdi ẕuhūr*
Bu ġarībi itdi ol dem bī-ḥużūr

316. *Ġurbet içre itmeyüp aṣla ḳarār*
Oldı dil zār esbine ol dem süvār

317. *Ṭolanup Ṣamsūn öñinden nāgehān*
ʿAzm-i Ṭoḳat eyledi bu dil ʿayān

318. *Geldi Ṭoḳat şehrine merd-i ġarīb*
Buldı bir ḳaç ehl-i dil anda ġarīb

319. Mışr-ı yārdan buldı hem bir merd-i tam
Bildi andan ḥāl-i yāri bi'l-kelām

320. Ḥāṣılı aḥvālini oldı ḫabīr
Cümle vāḳıf oldı ḥāle bu esīr

321. Mekṣ idüp bir ḳaç gün anda dil-ġarīb
Eylemişdi fikr ü efkārın ḥabīb

322. Eyledi andan daḫı ʿazm-i diyār
Līk ḳaṣdın eyledi rūy-ı nigār

323. Geldi mışr-ı yāra bu dil nāgehān
Başladı görmege dildārın ʿayān

324. Çār eṭrāfın gezüp aradı yār
Eyleyüp bu sīneyi ol tār-mār

325. Māh-ı dü geçdi aradan bulmadı
Ḳanda gitdügini her gün bilmedi

326. Ḥāṣılı ġayb eyledi dildārını
Cüst ü cū eyler daḫı ol yārini

327. Geçdi aradan niçe eyyām u ān
Görmedi didüm nigārın bir zamān

328. Çıḳdı bāzār içre bir gün ḫaste-dil
Seyr iderdi çār-sūyı bu melīl

329. Nāgehānī gördi kim ol dilberi
Zülfi müşg ü ḳāmeti bālā perī

330. Câme-i müşgīn ile eyler ḫırām
Vaṣl[ı] erbāb-ı dile eyler ḥarām

331. Geldi geçdi ol perī-rū der-enām
Sīne ber-sīne virür mi hīç selām

332. Göricek ol nev-cüvānı dil-ġarīb
Tāzelendi yine sevdā-yı ḥabīb

333. Mest olup kendümi aṣlā bilmezin
Hīç ola girdāb-ı eşki ṣalmazın

[vr. 112a]

Ol meh-peyker miṣāli mıṣr-ı ḥüsne pādişāh olan Ḥıfẓī efendinüñ tenbīh ü te'kīd-i aʿdādan ḫavf [idüp]

bī-behre olan Ferdīden her vaḳtde ictināb u firār idüp derd-ber-derd idüp ʿandelīb-i şeydānuñ vedāʿ itdüginüñ vaṣfidur

334. Diñle imdi ḳıṣṣa-i firḳatleri
Dest-i ḥasretden bize raġbetleri

335. Ḳanda ola bir meh-i peyker nigār
ʿAndelībüñ işin eyler āh u zār

336. Gör ne geldi başına bu ʿāşıḳuñ
Derd ü miḥnetler ile bu ṣādıḳuñ

337. Ol efendüm ṭaʿn-ı aʿdādan meger
Eyledi yanuma gelmekden ḥaẕer

338. Ancaḳ oldı māh-ı yekde āşinā
Ṣoñra çoḳ derd geldi bülbül başına

339. Evümüñ yanında görseydi eger
Yek dü yılluḳ yirde ṭurmayup ḳaçar

340. Dil-ġarīb āvāre bir gün ṣayd idüp
Ṣoḥbet-i ḫandāna bir dem ḳayd idüp

341. Eyledi iʿlām aña aḥvālini

Söyledi bir bir aña her ḥālini

342. Ey bu mısr-ı ḥüsne şeh-zādem benüm

Çeşm cādū ḳaddi āzādem benüm

343. Didüm iʿlām eylegil cürmüm benüm

Aḳıdursañ rāżıyam ḫūnum benüm

344. N'içün eylersin beni görseñ firār

N'içün itdüñ ʿandelībüñ bī-ḳarār

345. Ger işitmez misiniz bu āhumı

Ḳanda gitsem zār ile hem-rāhumı

346. Pes işāretle idersin der-enām

Bā-ṣabāḥü'l-ḫayr ile her dem selām

347. Yā bu ʿişret ḳanda yā bunca ḥaẕer

Bizi yeksān eylemek ḳaṣduñ meger

348. Didi ol dem nāz ile ol pādişāh

Ġāfil olma bilmiş ol eyle nigāh

349. Dāstān oldum bu maḫlūḳ içre ben

Sözleridür her ki açsalar dehen

350. Yanuma geldükçe sen ey ʿandelīb

Ṭaʿn iderdi baña her bir bed-raḳīb

351. İşidüp bu sözleri ḳıldum ḥaẕer

Anuñ içün firḳatüm ḳıldum siper

352. Dü göñül yekdür be şeydā ʿandelīb

İḫtirāzumdan ṣaḳın olma ġarīb

353. Geçmezüz birbirümüzden şöyle bil

Bir zamānda firḳate mihmāne ol

354. Böyle didi ol perī-sīmā melek

ʿĀḳıbet dir sen benümsin bī-dilek

355. Daḫı bu nā-ḫoş münāsib sözleri

Söyleyüp gül-gūne ḳıldı yüzleri

356. Ḳaldı bu söz bunda olmışdur tamām

Firḳate dest urdı ġayrı ve'ṣ-selām

357. Çünki böyle sözleri ol söyledi

El-vedāʿ ey bülbül-i şeydā didi

358. Ol maḳāmda ḳoyuban gitdi hemān

Oldı ol dem dīdemüñ ḫūnı revān

359. Baḳdugum dem dīde-i pür-ḫūn ile

Bu dil-i āşüfte vü maḥzūn ile

360. El-vedāʿ ey māh-ı tābānum benüm

El-vedāʿ ey cān u cānānum benüm

361. El-vedāʿ ey mışra sulṭānum benüm

Şāh-ı baḥr u berr ü ḥaḳanum benüm

362. El-vedāʿ ey māh-rū ḳaşı kemān

El-vedāʿ ey lebleri şīrīn-zebān

363. El-vedāʿ ey āftāb u māhtāb

El-vedāʿey ṭurra-i müşgīni nāb

364. Bir fürūz-ı firḳate yaḳduñ beni

ʿĀḳıbet dil ḳaşr ile yıḳduñ beni

365. Ḥasret ü firḳatde itdüñ hem-ʿinān

Dest-i firḳatden kerīmā el-amān

366. Ey benüm berg-i gül-i nev-restemüz

Ḫāke yeksān eyledüñ dil-ḫastemüz

367. Ey benüm şāhum efendüm el-vedāʿ

Ey benüm ʿarʿar bülendüm el-vedāʿ

368. Ey benüm serv-i ḫırāmānī begüm

Ruḫları gül hem daḫı cādū begüm

369. Ḳorḳaram bu ḫasretüñ böyle ḳala

Tā ḳıyamet başuma ola belā

370. Ṭāḳatüm ṭāḳ eyleyüp ḳılduñ zebūn

Ṭaġlara düşdüm daḫı oldum cünūn

371. Böyle ḳalursa bu firḳat bende āh

Böyl'olursa sūz-ı ḫasret tende āh

372. Tīġ-ı ḫançerle helāk olmaḳ baña

Lā-cerem oldı muḳarrer şu baña

373. Yā İlāhī dādumı dād eylegil
Luṭf idüp firḳatden āzād eylegil

374. Ger ʿināyet yoġ ise senden baña
Rūz u şeb zār eyleyem ṣubḥ u mesā

375. Baḳma rūyum ḳarasına ey Ḫudā
Kıluram ben āh u zār ile ṣadā

376. İn ġarībe merḥamet ḳıl dāveri
Bülbül-i gülzāra olam serveri

377. ʿĀṣıḳ-ı bī-çāre yek üftādeyem
Yek ʿamelden kim müberrā sādeyem

378. Yā İlāhī her niyāzum ḳıl ḳabūl
Raḥmetüñden ḳıl hidāyetler nüzūl

379. Ol ʿadūya vir füzūn zaḥmetleri
Dūr u dırāz ḳoḳa ol raḥmetleri

380. Pāyını rūy-ı zemīnden eyle ḳaṭʿ
Başını ḳıl ṭūb-ı çevgānāna naṭʿ

381. Mest ü lā-yaʿḳıl dil-i dīvāneyem
Şu cihānda bir ḳatı mestāneyem

382. ʿAḳl u fikrüm düşdi bu benden cüdā
Cism ü cānum ḳıldı cümle el-vedāʿ

383. Gerçi ḳaldı bir ten-i vīrānemüz
Anı da çāk eyledi bīgānemüz

384. Ol daḫı cām-ı ecel nūş eylemiş
Līk ez-āb-ı ḥayāt gūş eylemiş

385. İʿtibār yoḳdur aña ey pādişāh
Rūz u şeb eyler fīġān u zār u āh

386. Cān u dilden dir hemīşe el-vedāʿ
Ẓulm efzūn oldı baña el-vedāʿ

387. El-vedāʿ ey sünbül-i sīr-āb-ı yār
El-vedāʿ ey ṭurra-i pertāb-ı yār

388. Eyledi īn mest ü ḥayret tār-mār
Ḥasretüñden bu vücūdum ḫāk-sār

389. *El-vedāʿ ey pādişāh-ı cān u dil*
El-vedāʿ ey lebleri laʿl ile mül

390. *El-vedāʿ ey bih-ter-i nev-reste gül*
El-vedāʿ ey şeh-süvār-ı murġ-ı dil

391. *Hīç oñılmaz bu sīnemde yaralar*
Firḳatüñle cānumuz ġam paralar

392. *El-vedāʿ ey çeşm-i seḥḥārum benüm*
El-vedāʿ ġamze-i mekkārum benüm

393. *El-vedāʿ ey gülʿ-iẕār-ı cān u dil*
Eyledüñ āḫir cüdā oldum melīl

394. *Nicesi ṣabr eyleyem bu firḳate*
ʿĀşıḳuñ baġrı döyer mi ḥasrete

395. *ʿĀḳıbet ḳılduñ beni āzürde-ḫār*
Rūz u şebde eylerem āh ile zār

396. *Eylerem bāġ içre lāl ol bülbüli*
Hem helāk itdüm bu cān ile dili

397. Āh kim bu firḳati cānānumuz
Ḳodı ẓulmetde şuḥūdı cānumuz

398. Ey vefāsuz bezm-i ʿālem içre var
Pādişāh ol hem ʿadūyı eyle yār

399. Ben ġarībüñ ḥāli zār olsun bu gün
Hem-demüm gülşende ḫār olsun bu gün

400. Var yüri ey yār-i ẓālim bī-vefā
Bāde-i vuṣlat ḳılur mısın ʿaṭā

401. El-vedāʿ şimden girü ey cevri çoḳ
Hem muḥabbet ḥüsn ile hem mihri yoḳ

402. Nūş idüp ḳandum şarāb-ı firḳati
İçmedüm bir kerre cām-ı vuṣlatı

403. Firḳatüñ peymānesin ṣunduñ bana
Mest olup tā-be-seḥer ey reh-nümā

404. Yoġ imiş kendüñde şānı nev-cüvān
Yār-i ġār olduñ ʿadūya īn zamān

[vr. 112b]

405. Görmedüm bir daḫı ben bir vuṣlatın
Bülbül-i şūrīde ile ʿişretin

406. Vāḳıʿamda görmişem ben yekdüñüz
Cāna lāyıḳ būse virdi yek dünüz

407. Baḫş-ı feyżinde ḳatı şād eyledi
Derd ile miḥnetden āzād eyledi

408. Ḥāṣılı destine aldı göñlümi
Vuṣlatında ḫande ḳıldı göñlümi

409. Ki meger vaḳt-i seḥer imiş o ān
Ṣanki pür dünyāca mālum bād ziyān

410. Uyanup ġafletden itdüm āh u zār
Nāle ḳıldum bülbül-i āşüftevār

411. Ki meger ḫ̬ʿāb olmış ālūde bana
İtdi bunca vuṣlatı ol şāh bana

412. Uyḳudan ḳalḳduḳda itdüm yek ṣadā
Didüm ey bī-mihr sipihr-i cefā

413. *Siz ki bir gerdūn-ı dūn pür-ḫarsuñuz*
Şu cihān-ārāda bed-aḫtersüñüz

414. *Çün viṣāl-i yāra maḥrem itdüñüz*
ʿĀḳıbet firḳatde ḳoyup gitdüñüz

415. *Görmedüm doyınca yārüñ vuṣlatın*
Mihr-i gerdūnuñ elinden ḫasletin

416. *Ne ʿaceb bu zāra mihmān eyledüñ*
Bu dil-i bīmāra ġam-ḫān eyledüñ

417. *Ol ʿadū ile senüñ kec-rev felek*
Eyleyem Mevlāya ben dāʾim dilek

418. *Ḥaḳḳuñuzdan gelsün ol Ḥayy u Ebed*
Nice ḳılduñ beni pür-nār-ı ḥased

419. *Ḫāke yeksān eyleye ol bī-zevāl*
Ḳudretine irmek olmaz yek zevāl

420. *Nice nice vāḳıʿamda ol mehi*
Görmiş idüm şübhesüz gāhī gehī

421. Gerçi bir şehr içinde ḳalmış idüm[150]
Ol periyi baña yār bulmış idüm

422. Ḫᶜācesı mekteb içinde ḥabs ider
Görmesi mümkin degül bülbül n'ider

423. Var idi aña müşābih niçe ḫar
Gözler idi anı niçe bed-güher

424. Ṣandılar raᶜnā-yı bülbülden meger
Saḳınup ḳıldılar ammā çoḳ ḥaẕer

425. Bilmediler ḥālini ol şāhumuñ
Ol güzeller serveri hem māhumuñ

426. Gūyiyā ṣaḳındılar raᶜnā güli
Zāra maḥrem eylediler bülbüli

427. Bülbülinden ṣaḳınurken gülşeni
N'eylediler diñle ey dil sen beni

428. Dest-i aġyāra maḥal gördiler āh
Nice ḳılsun mıṣr-ı ḥüsne pādişāh

[150] Mısranın vezni aksamaktadır.

429. Baḫş-i feyżin almaġa başladı gör
Bilmek isterseñ anı bülbüle ṣor

430. Dirler aña Ayva oġlı Ḥüseyin
Gitdi elden ol perī ben n'eyleyin

431. Böyle şeyi kendiye kec-rev felek
ʿĀdet ider n'eylesün ins ü melek

432. Güft-i meşhūrdur ezelden ey aḫī
Tā begūyem yād dāred ey aḫī

433. Pes yemişüñ iyüsin yir ol ṭoñuz
N'eylesün ol geldi buldı ḳoyuñuz

434. Ata ṭuta başına ol bed-güher
Ger elinden gelse ḳıl andan ḥaẕer

İcmālen vaṣfi taḥrīr olınan aġyār-ı bed-aḫterlerüñ ʿadedi ve vaṣıfları ve isimleri ve resimleridür ki ẕikr olınur

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]
435. Diñle ey ehl-i dil olan yār-i ġār
Güş idüp bu güftümi ḳıl āh u zār

436. Böyle müstekrihleri şerḥ eyleyem
Vaṣfına ḳādir olursam ḳılayum

437. Vire ḳudret bana ol Ḥayy u Ebed
Ḫālıḳ-ı heft-zemīn ü Ḳādir Eḥad

438. Diñle ol şāha yaḳın aġyārını
Der-ʿadū serdār hem küffārını

439. Serveri Māẓı baş oġlıdur anuñ
Diñle vaṣfın kekez ü bī-pervānuñ

440. Adı ʿAbdullāh idi ol mühmelüñ
Ḳuyruġı kesik köpekveş heykelüñ

441. Şekl ü sīmāsın daḫı vaṣf ideyüm
Ġayrıya ol hicv ile ben gideyüm

442. Ṣarıġın ẕimmī gibi ṣarardı ol
Ṭūşını zāġar gibi arardı ol

443. Hem geyerdi bir keçe tāc ol kilāb
Aña tābiʿ oldı şimdi māhtāb

444. Baş[ı] Māẓı baş[ı]veş ṭopaḳ idi
Kendüsi ḳaba yüñlü köpek idi[151]

445. Çihresi beñzerdi Firʿavn yüzine
Laʿnet ola anuñ iki gözine

446. Burnı kūh-ı Ḳafa beñzer mühmelüñ
Aġzı çeşmeveş ḳoḳar müstaʿmelüñ

447. Ṣaḳalı beñzerdi kelb ḳuyruġına
Muntaẓırdı ġayrılar buyruġına

448. Boynı bir yoġun köpek boynı meger
Gövdesin gördükçe ḳıluram ḥaẕer

449. Sāzda ḫınzīr gibi ol bed-aḫterüñ
Her ne olsa gel beri dir bir ḫaruñ

450. Pek büyük şikemi var ol melʿūnuñ
Dünyā ile her işi ol memnūnuñ

451. Aḳ ṣaḳalıyla ṭabaḳlar içre ol
Kelblere ḳurb olmaġa bulmışdı yol

[151] Mısranın vezni aksamaktadır.

452. Ermenekli oġlıdur biri meger
Tā begūyem yād gīreş ḳıl ḥaẕer

453. Ḥācı Muḥammed idi ismini bil
Ger elüñden gelse ıżlāl eylegil

454. Ol daḫı aña müşābih bir köpek
Ne köpek belki köpekden de köpek

455. Biri Ayvā oġlı Ḥüseyn şöyle bil
Līk seyyiddür anı vaṣf eylegil

456. Nekbeti bed-çihre ḳır ṣaḳallıdur
Ḳanda giderse o şekli bellüdür

457. Bir pezāvenk kekez ü ḳodoş ḫīzān
Zevcesi ḥālinden eylerdi amān

458. Ne ḳılayum vaṣfını ol cāhilüñ
Ḫalḳ bilür aḥvālini ol bāṭıluñ

459. Biri de Kerīm Beg oġlı bāṭıluñ
Kerbelā kelbi gibi ol cāhilüñ

460. Adı ʿAlī kendi deli bir ḳodoş
Eksige düşer çaġursañ oş u oş

461. Gitmez aġzından cerezān ʿarsuzuñ
Vaṣfı ḳābil mi olur ol ḫırsızuñ

462. Birisi Ḳurrā Efendidür anuñ
Ol ʿadūlar reh-beri aġyārınuñ

463. Ṣarınurdı başına destārını
Yād gīreş vaṣfeş aġyārını

464. Pek büyük destārı ṣarınur idi
Meclis-i ʿālemde yiri nūr idi

465. Ḳara cāhil iken ol bāṭıl meger
Virdiler ol şāhumı taʿlīm ider

466. Ḥabs idüp mektebde ol ḥaḳanumı
Şāh-ı ḫūbān içre ol sulṭānumı

467. Vesvese eylerdi ol şāha meger
Ṣoḥbetinden anuñ eylegil ḥaẕer

468. Atasına anasına ol şehüñ
Eylemiş tenbīh ü teʾkīd ol mehüñ

469. Yanına göndermeñüz ol bülbülüñ
Yoḫsa ṣayd ider yañaġı fülfülüñ

470. Nice buña müşebeh güft-i ḳabīḥ
Söyleyüp ṣan bülbüli ḳıldı zebīḥ

471. Biri serden geçdi Muḥammed durur
Ol daḫı anlardan efzūn bed durur

472. Ḥāṣılı ehl-i maḥalle cümle hep
Bülbüle gör eylediler çoḳ taʿab

473. Birbirinden çihresi beddür bular
Birbirinden kelb ü kekezdür olar

474. Muḫtaṣar ḳıl ey gedā sen ḳīl u ḳāl
ʿĀrif olan ala bu sözden meʾāl

[vr. 113a]

391.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā çeşmüñden eyle ḫūn u eşk-efşān yüri
   Bāḳī ḳaldı çünkü hasret sen ġarībe serserī

2. Rūz-ı düde görmedüm ol ḳāmet-i şimşādumı
   Mülk-i ḥüsne Yūsuf-ı ṣānī güzeller reh-beri

3. Ki meger ḫˇāb-ı ḫayāl içre görem āḫir anı
   Yoḫsa terk itdi bizi ol berg-i ġonce reh-beri

4. Gelse reftāra bize ḥışm-ı füzūn eylerken ol
   İntiẓār itdi yüzine ḳadd-i serv ü ʿarʿarı

5. Yā İlāhī ben bu hecre nicesi ṣabr eyleyem
   Güft-i aʿdāya ola tābiʿ dem-ā-dem ol perī

6. Key ġarīb oldum revā ḳılup bu cān u dil aña
   Sen kerem ḳıl bārgāhı var iden ey bih-teri

7. Ferdī-i bī-behre muʿtād itdi feryād u fiġān
   Ḳılmadı iʿṭā ruḫından būy-ı müşg üʿanberi

392.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā şimden girü bu yirde rāḥat ḳalmadı
   Ẕemme düşdi ḫalḳ-ı ʿālem medḥe raġbet ḳalmadı

2. Ḥāliyā meclis-be-meclis ẕemm olup īn bülbüli
Ḳāmiʿ-i īmān olurlar dīne şöhret ḳalmadı

3. Ṭoldı ḥıḳd ile ḥasedle ḳalb-i ʿālem yoḳ ṣalāḥ
Ẕillete düşdi bu gün İslāma rifʿat ḳalmadı

4. Ṣadra geçdi cāhil-i ebter ḥużūr-ı ḳalb ile
Maʿrifet ehline aṣlā şimdi ʿizzet ḳalmadı

5. Virdi şöhret ġıybet ü nemmāmelük ʿilm ehline
Her fesādāt ẓāhir oldı ḫayra niyyet ḳalmadı

6. Tā ki üstāduñ senüñ her kūşede ẕemmüñ ider
Böyle bir ezmāndayuz ḫalḳ içre mürvet ḳalmadı

7. Ḳaṣr-ı dil vīrān idüpdür ẕemm ile üstādumuz
Anı taʿmīr itmege bir ehl-i ḫayret ḳalmadı

8. Buldı şöhret dostını dosttan ayırmaḳ ġamz ile
Ol sebebden gül ile bülbüle vuṣlat ḳalmadı

9. Ferdiyā cehd eyle ser ḳurtarmaġa mışruñdan āh
Ẕāhir oldı her nedāmet zīrā raḥmet kalmadı

393.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Fenā bezminde raḥm eyle baña ey yār-i hercāyī
Pür olsa gülşen-i ʿālem gerekmez baña raʿnāyī

2. Arayup cüst ü cūda bulmışam ancaḳ seni şāhā
Dili bülbül ṣaçı sünbül boyı bir ḳaddi Ṭūbāyı

3. Ḫudārā ġayra meylüm yoḳ durur ey serv-i āzādum
Ne deñlü ṭolsa gülzār-ı fenāda ḥūrī-simāyī

4. Nedür şāhā cefā vü cevr ile īn bülbüle maḳṣūd
Ferāġat itmezem senden eyā ḥüsn ile yek-tāyī

5. Ruḫuñ āsāyiş-i gülzār içre ḳıl bize raġbet
Niyāzum dāverümden ḥıfż ide sen müşg-i ṭurrayı

6. Sehī-ḳāmet gözi ḥikmet bulınmaz baña bir müddet
Şehā senden ḳalan serv-i ḫırāmī ḳaşı zībāyī

7. Dil-i Ferdīye raḥm eyle kerem ḳıl şāh-ı Keşmīrem
Be-ġāyet cevrüñ efzūn idüp iñletdüñ bu şeydāyı

394.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey dilā dār-ı fenāda bize yār el virmedi
Nev-seḥer cūş u ḫurūş-ı rūzgār el virmedi

2. Derd ü miḥnet cevr ü ḥasret hem-nişīn oldı baña
Gülşen içre zār benem bülbüle zār el virmedi

3. Dükeli bülbülleri gülşende ḫāmūş eyledüm
Pādişāh-ı heft-kişver tāc-dār el virmedi

4. Şāḫ-ı gülveş dest urup dāmān-ı yār aldı raḳīb
   Merḥamet ḳılup baña bir kerre ḫār el virmedi

5. Cān u dil itdüm fedā rāh-ı nigāra ser-te-ser
   Ḳalb-i saḫtı pādişāh u şeh-süvār el virmedi

6. ʿAḳl u fikr ü murġ-ı cānı eyledüm ifnā aña
   Ḳul olup bāzāra düşdüm ol nigār el virmedi

7. Bülbülem dāʾim şikāyet eylerem gülden hemān
   Ḫūb meʿānī söylerem dilden bahār el virmedi

8. Burc-ı dilde āftāb-ı pür-żiyādur sevdügüm
   Olmışam ḳurbānı ammā yār-i ġār el virmedi

9. Ṣafḥa-i dilde ne sırlardan feşān eylerdüm āh
   Dürr ü gevher laʿl ü yāḳūt müşg-bār el virmedi

10. Pençe-i lüʾlüʾ gibi dīdem nemin neşr eylerem
    Eşk ü ḫūn-ı nev-seḥer çeşmüm nisār el virmedi

11. Aldılar āḫir efendüm dil-ġarībümden bu gün
    Ferdiyā bülbül gibi zār-ı hezār el virmedi

395.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gülşen-i raʿnāda seyr itdüm bu gün ol şāhumı
   Ḫoş vefā ḳıldı binā idüp dil-i āgāhumı

2. Luṭf ile oldı muṣāḥib bülbül-i nālānına
   Nāz ile reftār idüp buldum diyü hem-rāhumı

3. Güş-ı iḫbār eyledüm ḥıfẓiyyetinden ol mehüñ
   Cānumı teslīm ideydüm gördügüm dem māhumı

4. Bāġ-ı istiġnāda seyrān eyledüm ruḫsārını
   Eyledüm tebdīl anuñ ʿaşḳına māl u cāhumı

5. ʿĀḳıbet destümden aldı bir ʿadū-yı rū-siyāh
   Hem-nişīn itdi baña evvelki derd ü āhumı

6. Ferdiyā cüst eyledi gülzār ġayb itdi güli
   Müjde virdi cānını kim dirse gördüm şāhumı

396.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Derd ü hicrānuñla tālān eyleyen sensin beni
   Āteş-i ʿaşḳuñla ḥayrān eyleyen sensin beni
   Murġ-ı cānı ṣayd idüp mecnūn u şeydā eyledüñ
   Bu dil-i āşüftemi nālān iden sensin beni

2. Leblerüñ yāḳūt-ı aḥmer dürr-i yek-tādur dişüñ
   Gelmedi miṣlüñ cihāna ḥūr u ġılmāndur eşüñ
   Her ḳaçan reftār iderseñ ṭutar aʿdālar peşüñ
   ʿĀḳıbet mecnūn-ı ser-gerdān iden sensin beni

3. Şerbet-i ʿaşḳuñ içüp mest olmışam ben ey perī
   Cüst ü cū itdüm cihānı ey şehā ser-tā-seri
   Ṣoḥbet-i aġyār idersin ey güzeller reh-beri
   Ol sebebden ʿāşıḳa sulṭān iden sensin beni

4. Her ḳaçan seyr eyledüm sen dilber-i raʿnā yüzin
   Fehm idüp meyl itdügüm gösterdüñ istiġnā yüzin
   Her ḳaçan görsem senüñle gird-rū yüzin[152]
   Ol sebebden dīdemi ʿuryān iden sensin beni

5. Çeşm-i seḥḥāruñ beni ġāyetde mecnūn eyledi
   ʿĀḳıbet mest itdi bilmem nice efsūn eyledi
   Ferdiyā āḫir seni hecr ile mecnūn eyledi
   Şimdi pür-ḫūn dīdemi giryān iden sensin beni

[vr. 113b]

397.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Yine ṣalındı nāz ile boyı ʿarʿar gelüp geçdi
   Çe ḫūn üftāde īn bülbül ki rūy-enver gelüp geçdi
   Ṣanasın rāha cāsūslar ḳomışdur baḳmaya kimse
   Ki müjgānıyla ḳatl ider meh-i peyker gelüp geçdi

2. Melek midür firişte mi yā ḥūrīdür yā ḫod ġılmān
   Ser-ā-ser kūşe-i vaḥdetde ḳodı bülbüli ol cān
   O heft-kişver üzere ḫānmān u pādişāh sulṭān
   Reh-i gülzār içinde ol lebi şekker gelüp geçdi

[152] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. Yasaġ itmiş ki bülbüller gül-i ruḫsāruma ḳarşu
   Ne şūrīde fiġān ider bu āh u zāruma ḳarşu
   Helāk itdüm ben ol bülbülümi aġyāruma ḳarşu
   Ola ḫāmūş u lāl ol dīr ṣaçı ʿanber gelüp geçdi

4. Meded ey yār-i ṣādıḳlar helāk oldum der-īn gülzār
   Alup ʿaḳlum beni çāk eyledi ol ġamze-i Tātār
   Dehen-ġonce yirine oldı ḫār-ı bed-liḳālar yār
   Şehenşāhumla bir ḫār ile bir kem-ter gelüp geçdi

5. Helāk-i Ferdiyā içün alup yanına aġyārı
   Reh-i gülzāra ṣaf ṣaf gidüben mūnis ider ḫārı
   Teraḥḥum ḳılmadı bir kez şikeste ḳıldı bīmārı
   Bu sīnem çāk ü çāk içün ki ol dilber gelüp geçdi

398.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳaṣr u ḳaṣīr hedm olup ṭāḳ u revāḳı ḳalmadı
   Niçe ḳāhir geçdi aṣlā ṭumṭurāḳı ḳalmadı

2. Ayaġı evvel getürdi bezm-i keşretden bu gün
   Āḫir oldı meclis-i ʿīş cām-ı sāḳī ḳalmadı

3. Çekilüp şevḳ ile zevḳ ehli didük biz de yā hū
   Reft olup zevḳ-ı fenā ehl-i mezāḳī ḳalmadı

4. Döndürüp devr-i felek tarlaya kim urmış ṭolu
   Cürʿa ṣunmış mey ṣaçılmış bāde bāḳī ḳalmadı

5. ʿAzm-i rıḫlet itse Ferdī semt-i cānāna bu gün
Niçe ḫūn-ḫᵛār pādişeh bu mülkde bāḳī ḳalmadı

399.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bülbüli teşrīfe geldi ḳıldı cevlānı ʿAlī
Bāġ-ı ruḫsāra döküp zülf-i perīşānı ʿAlī

2. Mülket-i Rūm ḥüsn içre çoḳ olur ḫūbı velī
Defter-i ḫūbān içinde şāh-ı ḫūbānı ʿAlī

3. Tīġ-i müjgānıyla bir ebrū-kemān Rüstemdür ol
N'ola dehrüñ olsa ol çeşm-i Nerīmānı ʿAlī

4. Gün ṭoġar başına anuñ ki gelüp yek şeb hemān
Ġonce-i bāġ-ı leṭāfet ola mihmānı ʿAlī

5. Kendüsi pervāz ider ṭāvūs gibi biñ nāz ile
Der-kemer daḳa miyāne tīġ-i bürrānı ʿAlī

6. Sīne-i ʿuşşāḳı çāk itse idi nūrı anuñ
Mıṣr-ı ḥüsne n'ola ger olursa sulṭānı ʿAlī

7. Ferdiyā seyre çıḳup virse żiyā ol māhveş
N'ola mıṣr-ı ḥüsne ol ḫüsrev ü ḥaḳanı ʿAlī

400.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Pek naḥīf itdi beni ḫaddüñde ḫālüñ hevesi
   Egnüme biçsem ḳabā olurdı perr-i mekesi

2. Ṣanma müjgāndur ḳoyup yüz yire nālān itmeden
   Çeşmüme yapışdı rāh-ı ruḫlaruñ ḫār u ḫası

3. Yine virdi şemʿ-i āhum çarḫa nār-ı pür-şafaḳ
   Düşmez ol mihrüñ elinden devr-i rūz mirvaḥası

4. Berg-i ġonce ṣaçdı ḫāke ṣanuram bād-ı ṣabā
   Cilve ile ger ḫırām itse o şāhuñ feresi

5. Ferdiyā elden uçurdı murġ-ı ḥüsnin zār ider
   Ol ḫayāl-i māh-ı ḫūn-rīzden yapar bu ḳafesi

[vr. 114a]

401.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḥālüme raḥm itmedi ġonce-dehānum Çelebī
   Gitdi elden n'ideyin bu dil ü cānum Çelebī

2. Ḳalmadı dermān u ṭāḳat key zebūn oldum zebūn
   Ḥālümi vaṣf idemez oldı zebānum Çelebī

3. Ḳorḳaram vāḳıf olur rāz-ı nihānuma ʿadū
   Ḳalmadı destümde hīç ṣabr u ʿinānum Çelebī

4. Bende-i muḥlişüñi luṭf ile irşād eyle kim
   Bülbül[i] ḫāk eyledüñ rūḥ-ı revānum Çelebī

5. Çāk ü çāk itdüñ vücūdum şīşe-i billūrveş
   Ferdī-i zāruñ hemān şāh-ı cihānum Çelebī

402.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Hecr ile ey pādişāhum dīde nemdür gel beri
   Ġurbet içre mūnisüm zār ile ġamdur gel beri

2. ʿĀşıḳ-ı āşüfteler cemʿ oldı cümle başuma
   Çekdügüm ġurbetde sancaġ u ʿalemdür gel beri

3. Çarḫa girüp Mevlevīveş ḳıluram raḳṣ u semāʿ
   İçdügüm peymānelerle cām-ı Cemdür gel beri

4. Pādişāhum geldi hengām-ı çemen rūz-ı bahār
   Faṣl-ı sāġar rūz-ı gül eyyām-ı demdür gel beri

5. ʿAzm idüp dīdāruña geldi leb üzre cānumuz
   Ġurbet içre hem-demüm Ferdī elemdür gel beri

403.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bezm-i gülşende yine bir cāna virdüm göñlümi
   Mışr-ı ḥüsne Yūsuf-ı Kenʿāna virdüm göñlümi

2. Cān u dil ṣīt ü ṣadāsıyla ḳılup hem cüst ü cū
   Dişleri dür lebleri mercāna virdüm göñlümi

3. Şāḫ-ḳadler meclisinde ʿīş ü ʿişret itmege
   Deyr-i dünyāda şeh-i ḫūbāna virdüm göñlümi

4. Zülf ḥikmet çeşm ḳāmet bir meh-i ʿayyāreye
   Hem-nişīn olmaġa bir cānāna virdüm göñlümi

5. Çeşm-i seḥḥārı baña bilmem ne efsūn eyledi
   K'ol ʿadālet ṣāḥibi ḥaḳana virdüm göñlümi

6. Bāġ-ı ruḫsārında açılmış gül-i raʿnāları
   Bülbül-i şeydā gibi gülşene virdüm göñlümi

7. Bezm-i gerdūnı felekveş raḳṣ idüp ey Ferdiyā
   Şāh-ı ḫūbān içre bir sulṭāna virdüm göñlümi

404.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āb u nānuñdur cihānda gezdiren yir yir seni
   Ḳorḳaram şu ġurbet içre ʿāḳıbet yir yir seni

2. Tīġ-i āhen ile āḫir ḳaṣd idüp bunca ʿadū
   Cüst ü cū itdiler arayup ḳamu bir bir seni

3. Dest urup cevr ü cefāya terk idüp sen bülbüli
   Cümle aġyārına nisbet ḳāmet-i ʿarʿar seni

4. Ol Ġānī virmiş ezelden ḳısmetüñ ġurbetden āh
   Raḳṣ idüp eflāke çıḳsañ da bulur bir yir seni

5. Ferdiyā eyle niyāzı yüz ṭutup Mevlāya sen
   Āstānında ṭuta ḫoş cümleye server seni

405.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḥalḳa-i meclisde şīşe mest olup ḳan aġladı
   Reşk-i gerdūn ile ṣoḥbetde dil ü cān aġladı

2. Der-miyān-ı dāmen idüp ṭutdı aʿdā ṣoḥbeti
   Zār idüp āşüfte-diller gül gülistān aġladı

3. Ḳalmayup ṣabr u ḳarārum dīdemüz aḳıtdı nem
   Eşkine baḳup anuñ bu külli devrān aġladı

4. Cürʿalar ṣaçıldı sāḳīler çeküp destin hemān
   Cām-ı ṣahbā raḳṣ olınmaz oldı cānān aġladı

5. Reşk idüp bozdı felek meclis müheyyā olmadı
   Ferdiyā mihr-i muḥabbet gitdi insān aġladı

406.

[Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün]

1. Sāḳī getür şarābı māh-ı ṣıyām ki gitdi
   Vir hem ḳadeḥ ki ġayret nāmūs u nām ki gitdi

2. Gel tā ḳażā idelüm giden ʿazīz vaḳti
   ʿÖmür ki bī-ḥūżūr u cürʿa vü cām ki gitdi

3. Tevbe ḥarāretinden ʿūd gibi nice yanmaḳ
   Mey vir ki ʿömri ez-ser sevdā-yı ḫām ki gitdi

4. Ol nefḥayı ki yaʿnī cāmuñ bize irişdür
   Bu ḫānede duʿāñ her ṣubḥ ile şām ki gitdi

5. Ẓāhid senüñ ġurūruñ bulmaz selāmet-i reh
   Rindān zi-rāh-ı niyāz dārü’s-selām ki gitdi

6. Var idi naḳd-ı gönlüm gitdi şarāba cümle
   Anuñ içün siyeh-dil ol bā-ḥarām ki gitdi

7. Ferdī dime naṣīḥat reh bulmadı diyü sen
   Nāb-ı şarāb ezmiş kimse be-kām ki gitdi

[vr. 114b]

407.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yana yana yazayum bu dilde olan zārumı
   Terk ideyüm mecnūn olup nāmūs ile ʿārumı
   Ṣaf ṣaf olup çıḳdı ʿarşa dūd-ı āhum naʿrası
   El-amān göster baña yā Rabbi rūy-ı yārümi

2. Ṭutdı çār eṭrāfum āteş tīġ urup bünyāduma
   Çāk idüp mışr-ı vücūdum kimse gelmez dāduma

Zār idince leşker-i ġam geldiler feryāduma
El-amān göster baña yā Rabbi vech-i yārümi

3. Çarḫ-ı kec-rev aldı yārüm ġoncesin göstermedi
Ġurbet içre ḫaste ḳaldum kimse ḥālüm ṣormadı
Rūzgār esdi muḫālif deryālar yol virmedi
El-amān yol vir baña yā Rabbi göster yārümi

4. Ḳar yaġup beller ṭutıldı ṭaġlara çökdi dumān
Aġlamaḳdan gözlerüm yaş ile ḳan itdi revān
El-amān ey ʿālemi var eyleyen yoḳdan amān
Luṭf idüp yol vir baña yā Rabbi göster yārümi

5. Ḳaşları dāʾim hevāda ol perī hümā gibi
Bir kere gösterdi rūyın ol melek-sīmā gibi
Ferdiyā eşküm sel itdi ʿāḳıbet deryā gibi
El-amān bir daḫı yol vir gösterüp dildārumı

408.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Oldı yā keştīm şikest ol rūzgār el virmedi
Düşdüm ammā ġurbete terk-i diyār el virmedi
Bülbül olup ġonce-i ruḫsār-ı yāri dirmege
Şaḳıyup zār itmege rūz-ı bahār el virmedi

2. Ḫaste-ḥāl oldum diyār-ı ġurbet içre şimdi ben
Aldılar elden efendüm nāra yandı cān u ten

Ḫāke yeksān olmışam zīr-i pāya bilmem neden
ʿĪş ü nūş itmek içün ol tāc-dār el virmedi

3. Döndi yā baḥr-i siyāha lücce-i eşk-i revān
Gūyiyā baḥr-i muḥiṭdür aḳan ol yaş ile ḳan
Çāk idüp cismüm gemisin virmedi bir dem amān
Firḳat-i dildār ile her demde zār el virmedi

4. Başuma dünyā ḳafesdür bülbülem ben der-ḳafes
Düşmişem deryāya yoḳ baña ḫalāṣ hīç bir nefes
Bülbül-i şūrīdeyem gülzārum almışdur ʿases
Ḥasretiyle ḳalmışam ḥayretde yār el virmedi

5. Gāh deryā gāh ṭaġı seyr idüp ol sen melīl
Ey göñül ḳaṭʿ-ı ümīd it zindeden olduñ ʿalīl
Var mıdur dār-ı fenāda Ferdiyāveş bir ẕelīl
Düşdi yārinden cüdā her dem nigār el virmedi

409.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Benüm şāhum bu hicrānuñla dil dem-bestedür şimdi
Hezār ʿuşşāk ser-i kūyuñda zār u ḫastedür şimdi

2. Leb-i laʿlüñ göricek vālih ü ḥayrān olup göñlüm
Hemān arzū-yı cān u dil o nergis mestedür şimdi

3. Şarāb-ı nāb saña ʿayn-ı ṣafā vü Kevṯer ü cennet
Baña meyl-i muḥabbet ol gül-i nev-restedür şimdi

4. ʿAceb mi şemʿ-i çeşm-i āhūya pervāneveş yansam
   Kemend-i zülfine zāhid bu boynum bestedür şimdi

5. Bu āhum dūzaḫı rıḥlet ider bir dem derd-mende
   Velī ümmīd-i vaṣla biraz āhestedür şimdi[153]

6. Şu resme yaḳdı ʿaşḳuñ dūzaḫı ol māh-ı āfāḳı
   Anuñçün dūd-ı āhum ʿarşa dek peyvestedür şimdi

7. Ser-ā-pā ʿasker-i aʿdā seg-i kūyuñla fi'l-cümle
   Bu gūyā bülbülüñ ḳaṣdına furṣat cestedür şimdi

8. Yaḳar bir dem çıḳup āteş derūnumdan seg-i kūyuñ
   Şirār-ı sūz-ı dil Ferdī ʿaceb şikestedür şimdi

410.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Yek naẓarda göricek ey ḳāmeti bālā seni
   Kişver-i cān u dile ḫān eyledüm şāhā seni
   Virmezin dünyā vü mā-fīhāya ey cānā seni
   Yā nedür dünyā bedel ḳılam seni aña seni
   Cenneti bir yaña ḳorlar ise bir yaña seni
   Ḳılmazam senden ferāġat isterem yārā seni

2. Kaʿbe-i kūyuñ senüñ dār-ı ʿalāya virmezin
   Serv-i reftāruñ senüñ ḳadd-i Ṭūbāya virmezin

[153] Beyitin vezni aksamaktadır.

Yek naẓar ruḫsāruñı dār-ı fenāya virmezin
Ḳıblem ol kūyuñ senüñ dār-ı beḳāya virmezin
Cenneti bir yaña ḳorlar ise bir yaña seni
Ḳılmazam senden ferāġat isterem yārā seni

3. Rāh-ı ʿaşḳuñda n'ola ḫāk eylesem bu cānı ben
Tā ölince beklerem bu ḫāk-i āstānı ben
Ḳanda bulam yā ʿaceb sen gibi nev-cüvānı ben
N'eyleyem ey dilberā sensüz iki gītānı ben
Cenneti bir yaña ḳorlar ise bir yaña seni
Ḳılmazam senden ferāġat isterem yārā seni

4. Cennetü'l-Meʾvāyı ol kūyuñ faḳīri n'eylesün
Sāye-i Ṭūbāyı ol ḳaddüñ esīri n'eylesün
Yek naẓar ḳılan yüzüñe ġayrı sırrı n'eylesün
Sensüz ey cānā bu ʿāşıḳ baḥr u berri n'eylesün
Cenneti bir yaña ḳorlar ise bir yaña seni
Ḳılmazam senden ferāġat isterem yārā seni

5. Bir dem olur mı ki cānā baḥr-i ʿaşḳa dalmazın
Zevraḳ-ı cismüm daḫı girdāb-ı eşke ṣalmazın
Rūz u şeb yā ḳanda bulam kendi kendüm bilmezin
Ferdiyā sensüz efendüm eşk-i dīdem silmezin
Cenneti bir yaña ḳorlar ise bir yaña seni
Ḳılmazam senden ferāġat isterem yārā seni

411.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ġāfil olma gitdi şu dünyāda raġbet ḳalmadı
   Ehl-i ʿaşḳ ile kemāle ḳadr u ḳıymet ḳalmadı
   Kiẕb ile pür oldı āfāḳ hīç ṣadāḳat ḳalmadı
   Ġıybet ü bühtān ile dünyāda leẕẕet ḳalmadı
   Rāh-ı ʿaşḳa girmedük dūna ṭabīʿat ḳalmadı
   Ḥikmet oldur nūş-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ḳalmadı

2. Kişver-i ġamdan nice çıḳsun dil ehli mürdedür
   Küşe-i vaḥdetde yatur bir ten-i efsürdedür
   Gerçi ʿālemde ġam-ı aġyār ile āzürdedür
   Līk sırr-ı maʿnevīde dil bülend-aḫterdedür
   Rāh-ı ʿaşḳa girmedük dūna ṭabīʿat ḳalmadı
   Ḥikmet oldur nūş-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ḳalmadı

3. Bend-i esb-i zīver ü zīnet ḳamu ehl-i riyā
   Taḫta geçdi cümle ebter eyleyüp ḳaṣrın ʿalā
   Mesken-i ednāya düşdi sālik-i nehc-i hüdā
   Mīr-i dehr oldum ṣanurlar cümleten şāh u gedā
   Rāh-ı ʿaşḳa girmedük dūna ṭabīʿat ḳalmadı
   Ḥikmet oldur nūş-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ḳalmadı

4. Reft-i rāh-ı Ḥaḳ olur maṭʿūn-ı ʿamme-yi cihān
   Ġamze-i pür-şīve bir ḫūba olur dāʾim nişān
   Sīnesinde naʿra-yı āh-ı raḳīb olur ʿayān
   Güyiyā pervānedür şemʿe yaḳar kendin hemān

Rāh-ı ʿaşḳa girmedük dūna ṭabīʿat ḳalmadı
Ḥikmet oldur nūş-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ḳalmadı

5. Faḳr ile faḫr eyle Ferdī irmesün şaḳın ġurūr
Ol Resūl-ı kibriyā ḳılmazdı dünyāya sürūr
Ḫātimüñde çün ecel cāmı ola saña ẓuhūr
Āb-ı engūr ile ḳo dünyāda kılsunlar ḥużūr
Rāh-ı ʿaşḳa girmedük dūna ṭabīʿat ḳalmadı
Ḥikmet oldur nūş-ı esrār-ı ḥaḳīḳat ḳalmadı

[vr. 115a]

412.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Çü bildük şu cihānda kimseye furṣat degül bāḳī
Temāşā eyle āhum sūzı n'ide bezm-i āfāḳı

2. Ṭulūʿ itdükde meclisde münevver ḳıldı ʿahd ile
Unutdı ṭurmayup ṣoḥbetdeki peymān u mīṯāḳı

3. Ser-ā-ser şām-ı hecrüñde bu āhum kevkebi şāhum
N'ola kim rūşen itse cām nüh-eflāk ü evrāḳı

4. Ḥabībā nāz ile ʿarż it umar ʿīd-i viṣālüñ dil
ʿAlā küll bezm-i vaḥdetden zebānum ẕikr ider bāḳī

5. Ḳoyup bāb-ı ḳadīmi baḳmazam enʿām-ı sulṭāna
Hele bir kez temāşā ḳıl unutdı ṣūfī Rezzāḳı

6. Bir avuç ḫāke oldum müstevī kūyuñ sitānında
   Rehüñden dönmezem gūş eyle dāʾim zār-ı müştāḳı

7. Bu Ferdī niçe dem esrār-ı ʿaşḳuñla yatur ġamda
   Edir keʾsen ve nāvilhā elā yā eyyühā'ş-sāḳī

413.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün][154]

1. Sāḳiyā ḳaldı göñülde çünkü ḥasret bāḳī
   İçelüm bāde-i laʿli mey-i cennet bāḳī

2. Zaḫm-ı şemşīri henüz dilde ẓuhūr itdi kim
   Sīnede tīr-i müje dilde cerāḥat bāḳī

3. Çıḳdı cānum firḳatüñle ey ser-efrāzum gel
   Oldı ümmīd-i viṣālüñle ḥarāret bāḳī

4. Sīnede bir pāre zaḫmuñ çekmege ṭāḳat yoḳ
   Niçe demdür güzelüm nār-ı muḥabbet bāḳī

5. Hecr-i yāra Ferdiyā ġam yime Mevlā yekdür
   Bāri dilde ġam-ı ʿaşḳı eyle ülfet bāḳī

414.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Bir beşer-ṣūret melek iken eyā ṣanʿat perī
   Nūr umar māhdan didiler geldi mihr-i ḫāverī

[154] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. Baḳma sen yüzine māhuñ dimesünler müddeʿī
   Sen meh iken yā neden olduñ o māha müşterī

3. Ṭoġmaya bir sen gibi aḫter cihān içre şehā
   Bām-ı şehr-i āşiyānı gülşen itdüñ serserī

4. Altūn üsküfli ġulām iken ṭapuñda mihr ü māh
   Sen şeh-i simīn anuñ olmaḳ revā mı çākeri

5. Sen girüp meydān-ı rinde çekdügüñce yā ḳaşuñ
   Sīne-i Ferdīye degdi tīr-i müjgān u çerī

[vr. 115b][155]

[vr. 116a][156]

[vr. 116b][157]

[vr. 117a]

475. Çünki bunca derd ü miḥnet çekdi baş
Ḳıldılar āḫir beni ʿālemde fāş

476. Bir sere geldi bu sevdā-yı füzūn
ʿĀḳıbet īn ʿaşḳ beni ḳıldı zebūn

477. Ḥasretiyle bir zamān çekdüm taʿab
Sırr-ı pinhānum ẓuhūra geldi hep

[155] Varak boş bırakılmıştır.
[156] Varak boş bırakılmıştır.
[157] Varak boş bırakılmıştır.

478. Firḳatiyle devr iderken mışrını
Çāk çāk itdüm bu gönlüm ḳaṣrını

479. Nāgehānī ʿazm-i cāmiʿ eyledüm
Ḥep ʿadūyı dūr u ḳāmiʿ eyledüm

480. Baʿde edāʾü'ṣ-ṣalatü'ẕ-ẕuhr men
Güyiyā ḫāk olmışam bā-şehr men

481. Gördüm anda ḳurradan Ḳurʾān oḳur
Ḥıfẓına dil debredüp Furḳān oḳur

482. Çünki fārig̈ oldı taʿlīm itmeden
Ḳurba geldi derde dermān itmeden

483. Didi nāz ile esselāmü ʿaleyk [158]
Redd idüp didüm selāmullāh ʿaleyk

484. Aḫẕ idüp virince ol güft-i selām
Daʿvet itdüm be yā bā-ḫayrü'l-enām

485. Ḥāṣılı ol cāmiʿ içre ān melek
Luṭf u iḥsān ile itdi lī vü lek

[158] Mısranın vezni aksamaktadır.

486. Ol bahāne oldı bir dem vuṣlata
Hem selām u hem ṣabāḥ u ʿişrete

487. Māh-ı yek miḳdārı oldum āşinā
Rū-be-rū seyr eyledüm ben ḳaşına

488. Çeşm gūyā muḳtedā-yı ümmetest
Ṣaf dü müjgānlar aña cemāʿatest

489. Ṣıdḳ ile kim ḳılsa ebrūya nigāh
Sūre-i Nūn üzre dir Bismillāh[159]

490. Alnı nūr-ı ḳudret ile berḳ urur
Tāc-ı zer ser üzre dürlü reng bulur

491. Gūyiyā üsküfli şāhinveş o şāh
Tāc-ı zer geymiş serine pādişāh

492. Zeyn idüp destār-ı aḫżar ile tāc
ʿAndelībüñ cānını alurdı bāc

493. Ṭurrasıdur sünbül-i sīr-ābıdur
Ḳaşları ehl-i niyāz miḥrābıdur

[159] Mısranın vezni aksamaktadır.

494. Enf-i merġūbına cānum intiẓār
ʿAḳl u fikrüm aldı ḳılup şermsār

495. Ruḫları bedr-i deh-i çār māh sāl
Görmedüm dünyāda ānveş meh-cemāl

496. Pes ʿiẓār-ı ruḫları bedr bī-bedel
Niçe iḥyāyı yıḳup virdi ʿilel

497. Fülfül ile zīnet itmiş ruḫları
Ol melek-sīmā güzeller reh-beri

498. Necm-i seyyār u Ṣüreyyā ʿişrete
Muntaẓırdur ṣoḥbet ile ʿişrete

499. Caʿd-ı pür-tābı dökince ruḫlara
Bend olup cānum o dām-ı servere

500. Neşr ideydi ṭurrasın ruḫsārına
Baḳamazdı kimse pür-envārına

501. İntişār ideydi caʾdından ʿaraḳ
Cümle İslāma gelürdi her fıraḳ

502. Ḥāṣılı meh andan aldı ḫüsnini
Āb-rūyı ez-zeneḫdān aḫẕını

503. Çihre gül lebler durur anda hemān
Bülbül-i āşüfteler eyler fiġān

504. Ḳandini nūş eylemek olsa naṣīb
Niçe bī-cānı ider iḥyā ḥabīb

505. Baḫş-ı feyż eylerse bir kez ol melek
Reşk idüp ditrerdi ol kec-rev felek

506. Ṭāḳatüm yetmez ki vaṣf idem dehen
Bir gül-i nev-resteveş ġonce hemen

507. Ḥoḳḳa-i lüʾlüʾ durur şīrīn-zebān
Dürr-i yek-tālarla pür olmış hemān

508. Gerçi dürre eyledüm teşbīh anı
Līk dürde ol leṭāfetler ḳanı

509. Dürr anuñ yanında ḫor u mübteẕel
Gūyiyā efrāḳ ḍālle muʿtezel

510. Luṭf ile depretse ol şāhum zebān
Lāl u ḫāmūşān olurduḳ bir zamān

511. Dürr ü gevherler ṣaçar laʿlinden ol
İntişār-ı ḳand ider vuṣlatdan ol

512. Bir kelāma gelse ol ṭūṭī-zebān
Cemʿ olur üftāde ser ez-ber beyān

513. Ger zeneḫdānın ṣorarsañ peykerüñ
Ol boyı āzāde serv ü ʿarʿaruñ

514. Çāh-ı ḥüsn olmış durur ol bī-nihān
Āb-rūy-ı ḫūb andan bī-gümān

515. Pür żiyā vü zīb ü fer olmış çeñe
ʿĀrif iseñ baḳagör ol pür-beñe

516. Ol bülend-gerden daḫı fülfül ile
Ẓīnet itmiş fülfüli şengül ile

517. Anı mümkin mi olur vaṣf eylemek
Ḫāme yazup bu zebānum söylemek

518. Dūş-ı maḳbūl anuñ destiyle āh[160]
Ṣafḥa-i sīnemi çāk itdi nigāh

519. Sīne-i pür-nūrına baḳsañ eger
Āb-ı vaṣla gūyiyā ʿāşıḳ yaḳar

520. Ḳorḳaram yaḳar bu ʿuryān sīnemüz
Āh idince nice yandı sīnemüz

521. Zīrā itmez iḫtilāṭ nār ile āb
Sīne-i dildār olupdur āftāb

522. Nāfesi būyı be-ġāyetde füzūn
Olmışam anuñla ben mest ü cünūn

523. Ḳalmadı ʿaḳl ile efkārum benüm
Āh u zār itmek durur kārum benüm

524. Ḥāṣılı pür-nūr durur tā pāyına
Merd ola kim aña olur ḫāyına

525. Ol ḳadem başar müdām ḫāk üstine
Başmadı bir kerre rūy-ı dostına

[160] Mısranın vezni aksamaktadır.

526. *Eyledüm ben rūyına çeşmüm bisāṭ*
Başmadı bir kerre ol pāy-ı neşāṭ

527. *Ḳāmet-i Ṭūbā-yı bāġ-ı gül-ʿiẕār*
Server-i ḫūb-ı cihān-ı şeh-süvār

528. *Bilmezem ḳaddi elif mi yoḫsa ʿarʿar mı anuñ*
Yoḫsa Ṭūbā mı yā servi būyı müşg-ezfer anuñ[161]

529. *ʿĀciz oldı ḫāme vaṣfından meger*
Ol ecilden vaṣfın itdüm muḫtaṣar

530. *Ḳıṣṣa çoḳdur ʿārife ez-īn şiʿir*
Ker degülsen ḥiṣṣe yoḳ ez-ān mihir

Gedā-yı şeydā olan Ferdī ile şāh-ı cihān olan Ḥıfẓī Efendinüñ ittiḥādını ol ʿadū-yı bed-liḳālar fehm idüp şeyṭān luʿbın gibi beynlerinde vesvese vü tenbīh [ile] birbirinden cüdā itdüklerinüñ vaṣfidur

531. *Ḳanda bir gül olsa anuñ ḫārı var*
Ḳanda bülbül olsa āh u zārı var

[161] Beyitin vezni farklıdır.

532. Bir iki oñmaduġa hem-dem olur
Anuñ ile ehl-i dil rence bulur

533. Var idi ol şāhumuñ bir ḫ̌ācesı
Ḳurra-i mıṣr idi anda nicesi

534. Aṣlı kekezlük iken yetmiş idi
Ol hünerle ṣaḳalı bitmiş idi

535. Ḳodoş u ḫīzān ile hem-dem idi
Ehl-i dile pür-ġaraż bir şey idi

536. Ḳara cāhil idi hem-çü ebterān
Hem ṣararmış nitekim bād-ı ḫazān

537. Her nüḫūset bulınurdı kendide
Ḳara yüzli bir bed-aḫter rencīde

538. Ḳāmil idi her ʿadāvetle o ḫar
Ḳāmil idi her nedāmetle o ḫar

539. Ehl-i dil yārāna bī-emṣāl idi
ʿĀrif içre dūr olup pā-māl idi

540. Nefḥa-i nā-pāk ile dūr oldı ol
Meclis içre bulmadı ḫandāna yol

541. Ṣoḥbet-i aġyāra ol māʾil idi
Bir ḳara yüzlü ḳatı bāṭıl idi

542. Ṣarınurdı başına destār ol
Līk ṣunʿ-ı ḳubḥla bisyār idi ol

543. Pes büyük destār ṣarınur idi
Meclis-i ʿālemde bir bī-nūr idi

544. Ḳanda varsa işi dūr olmaḳ idi
Mübteẕel bī-çāre ḫor olmaḳ idi

545. Çihre bed sīne sipāh bir ḳara leb
Nefret ider ehl-i diller añа hep

546. Yoġ idi ādem nişānı ḥāṣılı
Yek leṭāfet yoġ idi anda belī

547. Dilerem Mevlādan anı mürd ide
Sözlerümi işidüp pür-derd ide

548. *Ḫāk ide yirin Ġaniyy ü bī-zevāl*
Ḳabr içinde anı ḳıla pāy-māl

549. *Ṣūr-ı İsrāfīl ola mevtāya fāş*
Ḳabr-i küffār içre ol ḳaldıra baş

[vr. 117b]

550. *Yā İlāhī dergehüñden eyle dūr*
Nāra mālik destine vir eyle ḫor

551. *Vuṣlatuñdan nā-ümīd eyle anı*
Bī-ümīd itdi nitekim ol beni

552. *Nice dūr itdi ise dildāreden*
Hīç necāt virme aña ol zāreden

553. *İn dil-i nā-şādumuz oldı cünūn*
Sen daḫı nāruñda ḳıl böyle zebūn

554. *Cennetü'l-Firdevse ḥasret eylegil*
Ḥāṣılı her bāġa ḥasret eylegil

555. *Meskenin nār eyle ol pür-ġarażuñ*
Sīnesin pür-nār idüp pür-ġarażuñ

556. Yā İlāhī bu niyāzum ḳıl ḳabūl
Ḳanda gitse nāra ilte anı yol

557. Çünki böyle bed-ḫūy-ı ezmān idi
Pür-ḥased bir cāhil ü nādān idi

558. Alamazsam şiʿrle andan intiḳām
Şāʿir .....[162]

559. Bir bed-aḫter cāhil-i ebter iken
Ehl-i fisḳa mübteẕel kem-ter iken

560. Ehl-i dil olana buġż itmek ne kim
Anı ıżlāl ile ẓulm itmek ne kim

561. Kār u kesbi her dem ehl-i dillere
Vesvese ḳılup düşürdi çöllere

562. Ḥāṣılı her ġamz ile māhir idi
Şeyṭānetde bir ḳatı fāḫir idi

563. Eylese meclisde ol bed bir kelām
Meclisi murdār iderdi vesselām

[162] Bu kısım silik çıkmıştır.

564. *Boynı ester boynıveş bir ebter ol*
Kendi esterden de beter bir ḫar ol

565. *Ḳavm-i aṣġar gibi māʾī gözleri*
Hem necāset gibi ṣarı yüzleri

566. *Bir kekez hem ḳodoş u ḫīzān idi*
Ber-nuḫūset pür-hüner nādān idi

567. *ʿĀrife buġż itmek idi ṣanʿatı*
Yek söze gelse yaḳardı rifʿati

568. *Māderi bilmem kimüñle cemʿ olup*
Kimden aldı bilmezem ḳanda bulup

569. *Pes anadan ḥāṣıl olmış ol eşek*
Lūṭlar altına yatmışdur bī-şekk

570. *Hem peder çihre-siyāh-ı mışr idi*
Ḳara yüzlü bir ḳatı bed-faḫr idi

571. *Kendüsi olmış iken bir mübteẕel*
Ḳonışurdı anuñ ile her hezel

572. *Baʿżı kimse ḳılmaz ardına ṣalāt*
Bulalar maḥşer güni anlar necāt

573. *Düzedürdük küçücük iken anı*
Ehl-i diller böyle dirlerdi anı

574. *Böyle nā-hem-vār iken ol bed-güher*
Olmış iken böyle işle muʿteber

575. *Bu raḳībi ṣanʿat aña bilmezem*
Ne belā idi ʿadāvet bilmezem

576. *Pes murādı ānuñ ifşādur meger*
Ben de ifşādan anı itmem ḥaẕer

577. *Meclis içre vaṣfın anuñ söyleyem*
Maḳʿadın ṣatduġını vaṣf eyleyem

578. *Dost ile çünki araya girdi ol*
İtmiş iken her livāṭā ehl-i yol

579. *Ẕemm idem tā ḥaşre dek ol yek ḫarı*
Seg raḳībler serveri hem reh-beri

580. Tā ki fāriġ ola işbu ḥaṣṣadan
Ben de fāriġ olam anı ḳıṣṣadan

581. Ḥāṣılı der-meclis ol meẕmūm idi
Şehr içinde bir bed-aḫter şūm idi

582. ʿĀrif añlar bu sözümden der-enām
Ḳala bu söz bunda böyle ey hümām

583. ʿĀrif iseñ sırruñ iẓhār itmegil
Nā-ehil olana iḫbār itmegil

584. Pāy-māl ider o seg āḫir seni
Gerçi dost ider saña ẓāhir anı

585. ʿĀḳıbet tālānuña olur sebeb
Āh u efġān ile çekdürür taʿab

586. Çār-sūy-ı vuṣlata māniʿ olur
Kiẕb idüp īmānını ḳāmiʿ olur

587. Ol ʿadū aḥvālüñi hīç bilmesün
Derd-i murdārına dermān bulmasun

588. ʿĀḳıl iseñ pendümi eyle ḳabūl
Kendüñi ıṣlāḥ idüp āzāde ḳıl

589. Ol ʿadū-yı bed-liḳāya uġrasın
Her sözüñle sīnesini doġrasın

590. İntiẓār ider seni yārānuña
Hem-dem ider çeşm-i pür-bārānuña

591. Ey dirīġā dirsin āḫir ey dilā
Başuña gelür senüñ dürlü belā

592. ʿĀḳıbet destüñden alur dostuñı
İntiẓār ider saña ol dostuñı

593. Uġraduḳça ol ʿadūdan nefret it
Ḫāke yeksān itmege çoḳ ġayret it

594. Ger elüñden gelür ise ol ḫarı
Seg raḳībler serveri vü reh-beri

595. Ol dücāceveş anuñ başını kes
Yir yüzinden ġayret it yaşını kes

596. Gelmez ise ger elüñden bu hüner
Ġayret eyle ḳıl anuñ rūyını zer

597. Her seḥer vaḳtinde ḳalḳ eyle niyāz
Dā'imā Mevlādan iste ḳıl namāz

598. Āh u efġān eyle bed-aḫter içün
Merg belāsı istegil ol ḫar içün

599. Birde itmezse birinde ol Ḫudā
Pes ḳabūl eyler hemān sen ḳıl ṣadā

600. Aġla dā'im eyle Mevlāya recā
Līk andan ḳıl hemīşe ilticā

[Mefā'ılün Mefā'ılün Mefā'ılün]
601. Firāḳuñ bilmesün bed-ḫūy u nādānī
İder mūnis saña efġān u nālānı

602. Ṣaḳal beyte ḫuṣūsan ol ola ḳaffāl
Ola merdūd u maḳhūr u ḫar-ı deccāl

603. Zemīn üzere ol şeyṭān ile ḳardaş
İder anlar seni bunca cihāna fāş

604. Seni dostdan ayurur ʿāḳıbet anlar
Firāḳıyla içersin sen daḫı ḳanlar

605. Ṣaḳın kelb ile bir kez olma hem-rāhı
Seni ḳahr ider ol ḳahhār u āgāhı

606. Laʿīne hem-dem olmışdur o melʿūnlar
Ḥaşir eyyāmı dīvān içre maḥzūnlar

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

607. Vesveseyle seni eylerler helāk
Dostuñı ġam-nāk idüp hem sīne-çāk

608. Ey püser tā kim olasın muʿteber
Ṣoḥbetinden anlaruñ eyle ḥaẕer

609. Bir hünerle sīneñi yaḳar senüñ
Hem ayaġuñdan ṭutup yıḳar senüñ

610. Ne revā aġyār iken tābiʿ olup
Hem belāsuz başuña ḳavġā bulup

611. Bī-vefādan hīç gelür mi yek vefā
Ol ʿadūdan umasın ḥüsn ü ʿaṭā

612. Ger elüñden gelse andan ol ıraḳ
Ġāfil olma ḳatline eyle yaraḳ

613. Rāz-ı pinhānuña vāḳıf olmasun
Derd ü miḥnetden selāmet bulmasun

614. Ṣūretā ol kelbe iḥsān eylegil
Sīm-i ḫām gibi elüñle beslegil

615. Şīşe miṣli elde ṭut dā'im anı
Çal zemīne vaḳti geldükçe anı

616. Tā ki ṣad pāre ola bed-çihresi
Tīġ-i destüñle helāk it zehresi

617. Tā ki murdārı muzaḫref bāṭılı
Ol ʿadūlar serveri hem cāhili

618. Ḳaba ḳuyruḳlı köpek ebter iken
Vesveseyle bir bülend-aḫter iken

619. Bir ʿacāʾib heykel iken ol kilāb
İde mi mekr itmeden saña ḥicāb

620. Ḳıṣṣa çoḳdur ʿārife der-īn kelām
Ḥiṣṣe ṭutarsañ bu sözden ey be-nām

621. Eyledüm dāʾim kelāmum muḫtaṣar
Ola ʿārifler ḳatında muʿteber

[vr. 118a]

415.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Devr iderken şu fenāyı görmişem cānānumı
Ṣaḳla yā Rabbi ḫaṭādan ol benüm şāhānumı
Raḥm idüp ḳılmaz vefā gūş eyleyüp nālānumı
Ber-ḳarār eyler yirinde gözleri mestānumı

2. Cevr ider dīvāneye ol şūḫ-ı nāzum serserī
Al ruḫı Hindū müzeyyen dil-rübālar reh-beri
Yā melekdür yā firişte yā da ḥūrī yā perī
Bāġ-ı cennetden ḳaçurmışlar muḥabbet kānumı

3. Bir lebi ġonce beli ince güzeller şāhıdur
Rāh-ı ʿaşḳa sālik olan ʿāşıḳuñ hem-rāhıdur
Ḳudret ıssı ḫūb yaratmış yir yüzinüñ māhıdur
Taḫtı üzre ber-devām eyle benüm sulṭānumı

4. Ser-te-ser efġān idüben aġlaram leyl ü nehār
   Ḥıfż ide anı ḫaṭādan ḳudret ıssı Kirdgār
   Bād-ı ṣarṣardan nihān ide anı Perverdigār
   Ruḫları gül ṣaç[ı] sünbül ṭurrası reyḥānumı

5. Ferdiyānuñ ḥālini ṣorarsañuz bilmek içün
   Rūzgāruñ şiddetinden bir ḫaber almaḳ içün
   Her dem isterdüm Ḫudādan ber-murād olmaḳ içün
   Dāʾim eyle devletinde ol benüm cānānumı

416.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey felek hicrān ile gūş eyledüñ nālānumı
   Aldı destümden ʿadūlar ol gül-i ḫandānumı
   Dostlarum ṭaʿn eylemeñ aġyār[a] bed-efġānumı
   İstimāʿ itdi alup destümden ol şāhānumı

2. Hecre düşdüm ey nigārā zār ile giryān idüp
   Ḳāmet-i serv-i revānum dīdemi ʿuryān idüp
   Yandı yaḳıldı kül oldı cismümi büryān idüp
   ʿĀḳıbet elden çıḳardum ol meh-i tābānumı

3. Meskenüm ṣaḥrā-yı ġamda ḳıldı çün Leylā içün
   Hecr ile Mecnūna döndüm şāh-ı ser-ā-pā içün
   Bende oldum tāzece bir ġonce-i raʿnā içün
   Dest-i aġyāra düşürdüm lebleri mercānumı

4. Ṭıfl iken siḥr eyledi bu bülbüle ṣūret-perī̇
Ḳāmeti serv-i revānum zülf ü ḫāli ʿanberī̇
Bilmezem nesli melek mi dil-rübālar reh-beri
Ey Ḫudāyā ber-ḳarār eyle gözi mestānumı

5. Çekmişem derd ü meşaḳḳat tā ki hicrān dāġına
Şaḳuram bülbül gibi her demde vuṣlat bāġına
Açdı yā āşüfte Ferdī̇ işte ġam sancāġına
Fikr ider her demde vaṣl-ı sünbül-i reyḥānumı

417.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dār-ı mā-fīhāda dirken dost beni şād eyledi
Aġladup bu dī̇demi cismümde feryād eyledi
Tī̇r-i ġamzeñ ḳalmadı bu sī̇ne-i ʿuryānede
Bāde-i vaṣluñ senüñ de hecre bünyād eyledi

2. Vuṣlatuña irmez isem hecr ile ben ey perī̇
Sırr-ı ʿaşḳuñla fiġān idem cünūnveş serserī̇
Müşg-i ezfer gibi ḳoḳdı zülf-i gī̇sū ʿanberi
ʿĀḳıbet bu bülbüli ol nefḥa Ferhād eyledi

3. Ẓār idüp ṣaḥrāya çıḳsam bir ḫayāl ḳarşu gelür
Āh u efġān eyledükçe eşk-i dī̇dem sel olur
Ḥasretiyle çöle düşsem başı ḳarlı bel olur
Firḳatiyle dāʾimā dil ismüñi yād eyledi

4. Bī-kesem mülk-i fenāda hecr ile efġān ile
   Hecre mihmān eyledi yoḳ bir naẓar iḥsān ile
   Ḫaste Ferdī dir iken baña ol ad u san ile
   Ol vefāsuz ḫāke yeksān ile ber-bād eyledi

418.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey benüm ṭūṭī-lisānum el-vedāʿ şimden girü
   Ey benüm şāh-ı cihānum el-vedāʿ şimden girü
   Nev-cüvān itdüm seni ṭıfl iken ey ḳaşı kemān
   Ey benüm serv-i revānum el-vedāʿ şimden girü

2. Dilberā ʿaşḳuña düşdüm mūnis oldı derd ü ġam
   Ber-ḳarār oldı nigārā dīde-i pür-ḫūnda nem
   Bed-liḳālarla idersin şimdi ʿişret ʿīş ü dem
   Ḳāmet-i serv-i cinānum el-vedāʿ şimden girü

3. Şemʿ-i ʿaşḳa cismümi pervāneveş yaḳsam gerek
   Hecr ile bu ten sarāyın ʿākıbet yıḳsam gerek
   Rāh-ı ʿaşḳuñda nigār-ı cism[i] ḫāk itsem gerek
   Zülf-i müşg ʿanber-feşānum el-vedāʿ şimden girü

4. Fehm iderdüm gülşen-i ruḫsāra bülbül zārıyum
   ʿAndelībi olduġum gül üzre ṣādıḳ yāriyüm
   Ferdiyāyı dirseñüz bir bülbül-i ḫūn-ḫˇārıyum
   Bāġ-ı gülde gül-fidānum el-vedāʿ şimden girü

419.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ey diyār-ı salṭanatda ḫān olan gelsün beri
   Kişver-i ḥüsn içre bir ḥaḳan olan gelsün beri
   Sīm ü zer-pūşın[ı] güşād eyleyen gelsün beri
   Şol ʿadālet ṣāḥibi sulṭān olan gelsün beri

2. Çeşm-i Tātāruñla her dem baña eylersin aḳın
   Ẓulm-ı becīd eyleyüp bu bendeñe ḳıyma ṣaḳın
   Çeşm-i düşmen degmesün her dem ḥamāʾiller daḳın
   Bir vefāsuz yār ile ḫandān olan gelsün beri

3. Ḳudretiyle ol Ḫudāyā ḥüsnüñ efzūn eylemiş
   Ḥasretiyle bülbülüñ ḥālin diger-gūn eylemiş
   Çeşm-i seḥḥāruñ baña bilmem ne efsūn eylemiş
   Ġonce-i ruḫsāruña ḥayrān olan gelsün beri

4. Ḥüsnüñi efzūn yaratmış luṭf ile Perverdigār
   Rūz u şeb virdüm olupdur āh ile efġān u zār
   Bezm-i ḥüsnüñde dil-i mestānemüz ḳaldı nigār
   Ruḫlaruña bende-i fermān olan gelsün beri

5. Seyr idem bir kerrece ḫandān olup gül bāġını
   Ṭāze güller zīnet iken ġonce revnaḳ çaġını
   Ferdiyā āşüfte bülbül açdı ġam sancaġını
   Māh-ı rūyuñ görmege kār-bān olan gelsün beri

420.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Dil yine buldı muṣāḥib ḫānmān dünden beri
   Boynuma daḳdı kemend virmez amān dünden beri
   Şaḳuram bülbül gibi ḳılup fiġān dünden beri
   Ṭarḥ olupdur ʿişret ile ġam-ı cān dünden beri

2. Böyle bir āhū baḳışlı böyle bir māh-ı münīr
   Cümle seyr itdüm cihānı bulmadum aña naẓīr
   Nāz ile reftār idince ḥüsnine oldum esīr
   Şöyle bir nergis-i şehlā-yı zamān dünden beri

3. ʿAnber-i zülf-i müselsel bir ʿaceb kān-ı vefā
   Nūş idüp cām-ı viṣālin eyledüm bir dem ṣafā
   Eylemez ol nazenīnüm ʿāşıḳa cevr ü cefā
   Bir şeker-leb ṭūṭī-i şīrīn-zebān dünden beri

4. Rū-siyeh aʿdālaruñ baġrını ol ḳan eyledi
   Sāyeveş urup zemīne ḫāke yeksān eyledi
   ʿĀşıḳānı vuṣlata luṭf ile mihmān eyledi
   Ol efendüm pādişāh ṭūṭī-lisān dünden beri

5. Ferdiyā eylerse medḥin her ne deñlü ḫānınuñ
   Ol gül-i nev-res miṣāli ḥāfıẓ-ı Ḳurʾānınuñ
   Çekmeyem bir ġamzesi tīġin daḫı hercāyīnüñ
   Dilberüm ʿālī-cenābum şeh-cihān dünden beri

[vr. 118b]

421.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Nāra yaḳdı ḥasretüñ cān u teni
   El-amān sulṭānum āzād it beni
   Ṣıdḳ ile sevdi bu cān u dil seni
   El-amān cānānum āzād it beni

2. Ser-te-ser dīdemden aḳar ḳanlu yaş
   Saña direm bī-vefā ey baġrı ṭaş
   Firḳatüñle olmışam ʿālemde fāş
   El-amān ey ḫānum āzād it beni

3. Ey benüm bu mıṣr-ı yeksānuma ḫān
   Ḳāmet-i ʿarʿar daḫı şīrīn-zebān
   El-amān ey bī-vefā yār el-amān
   El-amān ey cānum āzād it beni

4. Sīne-i efrūzumı nār eyledüñ
   Dāʾimā işüm benüm zār eyledüñ
   Gül yirine mūnisüm ḫār eyledüñ
   El-amān sulṭānum āzād it beni

5. Dest-i ḥasret ṣundı baña laʿl ü mül
   Terk idüp ḫāk eyledi raʿnā-yı gül
   Bülbül-i gülzāruña mihmāne ḳıl
   Ey bu şīve-kānum āzād it beni

6. Rūz u şebde Ferdiyā ḳılduḳça āh
   Dūd-ı āhum ʿālemi eyler siyāh
   Luṭf idüp ey pādişāhum ḳıl nigāh
   Ey benüm cānānum āzād it beni

422.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḳāmetüm dāl eyleyen dost firḳatidür firḳati
   Çeşmümüñ ḫūnı ḫayāl-i vuṣlatıdur vuṣlatı

2. N'ola mışr-ı ḥüsnine ḳurbān idersem cān u dil
   ʿĀşıḳuñ ḳılmaḳ fedā cān şöhretidür şöhreti

3. Bulamaz bu derde dermān ol eṭibbā-yı cihān
   Bī-devā derde devā leb şerbetidür şerbeti

4. Çekdügi kuḥl-ı cilādur dīdeye ḫalḳ-ı cihān
   Ḫāk-i pāyuñ pādişāhā raġbetidür raġbeti

5. Bende-i muḫliṣ muḥibbüñ Ferdiyāyı ḳıl ḳabūl
   Hem-nişīnüm ey nigārā ḥasretidür ḥasreti

423.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Rāh-ı ʿaşḳa sālik olanlar gerekdür biz gibi
   Leşker-i ġam şımaġa daḫı ʿAlī Ḥaydār gibi

2. Caʿd-ı müşgīni nigāruñ ḫūn-ḫᵛār olmış ḳatı
   Herkesi ṣayd itmek ister lā-cerem ejder gibi

3. Ṣīt u nālānum işitmez gūş ider āh-ı raḳīb
   Ḫoş ʿaceb mi nālesi anuñ edebsüz ḫar gibi

4. Çeşme-i ḥayvāna ir sen ʿārif ol hem-çü Ḫıżır
   Ey dilā dönme ṣaḳın rāhuñdan İskender gibi

5. Vuṣlata irmek ne mümkin Ferdiyā nālān ile
   Yoḳdur ider vaṣla maḥrem ʿālem içre zer gibi

424.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Berḳ-ı ḫāṭif gibi geçer pādişāhuñ vuṣlatı
   Ez-sebeb dāʾim keşed dil īn belā vü miḥneti

2. Ne ġam ey cānā yanarsam bir fürūz-ı firḳatet
   Sūz-ı ʿaşḳa ʿāşıḳuñ pervāneveşdür şöhreti

3. Āstānuñ üzre dil eyler ṭaleb yüz sürmegi
   Hīç görür mi ser-ġarīb anuñ miṣillü devleti

4. Sāġar-ı ġamdan ne çekdüm nāle-i hicrān ile
   Ki devā yoḳ derdüme illā lebüñden şerbeti

5. Rūyuma hīç başmayup ḫāk üzre başarsın ḳadem
   Ḫāk-i reh miḳdārı yoḳdur ʿāşıḳına raġbeti

6. Bir fürūz-ı ḥüsnüñe luṭf eyle varup yanayın
   Bu esīrüñ yoḳ mıdur pervāne deñlü ġayreti

7. Ḫūn ile ālūde oldı eşk-i çeşm-i Ferdiyā
   Hem-nişīn itdüm şehā āḫir ġamuñla ḥasreti

425.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

1. Ezelden bülbül oldum bī-vefāya
   Ġam-ı hicrān ile irdüm belāya

2. Senüñ hecrüñle ben ey āftābum
   Müşerref oldı nālānum semāya

3. Ne-dār ez-āstān īn bülbül-i devr
   Ki ḫūn-ı dīdeveş *taḥte'ṣ-ṣerāya*[163]

4. O cādū dīdeler bordend cānı
   Çe ḥācet īn nümāyan ān ḫafāya

5. Viṣālüñ berrine ireydi Ferdī
   Ki ġarḳ olaydı ol baḫr-i ṣafāya

426.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

[163] Tahte's-serâ**:** "Göklerde, yerde, ikisinin arasında ve *toprağın altı*nda ne varsa hepsi O'nundur (Kur'an, Taha/6)."

1. N’eyleyem ben şu fenāda tā bu deñlü ġayreti
   Ġayret ehline fenānuñ yoḳ durur yek raġbeti

2. Kāmilāne maʿrifet ehli olursañ bunda sen
   Aḳsarāyda devr alursın ʿāḳıbet o himmeti

3. Vaṣla ger ṭālib olursañ ḳılalar āḫir ḫarāb
   Vuṣlat-ı yār olmayınca n’eyleyem ben ʿizzeti

4. Niçe biñ ḥūrī vü ġılmān olsa Firdevs içre āh
   Rūy-ı yāri görmeyince n’eyleyem ben cenneti

5. Yā İlāhī sen devā ḳıl derd-i bī-dermānuma
   Ḳıl cemāliyle müşerref mūnis itme ḥasreti

6. Mest ü bī-ḫūş olmışam bezm-i firāḳuñda şehā
   Merḥamet ḳıl bāġ-ı gülzār içre virgil rifʿati

7. Ḥālümüz oldı mükedder şu fenā bezminde āh
   Hem-nişīn itme İlāhā ser-te-ser ol firḳati

8. Eyleme dergāh-ı ʿālīden bizi luṭf eyle redd
   Bāġ-ı vaḫdaniyyetüñde bize vir ol devleti

9. Ferdī-i bī-behreyi yā Rabbi meʿyūs eyleme
   Luṭfuña maḥrem idüp her demde eyle vuṣlatı

427.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ḫānmānumdan cüdāyam el-vedāʿ şimden girü
   Ey felek gitdi efendüm el-vedāʿ şimden girü
   Dest-i pür-ḫūn-ı felekden kime ben dād ideyüm
   Āh benüm rūḥ-ı revānum el-vedāʿ şimden girü

2. Nice kec-rev dimeyem ben dādumı dād itmedüñ
   Aldı aʿdālar efendüm bir kez imdād itmedüñ
   ʿAksine devr eyleyüp aġyārı nā-şād itmedüñ
   Ey benüm şāh-ı cihānum el-vedāʿ şimden girü

3. Dāʾimā çarḫ-ı felek destinden itdügüm amān
   Aldılar ol nazenīnüm itdiler eşküm revān
   Tīġ-i hicrān ile āḫir sīneme ḳıldum ziyān
   Kişver-i heft üzre ḫānum el-vedāʿ şimden girü

4. Gerçi düşdüm bu zemīne olmışam ḫāk-i zemīn
   Rāḥatum yoḳ dest-i firḳatden ḳılup āh u enīn
   Terk idüp ḳanda gidem ben başumı alup hemīn
   Ey benüm bu tende cānum el-vedāʿ şimden girü

5. İster iken bülbül-i nālān olam ruḫsāruña
   Şemʿine pervāneveşken yaḳdı ʿaşḳuñ nārına
   Baḳ Muḥammedī dūlābdur Ferdiyānuñ zārına
   Ey benüm ḳaşı kemānum el-vedāʿ şimden girü

428.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Şaḳur bülbülleri gördüm seḥer vaḳti seḥergāhı
   Gülüñ tīġine ḳılmış sīne-i pür-ḫūn sipergāhı

2. Siyeh cāme geyinmişler ʿaceb yaş mı dutar anlar
   Ḳatı şūrīde şaḳurlar ḳılup ḫalecān dergāhı[164]

3. Niyāzı gül-cemāli līk rāḥat ḫār-ı raʿnādan
   Bulınmaz anlara bir dem vücūdı ḳılsa zergāhı

4. Feşān eyler fiġān u āh ile ol ʿandelīb-i zār
   Çe ḫūn üftāde çeşminde k'olupdur laʿl ü dürr gāhī

5. Bu bülbülden murāduñ Ferdiyā bildüm zebānuñdur
   Bilür mi anı hīç nādān ne deñl'olsañ ḫabergāhı

[vr. 119a][165]

[vr. 119b]

429.

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün]

1. Senüñ bir dāne-i ḫālüñ cihāna virmez ādem var
   Perī-peyker güzeller çoḳdur ammā sende ʿālem var

2. ʿAceb mi ʿālemi tesḫīr iderse ḫātem-i laʿlüñ
   Be cānānum nīgīnüñde yazılmış ism-i aʿẓam var

[164] Mısranın vezni aksamaktadır.
[165] Varakta birtakım hesaplamalar bulunmaktadır.

3. Bu gün elḥamdüllillāh ben cemālüñ ḥüsnini gördüm
   Leb-i laʿlüñde ey nev-reste ġoncem āb-ı Zemzem var

4. N'ola ben ʿaşḳ ile fāʾiḳ olursam devr-i çeşmüñde
   Nitekim devr-i müjgānuñda bu ʿuşşāḳa mātem var

5. Sebaḳ aldı ezel Ferhād u Mecnūn şāh-ı ʿaşḳumdan
   Begüm Ferdī ḳuluñ ʿuşşaḳ içinde öldi ḫātem var

[vr. 120a]

430.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Ehl-i dil ġamz idici bir mübtezel bāṭıl iken
   Kerbelā kelbi gibi kāse köpek cāhil iken

2. Çihre-i murdārına şetm eyler idi her gören
   Tā ki ol mertebede mekirde nā-ḳābil iken

3. Giçe ṣadra ola ol şeh-zādemüzüñ aġyarı
   Yaʿnī bir ḳıbṭī daḫı bir nekbeti ʿāmil iken

4. Kec-revüñ muʿtādıdur böyle nice kör kelbi[166]
   Pādişāha ṣāḥib ider yirine ḳāʾil iken

5. Böyle bir kāfir ḫarı elbet görür çeşmi yine
   Dūd-ı āh-ı ʿāşıḳa perde çeker ḫāʾil iken

[166] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Aḳsarāya ṣıġmaz oldı kendüsi devlet ile
   Babası her ḳapuda celb idici sāʾil iken

7. Ters gibi rūyı ṣararduġına bāʿiṯ ol durur
   Terse aş yermiş meger vālidesi ḥāmil iken

8. Bu ne ḥikmetdür dükenmez anuñ istidrācı[167]
   Ẓulm-i becīdi anuñ gül bülbüle şāmil iken

9. Çoḳ durur tā böyle ḳurbı şāh-ı ʿuşşāḳa anuñ
   Derd-i dünyā şimdi sürʿatle ḳatı ʿācil iken

10. Pāy[ı] yir ṭuta o kelbüñ bu ne ḥikmetdür kim[168]
    Sāġar-ı ġaflet içüp ser-ḫoş u lā-yaʿḳıl iken

11. Ne ʿaceb ṭutmadı destin ol ecelüñ sāḳīsi
    Ṣanʿatı nʾeydügini cümle bilüp ʿāḳıl iken

431.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Faʿilün] [169]

1. Aḳsarāya gelmedi bir daḫı bundan evvel
   Böyle bir şekli köpek hem ʿacāʾib heykel

2. ʿAceb ol ṭurfe şemāʾil nedür ol ʿaceb liḳā
   Şöhre-i şehr degül suḫre-i dehr olsa maḥal

[167] Mısranın vezni aksamaktadır.
[168] Mısranın vezni aksamaktadır.
[169] Şiirin vezni aksamaktadır.

3. Yoluḳ ebrū ile hem ol semeri egri burun
   O ʿ Acem māʾīsi dīde kelb yüki gibi ṣaḳal

4. Çihre-i zerd ile poḫlı aġzını dir gören
   Çevre yanına olurmış gūyiyā kim ṣayḳal

5. Kimi mühmel kimi müsmek kimi maʿrūs kimi dūn
   Kimi ḫīz ü kimi puşt u kimisi müstaʿmel

6. Göti başında vü baş götine dāʾim anuñ
   Düzmek olsa n'ola göti bevāsīr baş kel

7. Yek dü bed-ḫūyı daḫı bed-çihre ḳodoş murdār
   Cemʿ olınmış bir yire baḳ gör ki taḳdīr-i ezel

8. Dilerem cümlesi bir yirden ola ber-geşte
   İrişe sāʾiḳa-i ḫışm u Ḫudāvend-i ecel

9. Ḳahr idüp cümle tevābiʿler ile melʿūnı
   Ḳārūna hem-dem idüp Ḥaḳ luṭf ide Ḥayy u Ezel

432.

[Fāʿılātün Fāʿılātün Fāʿılātün Faʿılün][170]

1. Varıcaḳ ḳurb-ı şehenşāh u daḫı sulṭāna
   Ḳıṣṣa-ḫᵛān geldi ṣanur bülbülleri dīvāna

[170] Şiirin vezni aksamaktadır.

2. Pezāvengüñ çubugı noḳṣān idi destinde
   Ḳıṣṣadan efzūn idi söyledügi efsāne

3. Mest olup geydügi dem şabḳasını ilḳa seg
   İşte pīrüm dir ḫumār nūş eyleyen şaʿbāna

4. Beñzemez yetmiş iki milletden ol birine kim
   Çingāne dirdüm ki zerd olsa eger çingāne

5. Her işi lāyıḳ idi ol köpegüñ Firʿavūna
   Hem ġurūr olmada ġālib biri var Hāmāna

6. Her ne deñlü ġarażı buġżı olur ise ḥāṣıl
   Maʿrifet erbābı ehl-i dil olan yārāna

7. İltifāt ile tevāżuʿ idi işi kelbüñ
   Kekezāta pezāvenge ḳodoşa ḫīzāna

8. Ḫayli maḳbūl idi yanında tevābiʿ cümle
   Niçe ṭapar idi görseñ o ḫar u nā-dāna

9. Ḥāṣılı ḫaẓm olmaz iken çihre-i murdārı
   Pezāvenge ne belā ṣalına levendāne

433.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Faʿilün]

1. Yā bu ḫınzīre bu devlet ü bu ʿizzet ne belā
   Böyle bed-ḫūy aṣl-ı dūna [ol] ṭabīʿat ne belā

2. Kendüni bilmez mi kim bunca ṣıġar destārı[nı]
   Bu ḳadar ṭarz u nedāmet bu ḳıyāfet ne belā

3. Meclise varsa oṣurmaḳ idi muʿtādı[nı] gör
   Bu sitāyiş hem-çü rifʿat bu ṭarāvet ne belā

4. Oṣurur aġzı ile hem ṭutar āhengini gör
   Uydurur elbet maḳāma bu leṭāfet ne belā

5. Götinüñ aġzı ile farḳı mı var ol kelbüñ [171]
   Söyledükçe oṣurur bunca saʿādet ne belā

6. Ḳā'ilsüz oṣurduġına ṣıçmasa meclisde[172]
   Her uġursuzluġa yügrek bu nedāmet ne belā

7. Anlaruñ ḥaḳḳında daḫı ne ḳılayum peydā[173]
   İşleri poḫ yimek olduḳça bu rāḥat ne belā

434.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Bu ne ẓulmet bu ne ḥikmet bu ne devrān olsun
   Bu ne kec-rev ki felek ḫāk ile yeksān olsun

2. Olur olmaz kekez ü ḳodoş u ḫīzān u ebter
   Ne revā ṣadra geçüp ṣāḥib-i cānān olsun

[171] Mısranın vezni aksamaktadır.
[172] Mısranın vezni aksamaktadır.
[173] Mısranın vezni aksamaktadır.

3. Ehl-i dil ḫāṭırını ol yıḳa vīrān ide
   Yıḳılıp ol daḫı anuñ gibi vīrān olsun

4. İkisi bir araya gelmeye ol bed-baḫtuñ
   Ola cemʿiyyet-i pervīz-i perīşān olsun

5. N'idelüm itmese pā-māl dil ehlin biz geçdük[174]
   Pāyesi her köpegüñ pāye-i arslan olsun

6. Beni aṣġar yüziveş çihre iken ol kelbüñ
   Pāyesi n'ola anuñ pāye-i Keyvān olsun

7. Ne revā ehl-i dili olmış iken cürm-i ʿaẓīm
   Gör e bir ẓālim ile ol bu ne seyrān olsun

8. Nice bir vaṣf ideyüm ol ḳatı erbāb-ı sitem
   Ola ser-dār raḳībi şeh-i ezmān olsun

9. Ne ʿaceb küfr ile īmānı ber-ā-ber görür ol
   Eger īmān eger ol kāfir-i ezmān olsun

10. Dilerem īn dil-i şeydāya olan ẓulmın anuñ
    Yaşına rifʿatine bāʿiṯ-i noḳṣān olsun

11. Eger almaz isem ol hicv ile andan ḫayfum
    Baña şāʿir laḳabı güft ile bühtān olsun

[174] Mısranın vezni aksamaktadır.

12. Çaluban çāk ideyin tīġ-i zebānumla yüzin
Ferdiyā etbāʿı bu resm üzre efsān olsun[175]

Düşdi tārīḫ Ferdiyā īn mıṣrāʿ içre ṭur yā
Hicv-i aʿdādan ferāġat eyle medḥe yor yā
1117

[vr. 120b]

435.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Ne ʿaceb içmez iken maḫmūr olursın a köpek
Ṣu yirine mey içüp mey-ḫ̆ār olursın a köpek

2. Çaluban tīġ-i zebānumla yüzüñ çāk ideyin
Niçe mişlüñ köpege maġrūr olursın a köpek

3. Bilmeyüp erbāb-ı ʿaşḳı söz atduñ ehl-i dile[176]
Başuña şabḳa geyüp ṣarur olursın a köpek

4. Seg-i kūyuñ gibi ṭoymaz yir iseñ her ne ḳadar
Bire murdār tā bu deñlü ḫor olursın a köpek

5. Ne ʿaceb bilmez iken şeklüñi endāmuñı sen
Söz atup ehl-i dile maġrūr olursın a köpek

[175] Mısranın vezni aksamaktadır.
[176] Mısranın vezni aksamaktadır.

6. Ne revā bunca ẓuhūruñ bu ḳıyāfetle senüñ
   Yüzüñüñ zerdine mi manżūr olursın a köpek

7. Ne belā şöhret aḳup dūna delürken cesedüñ
   ʿĀḳıbet seglere mi maḳhūr olursın a köpek

8. Ne ʿaceb bilmedüñüz Ferdī-i erbāb-ı dili
   Seni ifşā ider āḫir ḫor olursın a köpek

[vr. 121a]

Ol gül-i raʿnānuñ ḫārı gün-be-gün efzūn olup bülbül içün yollara cāsūs ḳoyup emek ü zaḥmet çeküp şeyṭān sīreti ile merdūd olduḳlarıdur

[Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün]

622. *Dırāz oldı yine işbu ḳıṣṣalar*
   Çoġaldı yine firḳatden ḳıṣṣalar[177]

623. *Bir iken ol gülüñ aġyārı dilā*
   Çoġaldı ol gülüñ başına belā

624. *Kerīm Beg oġlı biri ol bed-ḫaruñ*
   Biri Māżı baş oġlı bed-aḫterüñ[178]

[177] Beyitin vezni aksamaktadır.
[178] Beyitin vezni aksamaktadır.

625. Biri maʿrūf u maʿlūmdur ezelden
Yazılmış levḥüme bu lem-yezelden

626. Bular başladılar şeyṭān sīretin
Ele aldılar ol melʿūn ġayretin[179]

627. Niçe niçe daḫı var böyle raḳīb
ʿAceb murdār olur bu ṭarza raḳīb

628. Dir imişler ne gelür bu cānibe
Ḳaçan derse varursam ol cānibe

629. Yola cāsūs ḳoyup bir bir o bedler
ʿAceb düşdi peşüme bed-cesedler

630. Tevāżuʿlar iderlerdi bülbüle[180]
Meger aġyār imiş ol raʿnā güle

631. Muḥiblerden didi bir yār-i ṣādık
Ḥaẕer ḳıl ṣaḳın ey ṣıdḳ ile ʿāşıḳ

[179] Mısranın vezni aksamaktadır.
[180] Mısranın vezni aksamaktadır.

632. Nihānlar murādı durur kı ızlāl
Vire ol bī-zevāl anlara ıḳlāl

633. Beher geldükçe sen bu semte ey cān
Yasaḳçı ḳoyup iderlerdi nālān

634. Birinüñ ḳāmetin dāl eyler iseñ
O bed-āvāzını lāl eyler iseñ

635. Olursın rāḥat īn bāġ-ı gül-ʿiẕār
Şaḳursın ser-te-ser anda ṣad hezār[181]

636. Didi ol şāhumuñ ḥ ʿācesı bir gün
Saña diyem senüñçün ḳıṣṣa-i dūn

637. Beni ol semte iletdiler anlar
Düşürdiler bu dile eşk ü ḳanlar

638. Didiler sen gedā içün ṣaḳın sen
Ki ol şāha anı ḳılma yaḳın sen

639. Getürme anı mekteb içre her dem
Görinmez ola ol mektebde bir dem

[181] Mısranın vezni aksamaktadır.

640. Ve illā vir cevāb īn raʿnāya sen
Dili ṭūṭī gibi ol gūyāya sen

641. Diyince ol sözi ol yirde anlar
O şāhuñ āh idüp üftāde ḳanlar

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]
642. Tekeli oġlı didiler birine
Ḥaḳ Teʿālā tīz yitüre yirine

643. İtdiler tedbīr-i efzūn bülbüle
Kim düşüre bülbüli dilden dile

644. Bir niçe bunlarla oldı niçe ḫar
Raḥmet-i Ḫūdām vire anlara fer

645. Bir yire geldiler anlar n'ideler
Bülbüle cevr ü eziyyet ideler

646. Didiler bizümle olsun pādişāh
İdelüm bülbüle mūnis zār u āh

647. İdelüm tenbīh o şāha kim anı
ʿÖrf ile bir yire getüre anı

648. Bize iḫbār eyleye geldi diyü
Kim henüz başa belā buldı diyü

649. Ol dem inkār eyleyüp īmān biz
Virmeyüp ol demde yek amān biz

650. Ṭutalum bend eyleyüp bir āşiyān
Virmeyelüm aña ol demde amān

651. İdelüm ol şāh ile gördük diyü
Kim ḫıyānet üzre biz irdük diyü

652. İdelüm ol bülbüle çoḳ iftirā
Başına getürelüm dürlü belā

653. Bu söze enseb daḫı güft-i ḳabīḥ
Ṣanki bir söz söylediler ol ḳabīḥ

654. Cümlesi virdi rıżā işbu söze
Eylediler kim teveccüh bu yüze

655. Saña maʿlūm ola aḥvāl-i ʿadū
Tābiʿ olursa eger ol māh-rū

656. ʿAḳluñı başına cemʿ it ey ġarīb

Belki bu yüzden ḳıla raḥmet ḥabīb

657. Bu sözi böyle işidicek hemān

Oḳıdum işbu ġazelden bī-gümān

436.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Faʿilün]

1. Oldı dīn düşmān[ı] anlar lemseveş

   Seyf-i müʾmin uġrayup anları ide ḫāk-sār

2. Tekeli oġlı biri ʿAbdülkerīm Beg oġlı bir

   Birisi Māżı baş oġlı ide Mevlā tār-mār

3. Ṣūretā müʾmin geçinür işbu kāfirler hemān

   Līk ser-i aʿdā-yı dīndür ideler der-nār zār

4. Ferdiyā kimse ġarīb olmaya bu mıṣr içre āh

   Zāġ daḫı ṭaʿn eyleyüp ḳılur seni āşüftevār

658. Oḳıdum nāleyle işbu ġazeli

Ẓāhir [oldı] bunca derd-i ezelī

659. Didüm ol demde o yārāna hemān

Gözüñ aç ġafletden ey bülbül-zebān

660. Dönmek olmaz güft-i dilberden hemān
Çeşm-i cādū ḳadd-i ʿarʿardan hemān

661. N'ola varursaḳ bu ṭarza gülşene
Sākin olsaḳ ʿīş ü ʿişret meskene

662. Bir alay böyle ʿadū-yı ḫar ile
Vire Mevlā kim baña ḳarşu gele

663. Gökde encüm ḳaç idügin bildürem
Gözlere ḫūn ile ol dem dolduram

664. Eski ʿādetlerümi alam ele
Tīġ-i āhumla ḳılam mübtezele

665. Ne ṭoġurmış ana anlar bileler
Birbirin üstinde mesken bulalar

666. Vire Mevlā anları mürd eyleyem
Ġayrı hem-demleri pür-derd eyleyem

667. Eyleyem ol şāha ḳurbān anları
Eyleyem emrüme rām āḫerleri

668. *Bellü olmaz gelmeyince dü ḫaşım*
…… bülbüle budur nesīm[182]

669. *Söyleyüp bu nā-münāsib güftümi*
Ṣanki dürler eyledüm ben süftimi

670. *Ḳala bu söz bunda ey bülbül hemīn*
Eyle dāʾim nāle-i āh u enīn

671. *Ol ʿadū-yı bed-liḳāyı gör yine*
N'itdi bāzār içre gör bu bülbüle

672. *Eyleyüp tenbīh ü teʾkīd bülbüle*
Tā ki gelme didi ol maḥalleye

673. *Yoḫsa pāre pāre idevüz seni*
Çāk-i ġam-nāk iderüz āḫir seni

674. *Virdüm ol dem ben cevābı ol ḫara*
Ol kekez hem ḳodoşī bed-aḫtere

675. *Ṣad hezār olursañuz gel ḳarşuma*
Yoḫsa pāruñ beñzedem ẕerreveşüme[183]

[182] Bu kısım silik çıkmıştır.
[183] Mısranın vezni aksamaktadır.

676. Fāriġ ol ḳarşumda gel itme kelām
Yoḫsa bed-nām idem āḫır der-enām

677. Sen ki bir ḳodoş u ḫı̄zān olasın
Ne revā ol yāra nālān olasın

678. Ey ʿadū-yı rūy-ı siyeh dest-i çār
Ḳıluram āḫir seni efġān u zār

679. Ey ḫar-ı Deccāl u Ḳārūn be-dest[184]
Eylerem Nemrūd gibi ḳalbüñ şikest

680. Bildügüñden ḳalma ey melʿūn merd
Olasın tā ḥaşre dek bir rūy-ı zerd

681. Fāriġ ol bu ḳıṣṣayı güft itmeden
Gülşen içre yār ile reft itmeden

682. Oldı bu söz bunda ey bülbül tamām
Muṣṭafā rūḥına eyle ṣad selām

[vr. 121b]

[184] Mısranın vezni aksamaktadır.

437.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün][185]

1. Bire murdār-ı müzaḫraf bire seg meyyāli
   Ḳaba ḳuyruḳlı köpek hem ḫar-ı nān ḥammālı

2. Bire kāfir bire dinsüz ne ʿaceb ey ḫınzīr
   Bire ẕimmī bire cāhil süfehā emṣāli

3. Ne revā bir ḫar iken söz atasın ehl-i dile
   Bire ḳodoş bire sāzendelerüñ remmāli

4. Bire ḫīzān bire kekez bire ebter cāhil
   Bire mecnūn bire aḫbeṣ cühelā pā-māli

5. İdeyüm vaṣfuñı taḥrīr ʿale'l-icmāl ey ḫar
   Bā-ḫuṣūṣ itmeyeyüm vaṣfuñ ile īn ihmāli

6. Gerçi sen nekbetinüñ vaṣfını mümkin olmaz
   Ne revā anı ḳalem yazabile icmāli

7. Zīrā ḳuyruġuñı kessem yine kelbsin a köpek
   Ne bulur fāʾīde kesmek ile ol dünbāli

8. Seni ṭaʿn ile ki teşhīr ideyüm ḫalḳ içre
   Ḫar-ı lā-yefhem iken itmeyesin edḫāli

[185] Şiirin vezni aksamaktadır.

9. Ne revā sen gibi tersi bize ẕemm likin
Be-żarūrī ḳılayum ḳadḥ o ẕemīmü'l-ḥāli

10. Ne ʿaceb mertebeñi bilmez iken ey kör kelb
Söz atduñ ehl-i dile bilmeyüp ol aḳvāli

11. Ne ḫar iken seni bilmez mi ṣanursın ḫalḳı
Ne eşeksin ḫımār-ı ʿayn-ı ḫar-ı Deccālı

12. Māżı baş oġlı dir iken Māżı baş ol segine
Kim añursın gice muḫtelīfü'l-aʿmālı

13. Eger olayduñ ādem a köpek ḫalḳ içre
Ḳonışur mıyduñ anuñla ki sefīne dellālı

14. Ola ʿAbdulkerīm Beg oġlı senüñ hem-rāhuñ
Ḳara tāc ile kekez bir yahūdī emṣāli

15. Ne revā ādem yirine geçürür kendin kelb
Kim ṣayar ādem fenāda o şekl-i faʿāli

16. Tekeli oġlı ola bir saña hem-dem ey ḫar
İde ehl-i ṭarīḳüñ geldükçe celb-i mālı

17. Kiminüñ celb ile mālın ala ol dilençi
Pāşalaruñ köpegiyken ayaġı ḫalḫalı

18. Biri ḳurrā ola mūnis saña ey kör ḫınzīr
Ṣataraḳ bulmış iken şuʿarā hezzāli

19. Seni ne ṭarza olurdı ḫalka teşhīr itmek
N'ideyüm yoḳ göñlümüñ hicve ḳatı iḳbāli

20. Ne revā bir cāhil ebter iken ol ḫīzān
İder iken celb-i māl üzre ki istiʿcāli

21. Kimi destār muʿaẓẓam kimi destār aḥżar
Çekine başına ḳıla ʿaceb istikmāli

22. Yüregüñ yarsañ köpek şikemi gibi anuñ
Bir elif mi çıḳar ol ʿilm ü fażldan ḫālī

23. Oḳıda laʿnet ola anuñ etibbaʿına
Ḳılasız anda cemīʿan olalar pā-māli

24. Ḳābil olur mı anuñ tābīʿini ʿadd itmek
Kimi ḫınzīr kimi ḳodoş kimi köpek ḥāli

25. Bu mıdur ʿādet ey ḫar-ı ʿulemā erkānı
Gelicek güfte olasın ʿulemā hezzāli

26. Ne revā ḳurrāluġa böyle iş itmek cāhil
Bulasın ehl-i dile buġż ile istikmāli

27. Bize teşnīʿi ne lāzım o kilābuñ Ferdī
Ne revā daḫl idesin bilmeyene o ḥāli

438.

[Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün]

1. Ḳalem aldum destüme vaṣfını bī-pervānuñ[186]
Yazayum ẕemmini kim ola mı bu insānuñ

2. Ḳılam evvelce şu menzili baḥiṣ ol kelbüñ
Zīrā maʿlūmıdur ol dükelü bu dünyānuñ

3. Ḥāṣılı yoldaş olan ol māʾī gözlü kelbe
ʿAcabā rāst mı gelürdi işi her hem-rāhınuñ

4. Ḳanḳı ādeme ḳarīn olsa şehir içre ol
Yedi başın ʿaceb ol mālı ile hep anuñ

5. Bu nedāmetlerle maʿlūmdur kāfir-i bed-baḫt[187]
Kim olur şāhā ẕafer bulmasun aʿdānuñ

6. Hele ol kelbe budur iʿtiḳādum dünyāda
Putını ṣardı eger öldürse ol şeyṭānuñ[188]

7. Hele ḫalḳdan eger olmaz ise anuñ mürdi
Ṣıġınup hem dilerüz luṭfını ol Mevlānuñ

[186] Mısranın vezni aksamaktadır.
[187] Mısranın vezni aksamaktadır.
[188] Mısranın vezni aksamaktadır.

8. Ḳatı luṭf idi anuñ mevtine olsa ʿacele
   N’ola Ferdī görevüz öküş ol aʿdānuñ

439.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Gidenüñ kibri ile ʿucb u ġurūrı ne idi
   Ehl-i dil ḳalbini yaḳduḳça sürūrı ne idi

2. Yoġ iken nām u nişānı dehr içinde köpegüñ
   Bunca ad u san ile böyle ẓuhūrı ne idi

3. Anası işçi kekezüñ babası Māżı başı
   Kendüsi gülşende ḫār ile şuʿūrı ne idi

4. Ṣaḳal mekr ü hile vü kendiye beñzerdi hemān[189]
   Ḳaba yüklüce köpekden de ḳuṣūrı ne idi

5. Yürüse tācın öñine eger ol müstekrih[190]
   Tābiʿi nāmında ol …….…. ne idi[191]

6. Yavuz it gibi ṭalardı kim ki rast gelse aña
   O Kerīm Beg oġlıveş kelb-i ʿaḳurı ne idi

7. Özi puşt zevce oroṣpı Ayvā oġlı Ḥüseyin
   Köpegüñ sāyesi taḫtında ḫużūrı ne idi

[189] Mısranın vezni aksamaktadır.
[190] Mısranın vezni aksamaktadır.
[191] Bu kısım silik çıkmıştır.

8. Biri de Ḳurrā Efendi idi murdārlarınuñ
   Luṭf u ṭabʿ ehlinüñ andan da nüfūrı ne idi

9. Aḳ ṣaḳalıyla o serden geçdi Muḥammedi gör
   O yahūdī-beçenüñ bunca ġurūrı ne idi

10. Her nedāmetle ẓuhūr eyledi Ferdī anlar
    Ne belā bunca ṣanāʿatle ṣuʿūrı ne idi

[vr. 122a]

440.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Didi ol dem anda ḫoş pāyām dost
   Çün teʾehhül mī-koned gül-fām-ı dost

2. İşidicek şād olup anda bu cān
   Dest urup tārīḫine bu nā-tüvān

3. Eyledi bu tārīḫini nāgehān
   Debretüp medḥine dildāruñ zebān

441.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Çün irişdi işbu dem luṭf-ı İlāh
   Eyledi ʿaḳdin müyesser ol penāh

2. Ez-berā-yı Seyyid İbrāhīm Aġa
   Çün şenīdem söz ʿaḳdin bī-tebāh

3. Ḥikmet oldur ġonce-i aḥmer sefīd
   Cemʿ olupdur ikisi bī-iştibāh

4. Zübde-i merd-i leṭāfetdür biri
   Digerān mışr-ı nezāketdür tecāh

5. Çün teʾehhül mīkoned ān aḫterān
   Cilve-i raʿnā giriftest mihr u māh

6. Raḳṣa girdiler felek yir yir hemīn
   Reşk idüp cemʿiyyete ṭutdı sımāḫ

7. Buldı bülbüllerle gül şevḳ u ṣafā
   Ḳāmet-i dil-cūyını gördi nigāh

8. Ġarḳ olup dībāya bulmış zīb ü fer
   …….. idüp gül rūyına zülf-i siyeh[192]

9. Mū-şikāf itmiş dil-āviz zülfveş
   Per açup bir esb gitmiş reh be-rāh

10. Sāyeveş dīvāra dest urdı ḳamu
    Oldılar ḥayret ile miṣl-i giyāh

11. Bā-ṣalāvat ḫˇāhem [ez-]ḥüsn-i naẓar
    Ez-ḫaṭā-i ʿālemeyn ḥıfẓ eyle şāh

[192] Bu kısım silik çıkmıştır.

12. Ferdiyā āmed zi-hātif tārīḫeş
Ḥamdüllillāh şod muḳārīn mihr ü māh
1119

683. Bir niçe müddet daḫı ḳıldı firār
Māh-ı deh sākin olup bu nāmdār

684. Rıḥlet itdi yine mıṣr-ı yārine
Sen daḫı ṭut gūşuñ anuñ zārına

685. Geldi Begbāzārı şehrine ʿayān
Gördi anda Nādirī nām nagehān

686. Şöyle bir dil ehlidür ol nām-dār
Gitdi andan daḫı itmedi ḳarār

687. Geldi mıṣr-ı Anḳaraya bu ġarīb
Buldı anda daḫı bir niçe ḥabīb

688. Ḥāṣılı āmed yine bā-mıṣr-ı yār
Ḳıldı anda yine bir ḳaç gün ḳarār

689. Gördi yārin seyr ider ol cāyi ḫoş
Şīve-i nāz ile ġāyet ser[i] ḫoş

690. Gördi bir ḳaç kez o yāri bu żaʿīf
Bu esīr-i derd ü miḥnet hem naḥīf

691. İntiẓār oldı selāma niçe dem
Gūyiyā olmış durur dehen ʿadem

692. Līk ṣolmış gül gibi rūyı anuñ
Ṣanki dāldür ḳadd-i dil-cūyı anuñ

693. Şöyle bir pejmürde gül [gibi] ṣolup
Dökilür verd-i ḫazān miṣli olup

694. Göricek rūyın bu ʿāşıḳ pür-ʿilel
Oḳıdı derd ü firāḳ ile ġazel

442.

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]

1. Āh kim irmiş anuñ bahārına faṣl-ı ḫazān
Şöyle kim pejmürde olmış gül-i cānān bī-nihān

2. Sebzelenmiş hem daḫı ḫaṭṭ ile rūy-ı enveri
Gūyiyā gülzāra düşmiş ebr-i bahārı ʿayān

3. Ṣanki fesḫ olmış bahār eyyāmı geldi nev-fuṣūl
Ġoncesi pejmürde olmış rūy-ı cānānum hemān

4. Geldi gūyā bāġ-ı bahār gülsitāna ebr ile
   Sebzezār oldı heme būstān u serv ü āşiyān

SONUÇ

Ferdî'nin Gülzâru's-safâ Mesnevîsi (İnceleme-Metin) adlı çalışmamızda vardığımız sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

Bugüne kadar varlığı bilinmeyen *Gülzâru's-safâ* mesnevîsini gün yüzüne çıkararak edebiyat dünyasına kazandırdık. Bu sayede eserin edebiyat tarihimizdeki yerini almasını sağladık.

Edebiyat tarihimizde Ferdî mahlaslı şiir yazan şairlere bir Ferdî daha eklemiş bulunuyoruz. Daha önce varlığı bilinmeyen bir şairin daha eklenmesiyle edebiyat tarihimizde Ferdî mahlasıyla şiir yazan şairlerin sayısı 12'ye çıkmış bulunmaktadır.

Biyografik kaynaklarda adı geçmeyen ve unutulmaya yüz tutan *Gülzâru's-safâ'*nın müellifi Ferdî'nin 17. yüzyılın sonları ile 18. yüzyılın başlarında yaşamış bir şair olduğunu tespit ettik. Birinci sınıf bir şair olmayan Ferdî, Bâkî, Fuzûlî ve Mesihî gibi klasik Türk edebiyatının önde gelen şairlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu etkilenmenin yer yer intihal derecesine de vardığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte mesnevînin beyitleri arasına çok sayıda manzume yazmasıyla edebiyat tarihimizde yenilik peşinde koşan ve orijinal bir eser yazma arayışında olan bir şair görüntüsü vermiştir. Ferdi'nin, çok başarılı olmamakla birlikte yazdığı Farsça mısra, beyit ve gazeller bu dili bildiğinin göstergesi olmuştur.

Gülzâru's-safâ'nın iki kütüphanede kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan biri 32 Ulu 297/2 demirbaş numarası ve "Divân" adıyla Isparta Uluborlu İlçe Halk Kütüphanesi'nde, diğeri ise 42 Kon 5661/2 demirbaş numarası ve "Mecmu'a-i Eş'âr" adıyla Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndedir. Kütüphane kayıtlarında eserin adı konusundaki bu belirsizliğin eserin tamamının değil sadece başlığın okunmasından kaynaklanan bir durum olduğu tespit edilmiştir.

İki farklı adla iki farklı kütüphanede kayıtlı bulunan ancak tek bir eser olan *Gülzâru's-safâ*'nın adı hem başlıkta hem de eser içinde geçmektedir.

Gülzâru's-safâ, 694 beyitten oluşan bir mesnevîdir. Eserin beyitleri arasında 375 gazel, 50 murabba, 11 müseddes, 3 kıt'a, 2 terkib-bend ve 2 müstakil mesnevî olmak üzere toplam 442 manzume yer almaktadır.

*Gülzâru's-safâ'*ya besmelenin anlatıldığı 24 beyitlik bir giriş bölümüyle başlanmıştır. Bitiş bölümü bulunmayan mesnevînin geri kalan kısmını ise konunun işlendiği bölüm oluşturmuştur.

Eserin konu aralarında "okıdı nâleyle/nâlân ile işbu gazel, okıdı bu şi'r-i efrûzı ayân ve okıdı bu terbî'i bülbül-zebân" gibi ifadelerin yer aldığı beyitlerle diğer nazım şekillerine geçiş yapılmıştır. Çeşitli sayıdaki manzumelerden sonra hikâye kaldığı yerden devam etmiştir.

Gülzâru's-safâ aruzun *Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün* kalıbıyla yazılmıştır. Mesnevîde bu vezinden başka *Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün* (601.-606. beyitler) ve *Mefâ'îlin Mefâ'îlün Fe'ûlün* (622.-641. beyitler) kalıpları da kullanılmıştır. *Gülzâru's-safâ'*nın beyitleri arasında bulunan manzumelerde 21 farklı aruz kalıbı tercih edilmiştir. Bu kalıplar ve kullanıldıkları nazım şekillerine göre dağılımı tablo hâlinde gösterilmiştir.

Ferdî, *Gülzâru's-safâ* isimli mesnevîsinde başından geçen olayları hikâye etmiştir. Anlatılan hikâyenin gerçek yahut kurgusal olup olmadığı tespit edilemeyen mesnevî, şairin yolculuğu ile başlar. Ferdî sevgili olarak nitelendirdiği Hıfzî mahlaslı Seyyid İbrahim ile çok yakın dosttur. Bu yakınlık, çevresindeki bazı kişilerin dikkatini çeker ve Ferdî ile Hıfzî'yi ayırmak için çeşitli hile ve oyuna başvururlar. Ferdî, kendisine rakip ve düşman olarak nitelendirdiği bu kişileri hicveder. Ferdi sevdiğinden ayrı düşmek istemezse de düşmanlar yüzünden ayrılmak ve şehir şehir dolaşmak zorunda kalır. Ferdî'nin gurbetteki yoldaşı dostunun hayali ve gördüğü rüyalar olur. Hıfzî sıklıkla şairin rüyalarını süsler. Uyandığında yaşadıklarının rüya olduğunu anlayan Ferdî'nin dünyası başına yıkılır ve bir müddet gurbette kaldıktan sonra dayanamayıp sevdiğinin bulunduğu diyara gelir. Burada sevdiğini görme imkanına sahip olsa da sevgili, düşmanlardan korkarak şairden kaçar ve belirli bir süre kaybolur. Sonunda Hıfzî'yi ayrılık nedeniyle gül gibi solmuş ve zayıflamış bir hâlde bulur. Ferdî, sevdiğini bu hâlde görünce adeta kan ağlar ve duygularını şiir yoluyla dile getirmeye devam eder.

Gülzâru's-safâ, şairin başından geçen olayları nazmettiği sergüzeştnâme türünde kaleme alınmıştır.

KAYNAKÇA

Aksoyak, İsmail. "Ferdî-i Acem". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 27 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdîi-acem

Aksoyak, İsmail Hakkı. "Ferdî, Hüseyin Arayıcızâde Ferdî Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-huseyin-arayicizade-huseyin

Avcıl, Şükran. *"XIX. yy. Şairi Şeyh Hacı Abdullah Ferdî Efendi Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divânının Tenkitli Metni".* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

Canım, Rıdvan. *Divân Edebiyatında Türler*. 5. bs. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.

Çakır, Emine. "Ferdî, Rasim". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 29 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-rasim

Çelebioğlu, Amil. *Türk Edebiyatında Mesnevî (XV. yy'a Kadar).* İstabul: 1999.

Çeltik, Halil - Kurnaz, Cemal. *Divân Şiiri Şekil Bilgisi.* Ankara: Berikan Yayınları, 2013.

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Kur'ân-ı Kerîm Tefsiri". Erişim 3 Mayıs 2020. https://kuran.diyanet.gov.tr/Tefsir

Erdoğan, Mehtap. "Ferdî, Ahmed Ferîd Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-ahmed-ferid-efendi

Erdoğan, Mehtap. "Ferdî, Muammer Ferdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 29 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-muammer-Ferdî

Erdoğan, Mustafa, *"*Divân Şiirinde Ortak Mahlas Sorunu ve Kabûlî Örneği". *Erdem Dergisi*. 53 (2009): 55-81.

Ertaç, Mehmet Bülent, *"Ferdî Divânı İnceleme-Metin-Dizin",* Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Gökalp, Haluk. *Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeştnâmeler.* İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.

Gültekin, Hasan. "Güvâhî'nin Bilinmeyen Eseri: Tazarrunâme". *Turkish Studies.* 7/3 (2012): 1329-1371.

Gürgendereli, Müberra. *Türkçe Mesnevîlerde Besmele Şiirleri.* 2. bs. İstanbul: Acar Bilgi Merkezi Yayınları, 2010.

İpekten, Haluk. *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Aruz.* 17. bs. İstanbul: Dergah Yayınları, 2014.

Kaplan, Hasan. "Divân Edebiyatında İntihal: Alıntı mı Çalıntı mı?". *The Journal of Academic Social Science.* 40 (Şubat 2017): 39-98.

Kaplan, Hasan. "18. Yüzyılda Bir İntihalin Yansıması: Vâsık'ın Bâkî'yi İntihalleri". *Dede Korkut/Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi.* 6/14 (Aralık 2017): 90-106.

Kartal, Ahmet. *Doğu'nun Uzun Hikâyesi-Türk edebiyatında Mesnevî,* 3. bs. İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınevi, 2018.

Kesik, Beyhan. "Ferdî, Hoca Ferdî Çelebi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-hoca-Ferdî-celebi

Kılıç, Atabey. "Ali Ferdî Efendi, Arayıcızâde Bekir Bin Ferdî-i Kayseri". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-Ferdî-efendi-arayicizade-bekir

Köksal, Mehmet Fatih. "Ferdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Erişim 27 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî

Küçük, Sabahattin. *Bâkî Dîvânı (Tenkitli Basım)*. 4. bs. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2019.

Memiş, Nuray. *"Ferdi Abdullah Efendi ve Divanı".* Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Mengi, Mine. *Divân Şiiri Yazıları*. 2. bs. Ankara: Akçağ Yayınları, 2010.

Mengi, Mine. *Mesihî Divânı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1995.

Özkan, Tuğba. "Ferdî". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-mdbir

Öztürk, Erdem Can. "Ferdî, Şeyh Hacı Abdullah Ferdî Efendi". *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 29 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-seyh-haci-abdullah-Ferdî

Parlatır, İsmail. *Fuzûlî Türkçe Dîvân*. 2. bs. Ankara: Akçağ Yayınları, 2014.

Şentürk, Yılmaz. *"Abdullah Ferdî Efendi'nin Hayatı Eserleri ve Divânı'nın Tenkitli Metni"* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

TDK, Türk Dil Kurumu. "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü" Erişim 27.03.2020. https://sozluk.gov.tr/

TDK, Türk Dil Kurumu. “Kısaltmalar Dizini” Erişim 16 Mayıs 2020. http://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2019/01/K%C4%B1saltmalar_Dizini.pdf

Uçan Eke, Nagehan. “Ferdî, Seyyid Ferdî Çelebi”. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Erişim 28 Mart 2020. http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/Ferdî-seyyid-Ferdî-celebi

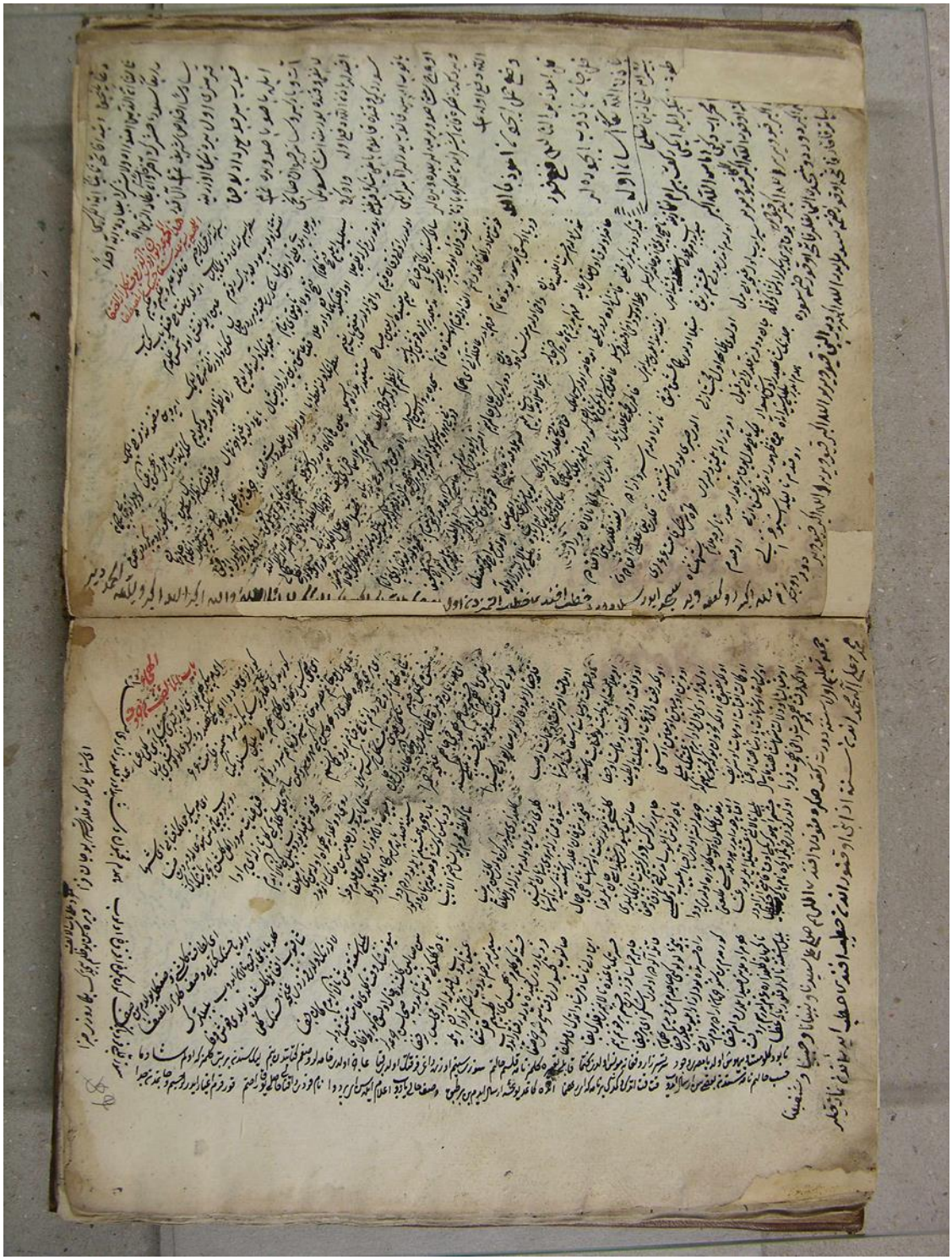
Ünver, İsmail. "Mesnevi." *Türk Dili Dergisi: Türk Şiiri Özel Sayısı II.* 415-17 (Temmuz-Ağustos-Eylül 1986): 430-563.

Üstüner, Kaplan. *Gülzâr-ı Nâim.* İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2015.

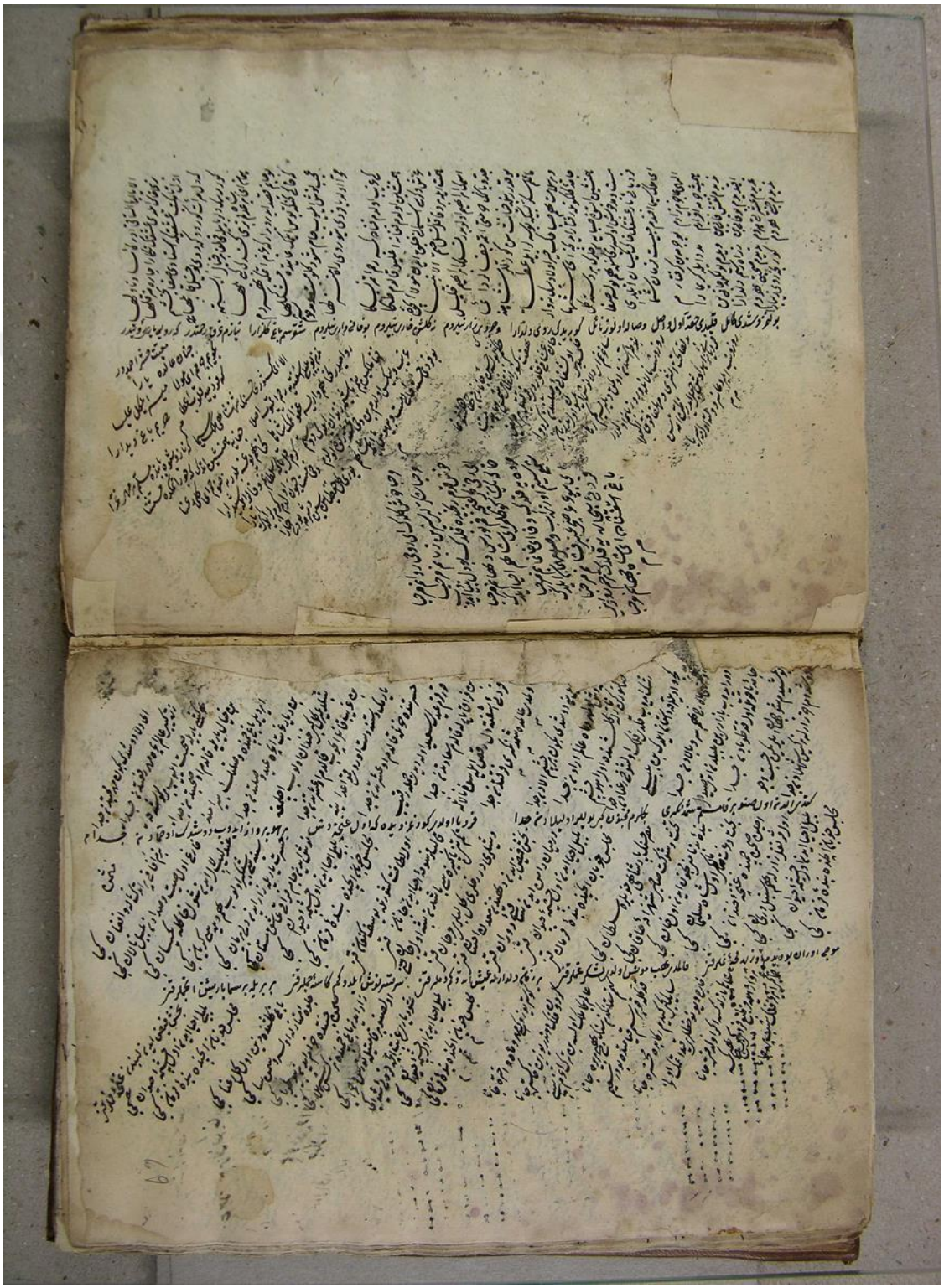
EKLER

Ek-1

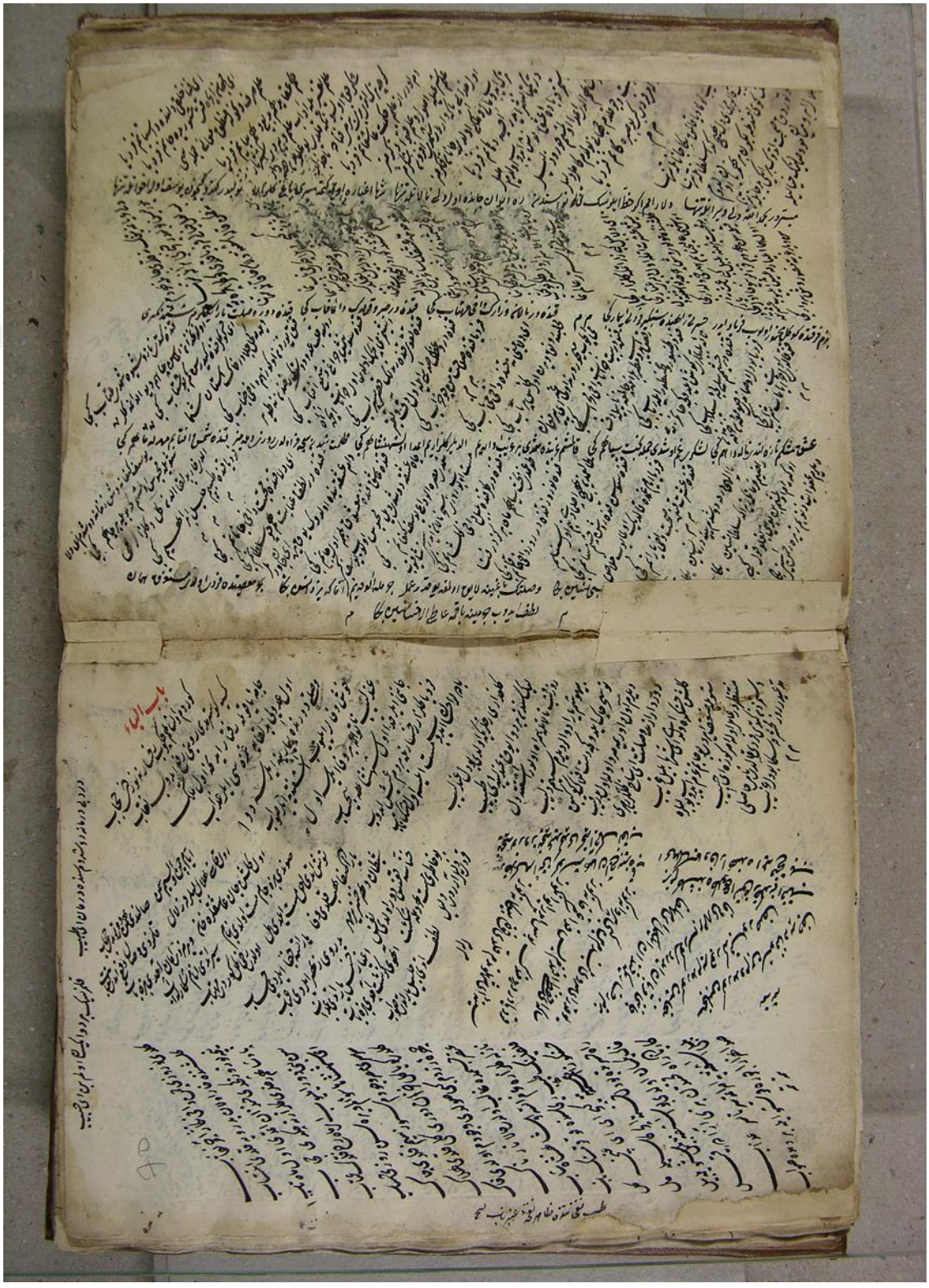
vr. 67b-68a

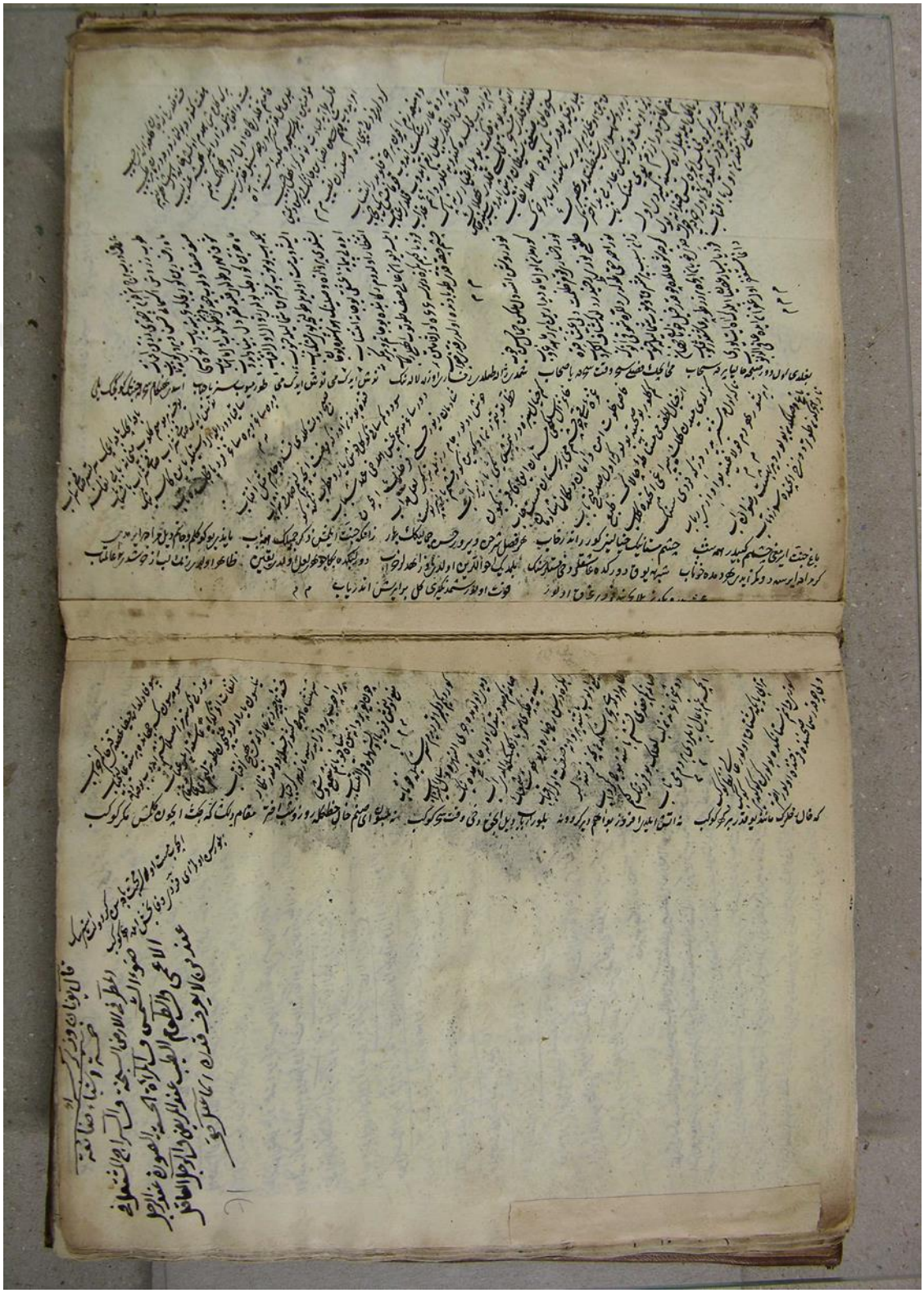
vr. 68b-69a

vr. 69b-70a

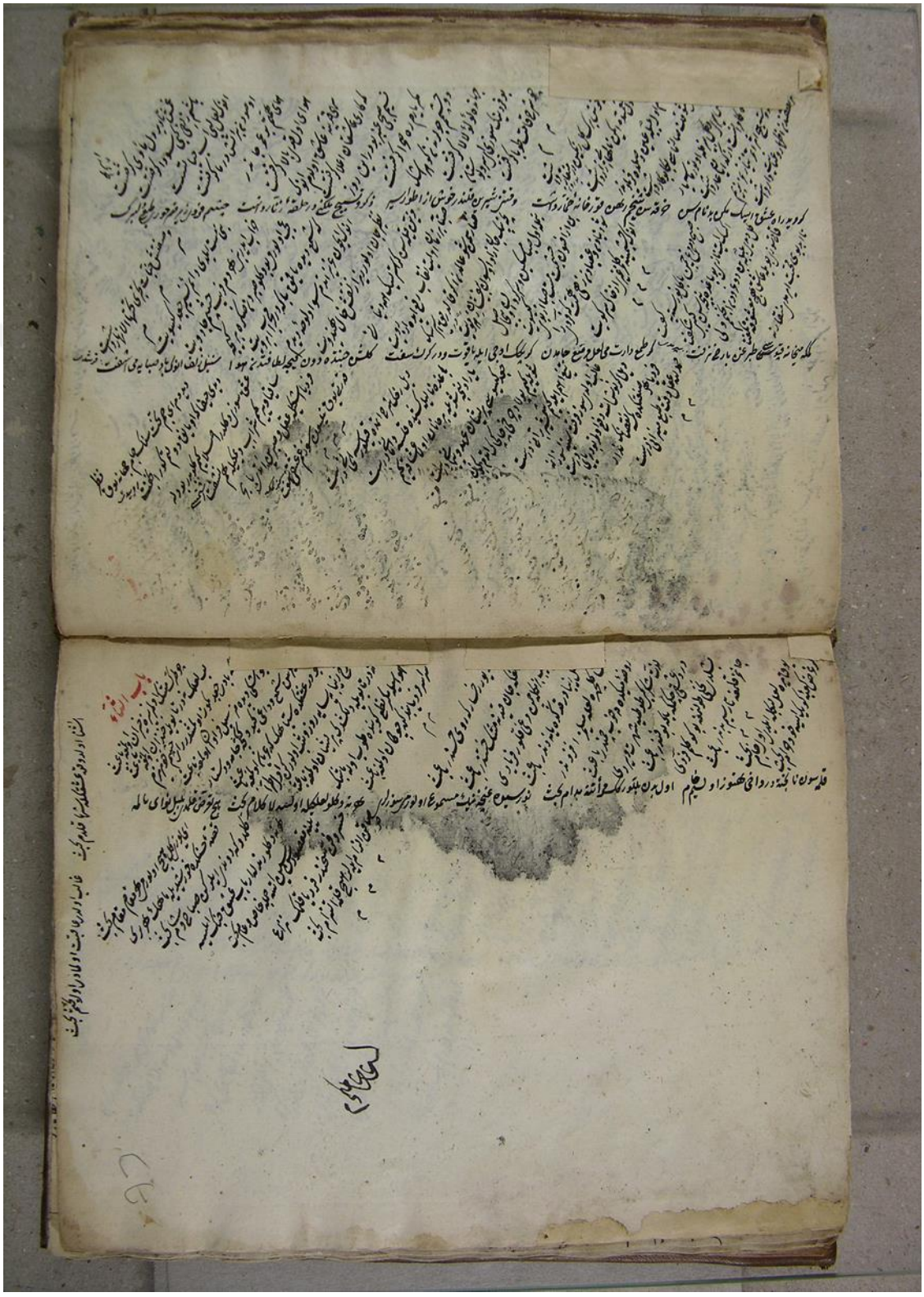

vr. 70b-71a

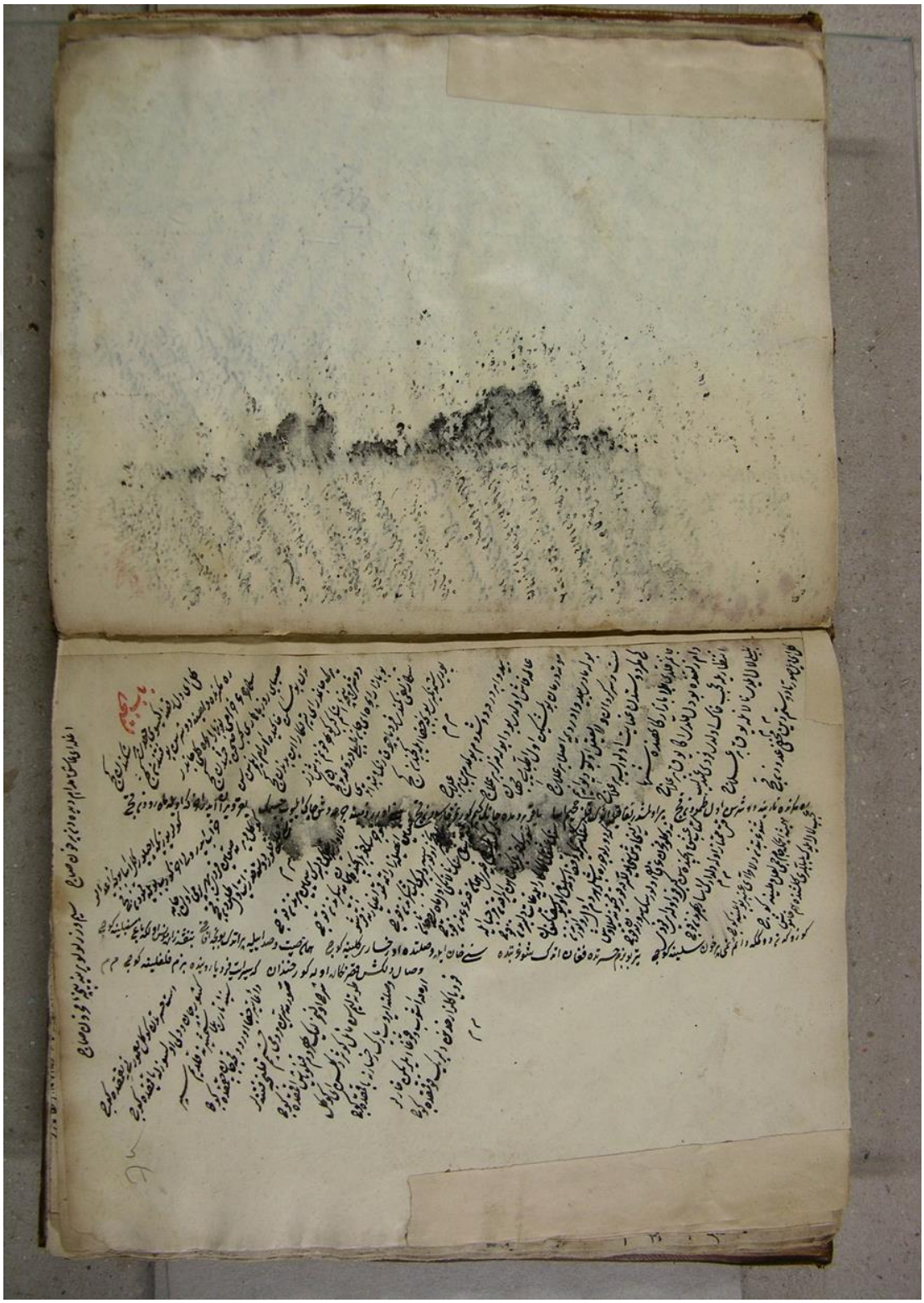

vr. 71b-72a

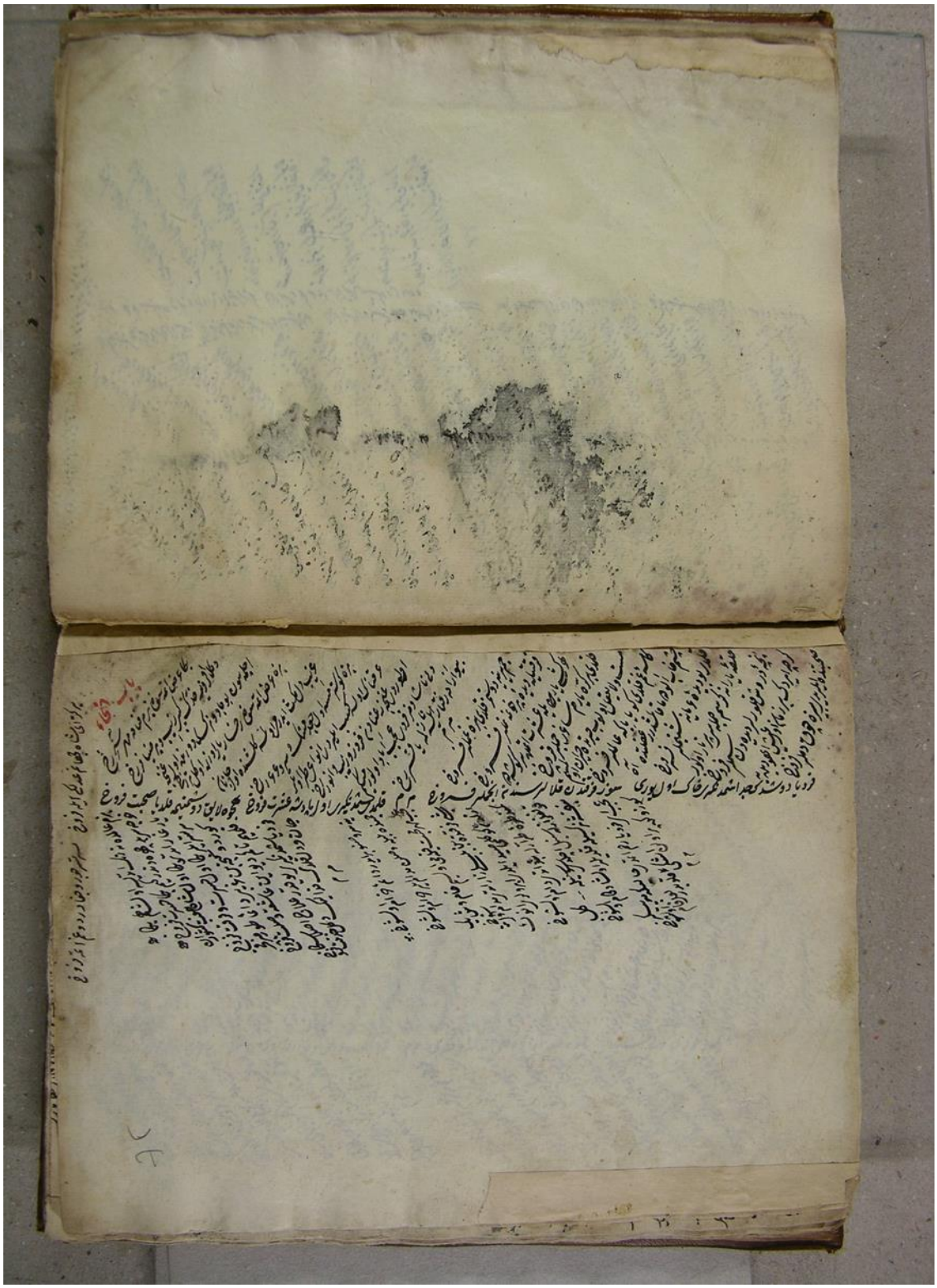
vr. 72b-73a

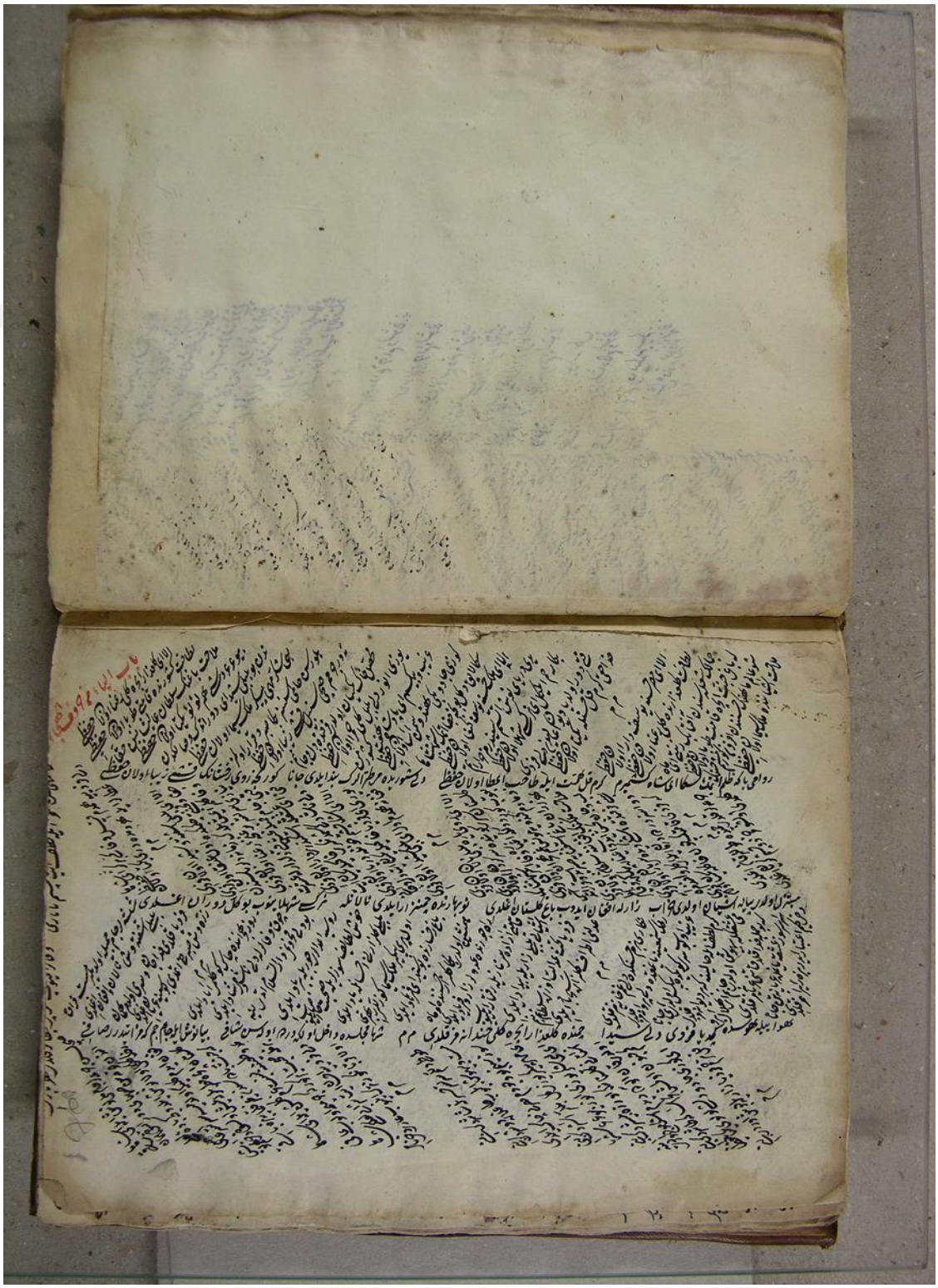
vr. 73b-74a

vr. 74b-75a

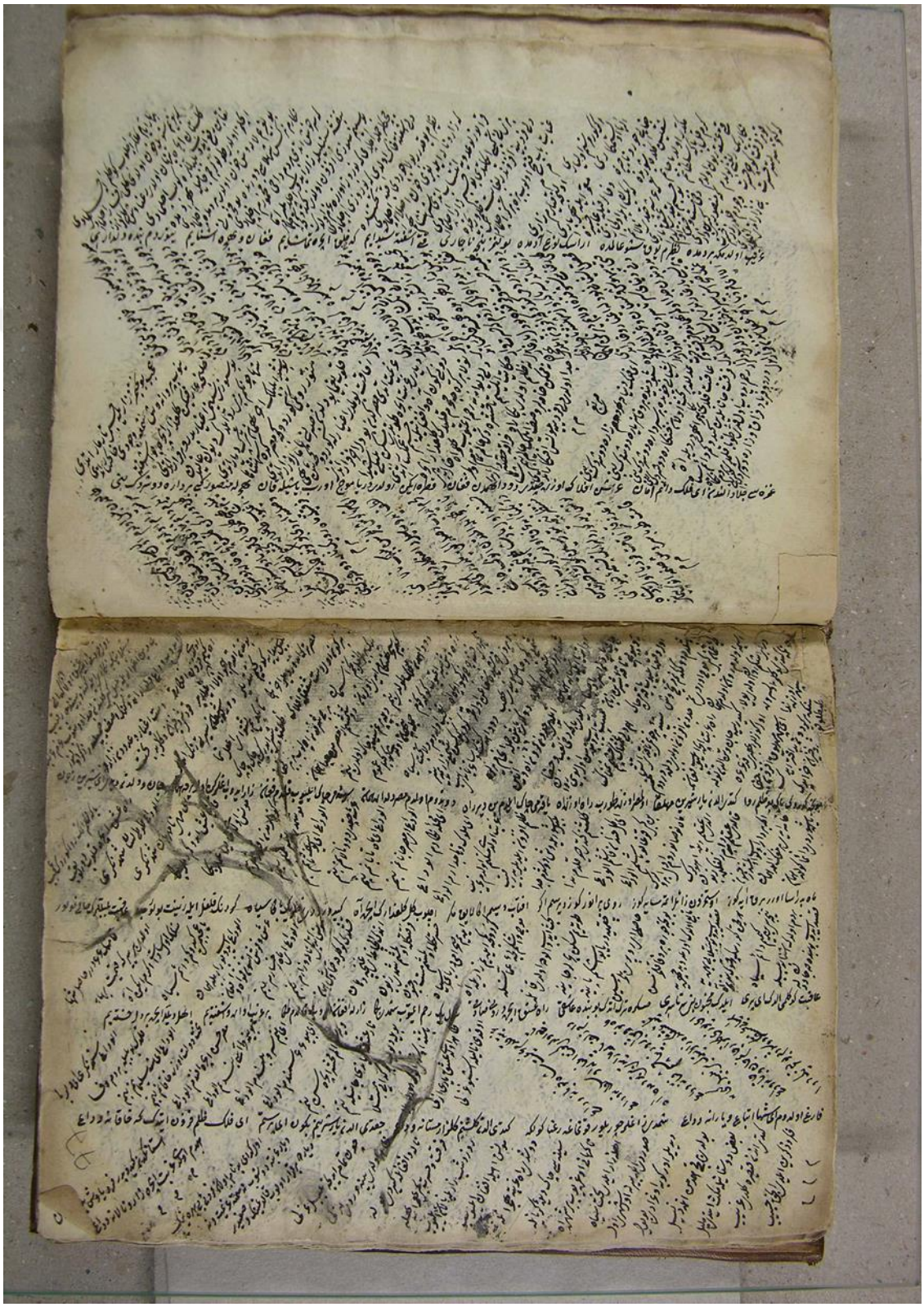

vr. 75b-76a

ek s. 9

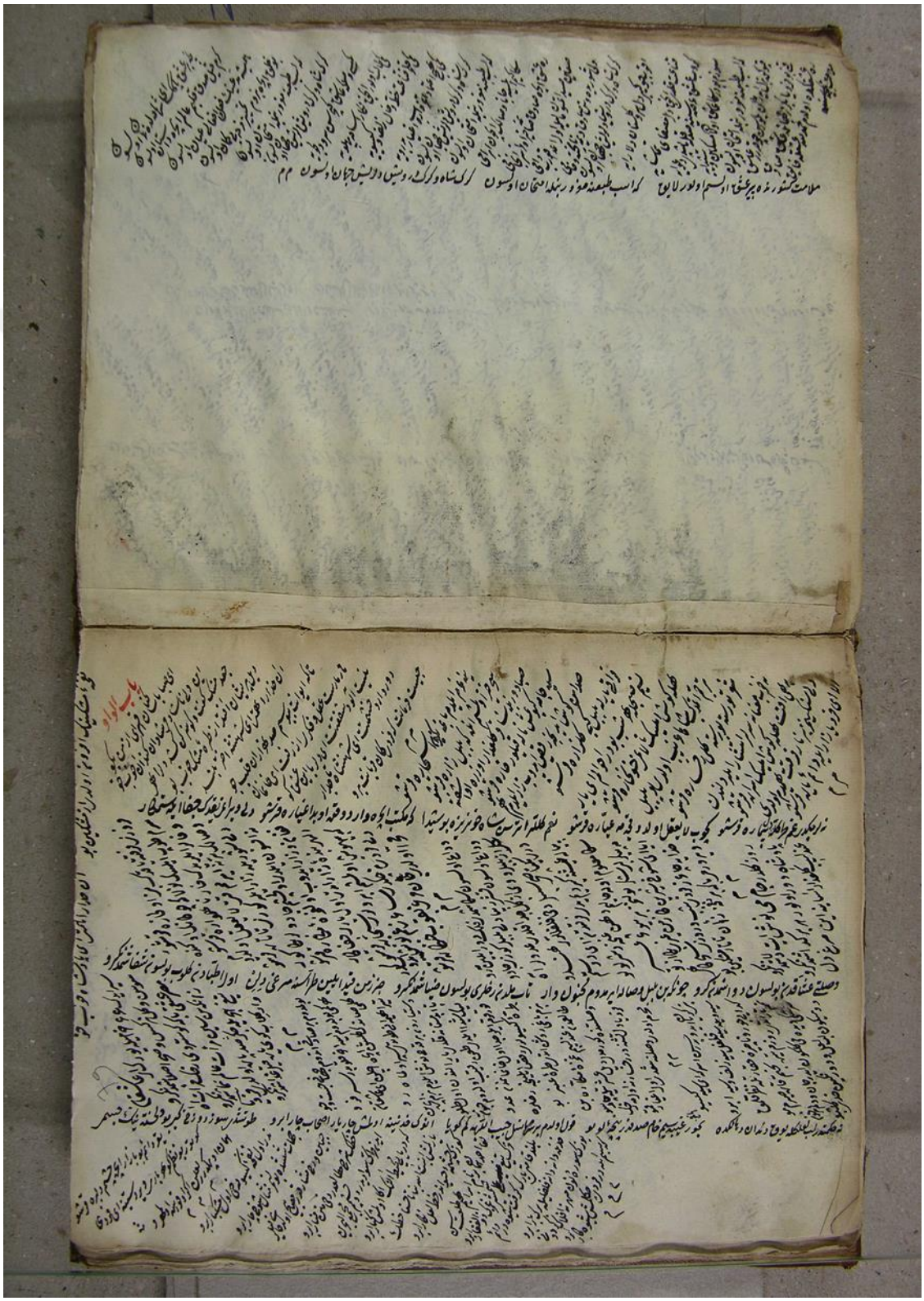
vr. 76b-77a

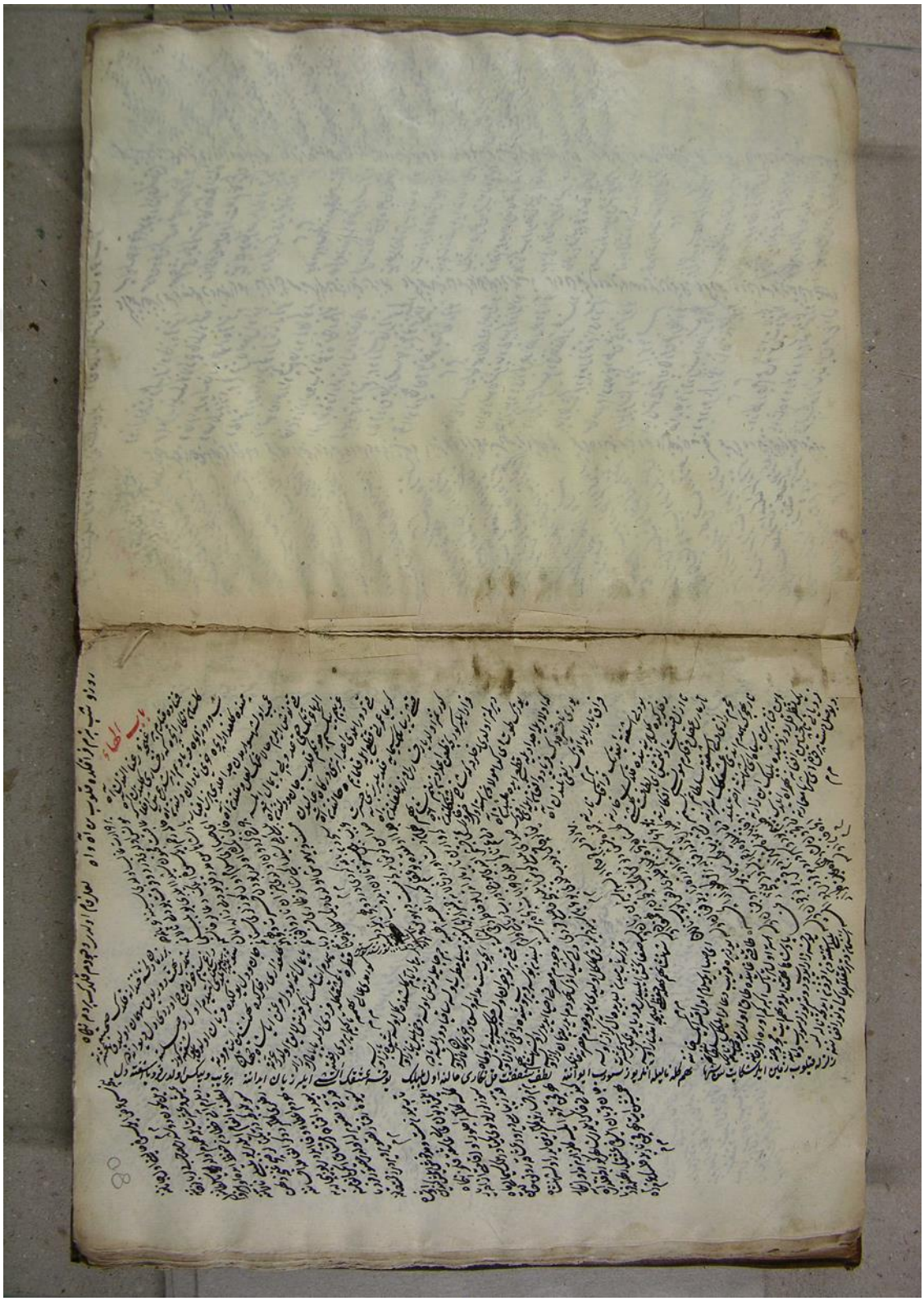
vr. 77b-78a

vr. 78b-79a

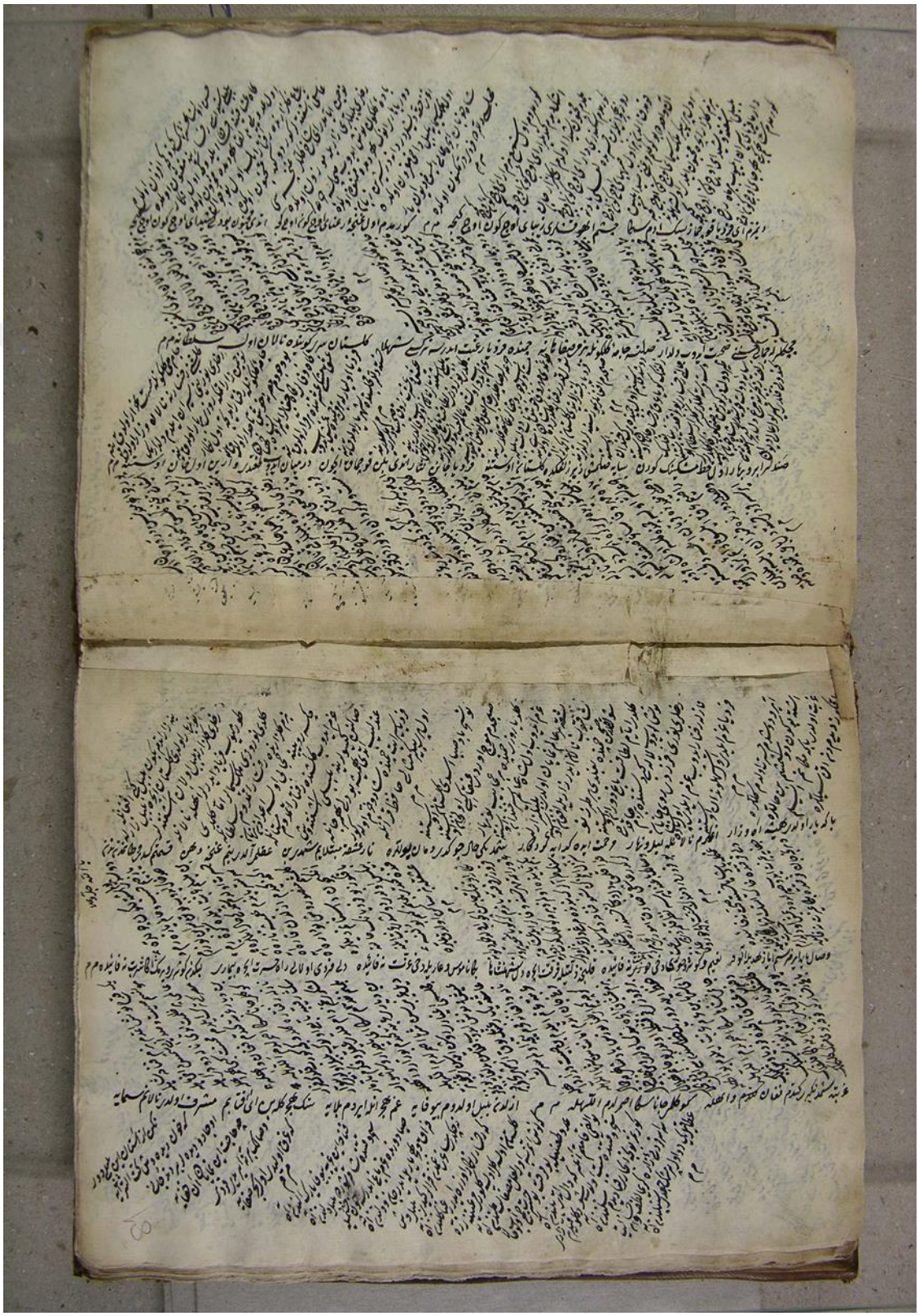

vr. 79b-80a

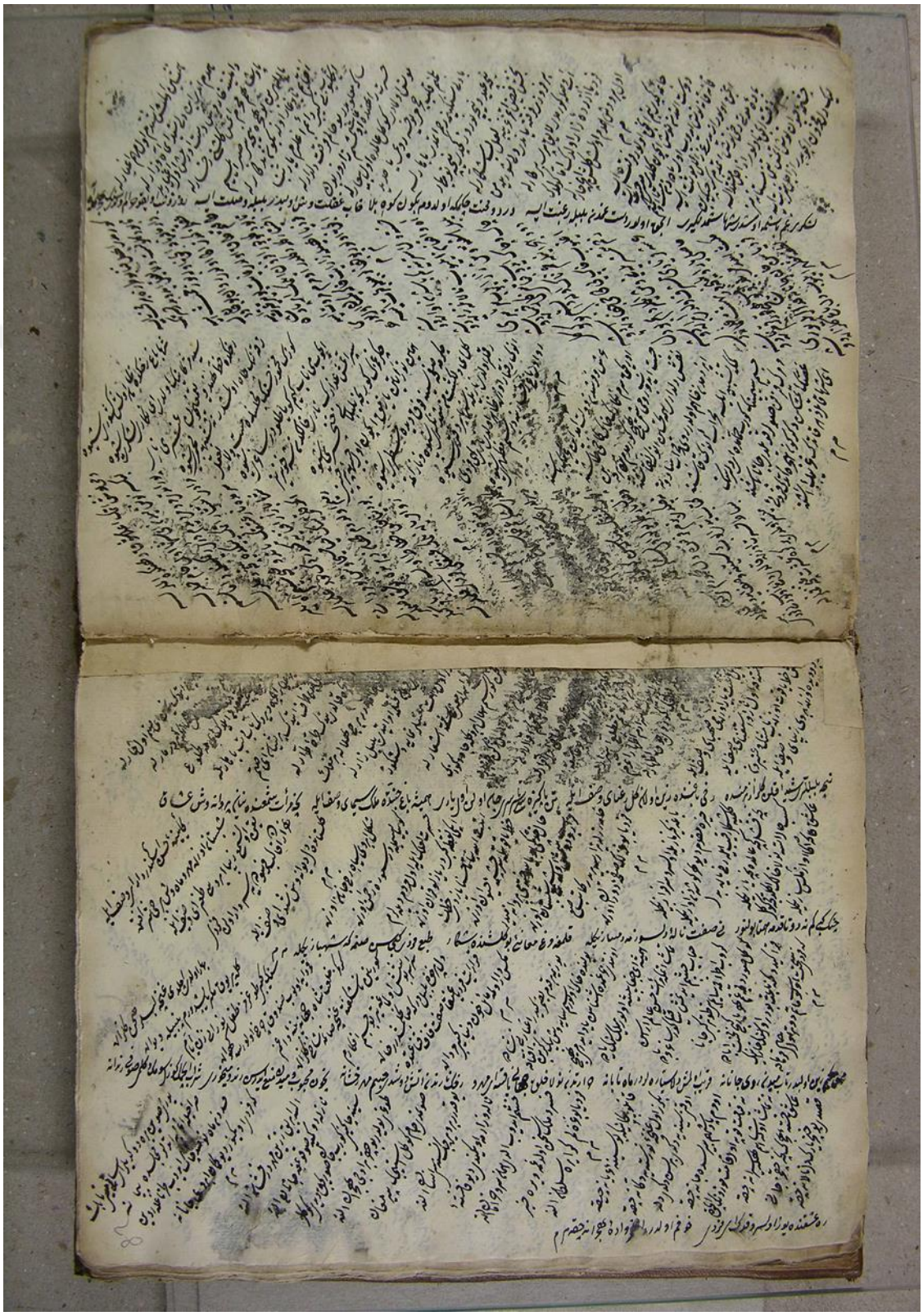

ek s. 13

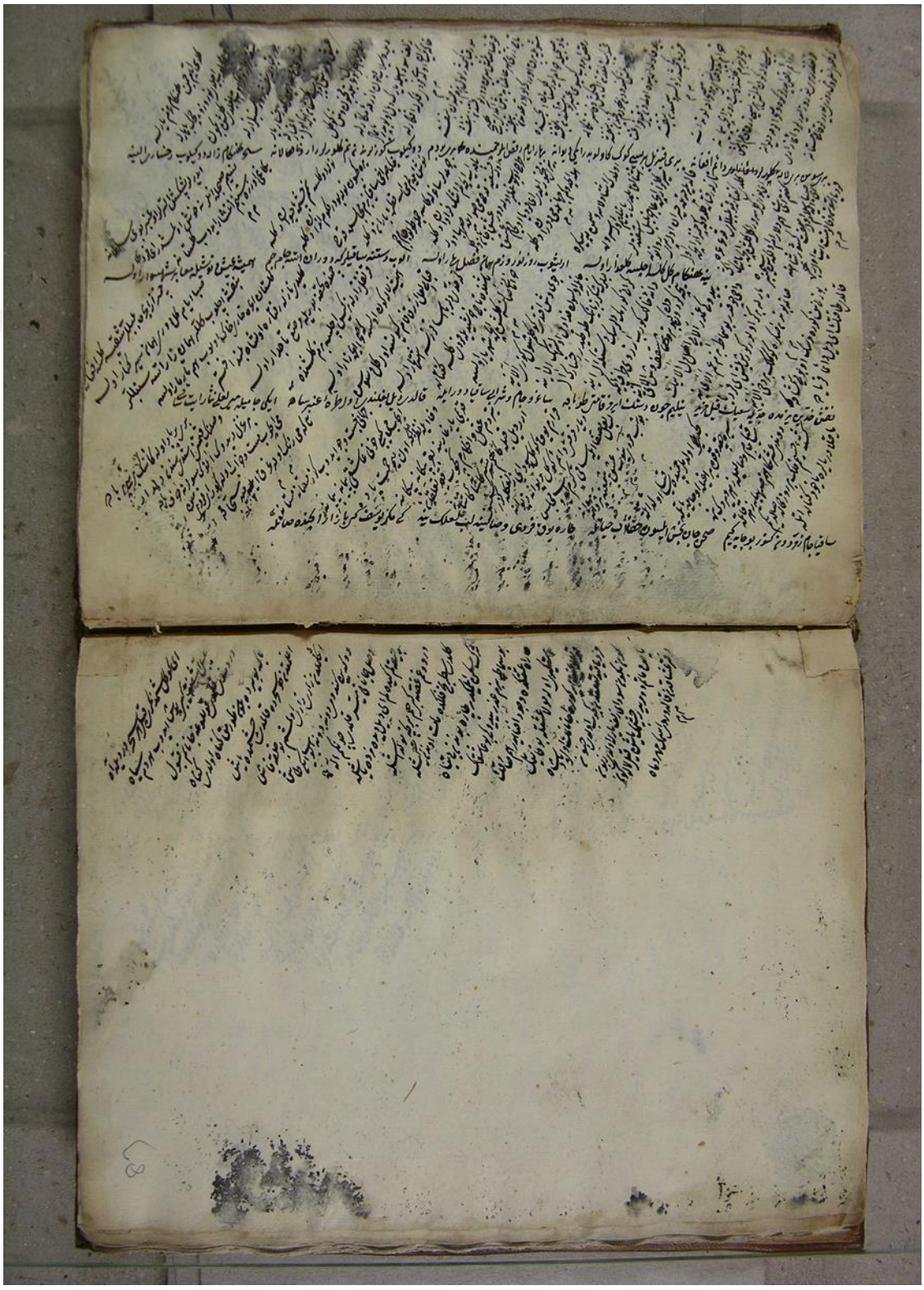
vr. 80b-81a

vr. 81b-82a

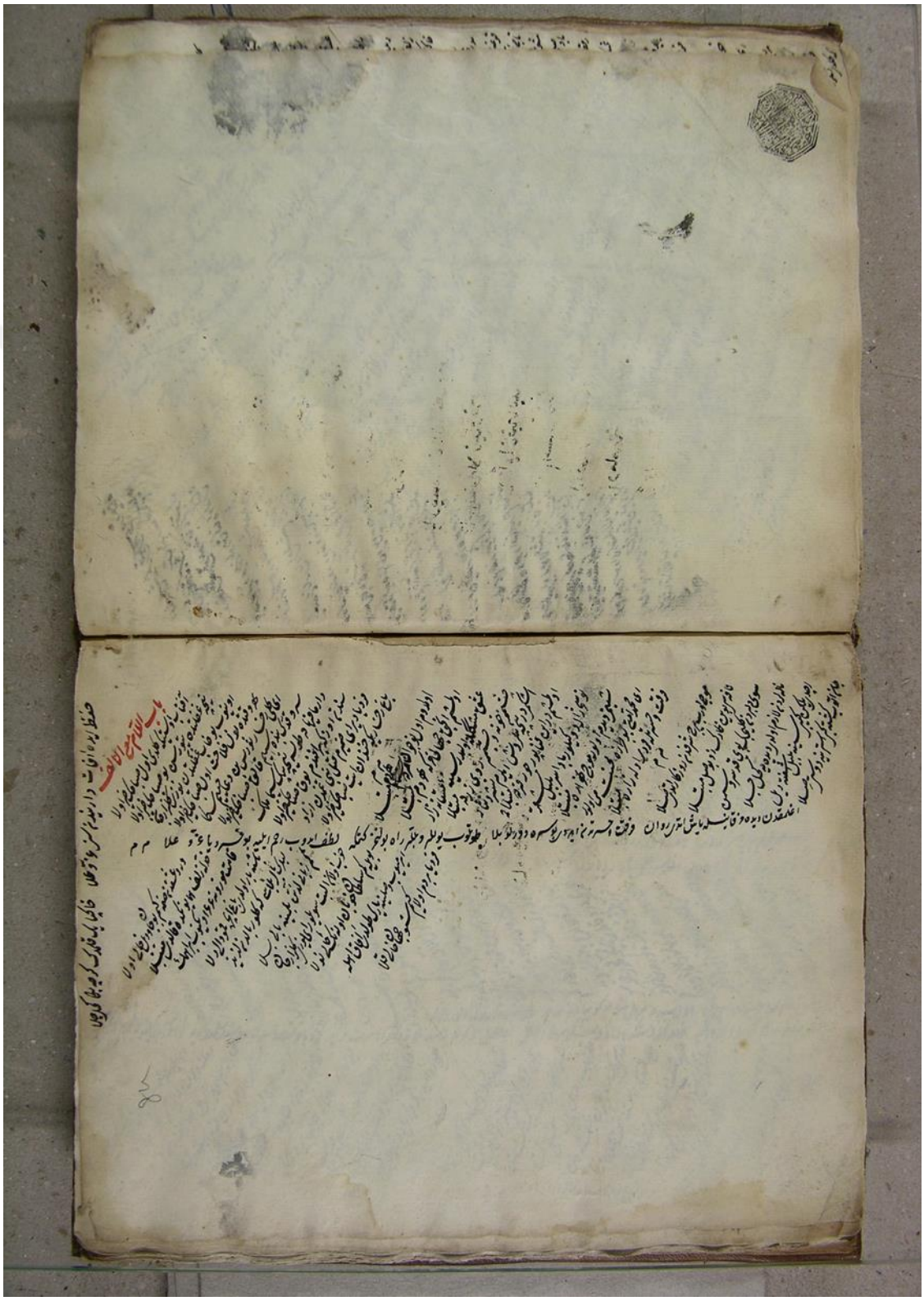

vr. 82b-83a

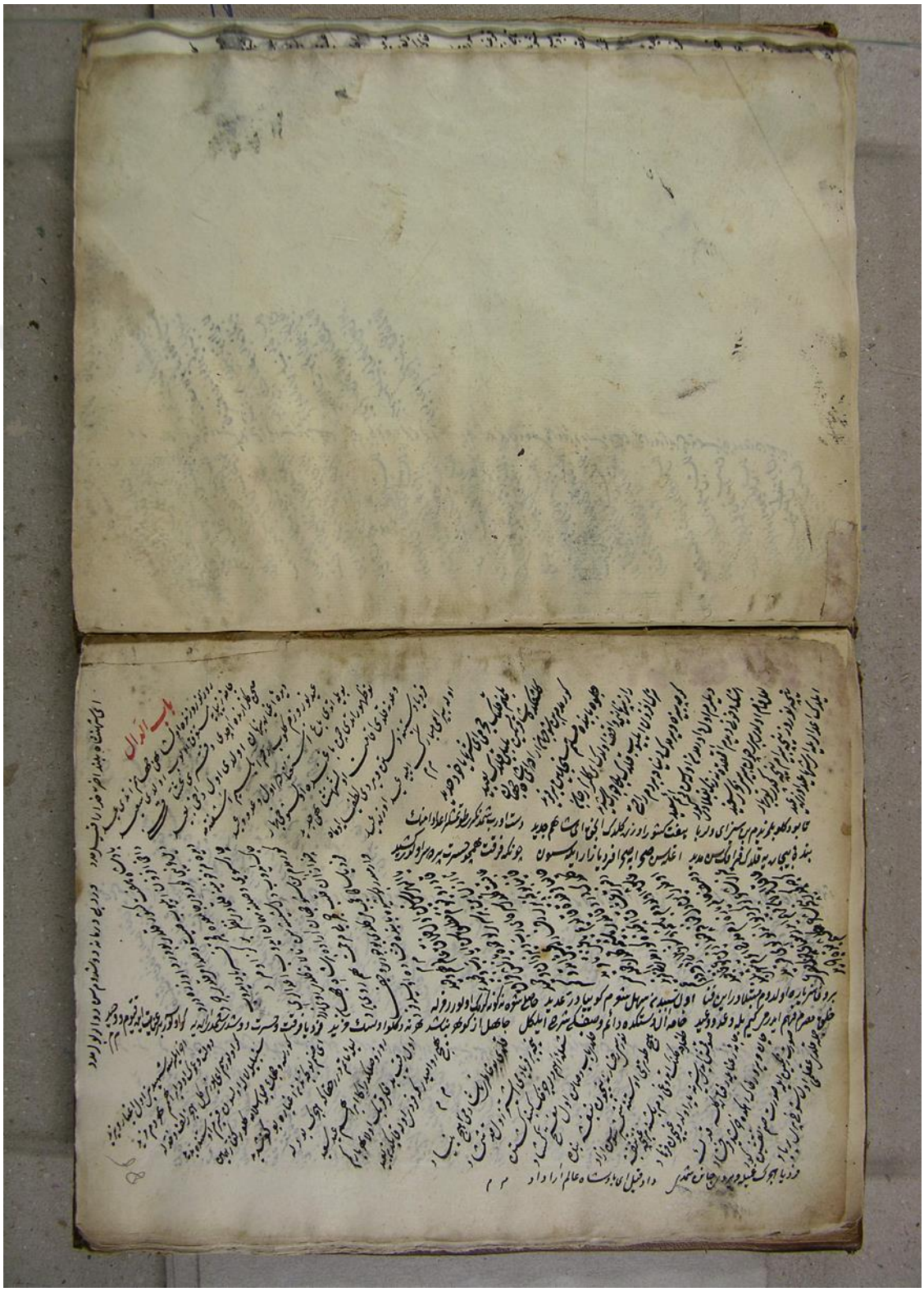
ek s. 16

vr. 83b-84a

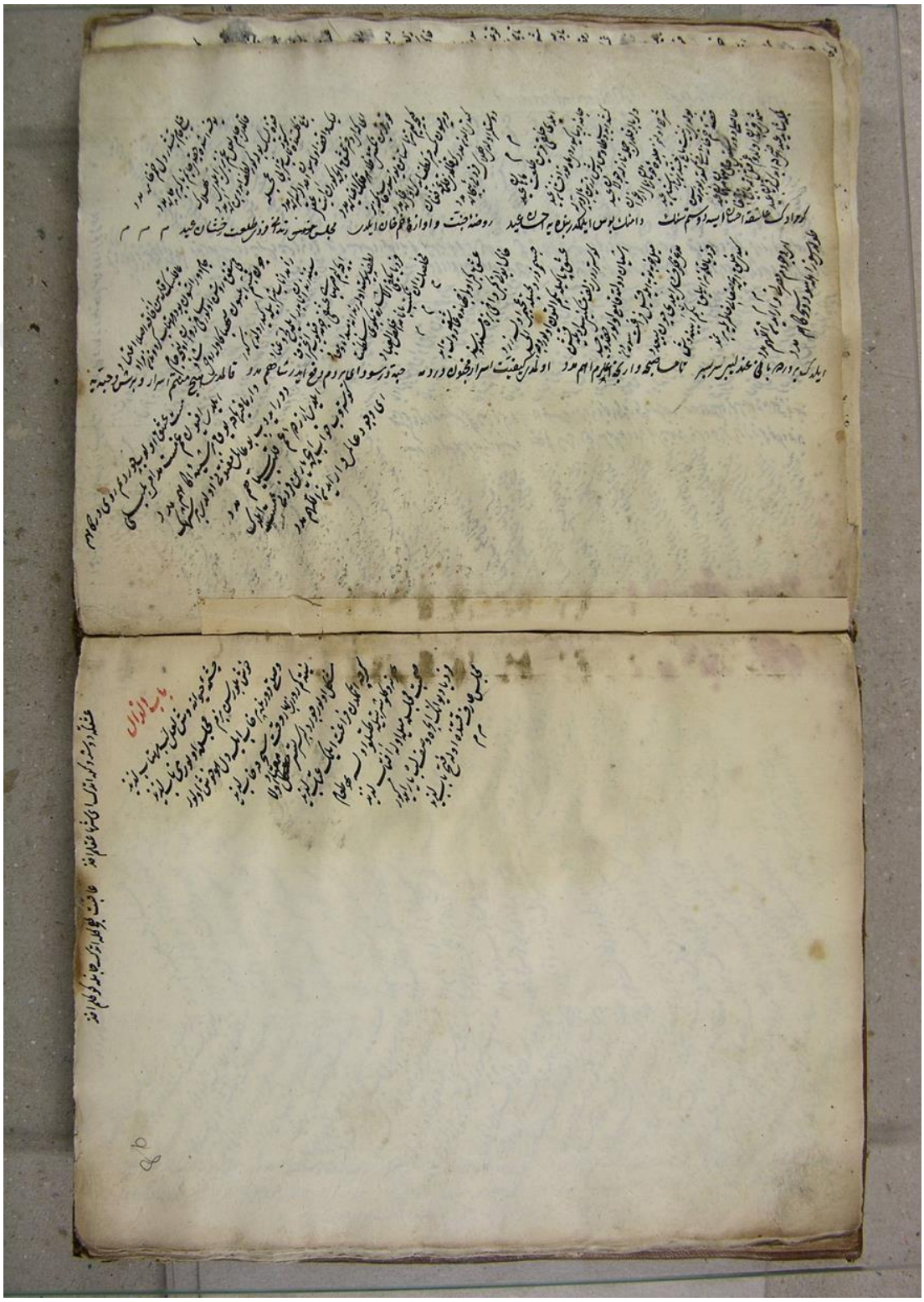
ek s. 17

vr. 84b-85a

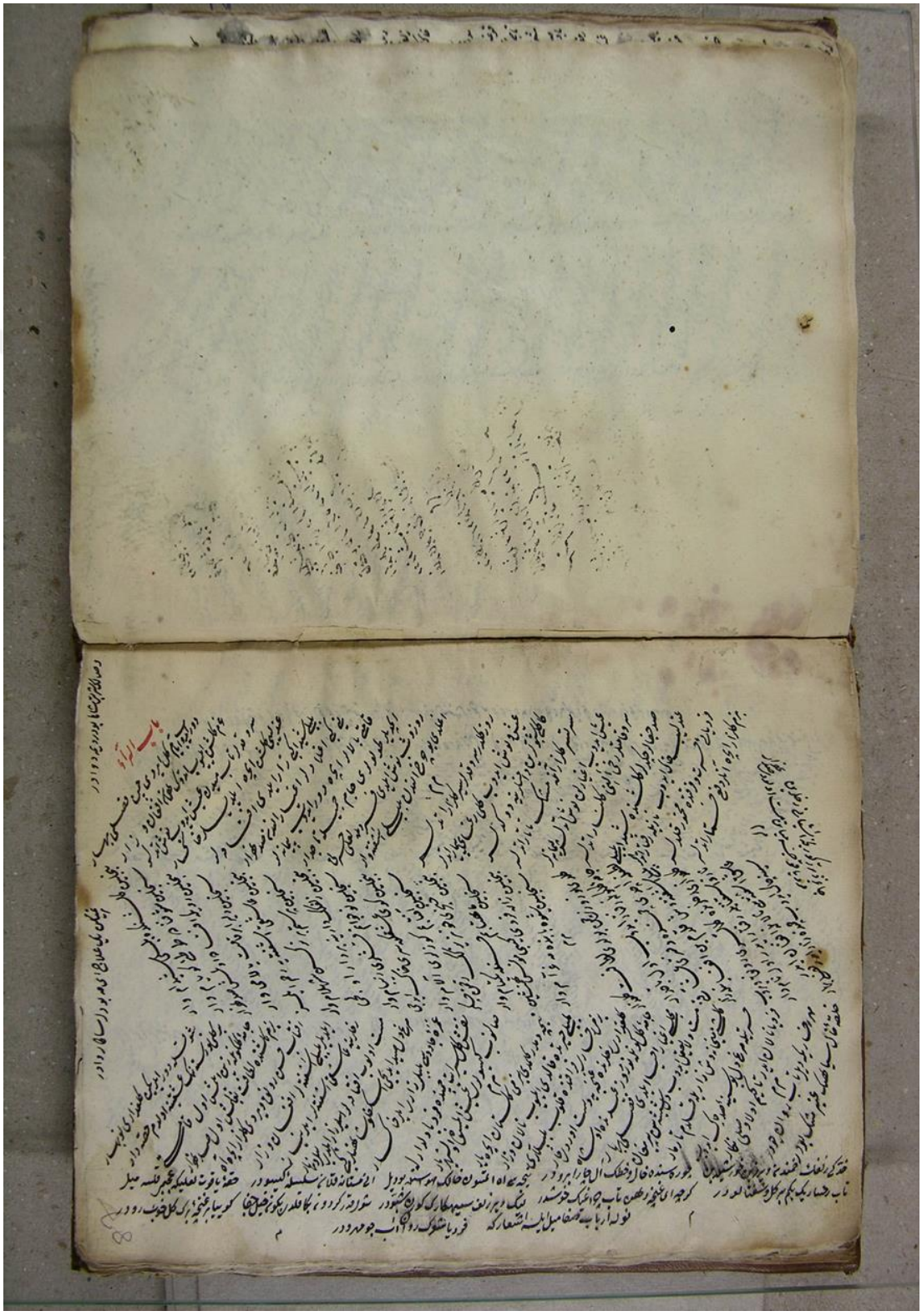

ek s. 18

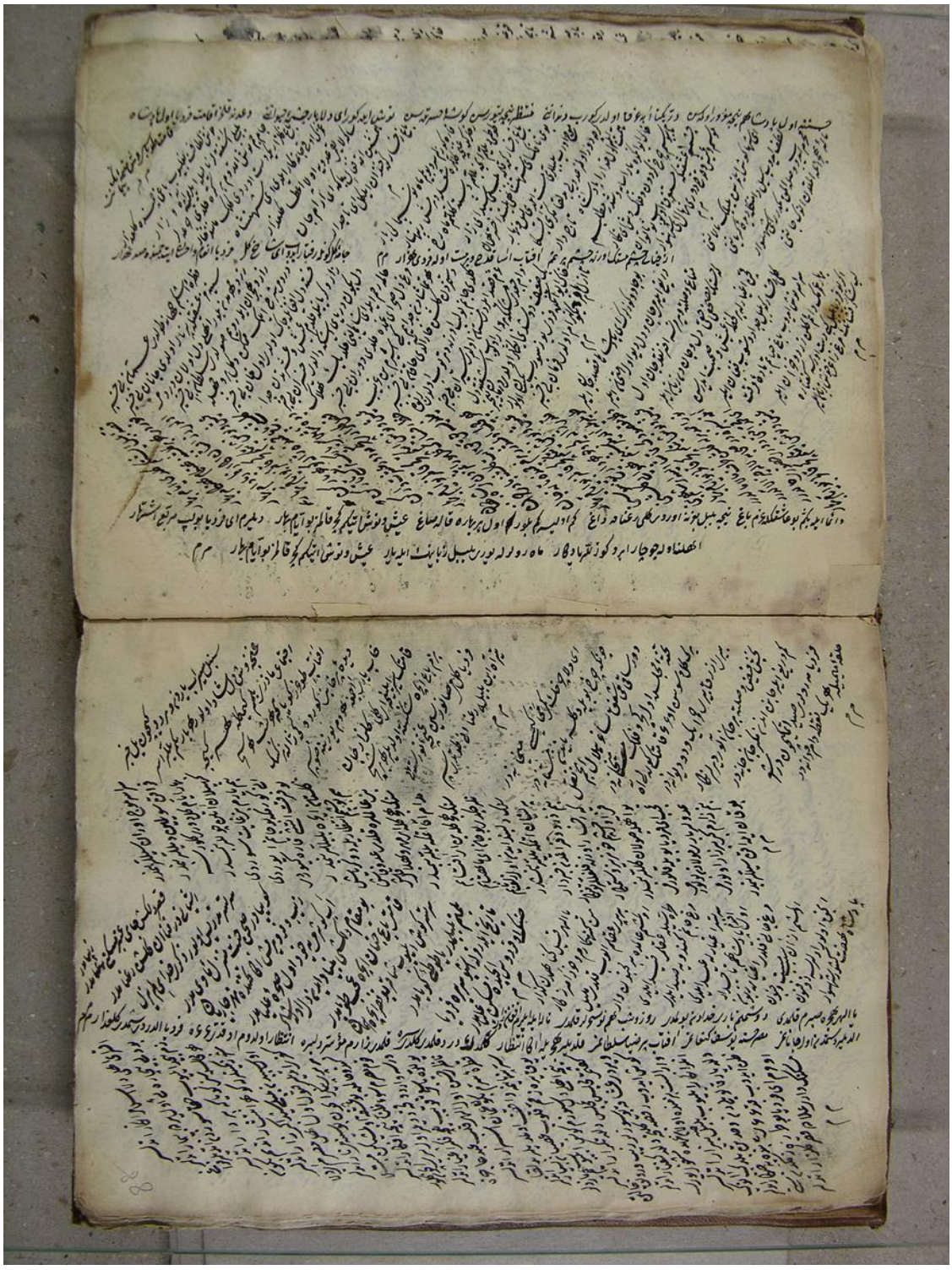
vr. 85b-86a

vr. 86b-87a

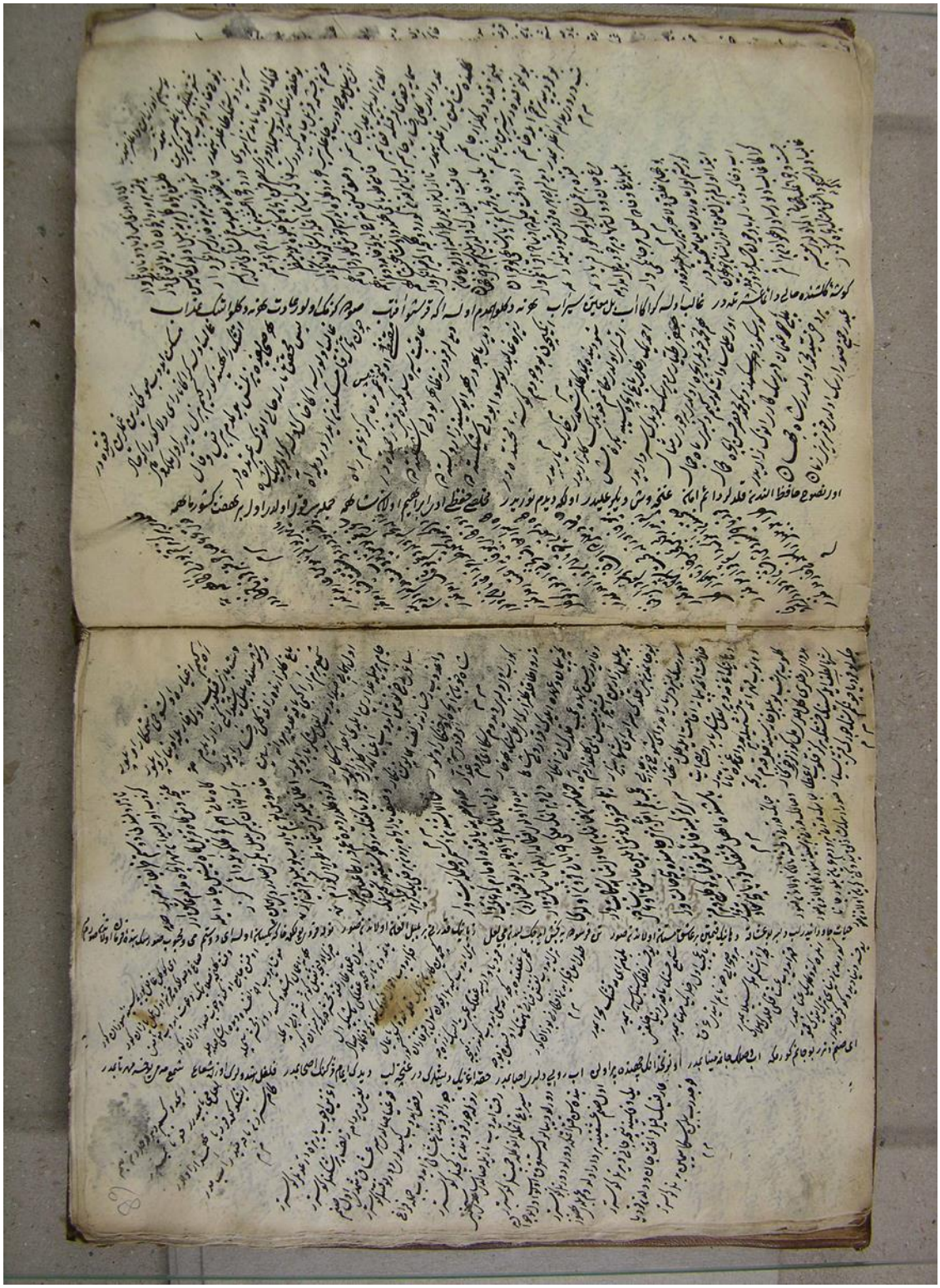

vr. 87b-88a

ek s. 21

vr. 88b-89a

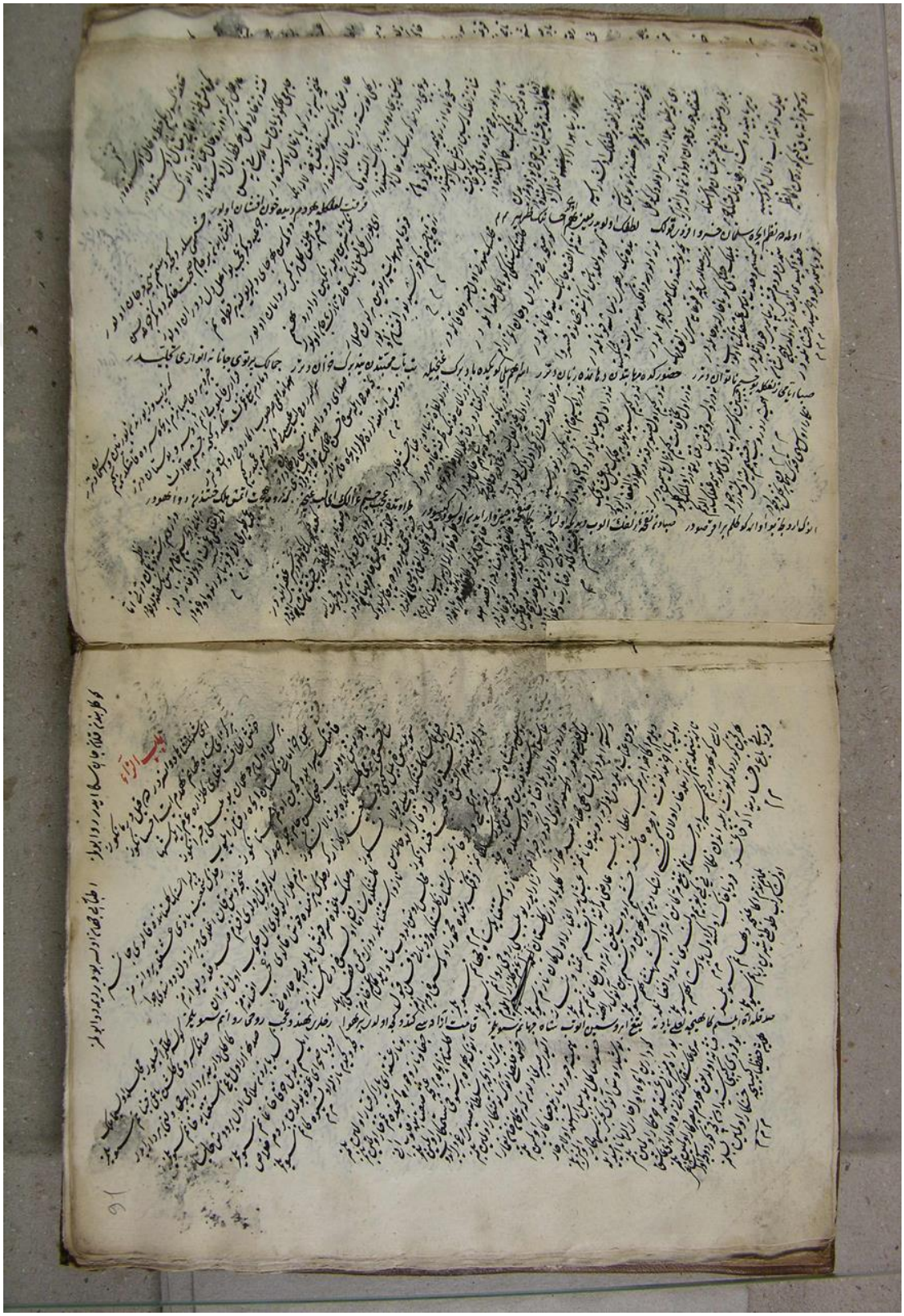
ek s. 22

vr. 89b-90a

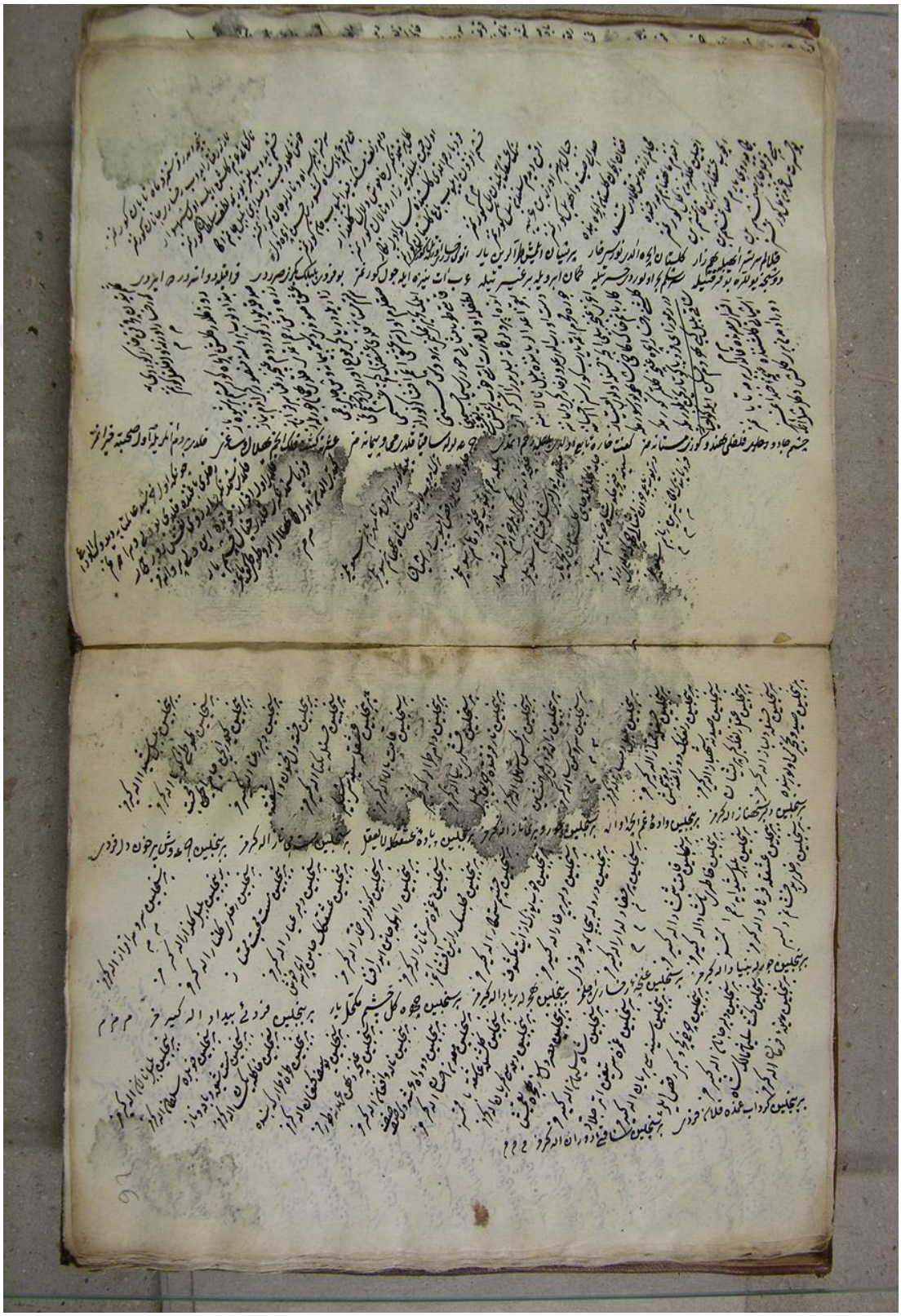

ek s. 23

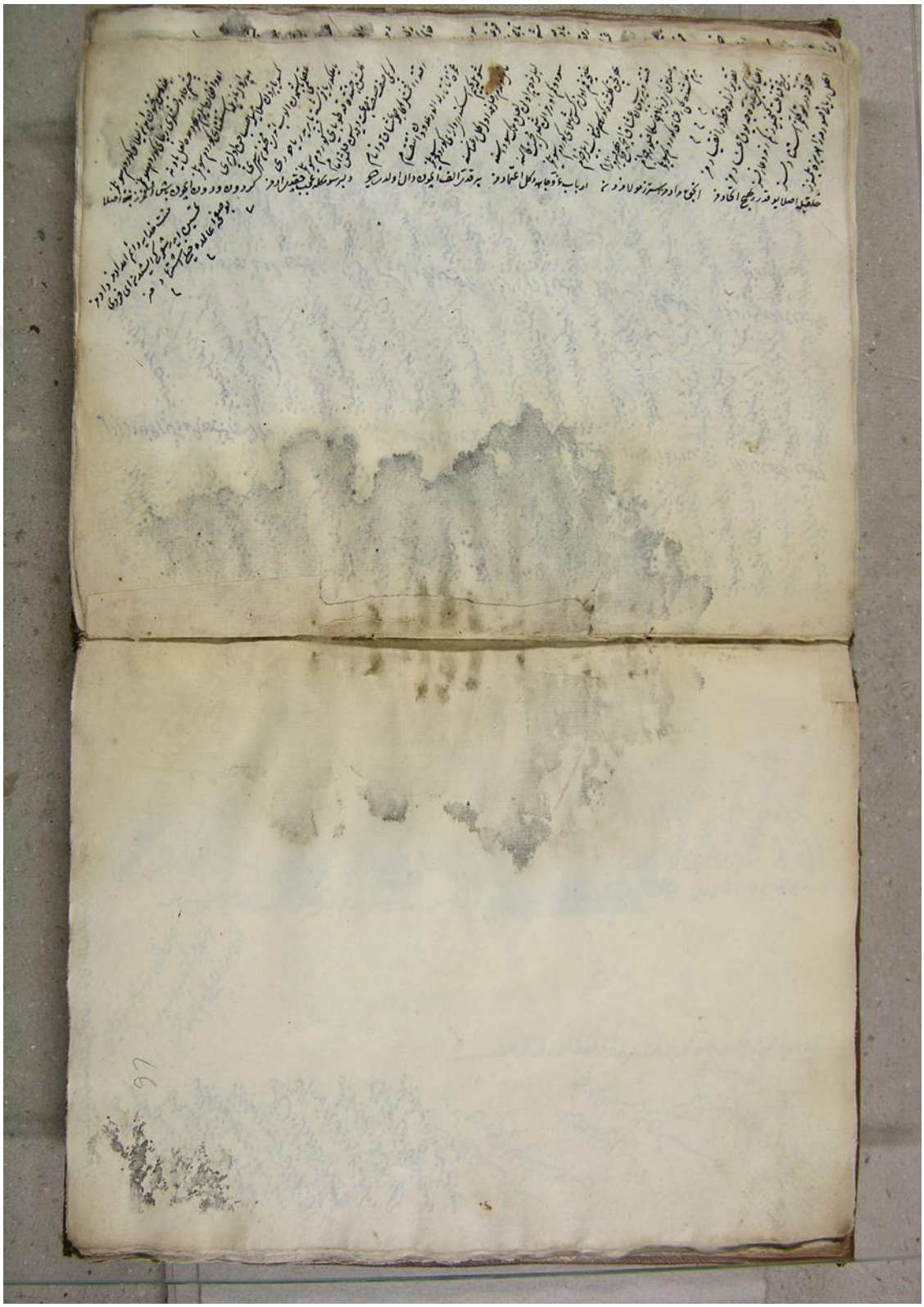
vr. 90b-91a

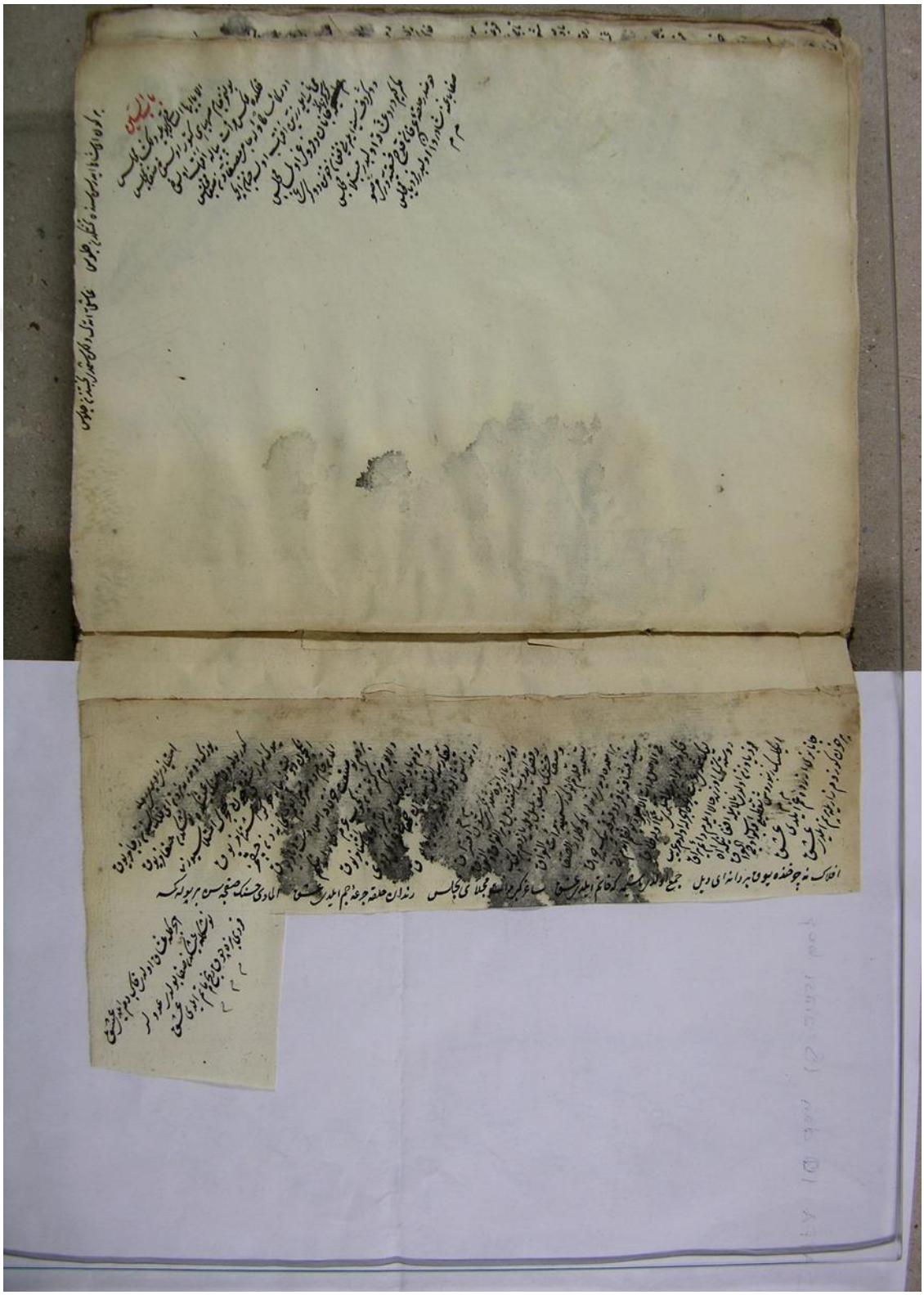
vr. 91b-92a

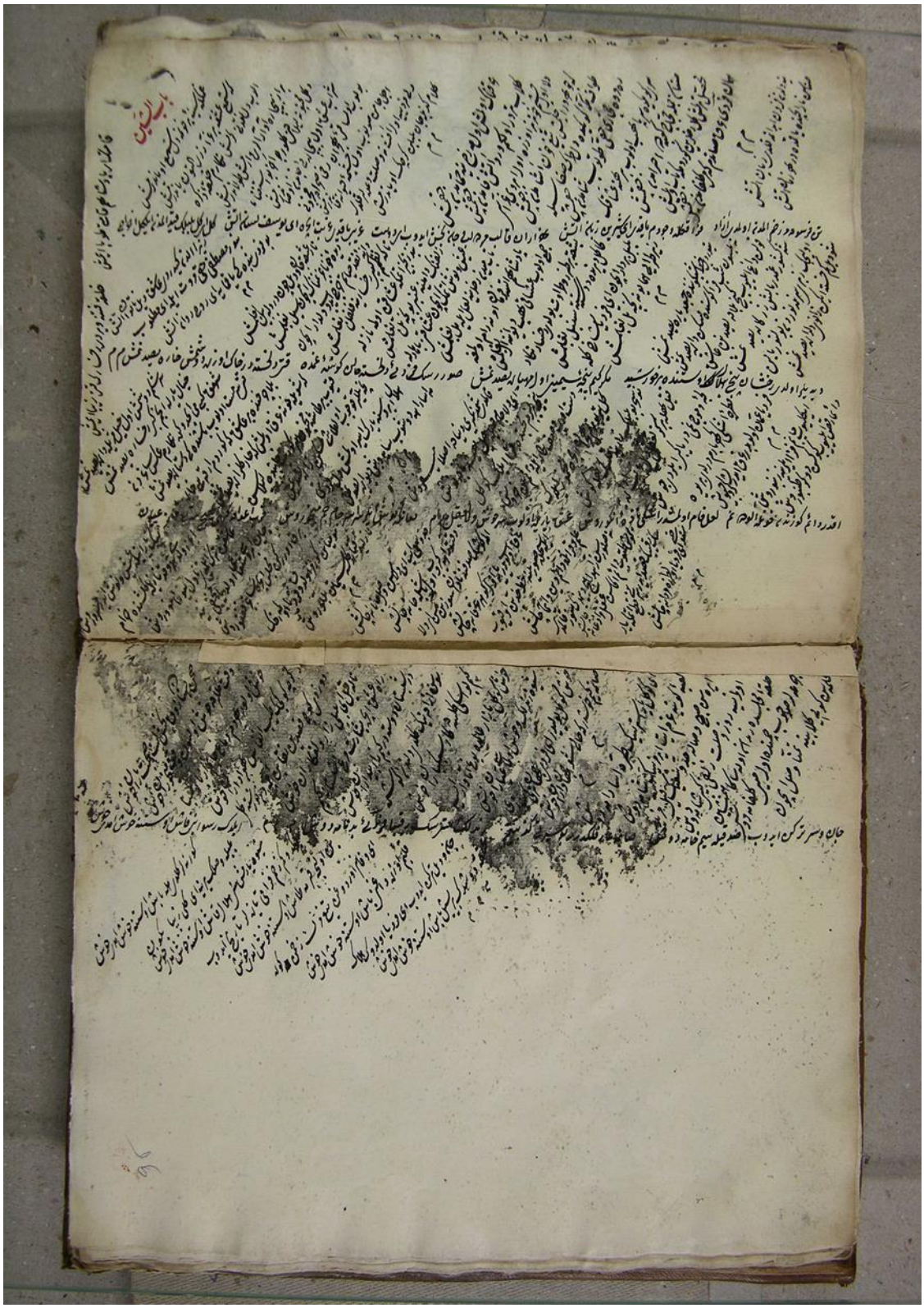
vr. 92b-93a

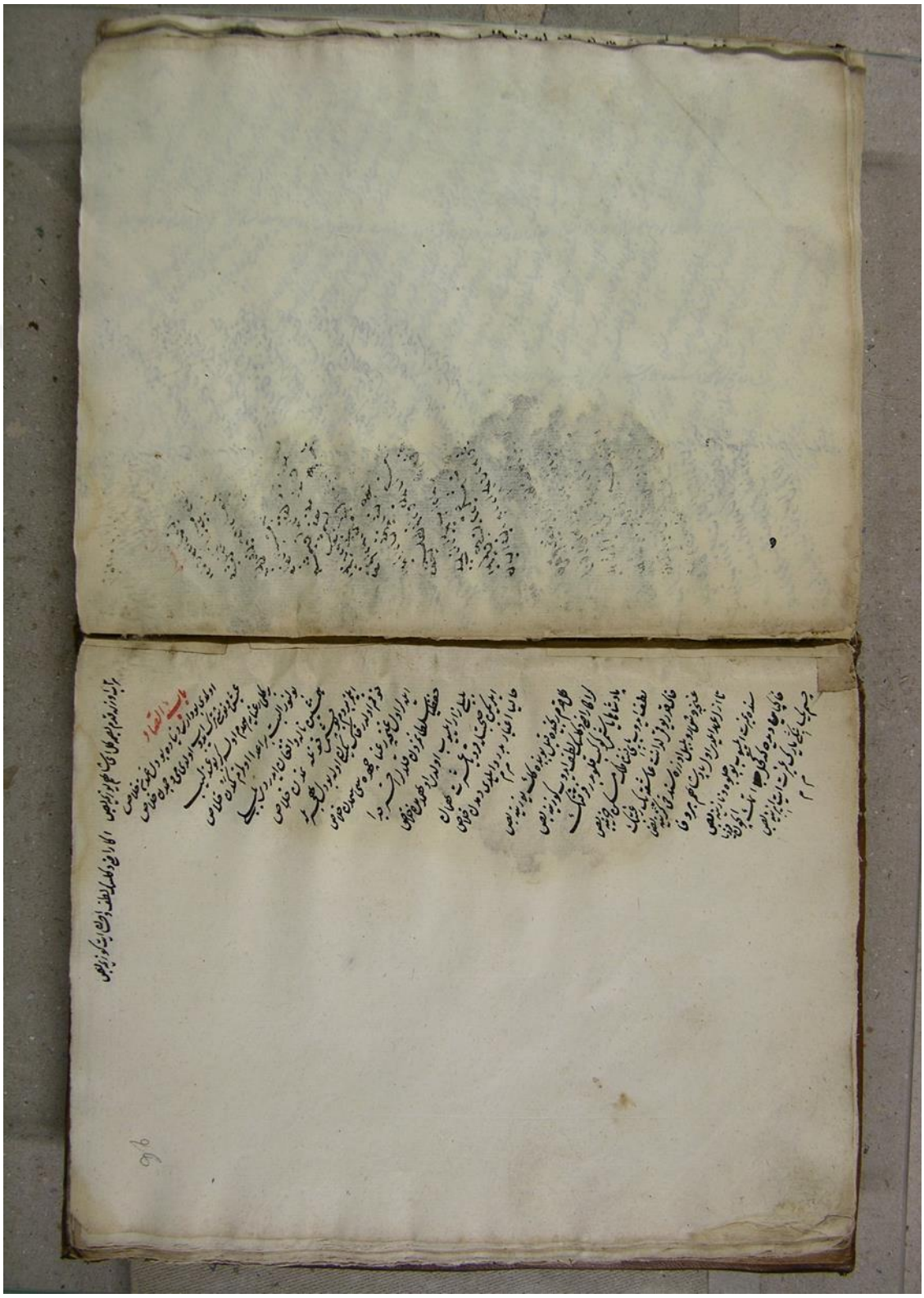
vr. 93b-94a

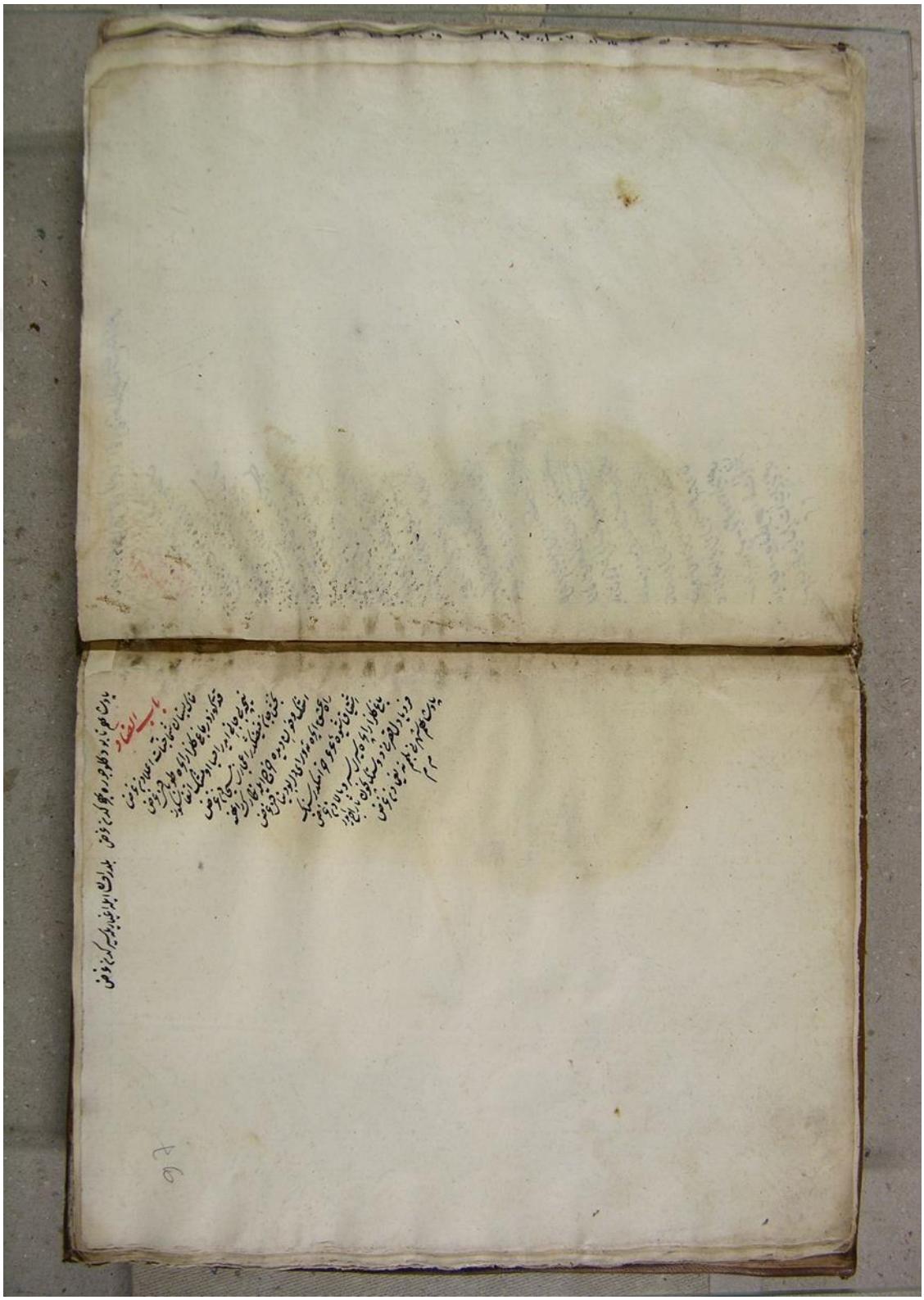
vr. 95b-96a

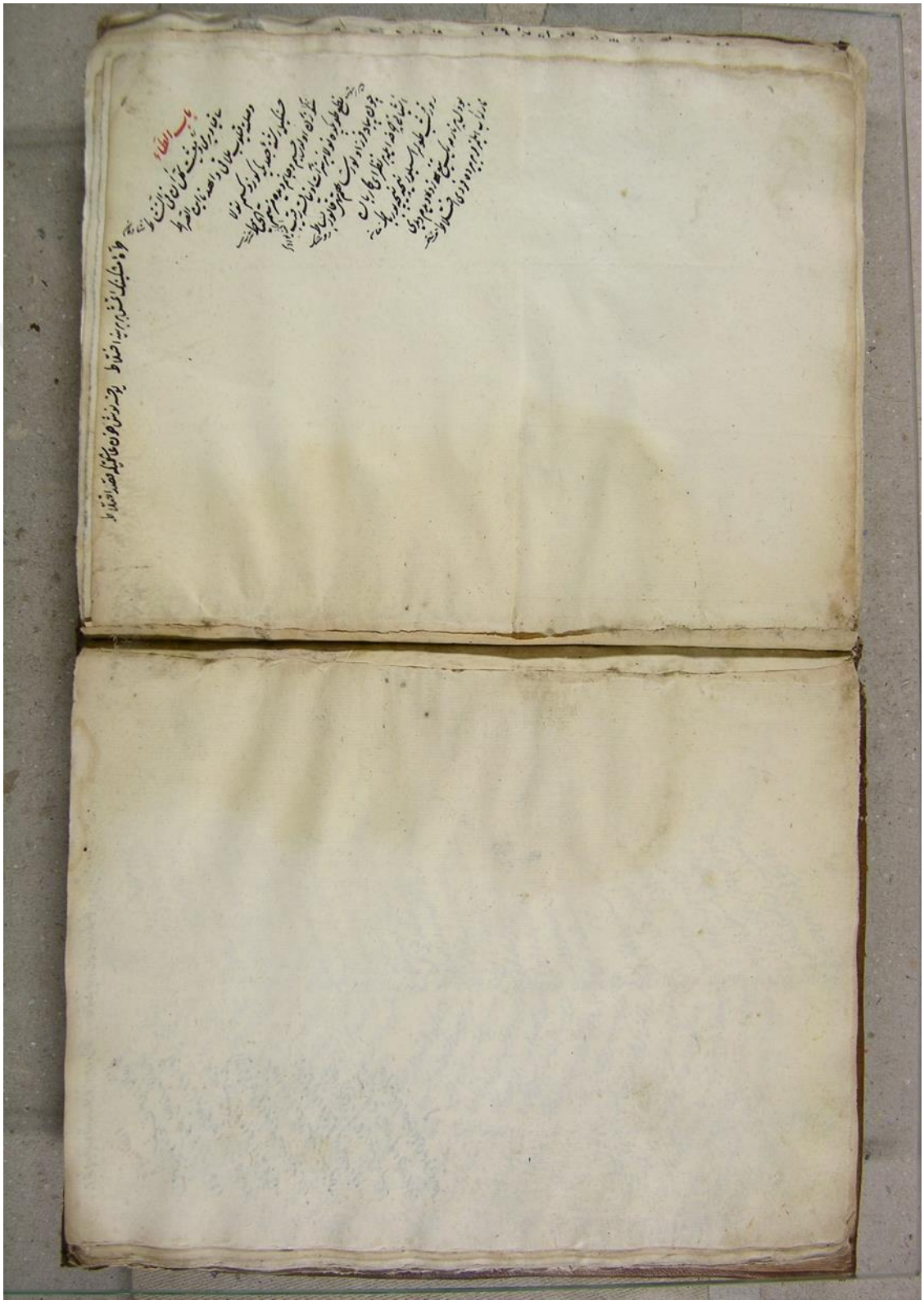
vr. 96b-97a

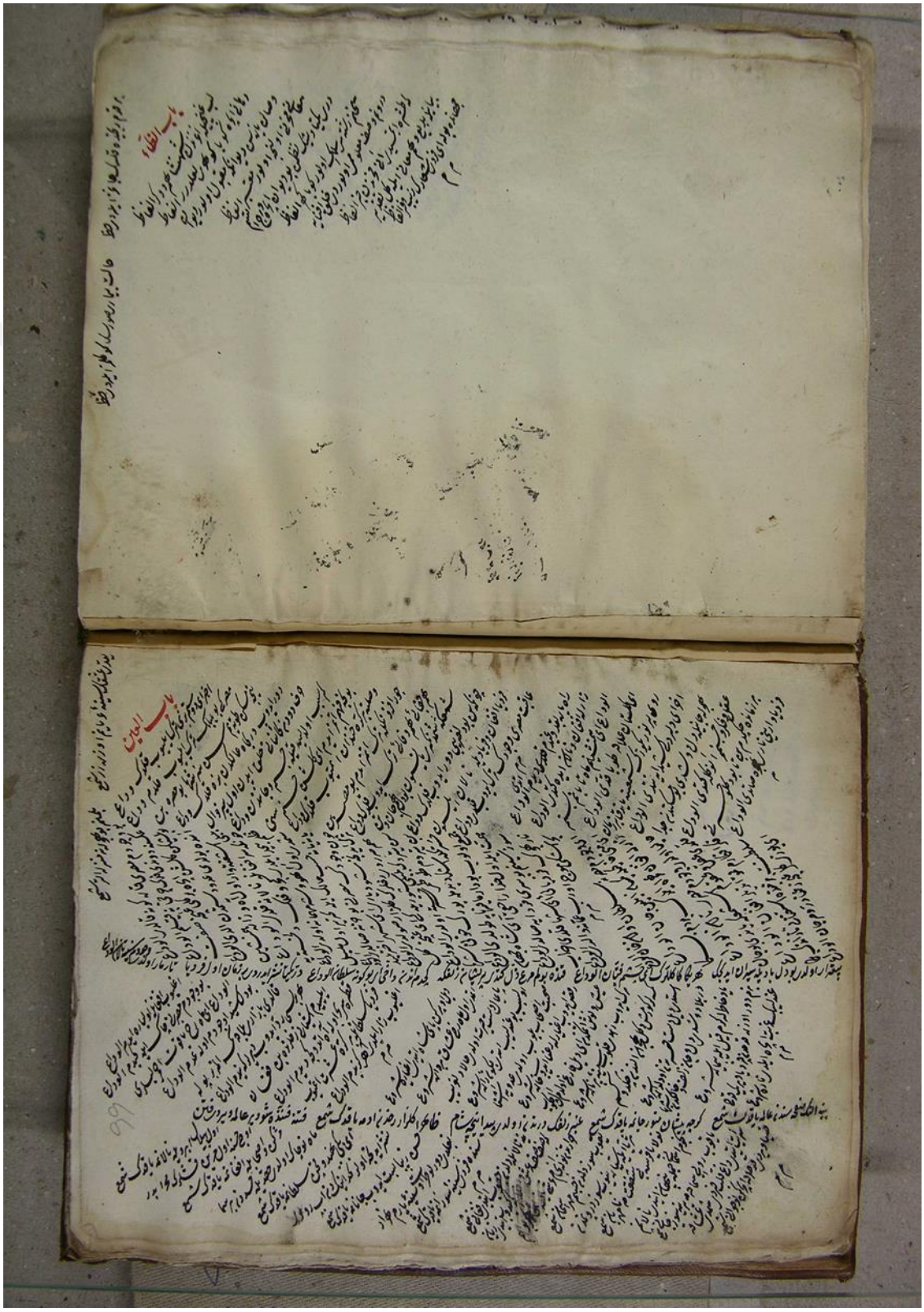
vr. 97b-98a

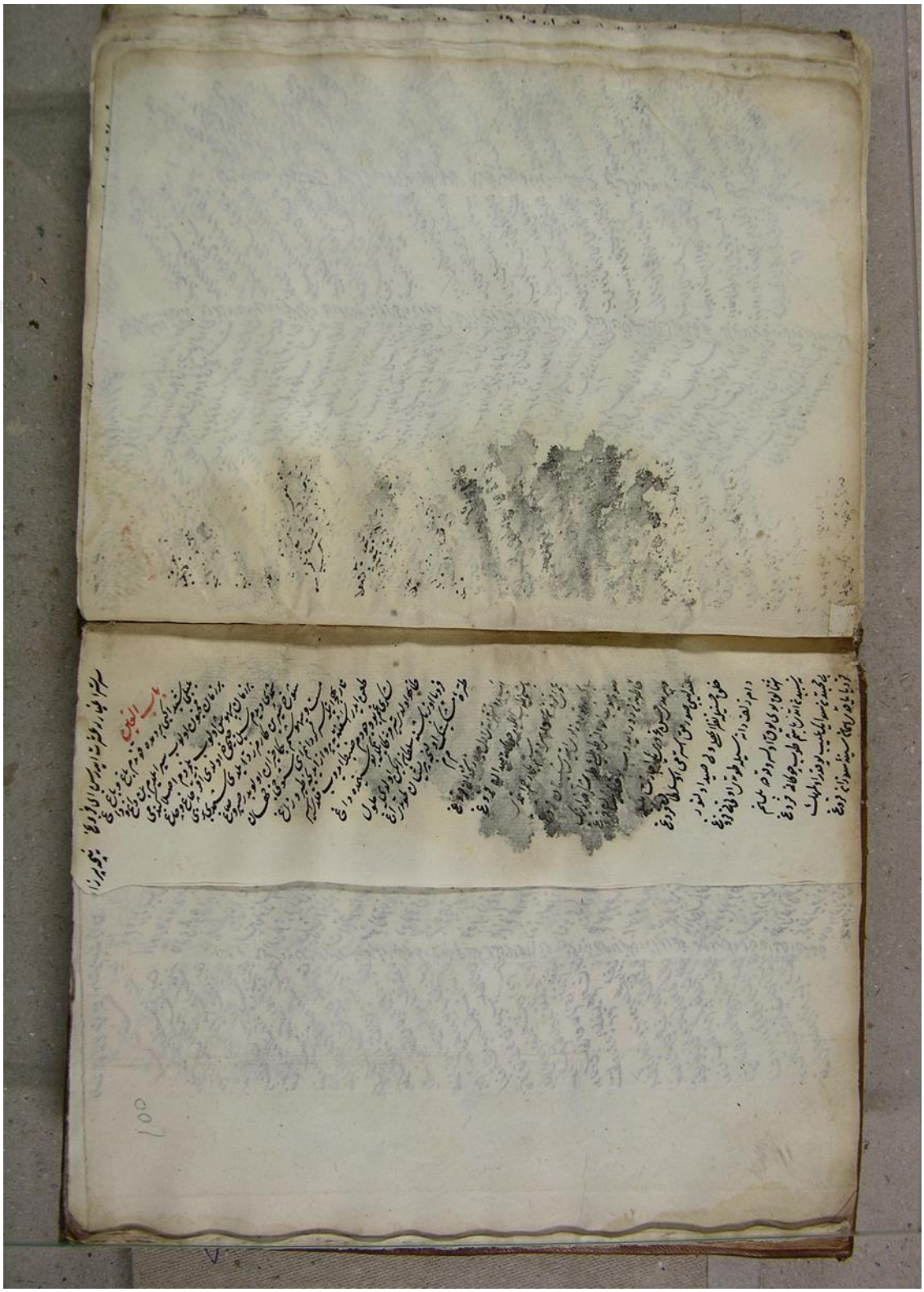
vr. 98b-99a

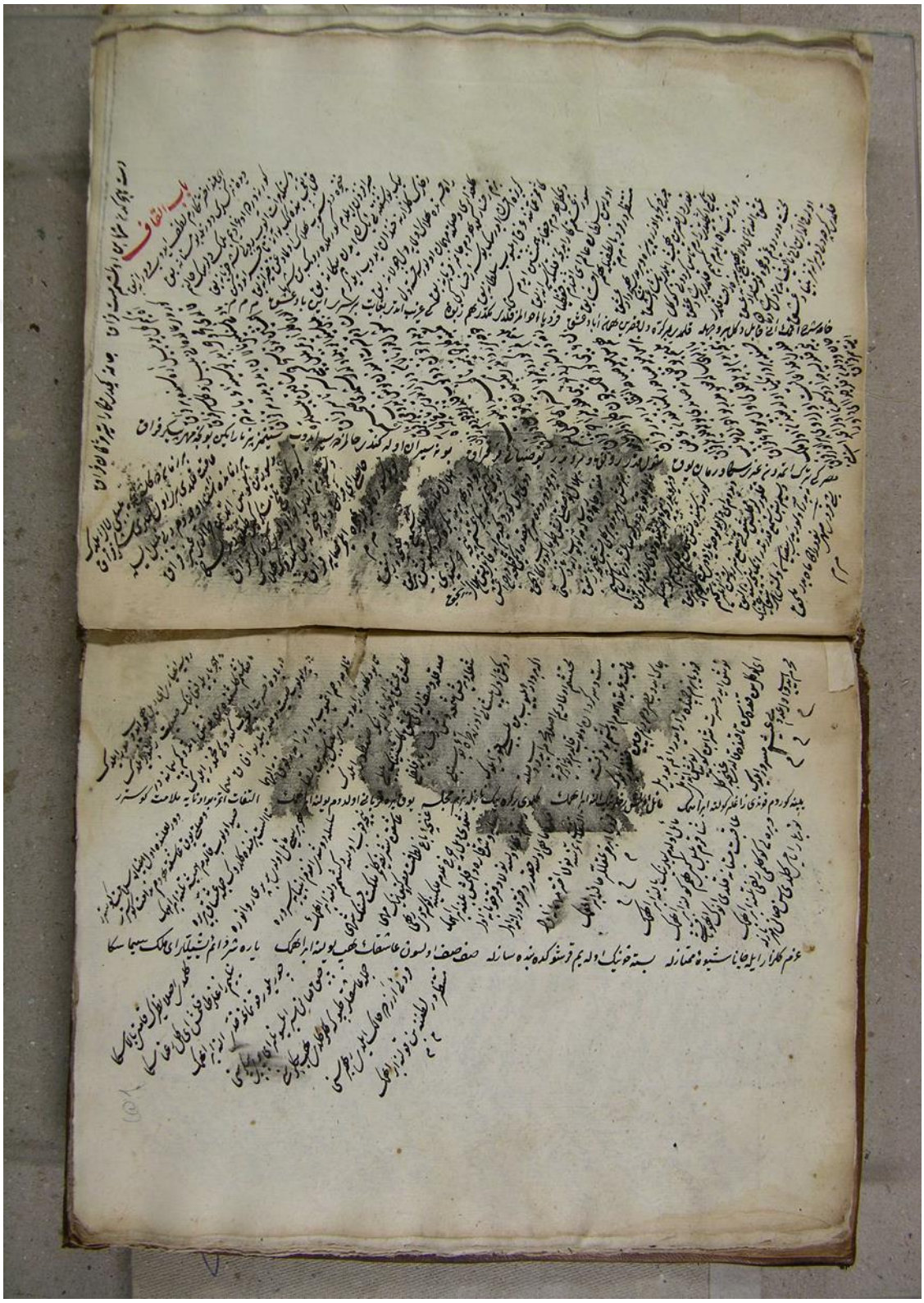
vr. 99b-100a

vr. 100b-101a

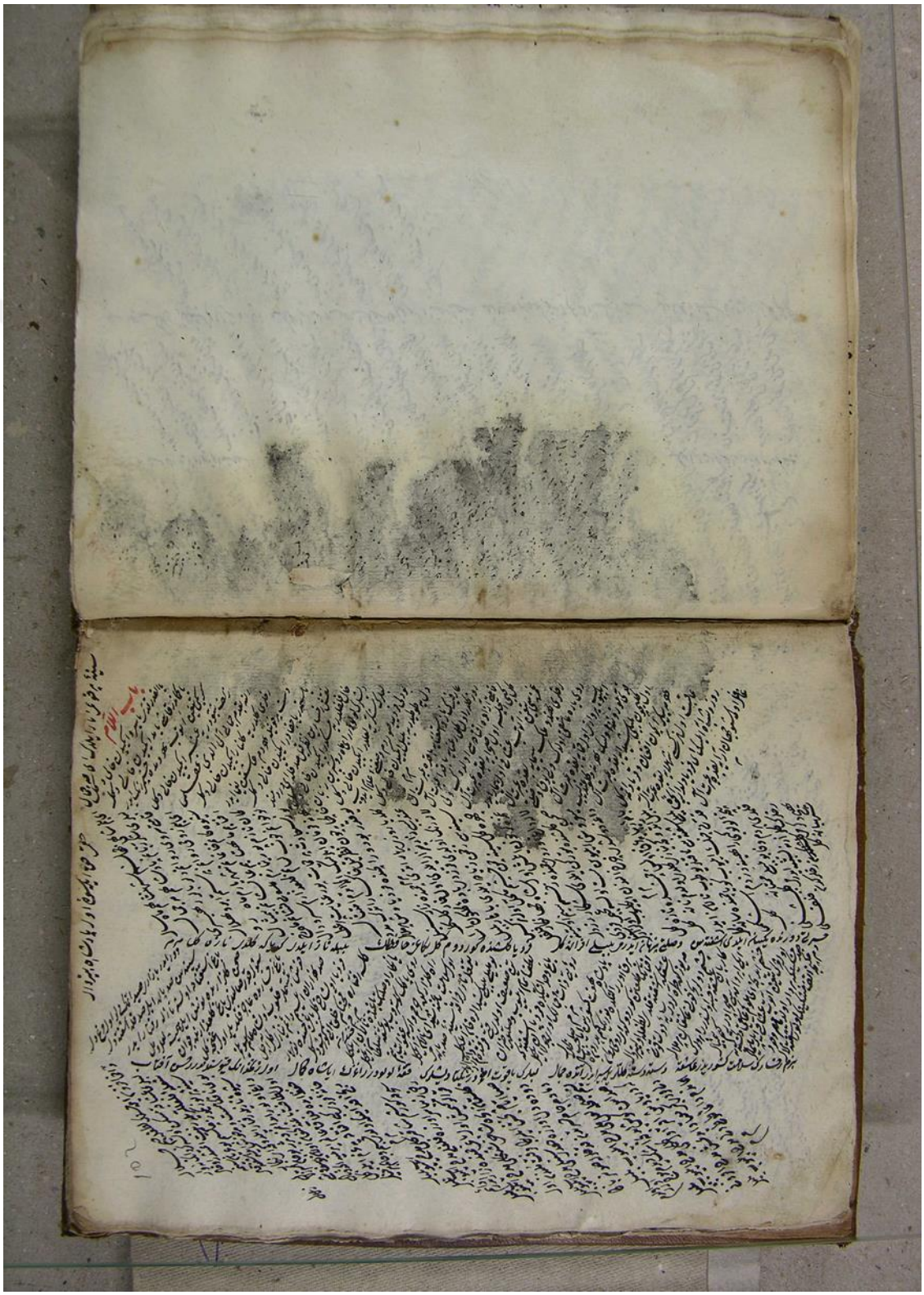

vr. 101b-102a

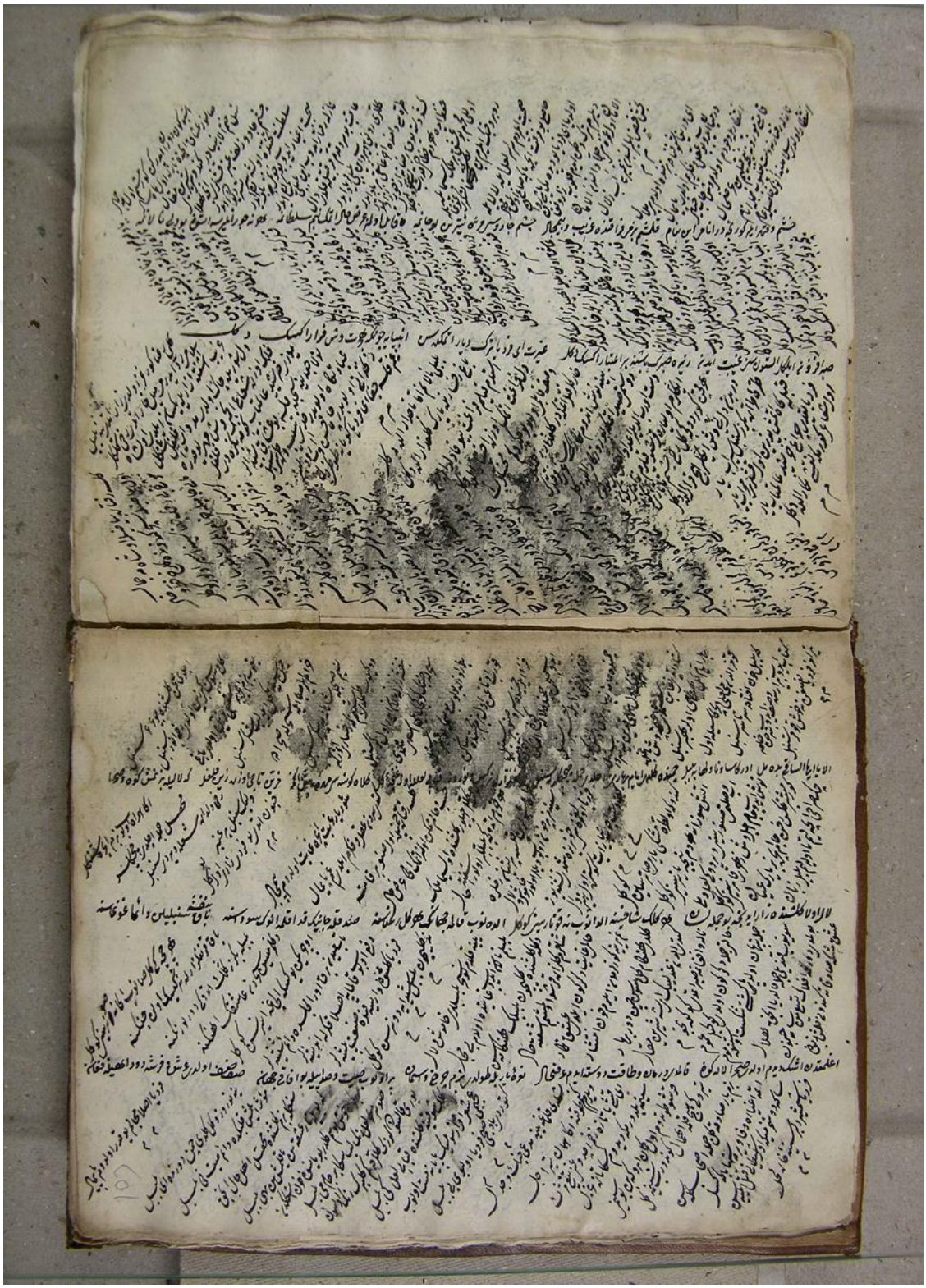
ek s. 34

vr. 102b-103a

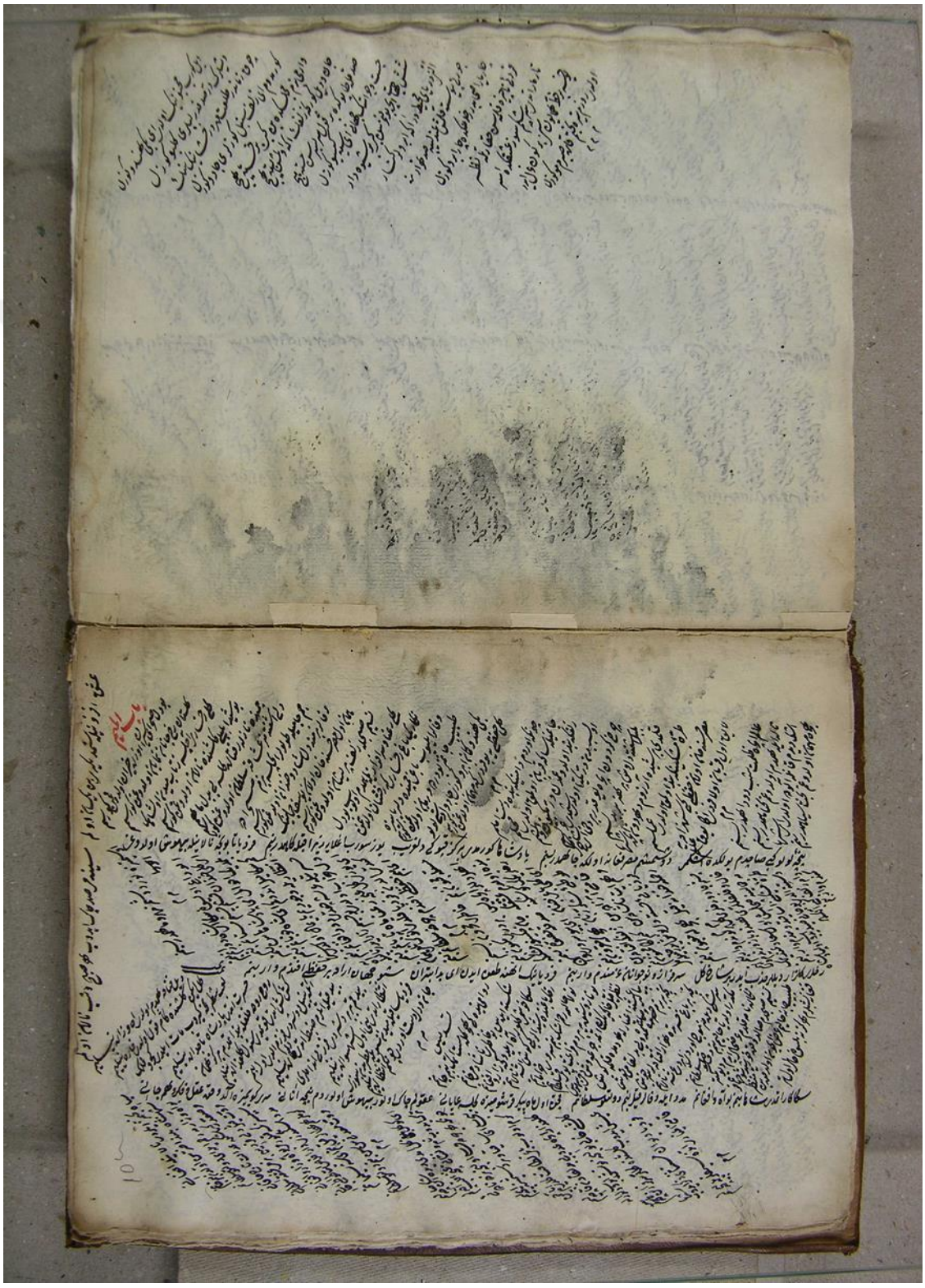

ek s. 35

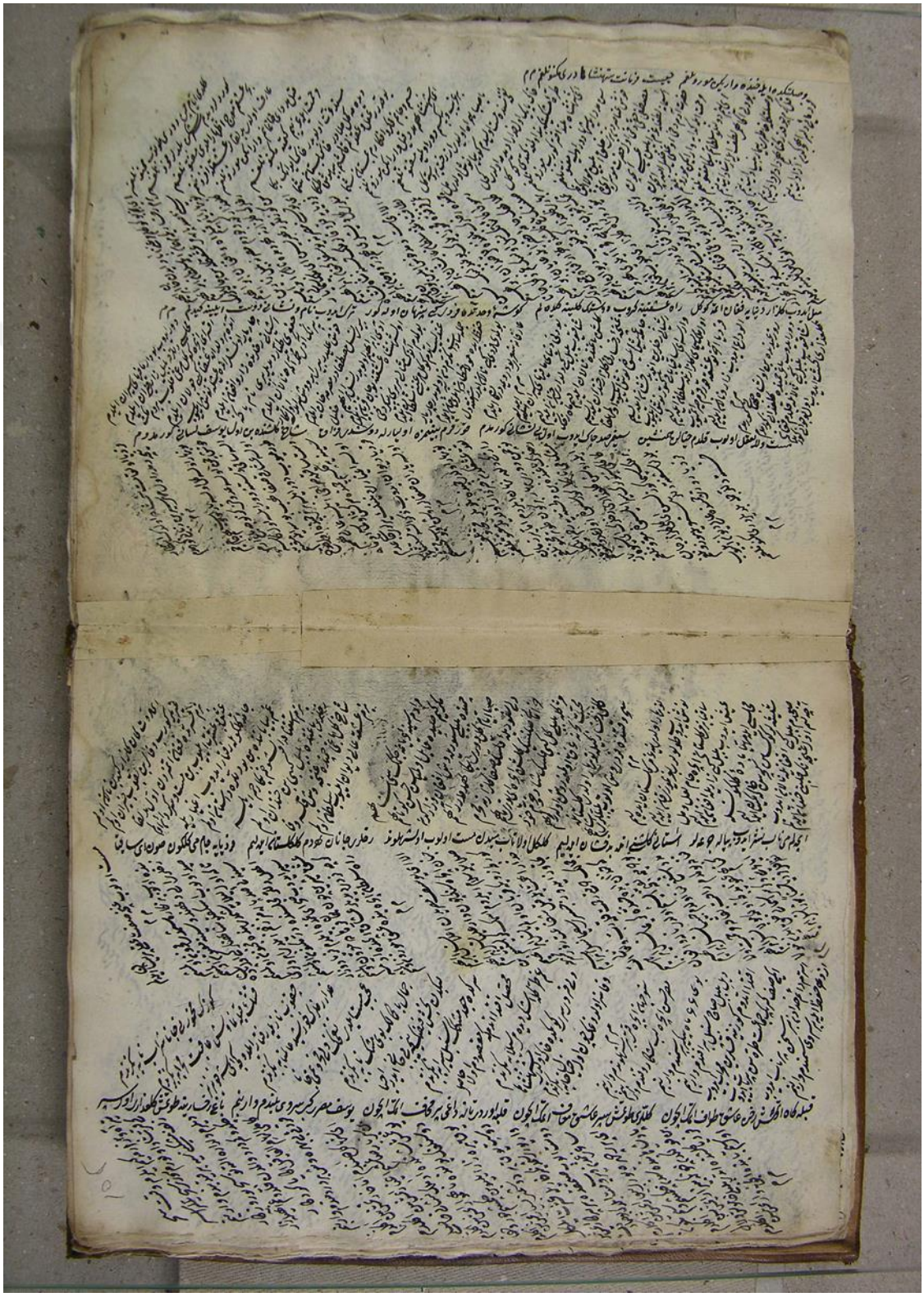
vr. 103b-104a

vr. 104b-105a

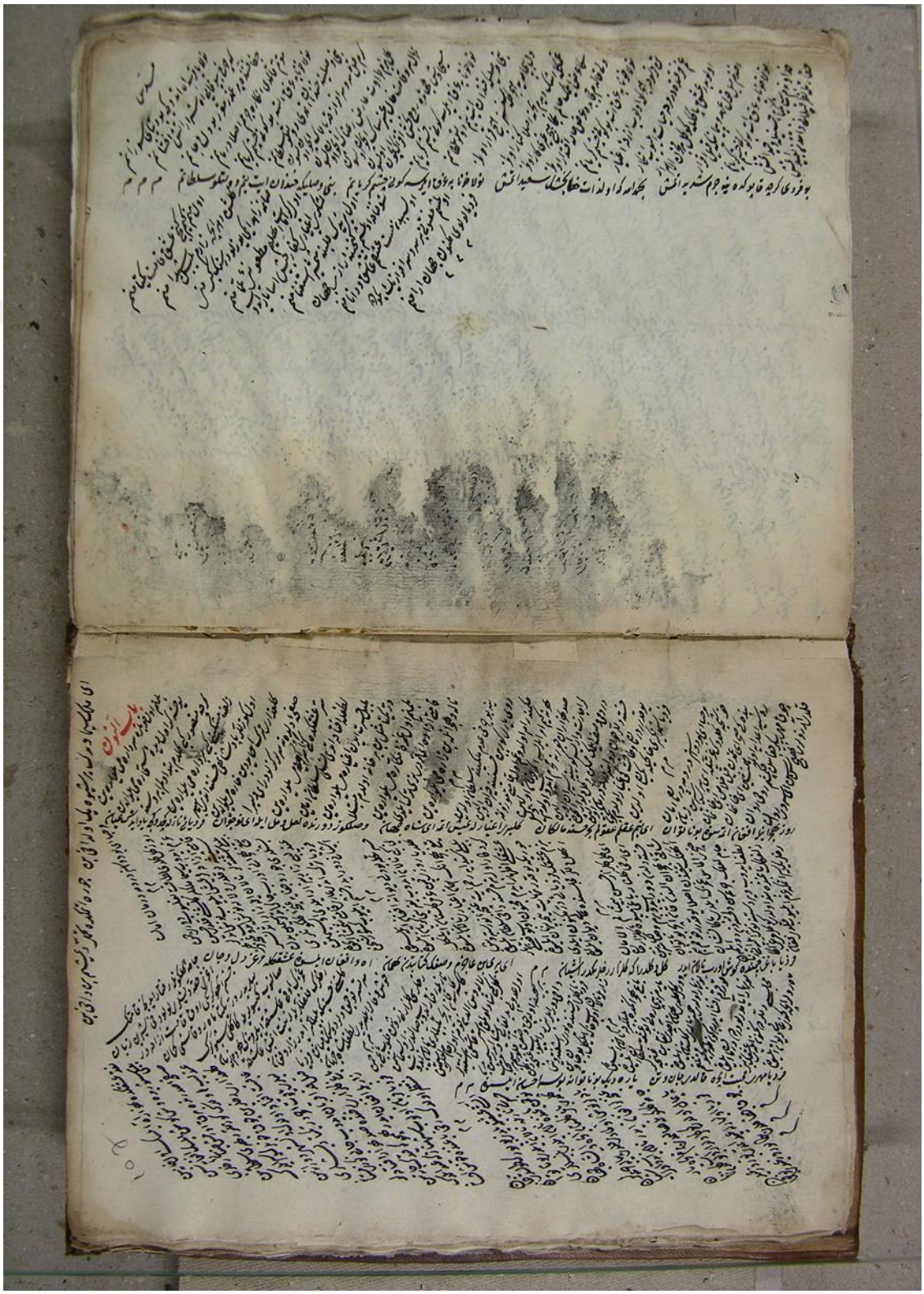
vr 105b-106a

vr. 106b-107a

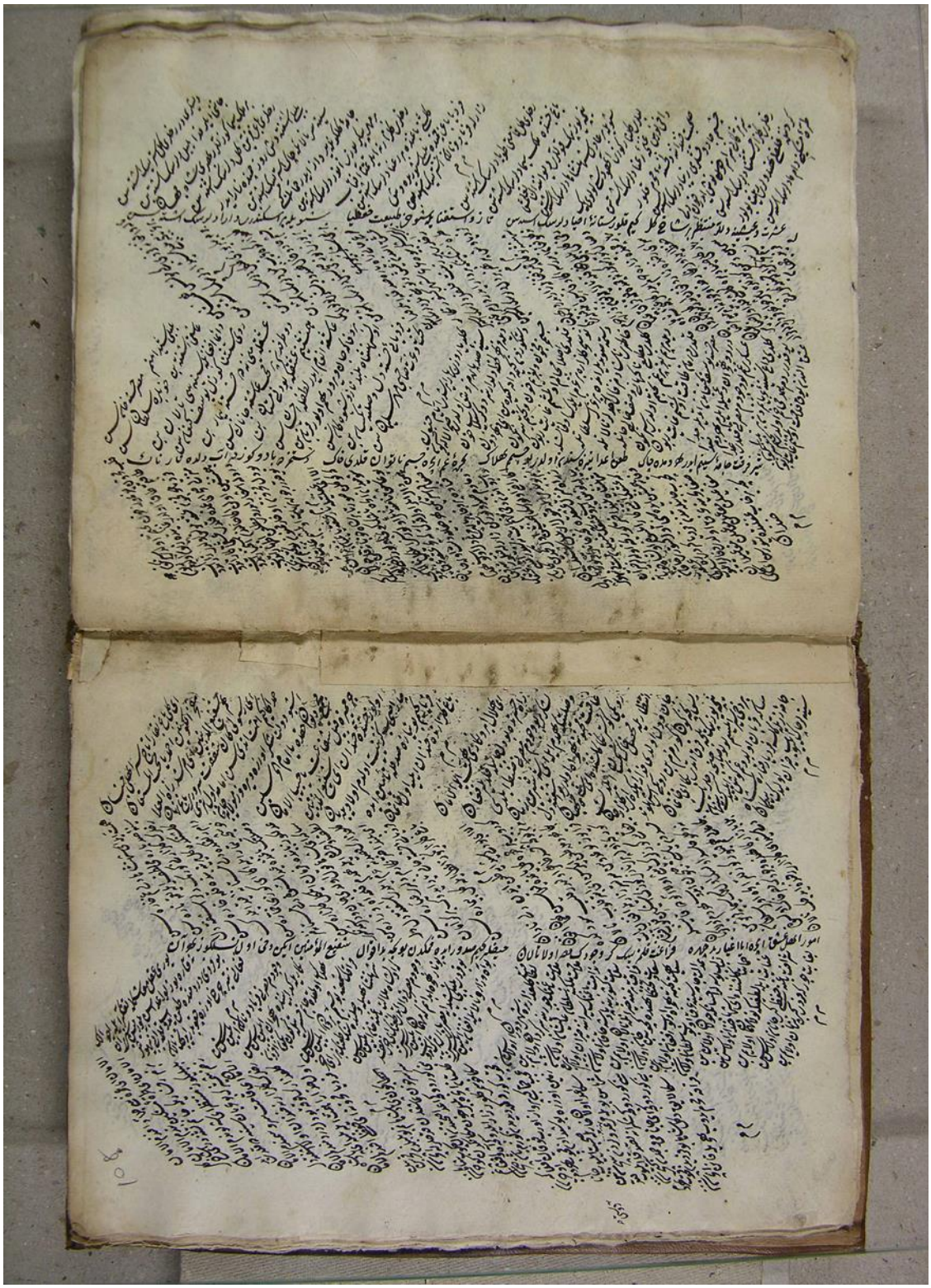

vr. 107b-108a

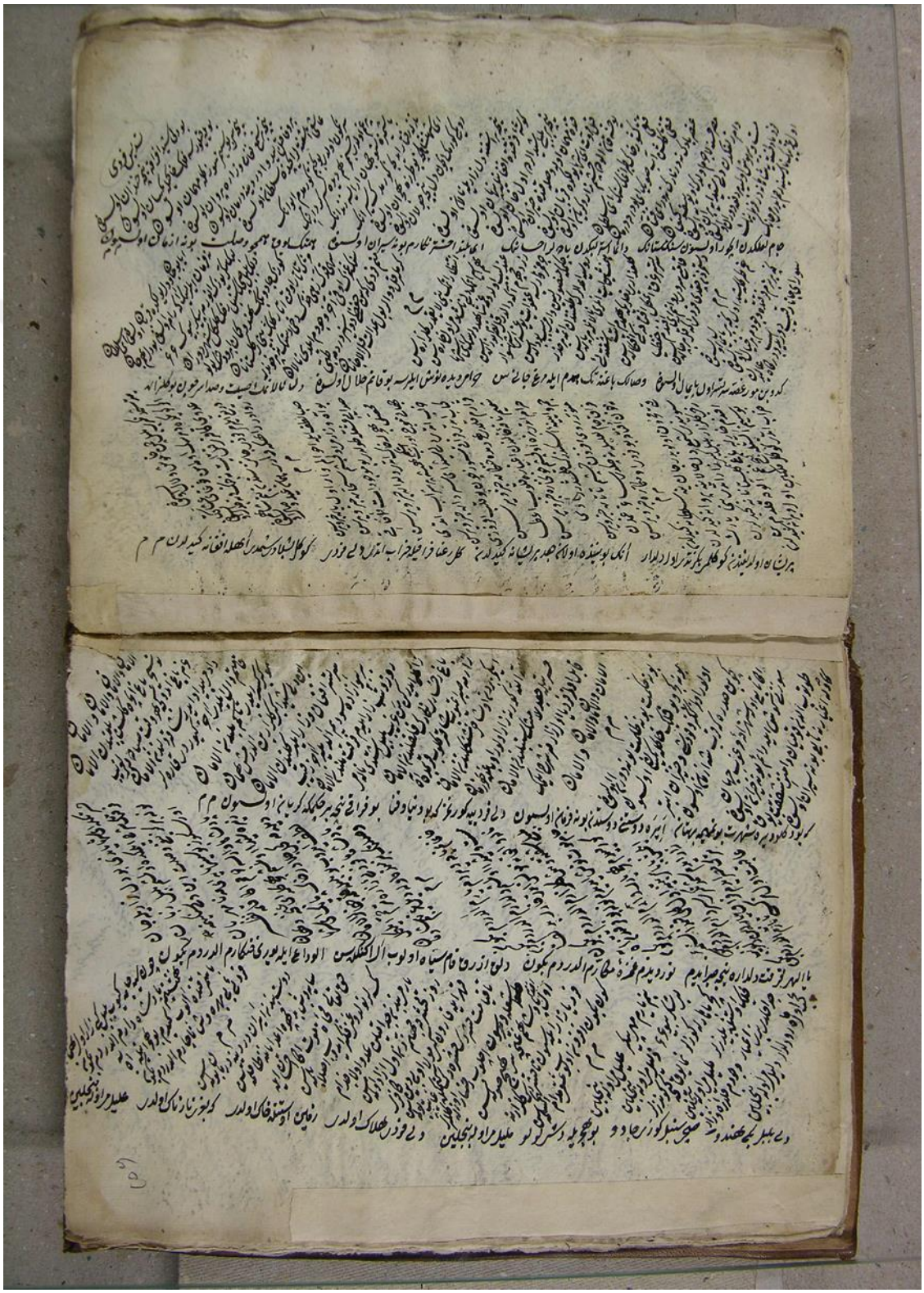

ek s. 40

vr. 108b-109a

vr. 109b-110a

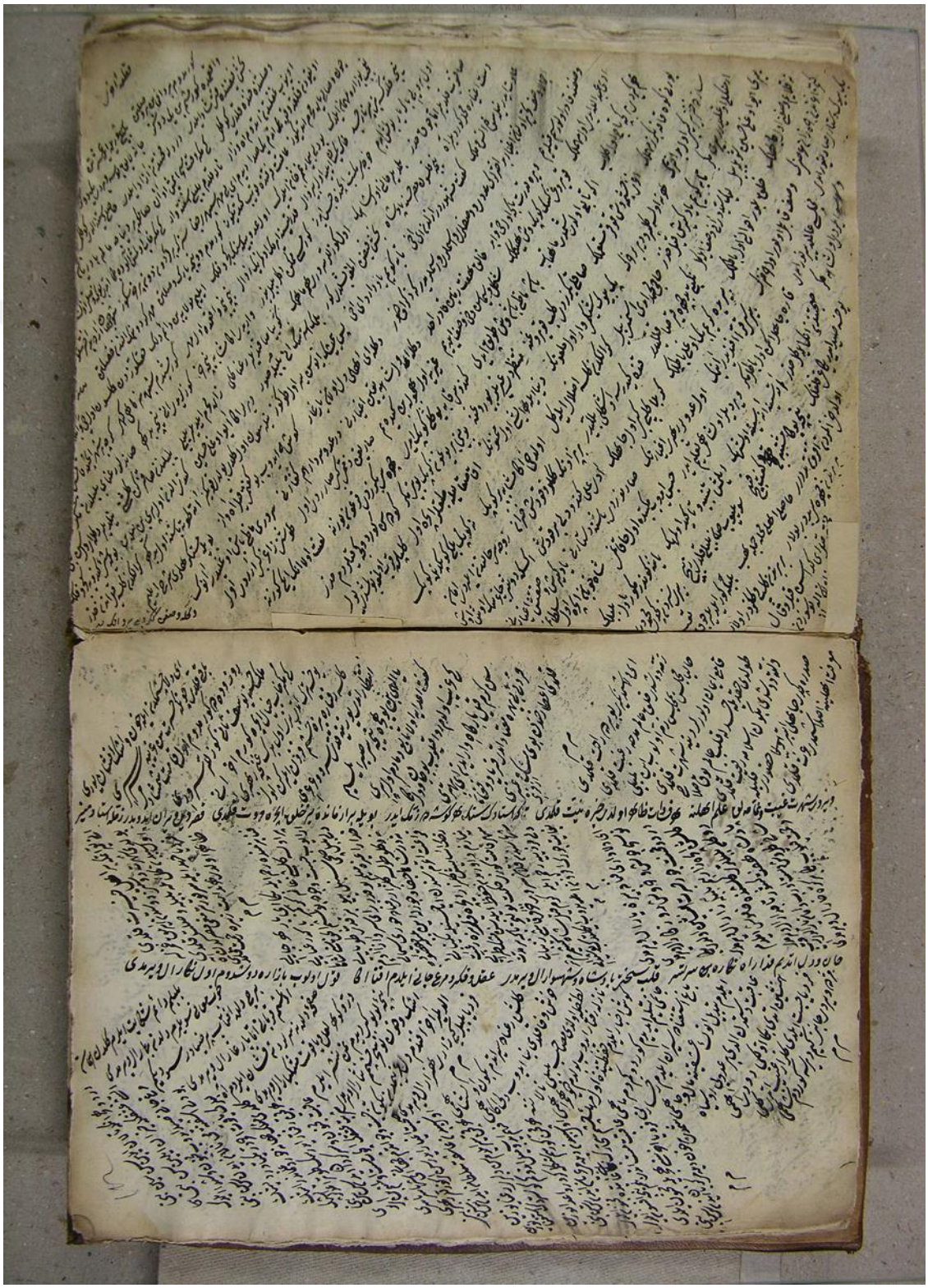
vr. 110b-111a

vr. 111b-112a

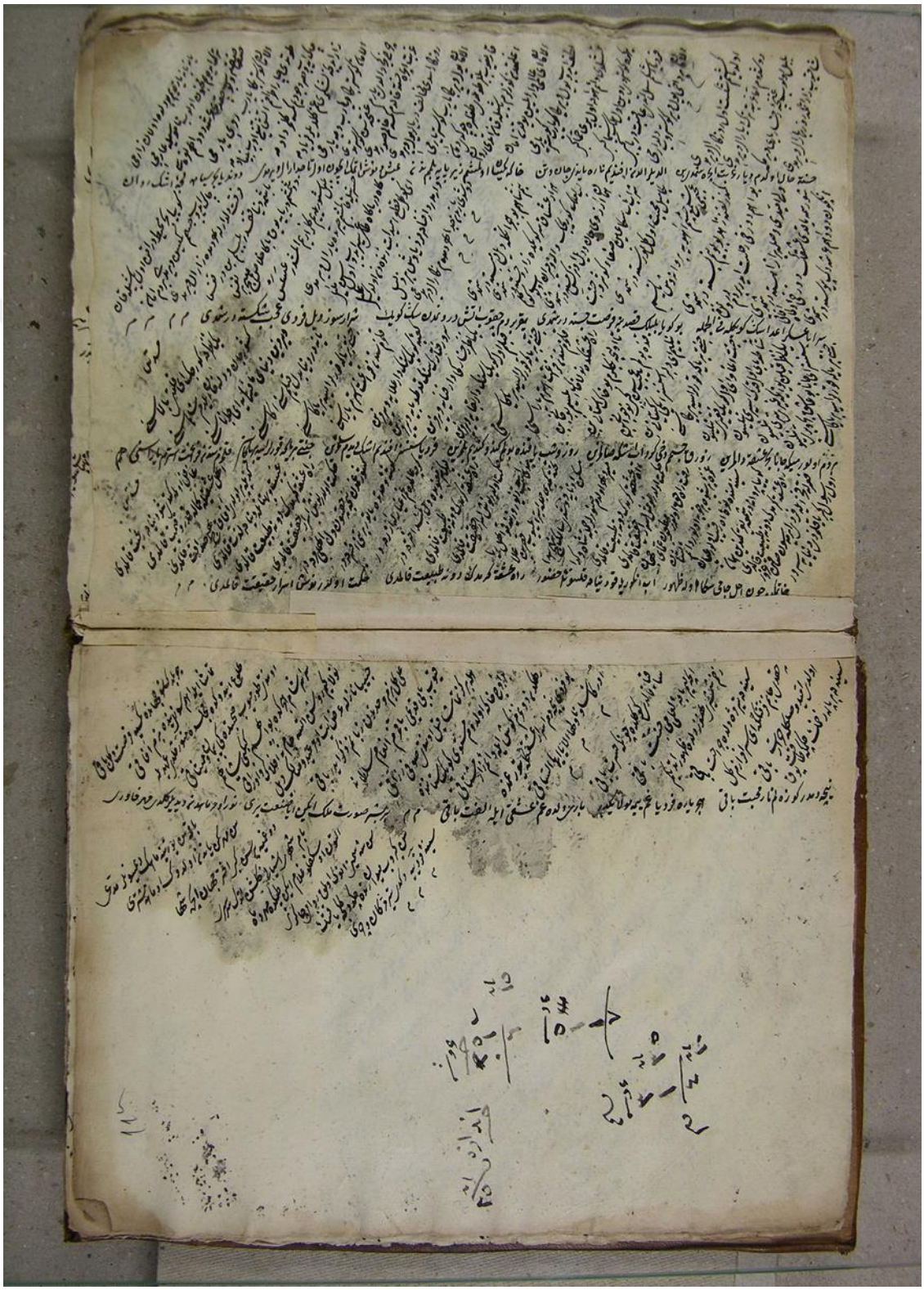
vr. 112b-113a

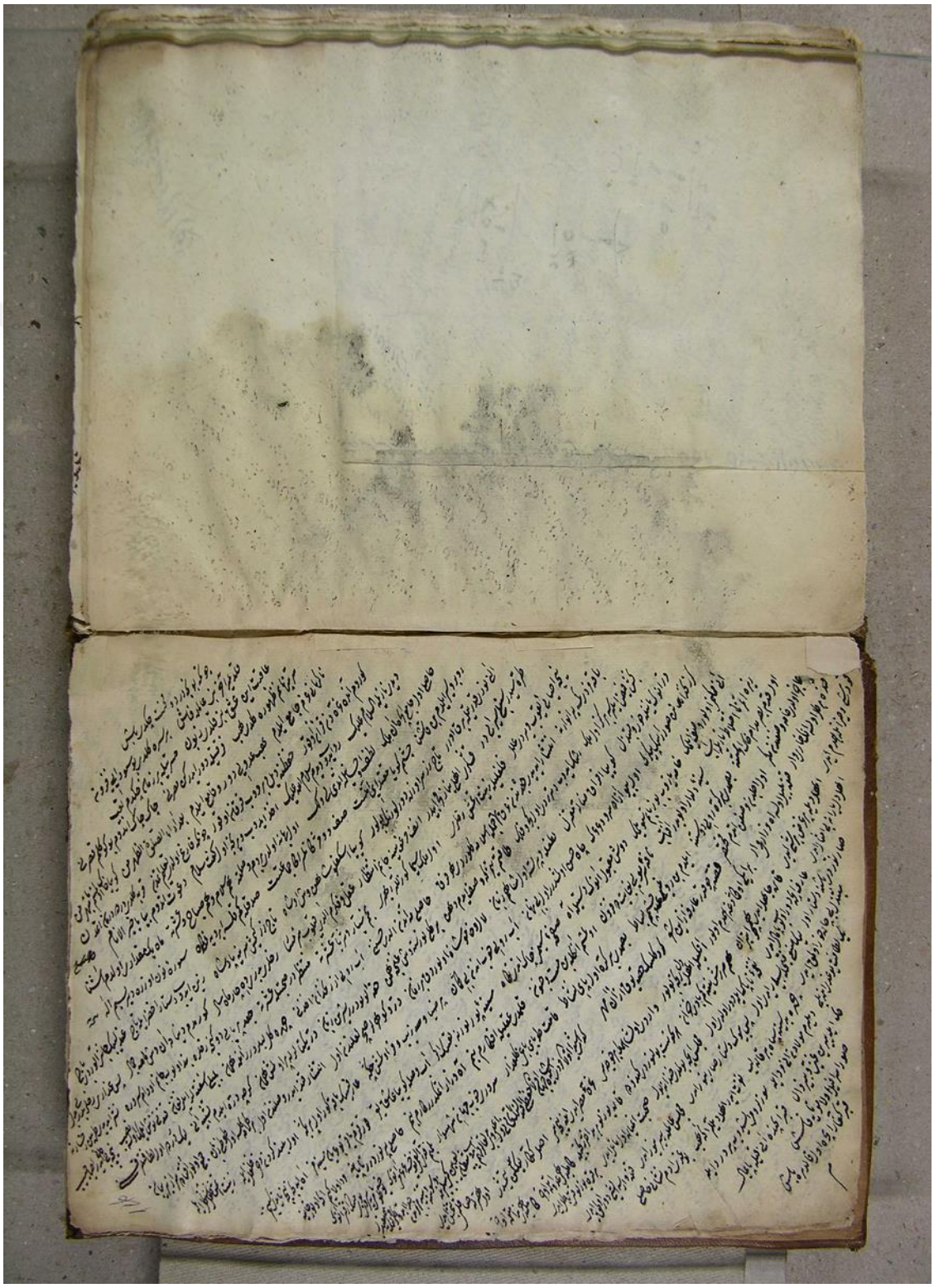
vr. 113b-114a

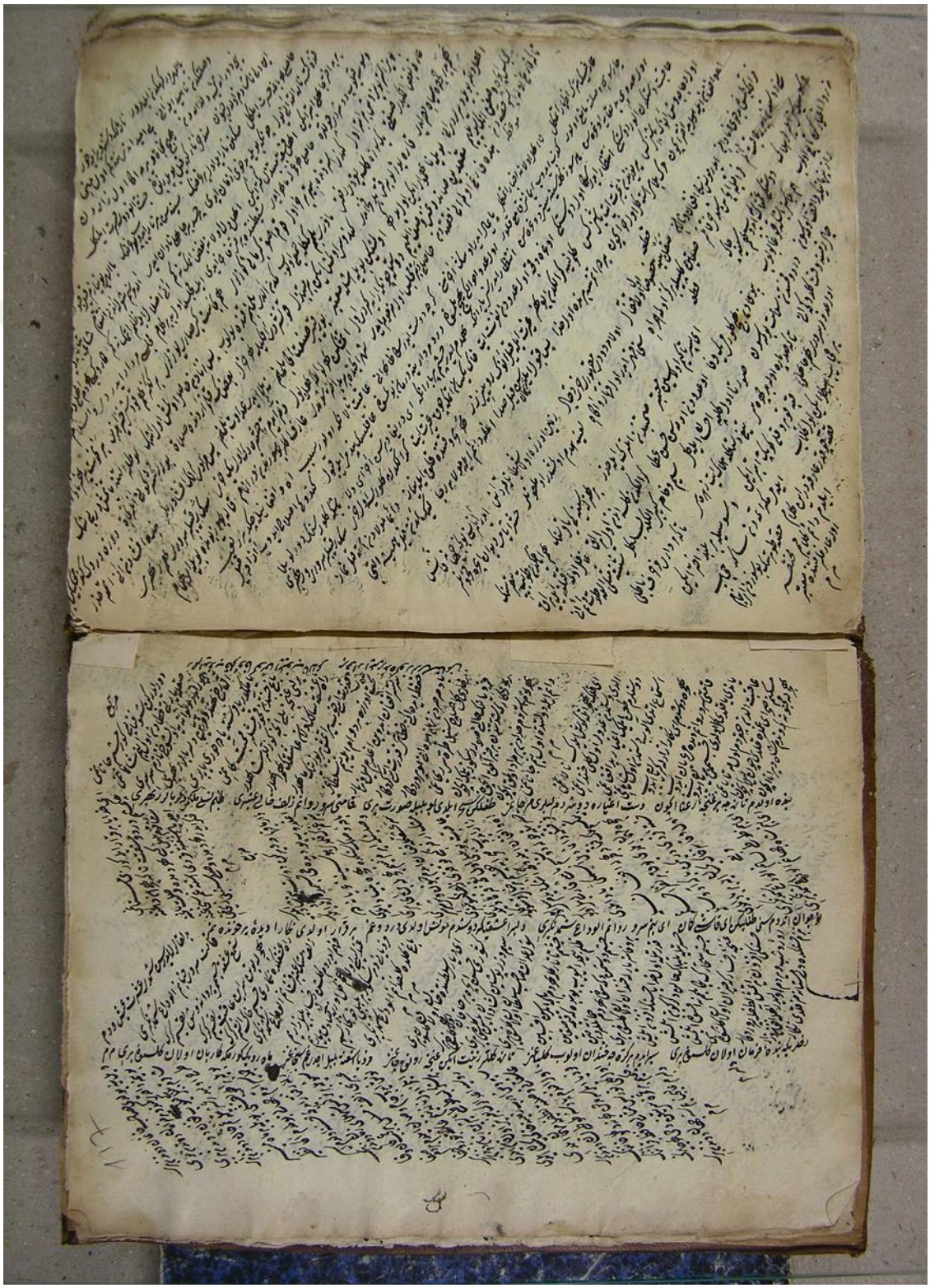
vr. 114b-115a

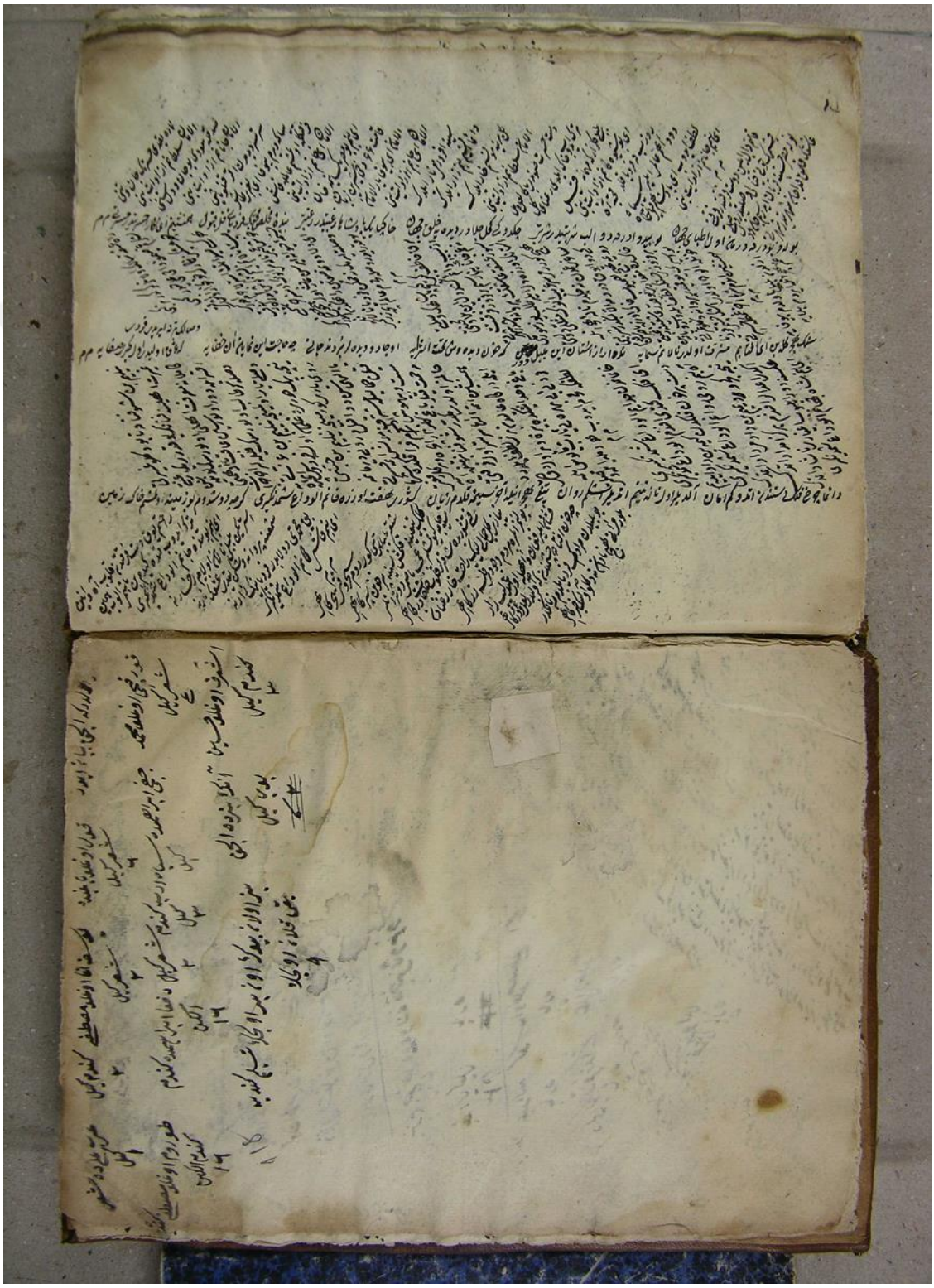
vr. 116b-117a

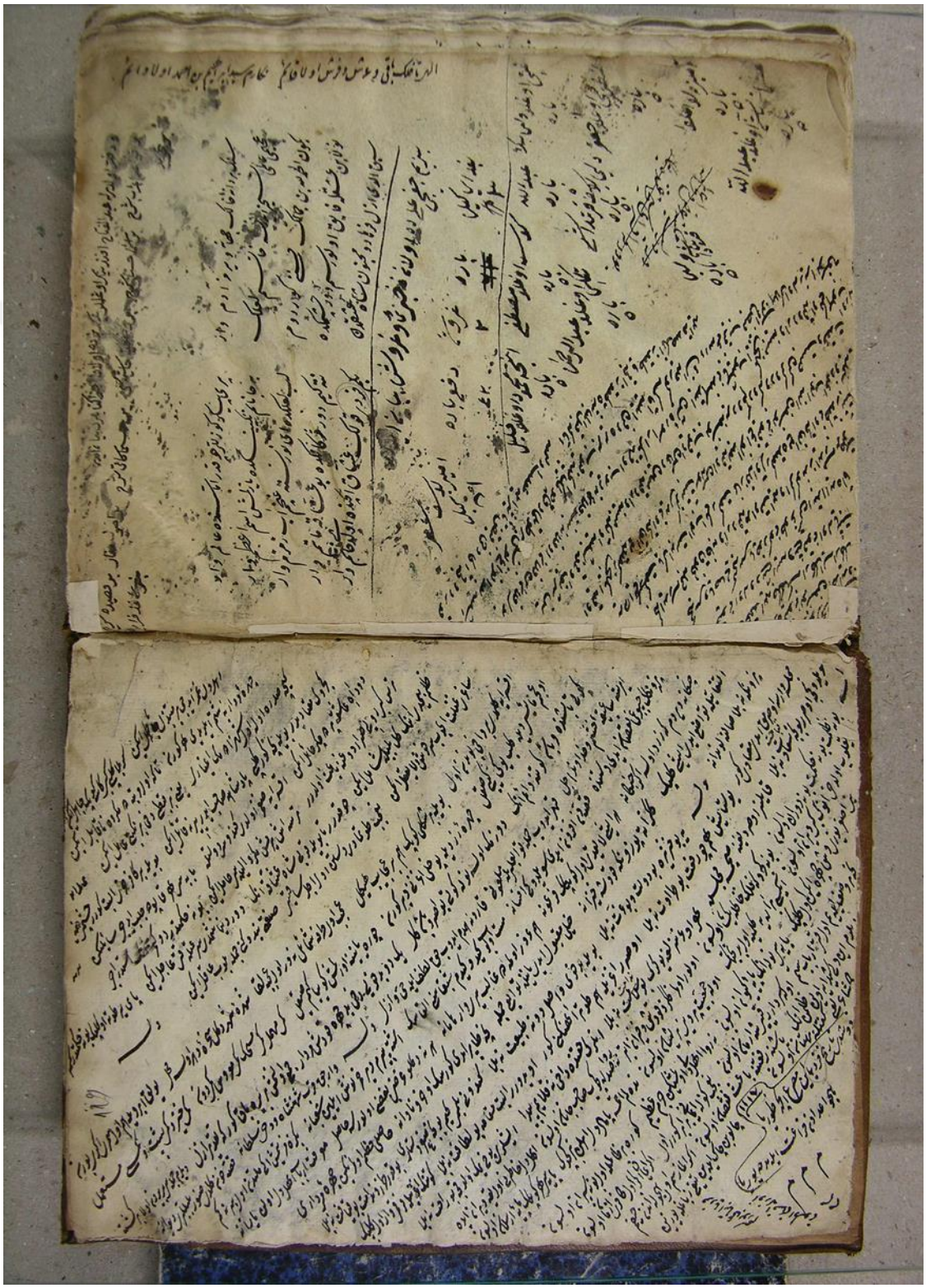
vr 117b-118a

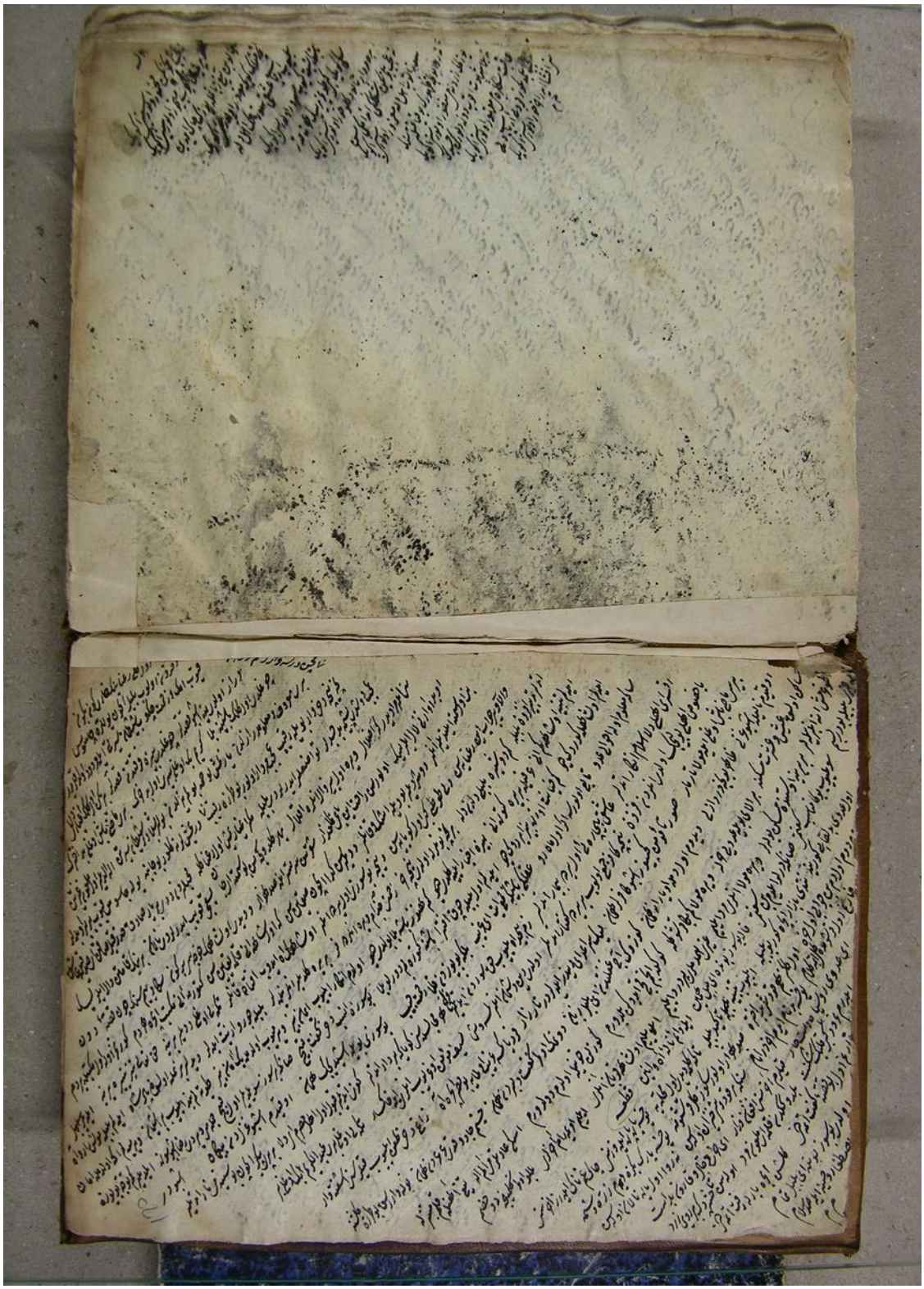
vr.- 118b-119a

vr. 119b-120a

vr. 120b-121a

vr. 121b-122a

